8.36.G.4

Letter

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
M 8 .
36 G
25
ROMA

~~P. IV 38~~
~~P. III. 63.~~
P IX 89

8. 36. G. 25

VALERIVS MAX.

Exempla quattuor & uiginti nuper inuenta ante caput de ominibus.

Plutarchi Cheronei Parallela addita propter materiæ ſimilitudinem.

ANTONIVS FRANCINVS VARCHIENSIS, ALOISIO ALEMANNO PATRITIO FLORENTINO. S.

INTER Omnes ſcriptores clariſſime Aloiſi, illos proculdubio, qui res memoratu dignas, litterarũ monumentis demandarunt, omnes qui ſummis (ut aiunt) tantum labiis, litteras deguſtarunt, in primis eſſe laudandos affirmant. propoſuerunt nanq; nobis uitæ noſtræ, quod imitemur exemplar Hinc L. Lucullus Romanus imperator militaris diſciplinæ omnino rudis ad bellum Mithridaticum profectus, cum totum nauigatiõis iter, partim in percontãdo à peritis, partim in rebus geſtis legendis, conſumpſiſſet, dux talis tantusq; euaſit, ut omnibus quorumuis ſæculorum imperatoribus facile anteferretur. Quantum autem hoc ſcribendi ſtenere Valerius meruerit omnes qui eius ſcripta legent facillime cognoſcent, cum hic egregia dicta factaq;, quæ cæteri tũ græci, tum latini auctores, ſparſim p innumeros libros ſcripſerunt (apes certe imitatus, quæ ex uariis floribus herbisq; mella ſua colligunt) tã eleganter, tam breuiter tamq; dilucide delegeris, ut eqdem nullũ ex latinis auctoribus maiorem legentibus utilitatem afferre poſſe affirmauerim, uereq; omnium maximus appellari poteſt. huius igitur Libros Plutarchiq; Parallela, quæ propter materiæ affinitatem addidimus, cũ in noſtra Academia caſtigatos, pulcherrimis typis

excudendos curauerimus, tuo nomini Aloiſi humaniſſime nuncupauimus, tum ob amicitiam quæ iam dudum inter nos fuit tum ut poſteri uideāt quā litterarum amātiſſimus fueris. omitto egregias tuas corporis dotes, partim labore ac ſumma cōtinentia quæſitas, partim naturæ benignitate tributas, omitto ingenii tui magnitudinē, egregiam Romanæ græcæq; linguæ eruditiōem, modeſtiam, morum facilitatem, humanitatem ſingularem, pluribus nāq; uerbis laudes tuæ celebrandæ forent. Suſcipe itaq; munus hoc noſtrum hilari fronte, quo te cū à cæteris ſtudiis uacas oblectes, nō enim dubito quin cum Scipiōis Cæſaris, aliorumq; illuſtrium uirorum geſta leges. beneſactorū tuorū memoriā æternam futurā ſperes. Vale longumq; nobis & cæteris amicis uiue.

VALERII MAXIMI LIBRORVM NOVEM CAPITA.

CAPITA PRIMI LIBRI.

De cultu deorum. cap. 1.
De neglecta religione. 4.
De ſimulata religione. 6.
De auſpiciis. 7.
De ominibus. 8.
De prodigiis. 10.
De ſomniis. 14.
De miraculis. 18.

SECVNDI LIBRI.

De inſtitutis antiquis. 24.
De diſciplina militari. 35.
De iure triumphandi. 40.
De cenſoria nota. 42.
De maieſtate. 44.

TERTII LIBRI.

De indole. 47.
De fortitudine. 48.
De patientia. 56.
De iis qui humili loco nati clari euaſerunt. 58.
De iis qui à parentibus claris degenerauerũt. 60.
De iis q ex illuſtribus i ueſte, aut i cætero cultu licẽtius ꝙ mos patritius ꝑmittebat indulſerũt. 61.
De fiducia ſui. 62.
De conſtantia. 66.

QVARTI LIBRI.

De animi moderatione. car. 70.
De iis qui ex inimicis iuncti ſunt amicitia, & neceſſitudine. 76.
De abſtinentia, & continentia. 77.
De paupertate. 81.
De uerecundia. 84.
De amore coniugali. 86.
De amicitia. 88.
De libertate. 92.

QVINTI LIBRI.

De humanitate. 94.
De gratis. 100.
De ingratis. 103.
De pietate coriolani. 119.
De pietate erga fratres. 111.
De pietate erga patriam. 112.
De parentū amore, & indulgentia in liberos. 115.
De parentum ſeueritate aduerſus liberos. 117.
De parentum moderatione aduerſus ſuſceptos liberos. 118.
De parentibus qui obitum filiorum forti animo tulerunt. 119.

SEXTI LIBRI.

De pudicitia. 121.
Quæ libere dicta aut facta ſunt. 123.
De ſeueritate. 127.

Grauiter dicta aut facta. car. 130.
De iuſtitia. 133.
De fide publica. 136.
De fide uxorum erga uiros. 137.
De fide ſeruorum erga dominos. 138.
De mutatione morum & fortunæ. 140.
De ſublimitate à ſtatu humili. 141.
De uarietate caſuum. 142.

SEPTIMI LIBRI.

De fœlicitate. 145.
Sapienter dicta aut facta. 146.
Vafre dicta aut facta. 151.
De ſtrata gematis. 155.
De repulſis. 158.
De neceſſitate. 159.
De teſtamentis quæ reſciſſa ſunt. 162.
De teſtamentis quæ rata manſerunt. 163.
Qui aduerſus opinionem hominum hæredes habuerunt. 164.

OCTAVI LIBRI.

Infames rei quibus ex cauſis abſoluti aut damnati ſunt. 166.
De priuatis iudiciis. 170.
Quæ mulieres apud magiſtratus pro ſe aut aliis cauſas egere. 171.
De queſtionibus. 171.
De teſtibus. 172.
Qui quæ in aliis uindicarũt ipſi cõmiſerunt. 173.

De ſtudio & induſtria. car. 175.
De otio. 178.
Quanta ſit uis eloquentiæ, 179.
Quantum momentũ ſit in pronunciatione & apto motu corporis. 180.
Quàm magni effectus artium ſunt. 181.
Quædam nulla arte effici poſſe. 182.
Suæ quenq; artis & auctorẽ & diſputatorem optimum eſſe. 182.
De ſenectute. 183.
De cupiditate gloriæ. 185.
Quæ cuiq; magnifica contigerunt. 187.

NONI LIBRI.

De luxuria. 190.
De crudelitate. 193.
De ira & odio. 196.
De auaritia. 199.
De ſuperbia & impotentia. 199.
De perfidia. 201.
De ui & ſeditione, & de Po.Ro. 202.
De temeritate. 203.
Quantum ualet error. 203.
De ultione. 204.
Dicta improba aut facta ſcelerata. 205.
De mortibus non uulgaribus. 207.
De cupiditate uitæ. 210.
Quam exquiſita cuſtodia uſi ſint quibus domeſtici ſuſpecti fuerunt. 211.

De ſimilitudine formæ. car. 211.
De iis qui infimo loco nati mendacio ſe clariſſimis famis lijs inſerere conati ſunt. 213.

FINIS.

VALERII MAXIMI FACTORVM, AC DICTORVM MEMORABILIVM LIBER PRIMVS AD TIBERIVM CAESA.

PROLOGVS.

VRBIS ROMAE, Exterarūq; gētiū facta, ſimul ac dicta memoratu digna, q̄ apud alios latius diffuſſa ſunt, q̄ ut breuiter cognoſci poſſint ab illuſtribus electa authoribus deligere cōſtitui, ut documēta ſumere uolētibus lōge inqſitiōis labor abſit. Nec mihi cōplectēdi cupido iceſſit. Quis .n. oīs æui geſta, modico uoluminū numero cōprehēderit? Aut qs cōpos mētis, domeſticæ, peregrinæq; hiſtoriæ ſeriē, fœlici ſupiorū ſtylo cōditā, uel attētiore cura, uel præſtātiore facūdia, traditurū ſe ſperauit? Te igitur huic cœpto, penes quē Hominū, Deorūq; cōſenſus, Maris, ac terræ regimē eē uoluit, certiſſima ſalus patriæ Cæſar inuoco, cuius cœleſti ꝓuidētia, Virtutes, de qbus dicturus ſum, benigniſſime fouētur, uitia ſeueriſſime uindicātur. Nā, ſi priſci Oratores ab Ioue Opt. Max. bñ orſi ſunt, ſi excellētiſſimi Vates à numine aliquo principia traxerūt mea paruitas eò iuſtius ad fauorē tuū decurrerit, quo cætera diuinitas opiniōe colligitur, tua p̄ſenti fide paterno, auitoq; ſyderi par uidetur, quorū eximio fulgore,

Adiiciendū his, quod P. Licinii Pontifici Max. uirgo ueſtalis, q̃ quadā nocte parū diligens æterni ignis cuſtos fuiſſet, digna uiſa eſt, q̃ flagro admoueretur.

De Virgine Aemilia.

Maximæ uero Virginis Aemiliæ diſcipulā extincto igne, tutam ab oī reprehenſione Veſtæ numen præſtitit. qua adorante, cum carbaſum, quam optimam habebat, foculo impoſuiſſet, ſubito ignis emicuit.

De Marcello, & templo Honoris.

Non mirū igitur ſi pro eo imperio augendo, cuſtodiendoq́; pertinax eorū indulgentia deorum, ſemꝑ excubuit, quod tam ſcrupuloſa cura, paruula quoq; momenta religionis exanimari uidentur, q̃a nunq̃ remotos ab exactiſſimo cultu cærimoniarū oculos habuiſſe noſtra ciuitas exiſtimāda eſt. In qua cū Marcellus quintum cōſulatum gerens, templum Honori, & Virtuti, Claſtidio prius, deinde Syracuſis potitus nuncupatis debitum uotis cōſecrare uellet, à collegio pontificum impeditus eſt, negante unā cællam duobus diis recte dicari. Futurum.n.ſiq̇d prodigii accidiſſet in ea, ne dignoſceretur, utri rem diuinā fieri oporteret. nec duobus, niſi certis diis unà ſacrificari ſolere. ea pōtificum admonitione effectū eſt, ut Marcellus, ſeparatis ædibus, Honoris ac Virtutis ſimulachra ſtatueret, neq; aut collegio pontificū authoritas ampliſſimi uiri, aut Marcello adiectio impenſæ, impedimento fuit, quo minus religionibus ſuus tenor, ſuaq́; obſeruatio redderetur.

De Lutio Furio Bibaculo.

Obruitur ēt tot illuſtribus cōſularibus L. Furius Biba

culus,exempliq; locum uix poſt Marcellũ inuenit Sed Pii ſimul,ac religioſi animi laude fraudandus non eſt,qui prætor à patre ſuo collegii Saliorũ magiſtro iuſſus,ſex lictoribus p̄cedentibus arma ancylia tulit. q̄uis uacationẽ huius officii, honoris beneficio haberet. Omnia nãq; poſt religionẽ ponenda ſemp noſtra Ciuitas duxit,ẽt in q̄bus ſummæ maieſtatis cõſpici decus uoluit. Quapropter non dubitauerunt ſacris impia ſeruire. ita ſe humanarũ rerũ futura regimen exiſtimãtia,ſi diuinæ potẽtiæ bñ,atq; cõſtanter fuiſſent famulata. Quod animi iudiciũ in priuatorũ quoq; pectoribus uerſatum eſt. Vrbe.n.à Gallis capta,cum Flamen Quirinalis, uirginesq́; Veſtales ſacra onere partito ferrent,easq́; Pontẽ Subliciũ tranſgreſſas,& Cliuum,q ducit ad Ianiculum, deſcendere incipientes L. Aluanius plauſtro cõiugem & liberos uehens aſpexiſſet,propior publicæ religioni, q̄ priuatæ charitati,ſuis,ut plauſtro deſcenderent,imperauit,atq; in id, Virgines,& ſacra impoſita,omiſſo cæpto itinere. Cerete oppidum prouexit,ubi cũ ſumma ueneratiõe recæpta,grata memoria,ad hoc uſq; tp̃s hoſpitalẽ humanitatẽ teſtãtur. Inde.n.inſtitutum eſt ſacra,Cerimonias uocari,q Ceretani ea,in fracto reipu.ſtatu,p̄inde ac florẽte, coluerunt. Quare agreſte illud,& ſordidum plauſtrũ,tẽpeſtiue capax cuiuſlibet fulgẽtiſſimi triũphalis currus,uel æquauerit gloriam, uel anteceſſerit.

De Caio Fabio.

Eadem reipu. tempeſtate C. Fabius Dorſo memorabile exẽplum ſeruatæ religionis dedit. Nãq; Gallis Ca

pitoliũ obſidẽtibus, ne ſtatutum Fabiæ gentis ſacrificium interrũperetur, Gabino ritu cinctus, manibus, humeriſq́; ſacra gerens, per medias hoſtiũ ſtatiões, in Quirinalem colem peruenit, ubi omnibus ſolẽni more peractis, in Capitolium, poſt diuinam uenerationem, uictriciũ armorũ perinde, ac uictor, rediit.

De P. Cornelio, & Bebio Pamphilo COSS.

Magna conſeruandæ religionis etiam P. Cornelio, & Bebio Pamphilo COSS. apud maiores noſtros acta cura eſt. Siquidẽ in agro Lucii Petilii ſcribæ ſub Ianiculo cultoribus terram altius uerſantibus, duabus arcis lapideis repertis, quarum in altera ſcriptura indicabat corpus Numæ, Pomponii filii fuiſſe, in altera libri recõditi erant latini ſeptem de iure pontificum, totidemq́; græci de diſciplina ſapientiæ, latinos magna diligentia aſſeruandos curauerunt. Græcos qa aliqua ex parte ad ſoluendam religiõem pertinere exiſtimabãtur, Petilius prætor Vrbanus ex authoritate ſenatus p Victimarios facto igne, in cõſpectu populi cremauit. Noluerunt enim priſci uiri quicq̃ in hac ciuitate aſſeruari, quo animi hominũ à deorum cultu auocarentur.

De Tarquinio Rege.

Tarquinius autẽ rex M. Tullium Duumuirum, quod librum ſecreta ciuilium ſacrorũ cõtinentem, cuſtodiæ ſuæ cõmiſſum, corruptus Petronio Sabino deſcribẽdum dediſſet, culeo inſutũ in mare abiici iuſſit, idq́; ſupplicii genus nõ multo poſt paricidis lege irrogatum eſt. Iuſtiſſime quidem, quia pari uindicta parentum, ac deorum uiolatio, expianda eſt.

De M. Regulo Attilio.

Sed quæ ad cuſtodiā religioni attinent, neſcio an omnes M. Attilius Regulus p̄ceſſerit, qui ex uictore ſpecioſiſſĩo, inſidiis Haſdrubalis & Xanthippi Lacedæmonii ducisq́ ad miſerabilem captiui fortunam deductus, ac miſſus ad S.P.Q.R. legatus, ut ex ſe & uno, & ſene, complures Pœnorum iuuenes penſarentur, in contrarium dato conſilio, Carthaginem petiit non ignarus ad q̃s crudeles, q̃ſq́; etiā merito ſibi infeſtos deos reuerteretur, uerum q̄a his iurauerat, ſi captiui eorum redditi nõ forent, ad eos ſeſe rediturum. Potuerunt profectò Dii immortales, efferatam mitigare ſæuitiam. cæterum quo clarior eſſet Attilii gloria, Carthaginienſes moribus ſuis uti paſſi ſunt tertio Punico bello religioſiſſimi ſpiritus tam crudeliter uexati, Vrbis eorũ interitu, iuſta exacturi piacula. Quanto noſtræ ciuitatis Senatus uenerabilior in deos, q̄ poſt Cannenſem cladem decreuit, ne matronæ ultra trigeſimum diē luctus ſuos extenderēt, uti ab his ſacra Cereris peragi poſſent. quia maiore pene Romanorũ uirium patre inexecrabili, ac diro ſolo iacēte, nullius penates mœroris expertes erāt. Itaq; matres. ac filiæ, cõiugesq́; & ſorores, nuper interfectorum abſterſis lachrymis, depoſitisq́; doloris inſignibus candidam induere ueſtem, & aris thura dare coactæ ſunt. qua quidem conſtantia obtinendæ religiõis magnus cœleſtibus iniectus eſt rubor, ulterius aduerſus eam ſæuiendi Gentem, quæ ne iniuriarum quidem acerbitate ab eorum cultu abſterreri potuerit.

DE NEGLECTA RELIGIONE. Caput. II.

De Varrone conſule dimicante cum Carthaginenſibus.

CReditum eſt Varronem conſulem apud Cannas, cum Carthaginenſibus tam infœliciter dimicaſſe ob iram Iunonis, quod cum ludos Circenſes Aedilis faceret in Iouis Optimi Maximi templo, eximiæ facie puerum hiſtriõem ad excubias tenendas poſuiſſet. quod factum eſt poſt aliquot annos memoria repetitum, ſacrificiis expiatum eſt.

De Potitio non obſeruante ſacra.

Hercules quoq; detractæ religionis ſuæ, & grauẽ, & manifeſtam pœnam exegiſſe traditur. Nam cum Potitii ſacrorũ eius ritum, quem pro dono genti eorũ ab ipſo aſſignatum, uelut hæreditarium obtinuerãt, authore Appio Cenſore, ad humile ſeruorũ miniſteriũ tranſtuliſſent, omnes, qui erãt numero ſuper. xxx. puberes, intra annum extincti ſunt. Nomẽq; Potitiũ in duodecim familias diuiſum propè interiit. Appius uero luminibus captus eſt.

De Apolline uendicante ſe de ſacrilegio.

Acer ẽt ſui numinis uindex Apollo, qui Carthagine à Romanis oppreſſa, ueſte aurea nudatus, id egit, ut ſacrilegæ manus inter fragmenta eius abſciſſæ inuenirẽtur. Brennus Gallorũ dux, Delphis, Apollinis templũ ingreſſus, Dei uolũtate in ſe manus uertit.

De Turulio.

Nec minus efficax ultor cõtẽptæ religiõis filius quoq; eius Aeſcalapius, qui cõſecratum templo ſuo lucũ à Turulio præfecto Antonii ad naues ei faciendã, ma-

gna ex parte ſucciſum dolẽs,inter ipſum nefariũ mi
niſterium,deuictis partibus Antonii,imperio Cæſa
ris morti deſtinatum Turulium,manifeſtis numinis
ſui uiribus,in eum locum,quem uiolauerat traxit,
effecitq́;,ut ibi potiſſimum à militibus cæſarianis oc
ciſus eodẽ exitio,& euerſis iã arboribus pœnas lue
ret,& adhuc ſuperantibus,impunitatẽ cõſimilis in
iuriæ pareret,ſuamq́; uenerationem,quam apud co
lentes maximã ſemꝑ habuerat,Deus multiplicauit.

De Quinto Fuluio.

Quintus aũt Fuluius Flaccus impune nõ tulit,quod in
cenſura tegulas marmoreas ex Iunonis Laciniæ tẽ
plo in ædẽ fortunæ Equeſtris,quã Romæ faciebat,
trãſtulit.Negatur.n.poſt hoc factum mẽte cõſtitiſſe,
quin etiã per ſummam ægritudinem animi expira
uit,cum ex duobus filiis in Illyrico militãtibus,alte
rum deceſſiſſe,alterũ grauiter audiſſet affectũ.cu
ius caſu motus Senatus,tegulas Locros reportãdas
curauit,decretiq́; circunſpectiſſima ſanctitate im
pium opus Cenſoris retexuit.

De Pleminio legato Scipionis.

Tam mehercule,ꝙ Pleminii legati Scipionis in theſau
ro Proſerpinæ ſpoliando ſceleratã auaritiã iuſta ani
maduerſiõe uindicauit.Cum.n.eũ uinctum Romã
protrahi iuſſiſſet,añ cauſæ dictionẽ ĩ carcere teter
rimo gñe morbi,cõſumptus ẽ. pecuniã Dea eiuſdẽ
Senatus imperio,& qdẽ ſummam duplicãdo. recu
perauit.Quæ quod ad Pleminii facinus ꝑtinuit,be
ne à patribus C.uindicata,quod ad uiolentas regis
Pyrrhi ſordes attinuerat,ſe ipſã potẽter,atq́; effica

citer deſedit. cõctis.n. Locrẽſibus ex theſauro eius magnam illi pecuniam dare, cum onuſtus nefaria p̄da nauigaret, ui ſubitæ tẽpeſtatis tota cũ claſſe, uicinis deæ littoribus illiſus eſt. in qbus pecunia icolumis repta, ſanctiſſimi theſauri cuſtodiæ reſtituta ẽ.

EXTERNA De Maſſiniſſa Rege.

At nõ ſimiliter Maſſiniſſa Rex Numidarum, cuius cum p̄fectus claſſis Melitam appuliſſet, ẽq; fano Iunonis dentes eburneos eximiæ magnitudinis ſublatos, ad eum pro dono attuliſſet, ut comperit unde aducti eſſent, qnqueremi reportandos Melitam, inq; tẽplo Iunonis collocandos curauit, inſcalptos gẽtis ſuæ litteris, ſignificantibus regẽ ignorantẽ eos accepiſſe, libẽter deæ reddidiſſe, factũ Maſſiniſſæ aio, q̄ pũico ſanguini cõueniẽs, q̄ q̄ qd attinet mores natiõe pẽdi in media barbaria ortus, ſacrilegiũ reſcidit alienũ.

De Dionyſio.

Syracuſis genitus Dionyſius, tot ſacrilegia ſua, quot iam recognoſcimus, iocoſis dictis pſeq̃ uoluptatis loco duxit. fano.n. Proſerpinæ ſpoliato Locris, cum p altum, ſecũdo uento, claſſe ueheretur, ridẽs, amicis uidetis ne, ait, q̄ bona nauigatio ab ipſis diis imortalibus ſacrilegis tribuatur? Detracto ẽt Ioui olympio magni ponderis aureo amiculo, quo eum Tyrannus Hiero è manubiis Carthaginiẽſium ornauerat, iniectoq; ei laneo pallio, dixit, æſtate grauẽ eſſe aureũ amiculum, hyeme frigidum, laneum aũt ad utrũq; tp̄s anni aptius. Idem Epidauri Æſculapio barbam auream demi iuſſit, quod affirmaret, nõ cõuenire patrem Apollinẽ imberbem, ipſum uero barbatum con

ſpiti. Idē mēſas argenteas, atq; aureas, è fanis ſuſtu
lit. Quodq; in his more græciæ ſcriptū erat, bono-
rū deorum eas eſſe, uti ſe bonitate eorū prædicauit.
Idē uictorias aureas, & pateras, & coronas q̄ ſimula-
chrorū porrectis manibus ſuſtinebātur, tollebat, &
eas ſe accipe, nō auferre, dicebat, pꝙ ſtultū eē argu
mentando à q̄bus bōa p̄camur, ab iis porrigentibus
nole ſumere. Qui tā etſi debita ſupplicia nō exoluit,
dedecore tn̄ Filii, mortuus pœnas repēdit, q̄s uiuus
effugerat. Lēto.n.gradu ad uindictā ſui diuina pro
cedit ira, tarditatemq; ſupplicii grauitate cōpenſat.

De Thymaſitheo principe Liparitanorum.

In quam ne incideret Thymaſitheus Liparitanorum
prīceps cōſilio ſibi aliter, atq; uniuerſæ patriæ, utili
prouidit exemplo. Excepta nanq; in freto à ciuibus
ſuis Piraticam exercentibus, magni ponderis aurea
cratera, incitatoq; ad eam partiēdam populo, ut cō-
perit à Romanis pythio Apollini decimarum nomi
ne dicatam, eam Delphos perferendam curauit.

De uindicta Cereris ī Alexādri milites exercita.

Mileſia Ceres Mileto ab Alexādro capta, milites, q̄ tem
plum ſpoliaturi irruperant, flāma obiecta priuauit
oculis.

De Perſarū in Apollinē religione.

Perſæ mille nauiū numero Delū cōpulſi, tēplo Apolli-
nis religioſas potius manus, ꝙ rapaces adhibuerūt.

De Religione Atheniēſium, q̄ philoſophos etiam
irreligioſe diſputantes non tulerunt

Athenienſes Diagoram philoſophum pepulerunt, q̄
ſcribere auſus fuerat, primū ignoraſſe an dii eſſent,
deinde ſi ſint, quales ſint. Idem Socratem damnaue

runt,quod nouã religionẽ introducere uidebatur.
φειδίας Iidem Phidiam tulerũt,ꝙ diu is marmore potius,ꝙ ebore Mineruã fieri deberẽ dicebat,ꝙ diutius,nitor eẽt mãſurus,ſed ut adiecit,& uilius.tacerẽ iuſſerũt.

De Diomedonte.

Diomedon unus ex decem ducibus,qui eadem pugna Athenienſibus uictoriã,ſibi uero damnationẽ pepererunt,cum iam ad meritum ſupplicium duceretur, nihil aliud locutus eſt quàm ut uota pro incolumitate exercitus ab ipſo nuncupata ſoluerentur.

DE SIMVLATA RELIGIONE.Ca.III.

NVma Põpilius,ut Po.Ro.ſacris obligaret,uolebat uideri ſibi cum dea Ægeria cõgreſſus eẽ nocturnos,eiusq; monitu,ſe quæ accepta diis immortalibus ſacra forent,inſtituere.

De Scipione Africano.

Scipio Africanus non ante ad negotia publica,uel priuata ibat,ꝙ in cælla Iouis capitolini moratus fuiſſet.& iõ Ioue genitus credebatur. De L.Sylla.

L. Sylla quoties prælium cõmittere deſtinabat,paruũ Apollinis ſignũ Delphis ſublatum,in cõſpectum militum complexus,orabat uti promiſſa maturaret.

De Q.Sertorio.

Q.Sertorius per aſperos Luſitaniæ colles Ceruã albã trahebat,ab ea ſe,quæ nam aut agẽda,aut uitãda eſſent,prædicans admoneri.

EXTERNA de Minoe Cretæ inſulæ rege.

Minos Cretenſium Rex nono quoq; anno quoddã præaltum,& uetuſta religione cõſecratũ ſpecus ſecede

re ſolebat, & in eo moratus tanꝗ à Ioue, quo ſe or-tum ferebat, traditas ſibi leges prærogabat.

De Piſiſtrato Athenienſium Tyranno.

Piſiſtratus in recuperandam Tyrannidem, quã amiſerat, ſimulatione reducens ſe in arcem Mineruæ eſt uſus. cum per oſtentationem ignotæ mulieris, quæ Phia uocabatur, formatæ ad habitum Deæ, Athenienſes deciperet.

De Lycurgo Lacedæmoniorum legiſlatore

Lycurgus conſilio Apollinis grauiſſimæ Lacedæmoniorum ciuitati leges compoſitas ferre ſe perſuaſit.

De Seleucho.

Seleuchus ſub nomine Mineruæ apud Locrẽſes prudẽtiſſimus habitus eſt. Bacchanalium ſacrorum mos nouus inſtitutus, cum ad pernitioſam ueſaniam iretur ſublatus eſt.

DE AVSPICIIS. Cap. IIII.

De Luctatio.

LVctatius, q primum Punicum bellum confecit, à ſenatu prohibitus eſt ſortes fortunæ preneſtinæ audire, auſpiciis. n. patriis non alieni genis remp. adminiſtrare oportere iudicabant.

De C. Cor. Hiſpalo.

C. *Cornelius Hiſpalus prætor peregrinus M. Põpilio lenate. L. Calp. cõſulib. edicto Chaldæos circa decimum diem abire ex urbe, atꝗ Italia iuſſit, leuibus, & ineptis ingeniis, fallaci ſyderum interpretatione quæſtuoſam mendaciis ſuis caliginem iniicientes.*

Idem, qui Sabazii Iouis cultu ſublato mores Romanos inficere conati ſunt, domos ſuas repetere coegit.

De L. Æmilio Paulo.

L. Æmilius Paulus cõſul cũ Senatus Iſidis & Seraphis Phana diruenda cenſuiſſet, eaq́; nemo opificũ attin gere auderet, poſita prætexta ſecurim arripuit, tẽpliq́; eius foribus inflixit. De L. Tarquino.

L. Tarquinus Rex centuriis eqtum, quas Romulus auſpicato conſcripſerat, alias adiicere cupiens, cum ab Decio Accio Nauio augure prohiberetur, offenſis in terrogauit, poſſet ne fieri, qđ ipſe mente cõceperat, poſſe fieri dicente, iuſſit nouacula cotẽ diſcindi, qua Decius allata, adminiſtrato icredibili facto, effectũ ſuæ perfectionis oculis regis ſubiecit.

De Tiberio Graccho.

Tiberius Gracchus, cum ad res nouas pararetur. auſpi cia domi prima luce petiit, q̃ illi pꝗ triſtia reſpõde runt, & ianua egreſſus ita pedẽ offendit, ut digitus ei decuteretur, tres deide corui in eũ aduerſum occi nentes, partem tegulæ decuſſam ante ipſum protule runt. qbus oĩbus cõtemptis à Scipione Naſica ponti fice maximo decusſus capitolio; fragmento ſubſellii ictus procubuit. De P. Claudio.

P. Claudius bello Punico primo cum præliũ nauale cõ mittere uellet, auſpiciaq́; more maiorũ petiiſſet, & pullarius nõ exire pullos cauea nũciaſſet, abiici eos in mare iuſſit, dicens, quia eſſe nolunt, bibant.

De L. Iunio.

L. Iunius P. Cl. collega neglectis auſpiciis, claſſem tẽ peſtate amiſit, damnationisq́; ignominiã, uoluntaria morte præuenit. De Metello.

Cum Metellus Pont. Max. Thuſculanũ petens iret, cor

uo in os eius aduerſum ueluti iter impediētes ad
uerunt, uixq; oxcuderunt, ut domū rediret, in
ente noctu ædes Veſtæ arſit, quo incēdio Metel
inter ipſos ignes raptum palladiū incolume ſer
uit.

De M. Tullio Cicerone.

Ciceroni mors imminens auſpicio pdicta eſt, cū
in uilla caietana eēt, coruus i cōſpectu eius horo
gii ferrū loco motum excuſſit, & protinus ad ip
m tetendit, ac lacinia togæ eo uſq; morſu tenuit, do
ec ſeruus ad occidēdū eū milites ueniſſe nūciaret.

De Marco Bruto.

Brutus cū reliquias exercitus ſui aduerſus Cæſarē,
& Antonium eduxiſſet, duæ Aquilæ ex diuerſis ca
tris aduolauerunt, & edita inter ſe pugna, ea, quæ
ex parte Bruti fuerat, male mulctata fugit.

EXTERNA De Rege Alexandro.

Rex Alexāder urbē in Ægypto cōſtituere uellet,
architectus Democrates cum cretam nō haberet, po
lentaq; futuræ urbis lineamenta deduxiſſet, ingens
auium multitudo primo lacu emerſa polentā depa
ſta eſt, quod ſacerdotes ægyptiorum interpretati ſunt
aduenarū frequentiæ alimentis ſuffecturam urbem.

De Deiotaro Rege.

Deiotaro uero regi oīa ferè auſpicata gerenti ſalutaris
aqlæ cōſpectus fuit, qua uiſa abſtinuit ſe ab eius te
cti uſu, qđ nocte inſequenti, ruina ſolo æquatū eſt.

DE OMINIBVS. Cap. V.

Omnium etiā obſeruatio aliquo contactu reli
gionis, innexa eſt. qm̄ non fortuito motu ſed
diuina prouidentia, cōſtare creditur q̄ eſſe

cit, ut urbe à Gallis deleta deliberātibus P.C. utrū Veios migrarent, an ſua mœnia reſtituerēt, ſorte eo tpe, è pſidio cohortibus redeuntibus, cēturio in Comitio exclamaret, Signifer ſtatuæ ſignum. hic optime manebimus. ea. n. uoce audita, Senatus accipere omen ſe rńdit, eueſtigioq; Veios tranſeundi cōſilium omiſit. Quàm paucis uerbis de domicilio futuri ſummi imperii cōfirmata eſt cōditio. Credo indignū diis exiſtimantibus proſperis auſpiciis Romanū nomen ortum, Veientanæ urbis appellatione mutari, inclytæq; uictoriæ decus mō abiectæ Vrbis ruinis iſundi. Huius tam pclari operis author Camillus, cum eēt precatus, ut ſicui deorū nimia fœlicitas Po. Ro. uideretur, eius inuidia, ſuo aliquo incōmodo ſatiaretur, ſubito lapſu decidit. quod omen ad damnationē, qua poſtea oppreſſus eſt, ptinuiſſe uiſum eſt, merito autem de laude inter ſe, uictoria, & pia pcatio ampliſſimi uiri certauerūt. æque. n. uirtutis eſt, & bona patriæ auxiſſe, & mala in ſe tranſferre uoluiſſe.

De Lucio Paulo & filia.

Quid illud? qđ L. Paulo cōſuli euenit, q̄ memorabile? cum ei ſorte eueniſſet, ut bellum cū rege Perſa gereret, & domum è curia regreſſos, filiolam ſuam noīe Tertiā, quæ tum erat admodum paruula, oſculatus triſtē animaduerteret, interrogauit qđ ita eo uultu eēt, q̄ rńdit Perſam periſſe. deceſſerat aūt Catellus quem puella in delitiis habuerat nomine Perſa. arripuit igitur omen Paulus, eq̄; fortuito dicto quaſi certam ſpem clariſſimi triumphi animo præſumpſit.

De Cæcilia Metelli.

At Cæcilia

ilia Metelli dū ſororis filiæ, adultæ ætatis Vir
, more priſco, nocte cōcubina nuptialia petit,
pſa fecit. nā cū i ſacello quodā, eius rei gratia
diu perſediſſet, nec aliqua uox ꝓpoſito cōgruēs
audita, feſſa longo ſtandi mora puella, rogauit
rteram, ut ſibi pauliſper locum reſidendi accō
aret, cui illa, ego uero īquit libenter tibi mea ſe
do. quod dictum ab indulgentia profectū ad
ominis proceſſit euentū quoniam Metellus nō
o poſt mortua Cæcilia, uirginē de qua loquor,
atrimonium duxit.

De Caio Mario, & ominis obſeruatione.

tem Mario obſeruatio ominis proculdubio ſalus
t, quo tempore hoſtis à Senatu iudicatus, in do
anniæ Minturnis cuſtodiæ cauſa deductus ē,
aduertit. n. Aſellum, cum ei pabulū obiiceres
neglecto eo, ad aquā procurrentē. quo ſpectas
deorū prouidentia quod ſequeretur, oblatū ra
lioqui etiam interpretandarum religionum pe
imus, à multitudine, quæ ad opem illi ferendam
uxerat, impetrauit, ut ad mare perduceretur.
rotinus nauiculam conſcendit, eaq; in Africam
ectus, arma Syllæ uictricia effugit.

De Pompeio magno.

uero magnus in acie Pharſalica uictus à Cæs
fuga quærēs ſalutem, curſu in inſulam Cyprū,
qd in ea uirium contraheret, claſſem direxit.
ellensq; ad oppidum Paphum, cōſpexit in lits
ſpecioſum ædificiū, gubernatoremq; interroga
qd ei nomē eſſet, qui reſpondit κακοβασιλέα

uocari. q̄ nox ſpem eius quantulacunq; reſtabat, cõminuit. Neq; id diſſimulanter tulit. auertit. n. oculos ab illis tectis, ac dolorem, quem ex diro omine conceperat, gemitu patefecit. De M. Bruto.

Marci etiã Bruti dignus, admiſſo paricidio euentus, eſt omine deſignatus. ſiquidem poſt illud nefariũ opus, natalẽ ſuũ celebrãs, cũ graecum uerſum exprimere uellet ad illud potiſſimum Homericum referendũ animo tetẽdit. ἀλλά με μοῖρ᾽ ὀλοὴ καὶ Λητοῦς ἔκτανεν υἱός, qui deus philippẽſi acie, à Cæſare, & Antonio ſigno datus, in eum tela conuertit.

De Caio Caſſio.

Conſentaneo uocis iactu. C. Caſſii aurẽ fortuna peruellit. q̄ orãtibus Rhodiis, ne ab eo cunctis deorũ ſimulachris ſpoliarentur, Sole à ſe reliqui rñdere uoluit. ut rapaciſſimi uictoris inſolentiam, dicti tumore ꝑtraheret, abiectumq; Macedonica pugna, nõ effigiẽ Solis, quã tãtũmodo ſupplicibus ceſſerat, ſed ipſum ſolem re uera relinquere coegit. De Petilio.

Annotatu dignum illud quoq; omen, ſub quo Petilius cõſul in Liguria bellum gerens occiderit. Nam cum montẽ, cui Leto cognomen erat, oppugnaret, interq; adhortationem militum dixiſſet, hodie ego Letum utiq; capiam, incõſyderatius ꝑliando, fortuitum iactum uocis leto ſuo confirmauit.

De externis ominibus.

Adieci noſtris duo eiuſdẽ gñis alienigena exempla nõ abſurde pñt. Samii Prienenſibus auxiliũ aduerſus Carras implorantibus, arrogantia inſtincti ꝑ claſſe, & exercitu, ſibyllã eis deriſus gratia miſerunt,

ſā illi uelut diuinitus datū pſidiū interpretati, li
nter recæptam, uera fatorū pdictiōe, Victoriæ
ucem habuerunt. De Apollonitarū omine.
pollonia tæ quidem pœnitētiā egerunt, qui, cum
llo Illirico preſſi, Epidamnios, ut ſibi opē ferrent,
aſſent, atq; illi flumen uicinum mœnibus ſuis no-
ine Æantem in adiutorium ſe mittere dixiſſent,
cipimus, quod datur, rñderunt. eiq; primū i acie
cum, perind adduci aſſignauerunt. ex inſpera
. n. ſuperatis hoſtibus, ſucceſſum ſuum omini accæ
tum referentes, & tūc Aeanti ut deo imolauerūt,
r deinceps omnibus prælijs duce uti inſtituerūt.

DE PRODIGIIS. Cap. VI.

De Seruio Tullo.

PRodigiorum quoq;, quæ aut aduerſa, aut ſecū-
da acciderunt, debita propoſito noſtro relatio
eſt. Seruio Tullo etiam tum puerulo dormienti,
irca caput flammam emicuiſſe domeſtici oculi an-
otauerunt. Quod prodigiū Priſci Tarquinii regis
xor Tanaquil admirata, Seruium ſerua natum, in
nodū filii educauit, & ad regiū faſtigium euexit.

De Martio.

que fœlicis euentus illa flāma, q̄ ex L. Martii ducis
duorum exercituum, quos interitus Publii, & Gnei
Scipionū in Hiſpania debilitauerat, capite cōcionā-
tis eluxit. Nanq; eius aſpectu pauidi adhuc milites,
priſtinā recupar̄ fortitudinē admōiti octo. & . xxx.
hoſtiū millibus cæſis, magnoq; numero in ptātem

redacto, bina caſtra, Punicis opib⁹ referta cæperũt.

De Lacu albano.

Item cum bello acri & diutino Veientes à Romanis itra mœnia cõpulſi capi nõ poſſẽt, eaq; mora nõ minus obſidẽtibus, q̃ obſeſſis intolerabilis uideretur, exoptatæ uictoriæ iter miro prodigio dii imortales patefecerũt. Subito. n. albanus lacus, neq; cœleſtibus auctus imbribus, neq; inũdatiõe ullius amnis adiutus, ſolitum ſtagni modum exceſſit. cuius rei explorandæ gratia legati ad Delphicũ oraculum miſſi retulerunt præcipi ſortibus, ut aquam eius lacus emiſſam, per agros diffunderent. Sic enĩ Veios in poteſtatẽ populi Romani uẽturos. Quod priusq̃ legati renunciarent, Aruſpex Veientium à milite noſtro, quia domeſtici interpretes deerãt, raptus, & in caſtra perlatus, futurũ dixerat. Ergo ſenatus duplici prædictione monitus, eodẽ penè tẽpore & religioni paruit, & hoſtium urbe potitus ẽ. Nec parum proſperi ſucceſſus eſt, quod ſequitur.

De Lutio Sylla conſule.

Lucius Sylla conſul Sociali bello, cum in Agro Nolano ante prætorium immolaret, ſubito ab una parte aræ prolapſam anguem proſpexit. qua uiſa Poſthumii aruſpicis hortatu continuo exercitum in expeditionẽ eduxit. ac fortiſſima Samnitũ caſtra cæpit. quæ uictoria futuræ eius ampliſſimæ potentiæ gradus, & fundamentum extitit.

De Caio Volumnio & Ser. Sulpitio.

Præcipue admirationis ẽt illa prodigia, q̃ C. Volumnio, & Ser. Sulpitio coſs. in urbe noſtra iter initia,

otuſq; bellorũ acciderũt. Bos nãq;, mugitu ſuo in
rmonum humanũ cõuerſo, nouitate mõſtri, audien
um animos exterruit. Carnis quoq; in modũ nim
i diſſipatæ partes ceciderunt, quarũ maiorẽ nume
um præpetes diripuere aues. reliquum humi ꝑ ali
quot dies, neq; odore tetro, neq; deformi aſpectu
nutatũ, iacuit. Eiuſdẽ generis monſtra alio tumultu
credita ſunt. Puerum infantẽ ſemeſtrẽ in foro Boa-
rio triumphum proclamaſſe. Alium cum elephan-
tino capite natum. In Piceno lapides pluiſſe. In Gal
lia lupum uigili è uagina gladium abſtuliſſe. In Sici
lia ſcuto duo ſanguinem ſudaſſe. Etiam metentibus
cruentas ſpicas in corbẽ decediſſe. Cerites aquas
ſanguine miſtas fluxiſſe. Bello ẽt Punico ſecũdo cõ-
ſtitit Cn. Domitio Bouem dixiſſe. Caue tibi Roma.

De Caio Flaminio.

Caius aũt Flaminius inauſpicato conſul creatus, cum
apud lacum Thraſimenum, cum Hannibale confli-
cturus, cõuelli ſigna iuſſiſſet, lapſo equo ſuꝑ caput
eius, humi proſtratus eſt, nihilq; eo prodigio inhibi
tus, ſigniferis ſigna moueri ſua ſede poſſe negãtibus.
malum, ni continuo ea effodiſſent, minatus eſt. Ve-
rũ huius temeritatis utinam ſua tm̃, non etiam Po.
Ro. maxima clade penas pepẽdiſſet. in ea nãq; acie
xv. mil. Romanorũ cæſa. vi. millia capta. xx. millia
fugata ſunt. Conſulis obtruncati corpus ad funeran
dum ab Hannibale quæſitum eſt. qui, quantum in
ipſo fuerat, Romanum ſepelierat imperium.

De. C. Hoſtilio.

Flaminii aũt precipitem audaciam C. Hoſtilius Man-

cinus ueſana pſeuerãtia ſubſeqtur. cui conſuli in Hiſpaniã ituro hæc prodigia acciderunt. cũ Lanuuii ſacrificium facere uellet, pulli cauea emiſſa in proximã ſyluã fugerũt, ſummaq; diligentia quæſiti reperiri nequiuerunt. cũq; ab Herculis portu, quo pedibus puenerat, nauem cõſcẽderet, talis uox ſine ullo authore ad aures eius peruenit. Mãcine mane, qua territus cum itinere cõuerſo Genuã petiſſet, & ibi ſcaphã eſſet ingreſſus, anguis eximiæ magnitudis uiſus ẽ cõſpectu abiit. ergo numerũ prodigiorũ numero calamitatum æquauit, infœlici pugna, turpi fœdere, deditione funeſta. Aliud de Tito Gr.

Minus mirari in homine parum conſyderato temeritatem Titi Gracchi grauiſſimi ciuis exitus triſtis, & prodigio denunciatus, nec euitatus cõſilio facit. Conſul. n. cũ in Lucanis ſacrificaſſet, angues duo ex occulto prolapſi, repẽte hoſtiæ, quã immolauerat, adeſo iocinore, in eaſdem latebras ſe retulerunt. ob id deinde factũ, inſtaurato ſacrificio idẽ prodigii euenit. Tertia quoq; cæſa uictima, diligentiusq; aſſeruatis extis, neq; allapſus ſerpentũ arceri, neq; fuga impediri potuit. quod q̃uis Aruſpices ad ſalutẽ iperatoris pertinere dixiſſent, Gracchus tñ non cauit, ne perfidi hoſpitis ſui Flauii inſidiis, in eum locum deductus, in quo Pœnorum Dux Mago cum armata manu delituerat, inermis occideretur.

De Marcello.

Et Conſulatus collegiũ, & erroris ſocietas, & par genus mortis à Tito Graccho, Ad marcelli memoriã me trahit. Is. n. captarum Syracuſarũ, & Hanniba

ſ ante Nolana mœnia à ſe primum ſugere coacti,
loria inflammatus, cum ſummo ſtudio niteretur, ut
œnorum exercitum, aut in Italia proſterneret,
ut Italia pelleret, ſolenniq; ſacrificio uolūtatis deo
rū exploraret, q̄ prima hoſtia ante ſoculū decidit,
eius iecur ſine capite inuētum ē. proxima iocinoris
duplex caput habuit. qbus iſpectis Aruſpex triſti
uultu, nō placere ſibi exta, qa prima trunca, ſecun
da nimis læta apparuiſſent. reſpondit. Ita monitus
M. Marcellus nequid temere conaretur. inſequenti
nocte ſpeculandi gratia cum paucis egredi auſus, à
multitudine h. ſtiū in Brutiis circumuentus, æq̄ ma
gnū dolorē, ac detrimētū patriæ, iterim ſuo attulit.

De Octauio conſule.

tm Octauius Conſul dirum omen quemadmodum ti
muit, ita uitare non potuit. è ſimulachro. n. Apolli
nis per ſe abruto capite, & ita infixo humi, ut auel
li nequiret, armis à collega ſuo Cinna diſſidens, p̄
ſumpſit animo ea re ſignificari exitū ſuū. in quem
metus augurii, triſti fine uitæ incidit, ac tum demū
immobile Dei caput terra refigi potuit.

De M. Craſſo.

Non ſinit nos M. Craſſus inter grauiſſimas Ro. imperii
iacturas numerādus hoc loco de ſe ſilentium agere.
plurimis, & euidētiſſimis, ante tātā ruinā mōſtro
rum pulſatus ictibus ductūrus. n. erat à Carris
aduerſus Parthos exercitum) pullum ei traditū eſt
paludamentum, cum in p̄liū exeuntibus albū, aut
purpureum dari ſoleret, mœſti, & taciti milites
ad principia cōuenerunt, q uetere iſtituto cū clamo

re alacri accurrere debebāt. aquilarum altera uix cōuelli à primipilo potuit, altera ægerrime extra-cta i cōtrariā, ac ferebatur, partem ſeipſam cōuertit. Magna hæc prodigia. ſed & illæ clades aliq̄ꝑto maiores. tot pulcherrimarum legionum interitus, tam multa ſigna hoſtilibus intercepta manibus, tm̄ Romanæ militiæ decus, Barbarorum obtritum eq̄-tatu optimæ indolis Filii cruore paterni reſperſi oculi. corpus Imperatoris inter promiſcuas cadauerum ſtrues auium, ferarumq; laniatibus obiectum. uellem quidem placidius, ſed relatu uerū eſt. Sic deorū ſpreti præmonitus excandeſcūt. Sic humana conſilia caſtigātur, ubi ſe cœleſtibus præferunt.

De Cn. Pompeio.

Cn. etiam Pompeium Iuppiter omnipotens abunde monuerat, ne cū C. Cæſare ultimam belli fortunā experiri contenderet. egreſſo à Dyrrhachio aduerſa agmini eius fulmina iaciēs examinibus apū ſigna obſcurādo, ſubita triſtitia implicatis militū animis, nocturnis totius exercitus terroribus, ab ipſis altaribus hoſtiarū fuga. ſed inuictæ leges neceſſitudinis, pectus alioqui procul ab amētia remotū, prodigia iſta iuſta æſtimatiōe perpendere paſſæ nō ſunt. Itaq; dū ille eleuat authoritatem ampliſſimā, & opes priuato faſtigio excelſiores, omnia ornamēta, q̄ ab ineunte adoleſcentia ad inuidiā uſq; cōtraxerat, ſpatio unius diei confregit. Quo cōſtat in delubris deum, ſua ſponte ſigna conuerſa militarem clamorem, ſtrepitumq; armorū, adeo magnum Antiochiæ, & Ptolemaide, auditū, ut in muros cōcurr-

meretur ſonũ, tympanorũ Pergami abditis delubris editum palmam uiridẽ Tralibus in æde Victoriæ, ſub Cæſaris ſtatua inter coagmẽta lapidũ iuſtæ magnitudinis enatam. qbus appareret cœleſtium numen, & Cæſaris gloriæ fauiſſe, & Põpeii errorem inhibere uoluiſſe. Tuas aras, tuaq́; ſanctiſſima templa, Diue Iuli ueneratus oro, at propitio, ac fauenti numine tantorũ caſus uirorũ ſub tui exẽpli pſidio, ac tutela deliteſcere patiaris. Te. n. accæpimus, eo die, quo purpurea ueſte uelatus aurea in ſella conſediſti, ne maximo ſtudio Senatus exquiſitũ, & delatum honorẽ ſpreuiſſe uidereris, prius q̃ exoptatũ ciuium oculis cõſpectum tui offerres, cultui religionis, in quã mox eras trãſiturus, uacaſſe, mactatoq́; opimo boue cor i extis nõ reperiſſe, ac rñſum tibi à Spurina Aruſpice, pertinere id ſignũ ad uitam, & cõſilium tuũ, quod utraq́; hæc corde continerẽtur. erupit deinde eorũ paricidium, q dum te hominum numero ſubtrahere uolunt, deorum cõcilio adiecerunt. Claudatur hoc exẽplo talium oſtentorũ domeſtica relatio, ne ſi ulterius Romana apprehendero, è cœleſti tẽplo ad priuatas domos, nõ cõſentaneos uſus tranſtuliſſe uidear. Attingam igitur externa, q̃ latinis inſerta litteris, ut authoritatis minus hñt, ita aliquid gratæ uarietatis afferre poſſunt.

De Equa pariente leporem externa.

In exercitu Xerſis, quẽ aduerſus prouinciam Græciã contraxerat, equæ partu leporẽ edictũ cõſtat. quo genere monſtri tanti apparatus ſignificatus eſt euentus. Nam qui Mare claſſibus, Terram pedeſtre ope

ruit exercitu, ut fugax animal, pauido regreſſu, regnum ſuũ repetere eſt coactus. Eidem montẽ Athõ iuxta Idam trãſgreſſo, prius q̃ Athenas deleret, Lacedæmoniis inuadendæ cõſiliũ agitanti, admirabile inter cœnã prodigiũ icidit. iſuſum nãq; pateræ eius uinũ, in ſanguinẽ nec ſemel, ſed iterũ, & tertio cõuerſum eſt. Qua de re conſulti magi monuerunt, ut ſe ab incœpto propoſito abſtineret, & ſiquod ueſtigium in uecordi pectore ſenſus fuiſſet, cauere potuiſſet, ãn de Leõida, & Spartanis abũde monitus.

De Mida.

Midæ uero, cuius imperio Phrygia fuit ſubiecta, puero dormiẽti formicæ in os grana tritici cõgeſſerunt. parẽtibus deinde eius quorſum prodigiũ tenderet, explorantibus, Augures rñderunt, omniũ illũ mortalium futurum ditiſſimũ. nec uana predictio extitit. Nã Midas cũctorũ penè regũ opes, abũdãtia pecuniæ ãnceſſit, iſantiæq; icunabula utili deorũ munere donata, onuſtus auro, atq; argẽto gazis penſauit.

De Platone aliud mirum.

Formicis Midæ iure, meritoq; apes Platonis prætulerim. Illæ. n. caducæ, ac fragiles, hæ ſolidæ, & æternæ fœlicitatis indices extiterũt. dormientis i cunis paruuli labellis mel inſerẽdo. Qua re audita, pdigiorũ iterpretes ſingularẽ eloquii ſuauitatẽ ore eius emanaturam dixerunt. At mihi quidẽ illæ apes nõ montem Hymetum thymi flore redolentẽ, ſed muſarum Heliconios colles omni genere doctrinæ uirentes, dearũ inſtinctu depaſtæ, maxime ingenio dulciſſima alimẽta ſummæ eloquẽtiæ iſtillaſſe uidẽtur

Ed q̄m diuitias Midæ, diſertumq́; Platonis ſomnum attigi, referam, q̄ certis imaginibus, multorum quies adumbrata ſit. quem locum unde potius ordiar, q̄ à Diui Auguſti ſacratiſſima memoria? eius medico Artorio ſomnum capienti nocte, quam dies inſecutus eſt, quo in campis Philippicis Romani inter ſe exercitus cōcurrere, Mineruæ ſpecies oborta præcæpit, ut illum graui morbo implicitum moneret, ne propter aduerſam ualetudinem pximo p̄lio nō intereſſet. qđ cum Cæſar audiſſet, lectica ſe deferri in aciē iuſſit, ubi dū ſupra uires corporis ꝑ adipiſcēda uictoria excubat, caſtra eius à Bruto capta ſunt. Quid ergo aliud putamus, q̄ diuino munere effectum, ne deſtinatum iam immortalitati caput, indigenā cœleſti ſpiritu fortunæ uiolētiā ſentiret? Auguſtum uero præter naturalē animi in oĩbus rebus ſubtiliter proſpiciendis uigorem, etiā recens, Et domeſticū exemplū, ut Artorii ſomnio obtemperaret, admonuit. Audiuerat. n. Diui Iulii patris ſui uxorem Calpurniam nocte, quam is ultimam in terris egit, in quiete uidiſſe, multis eū confectum uulneribus in ſuo ſinu iacentem, ſomniq́; atrocitate uehementer exterritam, rogare nō deſtitiſſe, ut proxima die à curia ſe abſtineret. At illū, ne muliebri ſomnio motus id feciſſe exiſtimaretur, ſenatū, ĩ quo ei parricidarū manus allatæ ſunt, adire cōtēdiſſe. nō eſt iter patrē, & filiū, ullius rei comparationem fieri, preſertim diuinitatis faſtigio

inuictos, ſed iam alter operibus ſuis aditum ſibi ad cœlum inſtruxerat, alteri lõgus adhuc terreſtrium uirtutum orbis reſtabat. Quapropter adhoc tantũ modo pendentem mutationem ſtatus cognoſci, ab illo etiã differri Dii immortales uoluerunt, ut aliud cœlo decus daretur, aliud promitteretur.

De P. Decio, & M. Torquato.

Illud etiam ſomnium magnæ admirationis, & clari exitus, quod eadem nocte duo COSS. P. Decius, & T. Manlius Torquatus Latino bello, & graui, & periculoſo, non procul à Veſuuii montis radicibus poſitis caſtris uiderunt. Vtriq;.n. quidam per quietis ſpeciem prædixit, ex altera acie imperatorẽ, ex altera exercitũ, diis Manibus, Matriq; Terre deberi. Vtrius aũt dux copias hoſtium aggrederetur, ſuperq; eas, ſeſe ipſum deuouiſſet, uictoriã habiturũ id luce proxima COSS. ſacrificio, uel expiaturis, ſi poſſet auerti, uel ſi certum deorum ẽt monitu uiſum foret, executuris, hoſtiarũ exta ſomnio congruerunt. Cõuenitq; iter eos cuius cornu prius laborare cœpiſſet, ut is capite ſuo fata patriæ luceret, quæ neutro formidante, Decium depopoſcerunt.

Sequitur æque ad publicam religionem ꝑtinens ſomnium, cum plebeiis Ludis quidã paterfamilias per Circum Flamminium, prius, ꝙ põpa induceretur, ſeruũ ſuũ uerberibus mulctatũ, ſub furca ad ſupplicium egiſſet, latino homini ex plebe, Iuppiter in quiete p̄cæpit, ut COSS. diceret, ſibi præſultorem Ludis Circẽſibus ꝓximis nõ placuiſſe. quæ res, niſi attenta ludorum inſtauratione expiata eſſet, ſecu

norum non mediocre urbis periculũ. Ille ueritus ne cum aliquo incõmodo ſuo, religione ſummũ implicaret imperium, ſilentium egit. Eueſtigioq; filius eius ſubita ui morbi correptus, interiit. Ipſe etiã per quetem ab eodem deo interrogatus, an ſatis magnã pœnam neglecti imperii ſui pependiſſet, in propoſito pſeuerans, debilitate corporis ſolutus eſt. ac tum demũ ex cõſilio amicorũ, lectica ad tribunal COSS. & inde ad ſenatum perlatus, ordine totius caſus ſui expoſito, magna cum omnium admiratione, recuperata mẽbrorum firmitate, pedibus domũ rediit.

De M. Cicerone.

Ac ne illud quidem inuoluendum ſilentio. inimicorum cõſpiratione urbe pulſus M. Cicero, cum i uilla quadam campi Atinatis diuerſaretur, is animo inſomnium profuſo, per loca deſerta, & inuias regiones uaganti ſibi C. Marium cõſulatus ornatũ iſignibus, putauit obuium factum, interrogantẽ eũ, quid ita, tam triſti uultu, incerto itinere ferretur, audito dei de caſu, quo cõflictabatur, cõprehendiſſe dexterã ſuam, ac ſe proximo lictori in monimentum ipſius deducendum tradidiſſe, quod diceret ibi eſſe ei lætiorem ſtatus ſpem repoſitam. nec aliter euenit. Nã in æde Iouis Mariana, S. C. de reditu eius ẽ factũ.

De C. Graccho.

Caio autẽ Graccho imminentis caſus atrocitas palam, atq; aperte, per quietẽ denunciata eſt. ſomno. n. pſſus Tiberii Gracchi fratris effigiem uidit dicentis ſibi, nulla ratione eum uitare poſſe, ut eo fato non periret, quo ipſe occidiſſet. Id ex Graccho prius,

quàm tribunatum, in quo fraternum exitum habuit, iniret, multi audiuerunt. Cœlius etiam certus Romanæ hiſtoriæ author ſermonẽ de ea re ad ſuas aures, illo adhuc uiuo, perueniſſe ſcribit.

De Caſſio Parmenſi.

Vincit huiuſcemodi ſomnii dirum aſpectum, quod ſequitur. Apud Accium M. Antonii fractis opibus, Caſſius Parmenſis, q̃ partes eius ſecutus fuerat, Athenas cõfugit. ubi cõcubina nocte, cũ ſolicitudinibus, & curis, mẽte ſopita, in lectulo iaceret, exiſtimauit ad ſe uenire hominẽ ingentis magnitudinis, coloris nigri, ſqualidum barba, & capillo demiſſo. Interrogatumq́; quiſnam eſſet, reſpondiſſe κακοδαίμονα. perterritus deinde tam tetro uiſu, & noie horrẽdo, ſeruos iclamauit. Sciſcitatus eſt, ſiquẽ talis habitus, aut intrantem cubiculum, aut exeuntem uidiſſent. quibus affirmãtibus neminẽ illud acceſſiſſe, iterum quieti, & ſomno ſe dedit, atq; eadẽ animo eius obuerſata eſt ſpecies. Itaq; fugato ſomno, lumẽ intro ferri iuſſit, puerosq́; à ſe diſcedere uetuit. Inter hãc noctem, & ſupplicium capitis, quo eum Cæſar affecit, paruulum admodum tempus acceſſit.

De Atterio Ruſo.

Proprioribus tñ (ut ita dicam) lineis Atterii Ruſi equitis Ro. ſomnium certo euentu admonitum eſt, qui, cum gladiatorium munis Syracuſis ederetur, inter qẽtẽ Retiarii ſe manu cõfodi uidit, idq́; poſtero die in ſpectaculo cõſeſſoribus narrauit. Incidit deide, ut proximo ab eqte loco, Retiarius, cum Mirmillone itroduceretur. cuius cum faciẽ uidiſſet, idẽ dixit

ab illo ſe Retiario trucidari putaſſe. protinusq́; ide diſcedere uoluit. illi ſermõe ſuo, metu eius diſcuſſo, cãm exitii miſero attulerunt. Retiarius. n. i eum lo cum compulſo Mirmillone, & abiecto, dum iacẽtẽ ferire conatur, trãſiectũ gladio Atteriũ iteremit.

Externa. De Hannibale.

Hannibalis quoq́;, ut deteſtandum Romano ſanguini, ita certæ prædictionis ſomnium, cuius non uigiliæ tãtũ ſed ẽt ipſa quies, hoſtilis imperio noſtro fuit. hauſit. n. propoſito, & uotis ſuis cõueniẽtẽ imaginẽ, exiſtimauitq́; miſſum ſibi à Ioue, mortali ſpecie excelſiorem iuuenem, inuadẽdæ Italiæ ducẽ. cuius monitu, primo, ueſtigia nullã in partem ſecutis oculis, mox humani igenii prona uolũtate uetita ſcrutandi pone reſpiciens, animaduertit immenſæ magnitudinis ſerpẽtẽ, cõcitato impetu omne, qcqd obuium fuerat, proterentem. poſt q́; eã magno cum cœli fragore erumpentes nimbos, lucẽ caliginoſis inuolutam tenebris. Attonitus deinde quidnã eſſet monſtri, ecqd portenderet, iterrogauit. hic Dux. Italiæ uides inqt, uaſtitatẽ, proinde ſile, & cætera tacitis permitte fatis.

De Alexandro.

Quam bene Macedoniæ rex Alexãder per quietẽ uiſa imagine pmonitus erat, ut uitæ ſuæ cuſtos eſſet diligẽtior, ſi eum etiam cauendi periculi cõſilio fortuna inſtruere uoluiſſet. Nanq; Caſſandri peſtiferam ſibi dexterã ſomnio prius cognouit, ꝙ exitu ſenſit. exiſtimauit enim ſe ab illo interfici, cum eum nunꝙ uidiſſet. Interpoſito deinde tempore, poſtꝙ i cõſpectũ ueniſſet, nocturni metus patefacta imagie,

ut Antipatri filium eſſe cognouit, adiecto uerſu græco, qui fidem ſomniorum eleuat, præparati iam ad uerſus caput ſuum ueneficii, quo occidiſſe Caſſandri manu creditur, ſuſpitionem animo repulit.

De *Simonide Poeta*.

L*onge indulgētius Dii in Poeta Simonide cuius ſalutarem inter quietem admonitionem conſilii firmitate roborauerunt. Is. n. cum ad litus nauē appuliſſet, inhumatumq́; corpus iacens, ſepulturæ mandaſſet, admonitus ab eo, ne proximo die nauigaret, in terra remanſit, qui inde ſoluerant, fluctibus, & procellis, in conſpectu eius obruti ſunt. Ipſe lætatus eſt, quod uitam ſuam ſomnio* q̄ *naui credere maluiſſet. Memor autē beneficii elegantiſſimo carmine æternitati conſecrauit. Melius illi, & diuturnius in animis hominum ſepulchrum conſtituens, q̄ in deſertis, & ignotis arenis ſtruxerat.*

De *Crœſo*.

E*fficax & illa quietis imago, quæ Crœſi regis animum maximo prius metu, deinde etiā dolore confecit. Nam è duobus filiis, & ingenti agilitate, & corporis dotibus præſtantiorem, imperiiq́; ſucceſſioni deſtinatum Atym, exiſtimauit ferro ſibi ereptū. Itaq; qcqd ad euitandam denunciatæ cladis acerbitatem ptinebat, nulla ex parte patria cura ceſſauit auertere. Solitus erat iuuenis ad bella gerenda mitti. domi detentus eſt. Habebat armamentarium oīs generis telorū copia refertū, id quoq; amoueri iuſſit. gladio cinctis comitibus utebatur, uetiti ſunt propius accedere. neceſſitas tn̄ aditum luctui dedit. Cū. n.*

ingentis

ingentis magnitudinis aper, Olympi montis cultã, crebra cum agreſtiũ ſtrage, uaſtaret, inuſitatoq; malo regium imploratum eſſet auxilium, filius à patre extorſit, ut ad eum opprimendum mitteretur. eo quidem facilius quod non dentis, ſed fieri ſæuitia in metu reponebatur. Verum dum acri ſtudio interficiendi ſuem oẽs ſunt intenti, pertinax caſus imminẽtis uiolentiæ lanceam, petendæ feræ gratia miſſam, in eum detorſit, & qdem eam potiſſimum dexterã nefariæ cædis crimine uoluit aſpergi, cui tutela filii à patre mandata erat, quamq; Crœſus imprudentis homicidii ſanguine uiolatã, hoſpitales ueritus deos, ſupplicem ſacrificio expiauerat.

De Cyro.

Nec Cyrus qdem ſuperior, inuictæ fatorũ neceſſitatis, paruulum argumentum eſt. cuius ortus ad imperiũ totius Aſiæ ſpectentis, maternus auus Aſtyages, duos p̃nuncios ſomnii fruſtra diſcutere tentauit. Mandanen filiã ſuam ꝙ in quiete uiderat urinã eius oẽs Aſiaticas gentes inundaſſe, non Medorũ excellentiſſimo, ne in eius familiã regni decus transferretur, ſed Perſarum modicæ fortunæ uiro collocando, natumq; Cyrum exponi iubendo. qui ſimiliter quietis tẽpibus exiſtimauerat, genitali parte Mandanes, enatam uitẽ eo uſq; creuiſſe, donec cunctas dominationis ſuæ parteis inumbraret. fruſtratus eſt. n. ſeipſe Nepotis fœlicitatem, cœleſtium iudicio deſtinatam, humanis conſiliis impedire conando.

De Dionyſio.

Intra priuatum autem habitum Dionyſio ſyracuſano ad

hunc ſe continente, Himera q̃dam, non oſcuri generis fœmina, inter quietem opinione ſua cœlum conſcendit. atq; ibidem deorũ omnium luſtratis ſedibus, animaduertit p̃ualentem uirum flaui coloris, lentiginoſioris, ferreis cathenis uinctũ, Iouis ſolio, pedibusq; ſubiectum. interrogatoq; iuuene, quo gratia cõſyderandi cœli, duce fuerat uſa, quis nam eſſet, audiuit illum Siciliæ, atq; Italiæ dirum eſſe fatum, ſolutũq; uinculis, multis urbibus exitio futurum. quod ſomniũ poſtero die ſermõe uulgauit. Poſtq̃ deinde Dionyſium inimica Syracuſarum libertati, capitibusq; inſontium infeſta fortuna cœleſti cuſtodia liberatũ, uelut fulmen aliquod ocio, ac tranquilitati iniecit, Himera eum, mœnia inter effuſam ad officium, & ad ſpectaculum eius turbam intrantem, ut ꝯſpexit hunc eſſe, quem inquiete uiderat, uociferata eſt. Id cognitum tyranno, curam tollendæ mulieris dedit.

Tutioris ſomnii mater eiuſdem Dionyſii, q̃ cum eum conceptum utero haberet, parere uiſa eſt Satyriſcũ. conſultoq; prodigiorũ interprete, clariſſimum, ac potentiſſimum Graii ſanguinis futurum, certo cum euentu cognouit.

De Amilcare.

At Carthaginienſium dux Amilcar, cum obſideret Syracuſas inter ſomniũ uocem exaudiſſe credidit nunciantẽ, futurũ, ut proximo die in ea urbe cœnaret. Lætus igitur perinde, ac diuinitus promiſſa uictoria, exercitũ pugnæ cõparabat. in quo inter Siculos, & Pœnos, orta diſſenſione, caſtris eius Syracuſani ſubita irruptione oppreſſis, ipſum intra mœnia ſua uinctũ pertraxerunt. Itaq; magis ſpe, q̃ ſomnio decę

pus cœnauit Syracuſis captiuus, nō ut animo p̄ſue p̄ſerat, uictor. De Alcibiade.

Alcibiades quoq; miſerabilem exitum ſuum haud fallaci nocturna imagine ſpeculatus eſt. quo. n. pallio amicæ ſuæ dormiens opertum ſe uiderat, eo interfectus, & inſepultus iacens contectus eſt.

De duobus Arcadibus.

Proximum ſomnium, & ſi paulo eſt lōgius, propter nimiam tñ euidētiam ne omittatur, impetrat. Duo familiares Arcades iter unà facientes, Megarā uenerunt, quorū alter ad hoſpitē ſe cōtulit. alter in tabernam meritoriā diuertit. Is, qui in hoſpitio erat, uidit in ſomniis comitem ſuū orātem, ut ſibi Cauponis inſidiis circunuento ſubueniret. poſſe. n. celeri eius accurſu ſe imminēti periculo ſubtrahi. quo uiſo excitatus proſiluit, tabernamq;, in qua is diuerſabatur, petere conatus eſt. Peſtifero deinde fato eius humaniſſimum propoſitum tanq̄ ſuperuacuū damnauit, & lectum, ac ſomnum repetit. Tunc idē ei ſaucius oblatus obſecrauit, ut q uitæ ſuæ auxiliū ferre neglexiſſet, neci ſaltē ultionē nō negaret. Corpus. n. ſuum à Caupone trucidatū, tum maxime plauſtro ferri ad portam ſtercore coopertū. tam cōſtantibus familiaris p̄cibus cōpulſus, protinus ad portā cucurrit. & plauſtrū, quod in quiete demonſtratū erat, cōprehendit, Cauponemq; ad capitale ſupplicium perduxit.

DE MIRACVLIS. Cap. VIII.

MVlta etiam interdiu, & uigilantibus acciderunt, perinde ac tenebrarum, ſomniq;

nube inuoluta, quæ quia unde manauerint, aut qua rõne cõſtiterint, dignoſcere arduum eſt, merito miracula uocentur. Quorũ e magno acerno in primis illud occurrit. Cum apud lacum Regillum Aulus Poſthumius dictator, & Thuſculanorũ dux Manlius Octauius magnis uiribus inter ſe cõcurrerẽt, ac neutra acies aliq̃diu pedem referret, Caſtor, ac Pollux Romanorũ partium propugnatores uiſi, hoſtiles copias penitus ſuderunt. De P. Vatinio.

Item bello Macedonico P. Vatinius, Reatinæ p̃fecturæ uir noctu urbem petens exiſtimauit duos iuuenes, excellentis formæ, albis eq̃s reſidentes, obuios ſibi factos nunciare, die qui p̃terierat Perſen regem, à Paulo captum. quod cũ ſenatui indicaſſet, tanq̃ maieſtatis eius, & amplitudinis, uano ſermone cõtemptor, in carcerem cõiectus. poſtq̃ Pauli litteris illo die Perſen captum apparuit & cuſtodia liberatus, & inſup agro, ac uacatione donatus eſt. Caſtorẽ uero, & Pollucem, ẽt illo tpe pro imperio P. R. excubuiſſe cognitum eſt, quo apud lacum Iuturnæ; ſuũ, equorumq̃; ſudorẽ abluiſſe uiſi ſunt. Iunctaq̃; fonti ædes eorũ, nullius hominum manu reſerata patuit.

De Piſtilentia.

Sed ut cæterorum quoq̃ deorum propenſum huic urbi Numen exequamur, triennio cõtinuo uexata peſtilentia ciuitas noſtra, cum finem tanti, & tã diuturni mali, neq; diuina miſericordia, neq; humano auxilio, imponi uideret, cura ſacerdotũ inſpectis ſibyllinis libris, animaduertit, nõ aliter priſtinam recuperari ſalubritatem poſſe, q̃ ſi ab Epidauro Æſcula

pius eſſet accerſitus. Itaq; eo legatis miſſis, unicã ſa
talis remedii opem authoritate ſua, quæ iam in ter
ris erat ampliſſima, impetraturam ſe credidit. neq;
eam opinio decæpit, pari nanq; ſtudio petitum, ac
promiſſum eſt pſidiũ, eueſtigioq; Epidauri, Roma
norum legatos in templum Æſculapii, quod ab eo
rum urbe. v. millibus paſſuum diſtat, perductos, ut
qcqd inde ſalubre patriæ laturos ſe exiſtimaſſent,
pro ſuo iure ſumerent, benigniſſime inuitarunt. quo
rum tam promptam indulgentiam, Numen ipſius
Dei ſubſecutum, uerba mortalium, cæleſti obſequio
cõprobauit. Siqdem is anguis, quem Epidaurii ra
ro, ſed nũq; ſine magno ipſorũ bono uiſum, in modũ
Æſculapii uenerati fuerũt, per urbis celeberrimas
partes, mitibus oculis, & leni tractu labi cœpit, tri
duoq; inter religioſam omnium admirationem con
ſpectus, haud dubiam præ ſe appetitæ clarioris ſe
dis alacritatem ferens, ad triremẽ Romanam perre
xit, pauentibusq; inuſitato ſpectaculo nautis, eò con
ſcẽdit, ubi Quinti Ogulini legati tabernaculũ erat,
inq; multiplicem orbem, per ſummã quietem eſt cõ
uolutus. Tum legati perinde, atq; exoptatæ rei cõ
potes, expleta gratiarum actione, cultuq; anguis à
peritis excæpto, læti inde ſoluerunt, ac proſperam
emenſi nauigationem, poſtq; Antium appulerunt,
Anguis, qui ubiq; in nauigio remanſerat, prolapſus
in ueſtibulo ædis Æſculapii, Myrto frequẽtibus ra
mis diffuſæ, ſupucnientem, excelſæ altitudinis pal
mam circundedit, perq; tres dies poſitis, qbus ueſci
ſolebat, nõ ſine, magno metu legatorum, ne in trire

ſine reuerti nollet, Antienſis templi hoſpitio uſus, urbi ſe noſtræ aduehendum reſtituit, atq; in ripā Tyberis egreſſis legatis, in inſulam, ubi templum dicatum eſt, tranſnauit, aduentuq; ſuo tempeſtatem, cui remedie quæſtus erat, diſpulit.

De Furio Camillo.

Nec minus uoluntarius in urbem noſtrā Iunonis tranſitus. Captis à Furio Camillo Veiis, milites iuſſu imperatoris ſimulachrum Iunonis Monetæ, quod ibi præcipua religiōe cultum erat, in urbem tralaturi, ſede ſua mouere conabantur, quorum ab uno per iocum interrogata Dea, an Romam migrare uellet, uelle ſe reſpondit. Hac uoce audita, luſus in admirationem uerſus eſt. Iamq; nō ſimulachrum, ſed ipſam cœlo Iunonem petitam, portare ſe credentes, læti in ea parte Auentini montis, in qua nunc templū eius cernimus collocauerunt.

De ſimulachro Fortunæ.

Fortunæ etiam muliebris ſimulachrum, quod eſt in Latina uia ad quartum milliarium eo tempore cum æde ſua conſecratum, quo Coriolanum ab excidio urbis maternæ preces repulerunt, nō ſemel, ſed bis locutum cōſtitit, prius his uerbis. Rite me matronæ uidiſtis, ritéq; dedicaſtis.

De Valerio Publicola.

Valerio aūt Publicola COS. q poſt exactos reges bellum cū Veientibus, & Hetruſcis geſſit, illis Tarquinio priſtinum imperiū reſtituere, Romanis nuper partam libertatē retinere cupiētibus, Hetruſcis, & Tarquinio in cornu dextro, p̄lio ſuperioribus, tan

tus terror ſubito inceſſit, ut non ſolũ uictores ipſi ꝑ fugerent, ſed ẽt pauoris ſui conſortes ſecũ Veientes traherent. cui rei pro argumẽto miraculũ adiicitur ingens. repẽte uox ẽ proxima ſylua Arſia, q̃ ore Syluani in hunc penè modũ miſſa traditur. Vno plus Hetruſci cadent. Romanus exercitus uictor abibit. Miram dicti fidem digeſta numero cadauera exhibuere.

D. C. Fabricio.

Quid Martis auxilium, quo uictoriã Romanorũ adiuuit, nõ ne memoria celebrandũ eſt? cum Brutii, atq; Lucani, odio incitatiſſimo, maximisq́; uiribus Thurinæ urbis peterent exitium, ac ꝑcipuo ſtudio eius incolumitatem. C. Fabricius Lucinus. COS. protegeret, resq́; ancipiti euentu, collatis unum in locum utriuſq; partis copiis gereretur. Nõ audientibus Romanis prelium ingredi, eximiæ magnitudinis iuuenis, primũ eos hortari ad capeſſendam fortitudinẽ cœpit. deinde, ubi tardiores animaduertit, arreptis ſcalis per mediã hoſtiũ aciem ad cõtraria caſtra euaſit, & admotis, uallum cõſcendit. Inde uoce ingenti clamitans factum uictoriæ gradum, & noſtros ad aliena caſtra capiẽda, & Lucanos, Brutiosq́; ad ſua defendenda, illuc traxit, ubi conferti dubio certamine terebantur. Sed idem impulſu armorum ſuorum, proſtratos hoſtes, iugulandos, capiendosq́;, Romanis tradidit. XX. enim millia cæſa, quinq; millia cũ Statio Statilio duce utriuſq; gentis, & tribus atque xx. militaribus ſignis capta ſunt. Poſtero die cum COS. inter honorandos, quorum ſtrenua opera fuerat uſus, uallarem coronã ei ſe ſeruare dixiſſet

à quo caſtra erant opreſſa, nec inueniretur qui id p̃mium petrret, cognitum pariter, atq; creditũ eſt, Martem patrem tunc populo ſuo affuiſſe. Inter cæteta huiuſce rei manifeſta indicia, galea quoq; duabus diſtincta pinnis, qua cœleſte caput tectũ fuerat, argumentũ præbuit. Itaq; Fabricii edicto ſupplicatio Marti eſt habita, & à laureatis militibus, magna cũ animorum lætitia oblati auxilii teſtimonium ei eſt redditum.

De Diis Troianis mirum.

Referam nũc, quod ſuo ſæculo cognitum, manauit ad poſteros. Penates deos Æneam Troia aductos Lauinii collocaſſe. Inde ab Aſcanio filio eius Albã, quam ipſe cõdiderat, tralatos, priſtinum ſacrarium repetiſſe. & quia id humana manu factum exiſtimari poterat, relatos Albam, uoluntatem ſuam altero tranſitu ſignificaſſe. Nec me p̃terit de motu, & uoce deorum immortalium, humani oculis, auribusq; p̃cæpto, q̃ ancipiti opinione æſtimatio uerſetur. Sed q̃a nõ noua dicuntur, ſed tradita repetuntur fidem authores uẽdicent, & noſtrum ſit, inclytis litterarum monimẽtis conſecrata perinde, ac uana non refugiſſe.

De Diuo Iulio.

Facta mentione urbis è qua primordia ciuitas noſtra traxit. Diuus Iulius fauſta proles eius, ſe nobis offert. quẽ C. Caſſius nunq̃ ſine p̃fatione publici parricidii nominandus, cum acie Philippenſi ardentiſſimo animo perſtaret, uidit humano habitu auguſtiorem, purpureo paludamento amictum, minaci uultu, & cõcitato equo, in ſe impetũ facientẽ. quo aſpectu pterritus, tergũ hoſti dedit, uoce illa prius emiſ-

ſa. Quid. n. amplius agas, ſi occidiſſe parum eſt? Nõ occideras tu quidem Caſſi Cæſarem. Neq;. n. extingui ulla diuinitas põt. ſed mortali adhuc corpore utẽtẽ uiolando, meruiſti, ut tam infeſtum haberes deum.

De. L. Lentulo.

Iam quidem L. Lẽtulus litus prænauigans, in quo Gn. Pompeii magni, perfidia Ptolemæi regis interempti corpus cõſciſſæ ſcaphæ ligni cõburebatur, ignarus caſus eius, cum ipſi fortunæ erubeſcẽdum rogum uidiſſet, cõmilitonibus dixit. quid ſcimus an in hac flamma Gn. Pompeius crametur? diuinitus miſſæ uocis miraculum eſt. Atq; hoc quidem hominis. illud tamẽ ore ipſius Apollinis editum, quo Appii interitum ueridica Pythicæ uaticinationis fides pcurrit. Is bello ciuili, quo ſe Gn. Pompeius à Cæſaris cõcordia peſtifero ſibi, nec reipu. utili cõſilio abruperat, euentũ grauiſſimi motus explorare cupiẽs (uiribus nãq; imperii Achaiæ præerat) Antiſtitem Delphicæ Cortinæ, in intimum ſacri ſpecus partem coegit deſcẽdere. unde ut certæ cõſulẽtibus ſortes petuntur. ita nimius diuini ſpũs hauſtus reddẽtibus peſtifer exiſtit. Igitur impulſu capti numinis inſtincta uirgo, horrẽdo ſono uocis, Appio inter obſcuras uerborum ambages fata cecinit. Nihil. n. inquit ad te hoc Romane bellum. Eubœæ cœlã obtinebis. At is ratus cõſiliis ſe Apollinis moneri, ne illi diſcrimini intereſſet, in eã ragionẽ ſeceſſit, quæ iter Rhamnunta nobilẽ Attici ſoli partem, Cariſtumq; chalcidico freto uicinã interiacens cœllæ Eubœæ nomen obtinet, ubi ante Pharſalicum certamen morbo conſumptus pdictũ

Deo locum ſepulturæ poſſedit. Poſſunt & illa miraculorum loco referri, quod deuſto ſacrario Saliorū nihil in eo præter lituum Romuli integrum repertum eſt. Quod Serui Tullii ſtatua, cū ædes fortunæ conflagraſſet, inuiolata permāſit. Quod Q. Claudi ſtatua in ueſtibulo tēpli Matris deum poſita, bis ea æde incendio cōſumpta, prius P. Naſica Scipiōe, & L. Beſtia. Item M. Seruilio, & L. Lamia COSS. in ſua baſi flammis intacta ſtetit

De Attilio.

Aliqđ admirationis ciuitati noſtræ Attilii etiā Auiolæ rogus attulit, qui & à medicis, & à domeſticis mortuus creditus cum aliquādiu humi iacuiſſet, elatus, poſtq̃ corpus eius ignis corripuit, uiuere ſe proclamauit, auxiliumq; Pædagogi ſui (nam is ſolus ibi remanſerat) inuocauit. Sed iam flāmis circundatus fato ſubtrahi non potuit. Lucio quoq; Lamiæ prætorio uiro, æque uocem fuiſſe ſuper rogum conſtitit.

Externa.

Quæ minus admirabilia Eri Pāphiliæ caſus facit, quē Plato ſcribit inter eos, q in acie ceciderāt. x. diebus iacuiſſe, biduūq; poſtq̃ inde ſublatus eſſet, impoſitū rogo uixiſſe, ac mira q̄dam tpe mortis uiſa narraſſe. Et qm̄ ad externa tranſgreſſi ſumus, qdam Athenis uir eruditiſſimus, cum ictum lapidis capite excæpiſſet cætera omnia tenaciſſima memoria retinens, litterarum tantummodo, qbus p̄cipue inſeruierat, oblitus eſt Dirum, malignumq; uulnus in animo percuſſi, quaſi de induſtria ſcrutatis ſenſibus in eum potiſſimum locum, quo maxime lætabatur, accerbitate

uocendi erupit, ſingularē doctrinā hominis plenā inuidiæ funere efferēdo, cui ſi talibus ſtudiis perfrui fas non erat, utilius aliq̃to fuit ad illa aditum nō impetraſſe, q̃ iam percępta eorū dulcedine caruiſſe.

De Nauſimenis uxore.

Mirabilior tñ ſequentis caſus narratio. Nauſimenis.n. Athenienſis uxor, cum filii, ac filiæ ſuæ ſtupro interueniſſet, inopinati monſtri pculſa conſpectu, & in præſens tp̄s ad indignādum, & in poſterum ad loquendum, obmutuit. Illi nefariū concubitum uoluntaria morte penſarunt. hoc modo Fortuna ſæuiens huic uocem, iis uitam ademit, illi propitia donat.

De Ægle Samio

Aegles Samius Athleta mutus, cum ei uictoriæ, quam adeptus erat, titulus, & premium eriperetur, indignatione accenſus uocalis euaſit.

De Gorgia Epirota.

Gorgiæ quoq; Epirotæ fortis, & clari uiri origo, qui in funere matris ſuæ utero elapſus, inopinato uagitu ſuo lectum ferentes conſiſtere coegit, nouumq; ſpectaculum patriæ præbuit, non tantum ex ipſo genitricis rogo lucem, ſed etiam cunas aſſecutus. eodem enim momento temporis, altera iam fato functa parit, alter ante elatus, q̃ natus eſt.

De quodam Iaſone.

Diuinæ fortunæ uulnus Pheræo Iaſoni quidam exitii eius cupidus intulit. Nam cum inter inſidias gladio eum percuſſiſſet, Vomicam, quæ à nullo medicorum ſanari potuerat, ita rupit, ut hominem peſtifero malo liberaret.

De Simonide.

Æque Diis immortalibus accæptus Simonides, cuius ſalus ab imminēti exitio defenſa, ruinæ quoq; ſubtra cta eſt. Cœnanti .n. apud Scopam in Cranone (quod eſt in Theſſalia oppidum) nunciatum eſt duos iuuenes ad ianuam ueniſſe, magnopere rogantes, ut ad eos continuo prodiret. ad quos egreſſus neminē reperit ibi. Ceterū eo momento tpis triclinium, in quo Scopas epulabatur, collapſum, & ipſum, & oēs cōuiuas oppreſſit. Quid hac fœlicitate locupletius, quā nec Mare, nec Terra ſæuiēs extiguere ualuit?

De Daphida.

Non inuitus huic ſubnecto Daphidam, nequis ignoret qꝫtū interfuerit ceciniſſe deorū laudes, & numen obtrectaſſe. Hic, cum eius ſtudii eſſet, cuius profeſſores Sophiſtæ uocātur, ieptæ & mordacis opinationis, Apollinem Delphis irridendi cauſa cōſuluit, an equū inuenire poſſet, cum omnino nullū habuiſſet. cuius ex oraculo reddita uox eſt inuenturum equū, ſed ut eo perturbatus, periret. inde cū iocabundus, quaſi deluſa ſacrarum ſortium fide, reuerteretur, incidit in regem Attalū ſæpenumero à ſe cōtumelioſis dictis abſentem laceſſitum, eiusq; iuſſu ſaxo, cui nomen erat Equi, præcipitatus, ad deos uſq; cauillandos, dementis animi iuſta ſupplicia pependit.

De Rege Philippo.

Eodem oraculo Macedonum Rex Philippus admonitus, ut à quadrigæ uiolētia ſalutem ſuā cuſtodiret, toto regno diſiūgi currus iuſſit, eumq; locum, qui in Bœotia Quadriga uocatur, ſemꝑ uitauit. nec tn̄ de

nunciatum periculi genus effugit, nam Pauſanias in capulo gladii, quo eum occidit, quadrigam habuit cælatam.

De Calano.

Quæ tam pertinax neceſſitas in patre, & filio Alexãdro cõſimilis apparuit. Siqdem Calanus Indus ſua ſponte ſe ardentiſſimo rogo ſupiacturus, interpellatus ab eo, ecqd, aut mandaret, aut dicere uellet. breui te, inquit, uidebo. nec id ſine cã. qa uoluntarium eius è uita exceſſum, rapida mors Alexãdri ſubſecuta eſt.

De quodam Remige.

Regios interitus magnitudine miraculi Remigis caſus æquat, quẽ in litore Tyriorũ ſentinã haurientẽ, cum è naui fluctus abieciſſet, altero latere repercuſſum cõtrarius fluctus i nauẽ retulit. Itaq; miſeri ſimul, ac fœlicis, complorationi permiſta fuit gratulatio.

De Pruſia filio Regis Bithyniæ.

Quid illa? nõ ne ludibria Naturæ in corporibus humanis fuiſſe credenda ſunt? tolerabilia quidem, qa ſæuitia caruerunt, cæterum & ipſa miraculis annumeranda. Nã & Pruſiæ regis filius eodem nomine, quo pater pro ſuperiori ordine dentium unum os æqualiter extentum habuit, nec ad ſpeciem deforme, nec ad uſum ulla ex parte incommodum.

De Filia Mithridatis regis.

Mithridatis uero regis filia Dripetine Laodice regina nata, duplici ordine dentium deformi admodum comes fugæ patris, à Pompeio deuicti fuit.

De Linceo.

Nec illius quidem paruæ admirationis oculi, quem conſtat tam certa acie luminũ uſum eſſe, ut à Lilybæo

portu Carthaginienſium, egredientes claſſes intueretur. Oculis eius admirabilius Ariſtomenis Meſſenii cor, quod Athenienſes ob eximiam calliditatem exectum, pilis refertum inuenerunt, cum eum aliquoties captum, & aſtutia elapſum, cepiſſent.

De Antipatro Poeta.

At poeta Antipater Sidonius, omnibus annis, uno tantummodo die, quo genitus erat, febri implicabatur. Cumq; ad ultimã ætatem perueniſſet, natali ſuo certo illo circuitu morbi conſumptus eſt.

De Poliſtrato & Hippoclide.

Hoc loco apte referantur Poliſtratus, & Hippoclides philoſophi eodem die nati, eiuſdẽ præceptoris Epicuri ſectam ſecuti, patrimonii etiã poſſidendi, alendæq; ſcholæ cõmunione coniuncti, eodemq; momẽto temporis ultima ſenectute extincti, tam æqualem fortunæ pariter, atq; amicitiæ ſocietatem, quis nõ ipſius cœleſtis Cõcordiæ ſinu genitam, nutritam, & finitam putet? Quapropter hoc potiſſimum fuerit, aut in liberis potentiſſimi regis, aut in rege clariſſimo, aut in uate ingenii florentis, aut in uiris eruditiſſimis, aut in homine ſortis ignotæ, ne ipſa quidem omnis bonæ, malæq; materiæ fœcunda artifex Natura, rõnem rerũ reddiderit. Nõ magis, q̃ q ita ſylueſtres capreas, Cretæ genitas, tãtope dilexerit, quas ſagittis confixas ad ſalutare auxilium herbæ Dictami, tantum non ſuis manibus deducit, efficitq; ut conceptæ ea, continuo & tela, & uim ueneni, uulneribus reſpuant. Aut in Cephalenia inſula, cum omnia ubiq; pecora hauſtu aquæ quotidie recreen-

tur, in ea pecudes maiore ex parte anni ore aperto ex alto uentos recipientes, ſitim ſuam ſedare inſtitue rit. Aut quapropter Crotonæ in templo Iunonis Laciniæ aram ad omnes uentos immobili cinere donauerit potiſſimum. Vel quare alterā in Macedonia, alteram in Caleno agro aquam proprietatem uini, qua homines inebrientur, poſſidere uoluerit. Nō admiratione iſta ſed memoria proſequi debemus. Cum ſciamus recte ab ea plurimum licentiæ uēdicari, penes quam infinitus cuncta gignendi labor conſiſtit.

De mirabili magnitudine & lōgitudine ſerpētis.

Quæ quia ſupra uſitatam rationem excedentia attigimus, ſerpentis quoq; à Tito Liuio curioſe pariter, ac facunde relatæ fiat mentio. Is. n. ait in Africa apud Bagradā flumen tantæ magnitudinis anguem fuiſſe, ut Attilii Reguli exercitum uſu amnis prohiberet, multisq; militibus ingenti ore correptis, compluribus uoluminibus caudæ eliſis, cum telorum iactu perforari nequiret, ad ultimum baliſtarum tormentis undiq; petitam, ſilicum crebris, & pōderoſis uerberibus procubuiſſe, omnibusq; & cohortibus, & legionibus ipſe Carthagine uiſam terribiliorem. atq; etiam cruore ſuo gurgitibus imbutis, corporisq; iacentis peſtifero afflatu, uicina regiōe polluta Romana inde ſummouiſſe caſtra dicit belluæ corium cxx. pedum longum, in urbem miſſum.

De inſtitutis antiquis. Cap. I.

DIVES, & præpotens naturæ regnũ ſcrutatus, initiã ſtylũ tã noſtræ urbis, q̃ cæterarũ gẽtiũ priſcis, ac memorabilibus ĩſtitutis. Opus eſt n. cognoſci huiuſce uitæ, quã ſub optimo principe fœlicẽ agimus, q̃ nã fuerit elemẽta, ut eorũ quoq; reſpectus aliqd p̃ſentibus moribus ꝓſit.

De nuptiis.

Apud antiquos nõ ſolũ publice, ſed ẽt priuati nihil gerebatur, niſi auſpicio prius ſumptu. quo ex more nuptiis etiãnũ Auſpices ĩterponũtur, q̃uis auſpicia petere deſierit, ipſo tñ noĩe ueteris cõſuetudinis ueſtigia uſurpãtur. Fœminæ cũ uiris cubãtibus ſedẽtes cœnitabãt. q̃ cõſuetudo ex hominũ cõuictu ad diuina penetrauit. Nã Iouis epulo ipſe ĩ lectulũ, Iuno, & Minerua, ĩ ſellas ad cœnã ĩuitabãtur. qđ genus ſeueritatis ætas nr̃a diligẽtius ĩ Capitolio, q̃ in ſuis domibus ſeruat, uidelicet qa magis ad rẽ ꝑtinet dearũ, q̃ mulierũ diſciplina cõtineri. Quæ uno cõtẽtæ matrimonio fuerãt, corona pudicitiæ honorabãtur. Exiſtimabãt. n. eũ p̄cipue matronæ ſyncera fide incorruptũ eẽ aĩum, q pſt depoſitæ uirginitatis cubile, in publicũ egredi neſciret, multorũ matrimoniorũ experiẽtiã, quaſi legittimæ cuiuſdã intẽ

perantiæ ſignũ eſſe credẽtes. De primo repudio.

Repudiũ inter uxorem, & uirũ, à cõdita urbe uſq; ad. xx. & qngenteſimũ annũ nullũ intercæſſit. Primus aũt Spurius Gabillius uxorẽ ſterilitatis cã dimiſit. qui q̃q̃ tolerabili rõne motus uidebatur, repreben ſione tñ nõ caruit. qa nec cupiditatẽ qdẽ liberorũ, coniugali fidei p̃poni debuiſſe arbitrabãtur. ſed quo matronale decus uerecundiæ munimento tutius eẽt; inius uocanti matronam corpus eius attingere nõ p miſerũt, ut, inuiolata manus alienæ tactu ſtolæ relinqueretur. De uſu uini mulieribus interdicto.

Vini uſus olim Romanis fœminis ignotus fuit, ne. ſ. in aliquod dedecus prolaberentur, qa proximus à Libero patre, intemperãtiæ gradus, ad inconceſſã uenerem eſſe cõſueuit. Cæterũ ut non triſtis earum & horrida pudicitia, ſed honeſto comitatis genere tẽperata eſſet, indulgẽtibus maritis, & auro abundãti, & multa purpura uſæ ſunt, & quo formã ſuã concinniorẽ efficerẽt, ſumma cũ diligẽtia capillos ci nere rutilarũt. Nulli. n. tunc ſubſeſſores alienorũ matrimoniorũ oculi metuebãtur, ſed pariter & uidere ſanctè, & aſpici mutuo pudore cuſtodiebãtur.

De Sacello deæ Viriplacæ.

Quoties uero inter uirum, & uxorem aliquid iurgii intercæſſerat, in Sacellum deæ Viriplacæ, quod eſt in palatio, ueniebant, & ibi inuicem locuti, quæ uolue rant, contentione animorũ depoſita, cõcordes reuertebãtur. Dea nomẽ hoc à placandis uiris aſſecuta fertur. ueneranda quidem, & neſcio an p̃cipuis, & exqſitis ſacrificiis colẽda. utpote quotidianæ ac do-

meſticæ pacis cuſtos, in pari iugo charitatis. ipſa ſui appellatiõe, uirorũ maieſtati debitũ, ac fœminis red dens honorẽ. Huiuſmodi inter coniuges uerecũdia, qd inter cæteras neceſſitudines non ne apparet cõ ſentanea? nã ut minimo indicio maximã uim eius ſignificẽ, aliq̃diu nec pater cũ filio pubere, nec ſo cer cũ genero lauabatur. Manifeſtum igitur eſt tan tum religionis ſanguini, & affinitati, quantum ipſis diis immortalibus tributum. qa inter iſta tã ſancta uincula, nõ magis, q̃ i aliquo ſacrato loco nudare ſe nefas eſſe credebatur. Conuiuiũ etiam ſolenne ma iores inſtituerunt, idq́; Chariſtia appellauerũt, cui præter cognatos, & affines nemo interponebatur, ut ſi qua inter neceſſarias pſonas q̃rela eſſet orta; apud ſacra menſæ, & inter hilaritatem animorum, fautoribus Concordiæ adhibitis tolleretur.

De honore impenſo ſenibus à iuuenibus.

Senectuti iuuentus ita cumulatum, & circunſpectum honorẽ reddebat, tanq̃ maiores natu adoleſcentiũ cões patres eſſent. Quo circa iuuenes, Senatus die utiq; aliquem ex patribus. C. aut propinquum, aut paternum amicum ad curiam deducebant, affixiq́; ualuis expectabant, donec reducendi officio etiam fungerentur. qua quidẽ uoluntaria ſtatione, & cor pora, & animos, ad publica officia ſuſtinenda ĩpi gre roborabãt, breuiq́; proceſſu morarum, claram in lucem uirtutum ſuarum uerecunda laboris medi tatione ipſi doctores erant. Inuitati ad cœnam dili genter quærebant. qui nam ei conuiuio eſſent inter futuri. ne ſenioris aduentũ diſcubitu præcurrerẽt,

ſublataq; menſa priores conſurgere, & abire patie bãtur. e quibus apparet cœnæ quoq; tp̃e ꝗ̃ parco, & ꝗ̃ modeſto ſermone his p̃ſentibus ſoliti ſint. uti.

De maioribus dantibus exemplum uirtutis iuuenibus.

Maiores natu in conuiuiis ad tibias egregia ſuperiorũ opera carmine cõprehẽſa pãgebãt, quo ad ea imitãda iuuẽtutẽ alacriorẽ redderẽt. Quid hoc ſplendidius? quid ẽt utilius certamine? pubertas canis ſuũ honorẽ reddebat, defuncta uirium curſu ætas igredientes actuoſam uitam fauoris nutrimentis proſequebatur. Quas Athenas? quã ſcolã? q̃ alienigena ſtudia huic domeſticæ diſciplinæ p̃tuleri? Inde oriebantur Camilli, Scipiones, Fabricii, Marcelli, Fabii, ac ne ſingula imperii noſtri lumina ſimul percurrẽdo ſim lõgior, inde inꝗ̃ cœli clariſſima pars diui ſulſerũt Cæſares. Adeo ãt magna charitate patriæ tenebantur, ut arcana cõſilia patrum C. multis ſæculis nemo Senator enũciauerit. Q. Fabius Maximus tantummodo, & is ipſe per impudentiam de tertio Punico bello inducendo, quod ſecreto in curia erat actum. P. Craſſo rus petens, domum reuertẽti ĩ itinere narrauit, memor eum triennio ante queſtorem factum, ignarusq; nõdum à Cenſoribus in ordinem ſenatorũ electum. quo modo etiam iis, qui iam honores geſſerant, aditus in curiam dabatur, ſed ꝗ̃uis honeſtus error Fabii eẽt, uehemẽter tñ à COS. obiurgatus eſt. Nunquam enim taciturnitatem, optimum, ac tutiſſimum, adminiſtrandarum rerũ uinculum, labefactari uolebant.

De Eumene Rege Aſiæ.

Ergo cum Aſiæ Rex Eumenes amantiſſimus noſtræ ur bis bellum à Perſe aduerſus Po. Ro: cōparari ſenatui nunciaſſet, non ante ſciri potuit, quid aut ille locutus eſſet, aut patres reſpōdiſſent, q̄ captum Perſen cognitum eſt. Fidum erat, & altum. R. pu. pectus cura, ſilentiiq; ſalubritate munitum, & uallutū undiq;. cuius limen intrantes, abiecta priuata charitate, publicam induebant. Itaq; non dicam unum, ſed neminem audiſſe crederes, quod tam multorū auribus fuerat cōmiſſum. Magiſtratus uero priſci quātopere ſuā, populiq; Ro. maieſtatē retinentes ſe geſſerint, hinc cognoſci pōt, quod inter cætera obtinendæ grauitatis indicia, illud quoq; magna cum perſeuerātia cuſtodiebāt, ne græcis unq̄, niſi latine rñſa darēt. qn etiā ipſa linguæ uolubilitate, qua plurimū ualēt, excuſſa, p interp̄tem loq cogebāt, non in urbe tm̄ noſtra, ſed etiā in Græcia, & Aſia, quo latinæ uocis honos, per gentes uenerabilior diffunderetur. nec illis deerant ſtudia doctrinæ, ſed nulla nō in re pallium togæ ſubiici debere arbitrabantur. indignū eſſe exiſtimantes illecebris, & ſuauitati litterarum, īperii pondus, & authoritatē donari.

De C. Mario.

Quapropter nō es damnandus rigoris ruſtici crimine C. Mari, quia gemina lauro, coronatam ſenectutem tuam, Numidicis, & Germanicis illuſtrē trophæis, uictor deuictæ gentis facundia politiorem fieri noluiſti, credo ne alienigena ingenii exercitatione, patrii ritus ſeruus trāſfuga exiſteres. Quis ergo huic

conſuetudini, qua nunc græcis actionibus aures cu⸗ riæ exurdantur, ianuam patefecit? ut opinor, Molo Rhetor, qui ſtudia M. Ciceronis. eũ nanq; ante oẽs exterarũ gentium in ſenatu ſine interprete auditũ conſtat, quem honorem non immerito cæpit quoniã ſummam uim Romanæ eloquentiæ adiuuerat. Con⸗ ſpicuæ fœlicitatis Arpinas, unicum ſiue litterarũ glorioſiſſimum contemptorem, ſiue abundantiſſi⸗ mum fontem intueri uelis.

De more, quem maiores obſeruabant in urbe.

Maxima aũt diligentia maiores hunc morem retinue⸗ runt, nequis ſe inter COS. & proximũ lictorem, quis officii cauſa unà progrederetur, interponeret. filio dũtaxat, & ei puero ante patrem COS. ambu⸗ landi ius erat. Qui mos adeo ꝑtinaciter retentus eſt, ut Q. Fabius Maximus qnquies. COS. uir etiã pri dẽ ſummæ authoritatis, & tũc ultimæ ſenectutis, à filio COS. inuitatus, ut inter ſe, & lictorẽ procederet, ne hoſtium Samnitum turba, ad quorũ collo⸗ quium deſcendebant, elideretur, id facere noluerit. Idem à ſenatu legatus miſſus ad filium COS. Sueſ ſam, poſtq̃ aiaduertit eũ, ad officiũ ſuũ extra mœ⸗ nia oppidi proceſſiſſe, indignatus quoq; quod ex li ctoribus nemo ſe equo deſcendere iuſſiſſet, plenus iræ ſedere ꝑſeuerauit. qđ cũ filius ſenſiſſet, proxi⸗ mo lictori, ut ſibi appareret, impetrauit. cuius uo ci Fabius continuo obſecutus, non ego, inquid, fili ſummũ imperiũ tuum cõtempſi, ſed experiri uolui, an ſcires COS. agere. nec ignoro quid patriæ uene⸗ rationi debeatur, uerum publica inſtituta priuata.

pietate potiora iudico.

De mira conſtantia legatorum Ro.

Relatis Q. Fabii laudibus, offerunt ſe mirificæ cõſtantiæ uiri. qui legati à ſenatu Tarentum ad res petendas miſſi, cum grauiſſimas tibi iniurias accæpiſſent, unus etiam urina reſperſus eſſet, in Theatrum (ut eſt conſuetudo Græciæ) introducti, legationẽ qbus accæperant uerbis, peregerũt. de his, q̃ paſſi erãt, queſti non ſunt, ne quit ultra, ac mandatum eſſet, loquerentur. intimisq́; pectoribus eorum, antiqui moris reſpectus dolore, qui ex cõtumelia grauiſſimus ſentitur. conuelli non potuit. finem profecto fruendarum opum; quibus ad inuidiam diu abundaueras Tarentina ciuitas, quæſiſti. Nam, dum horridæ uirtutis in ipſum connexum ſtabilimentum, nitore fortunæ præſentis inflata faſtidioſe æſtimas, in præualidum imperii noſtri mucronem, cæca, & amens irruiſti. Sed ut à luxu perditis moribus, ad ſeueriſſima maiorũ inſtituta tranſgrediar, antea ſenatus aſſiduam ſtationem eo loci peragebat, qui hodie quoq; Senaculum appellatur. nec expectabat, ut edicto cõtraheretur, ſed inde citatus protinus in curiã ueniebat. ambiguæ laudis ciuem exiſtimans, qui debitis R.P. officiis nõ ſua ſpõte, ſed iuſſus fungeretur. quia qcquid imperio cogitur exigenti magis, q̃ præſtanti accæptum refertur.

Aliud inſtitutum contra trib. pl.

Illud quoq; memoria repetendum eſt, quod trib. pl. intrare curiam non licebat, ante ualeas autem poſitis ſubſelliis decreta patrum attẽtiſſima cura examina

bant,ut ſiqua ex eis improbaſſent, rata eſſe non ſi nerent. Itaq; ueteribus. S. C. T. littera ſubſcribi ſolebat, eaq; nota ſignificabatur, illa trib. quoq; cẽ ſuiſe, q quãuis pro cõmodis plebis excuſabãt, inq; imperiis compeſcendis occupati erant, inſtrui tamen ea argenteis uaſis, & annulis aureis publice præbitis, patiebãtur, quo talium rerum uſu, authoritas magiſtratuũ eſſet ornatior. Quorũ quẽadmodum maieſtas amplificabatur, ita abſtinẽtia arctiſſime cõſtringebatur. Immolaturũ. n. ab his hoſtiarũ exta ad. Quæſtores Ærarii delata ueniebant. Sacrificiisq; Po. Ro. tum deorũ imortaliũ cultus, tũ ẽt hominum continẽtia inerat. Imperatoribus noſtris q̃ ſacras manus habere deberent, apud iſta altaria diſcentibus, continentiæq; tãtũ tribuebatur, ut multorum æs alienũ, q̃ prouincias ſyncere adminiſtrauerant, à ſenatu perſolutum ſit. Nam quorũ opera, publicam authoritatem, ſplendorem ſuũ procul obtinuiſſe uiderant, eorum dignitatem domi collabi indignum, ſibiq; deforme eſſe arbitrabantur.

De ordine equeſtri.

Equeſtris uero ordinis iuuentus, omnibus annis bis urbem ſpectaculo ſui, ſub magnis authoribus celebrabat, die Lupercalium, & eqtum probatione. Lupercalium. n. mos à Romulo, & Remo ichoatus eſt, tunc cũ lætitia exultantes, quod his auus Numitor Rex Albanorũ eo loco, ubi educati erãt, urbẽ cõdere permiſerat ſub monte Palatino, hortatu Fauſtuli educatoris ſui, quẽ Euãder Argiuus cõſecrauerat. facto ſacrificio, cæſisq; capris epularũ hilaritate,

ac uiro largiore proueƈti, diuiſa paſtorali turba, cincti oẽs pellibus immolatarum hoſtiarum, iocantes, obuios petiuerunt. cuius ilaritatis memoria annuo circuitu feriarum repetitur. Trabeatos uero eqtes idibus Iulii Q. Fabius tranſuehi inſtituit. Idem cenſor cum P. Decio ſeditionis finiendæ gratia, quia Comitia in humillimi cuiuſq; poteſtatẽ redacta acceſſerant. omnem forenſem turbam, in quattuor tantũ modo Tribus deſcripſit, easq; Vrbanas appellauit. quo tam ſalubri R. P. facto, uir alioqui bellicis operibus excellens, Maximus cognominatus eſt.

De C. Mario.

Laudanda etiam populi uerecũdia eſt, q impigre ſe laboribus, & periculis militiæ offerendo, dabat operam ne iperatoribus, capitecenſos ſacramento rogare eſſet neceſſe, quorũ nimia inopia ſuſpecta erat, ideoq; his publica arma nõ cõmittebãtur. Sed hãc diutina uſurpatiõe firmatã cõſuetudinẽ C. Marius Capitecenſum legẽdo militẽ, abrupit. Ciuis alioqui magnificus, ſed nouitatis ſuæ cõſcientia, uetuſtati nõ ſanè propitius, memorq;, ſi militaris ignauia humilitatem ſpernere perſeueraret, ſe à maligno uirtutũ interprete uelut capitecenſum imperatorem cõpellari poſſe. Itaq; faſtidioſum delectus genus, in exercitibus Romanis oblitterandũ duxit, ne talis notæ cõtagio ad ipſius quoq; gloriæ ſugillationẽ penetraret.

De P. Rutilio, & C. Mallio Conſule.

Armorum tractãdorum meditatio à P. Rutilio COS. C. Mallii collega militibus eſt tradita. Is. n. nullius ante ſe imperatoris exẽplum ſecutus, ex ludo C. Au

relii Scauri doctoribus gladiatorum accerſitis,uitan di,atq; inferendi ictus ſubtiliorē rationem legibus ingenerauit. Virtutemq; arti,& artem rurſus uir tuti miſcuit,ut illa impetu huius,fortior hæc illius ſcientia,cautior fieret.

De uſu Velitum primo reperto.

Velitum uſus eo bello primū repertus eſt,quo Capuā Fuluius Flaccus imperator obſedit. Nā cū eqtatui campanorū crebris excurſationibus eqtes noſtri,qa numero pauciores erāt,reſiſtere nō poſſent. Q. Næ uius Cēturio è peditibus lectos expediti corpis bre uibus,& incuruis ſeptenis armatos haſtis,paruo tegmine munitos,ueloci ſaltu iungere ſe eqtantibus, & rurſu celeri motu dilabi inſtituit,quo facilius eq̄ ſtri ꝑlio ſubiecti pedites,uiros pīter,atq; equos ho ſtium telis inceſſerent. Eaq; nouitas pugnæ unicum campanæ ꝑfidie debilitauit auxiliū. Ideoq; authori eius Næuio adhuc honos eſt habitus. Proximus mi litaribus inſtitutis ad urbana caſtra. In theatra gra dus faciendus eſt,q̄m hæc quoq; ſępenumero aīoſos acies inſtruxerunt. Excogitata nāq; cultus deorū, & hoīum delectationis cā non ſine aliquo pacis ru bore,uoluptatem,ne religionē,ciuili ſanguine,ſceni corū portētorū gratia,macularunt,q̄ inchoata qdē ſunt à Meſſala,& Caſſio Cen. Cæterū authore P. Scipione Naſica oēm apparatū operis eorū ſubie ctum haſtæ uenire placuit. Atq; ēt S.C.Cautū ē, neqs in urbe propius ue paſſus mille ſubſellia poſuiſ ſe,ſedēs ue ludos ſpectare uellet. ut.ſ. remiſſiōi aīo rū iniūcta ſtādi uirilitas,ꝑpria Romanæ gētis no

ta eſſet. Mos ludorum.
Per quingẽtos aũt, & .lviii. annos, Senatus Populo mi-ſtus, ſpectaculo ludorũ iterfuit. Sed hunc morẽ At tilius Seranus, & L. Scribonius Aediles, ludos Ma-tri deũ faciẽtes, ſuperioris Africani ſentẽtiã ſecuti, diſcretis Senatus, & populi locis ſoluerũt. eaq; res auertit uulgi animũ & fauorẽ Scipionis magnope-re quaſſauit. Nunc cãm inſtituendorũ ludorũ ab ori gine ſua repetam. C. Sulpitio Paetico, C. Licinio Sto lone COSS. intolerãda uis ortae peſtilẽtiae ciuitatẽ noſtram à bellicoſis operibus reuocatã domeſtici, at q; inteſtini mali cura afflixerat. Iãq; plus in exqſi to, & nouo cultu religionis, q̃ in illo humano cõſilio poſitum opis uidebatur. Itaq; placandi coeleſtis nu minis gratia, compoſitis carminibus uacuas aures praebuit ad id tẽps Circenſi ſpectaculo contenta. qđ primus Romulus raptis uirginibus ſabinis Conſua lium noĩe celebrauit. Verum, ut eſt mos hominum paruula initia pertinaci ſtudio proſequendi, uenera bilibus erga deos obſequiis iuuentus, rudi, atq; icõ-poſito motu corporum iocabunda, geſtus dedit, eaq; res Ludium ex Hetruria accerſendi cãm praebuit, cuius decora pernicitas uetuſto ex more Curetum, Lydorũq;, à qbus Hetruſci originẽ traxerũt, noui-tate grata Romanorum oculos permulſit, & qa Lu dius apud eos Hiſtrio appellabatur, ſcenico nomen hiſtrionis inditum eſt. Paulatim deinde ludicra ars ad ſatyrarũ modos perrexit, à quibus primus oium poeta Liuius, ad fabularum argumenta ſpectantiũ oculos, & animo tranſtulit. Isq; ſui operis actor, cũ

ſæpius à populo reuocatus, uocem obtudiſſet, adhi bito pueri, & tibicinis cōcentu, geſticulationem taci tus peragit. Attellani autē ob Oſcis acciti ſunt, quod genus delectationis italica ſeueritate temperatum, ideóq; uacuū nota eſt. nā neq; tribu mouetur, neq; à militaribus ſtipendiis repellitur, & quia cæteri lu di ipſis appellationibus unde trahantur, apparet, nō abſurdum uidetur Sæcularibus initium ſuum, cuius generis minus trita notitia eſt, reddere.

De quodam Valeſio.

Cum ingenti peſtilentia Vrbs antiqua, agriq; uaſtarentur, Valeſius uir locuples ruſticæ uitæ duobus filiis, & filia ad deſperationē uſq; medicorum laborantibus, aquā calidā iis à foco petēs, genibus innixus, Lares familiares, ut puerorum periculum in ipſius caput transferrent, orauit. orta deinde uox eſt, habiturum eos ſaluos, ſi continuo flumine Tyberis deuectos Tarētū portaſſet. Ibiq; ex Ditis patris, & Proſerpinæ ara petita aqua calida, quā illi deſyderarēt, recreaſſet. Eo p̄dicto magnopere confuſus, quod & longa & periculoſa nauigatio imperabatur, ſpe tñ dubia præſentem metum uincente, pueros ad ripā Tyberis protinus detulit. habitabat enim in uilla ſua prope uicū Sabinæ regionis Heretū, ac litre Hoſtiam petēs, noctu concubina ad Martium cāpū appulit. ſitientibusq; ægris ſuccurrere cupiens, igne in nauigio non ſuppetente, ex gubernatore cognoſcit, haud procul appere fumū, & ab eo iuſſus egredi Tarentum (id nomen ei loco eſt) cupide arrepto calicē aquā flumine hauſtā eo, unde fumus erat obortus iam

lætior ꝑtulit. diuinitus dati remedii quaſi ueſtigia q̃dam in propinquo ſe exiſtimans nactum. Inq; ſolo magis fumante, q̃ ullas ignis habente reliqas, dum tenacius omen apprehendit, cõtractis leuibus, & q̃ ſors obtulerat, nutrimẽtis, ꝑtinaci ſpiritu, flammam euomuit, calfactamq; aquã pueris bibẽdam dedit. qua potata, ſalutari quiete ſopiti, diutina ui morbi repente ſunt liberati. patriq; indicauerunt uidiſſe ſe in ſomnis neſcio à quo deorũ ſpongia corpora ſua ꝑtergi, & ꝑcipi, ut ad Ditis patris, & Proſerpinæ aram. à qua potio ipſis fuerat allata, furuæ hoſtiæ immolarentur. Lectiſterniaq;, & ludi nocturni fierent. Is q eo loci nullã aram uiderat, deſyderari credens, ut à ſe cõſtrueret, arã empturus in urbẽ perrexit, relictis q fundamẽtorũ cõſtituendorũ gratia, terram ad ſolidum foderent. ii dñi imperiũ exequẽtes, cũ ad xx. pedum altitudinem humo egeſta peruenissent, aĩaduerterũt aram Diti patri, Proſerpinæq; inſcriptam. Hoc poſtq̃ Valeſius nũciante ſeruo accepit, omiſſo emendæ propoſito, Hoſtias nigras, q̃ antiqtus furuæ dicebantur, Tarenti immolauit, ludosq;, & Lectiſternia, continuis tribus noctibus, qa totidem filii periculo liberati erant, fecit.

De P. Valerio Publicola.

Cuius exemplum Valerius Publicola, q primus COS. fuit, ſtudio ſuccurrendi ciuibus, ſecutus, apud eãdẽ aram publice nuncupatis uotis, ceſis atris bobus Diti maribus, feminis Proſerpinæ, Lectiſternioq;, ac ludis trinoctio factis, aram Terra, ut ante fuerat, obruit.

De Q. Catulo.

Religionẽ ludorũ creſcẽtibus opibus ſecuta lætitia eſt. Eius inſtinctu Q. *Catulus Campanã imitatus luxuriam, primis ſpectantiũ cõſeſſum, velorũ umbraculis texit.* De Cn. Pompeio.

Cn. Põpeius ante oẽs, aq̃ per ſemitas decurſu, æſtiuũ minuit feruorem. De Claudio Pulchro.

Claudius pulcher ſcenam uarietate colorũ adumbrauit, uacuis ante pictura tabulis extentam. q̃ totam argento C. *Antonius, auro, petreius, ebore,* Q. *Catulus p̃texuit. Verſatilem fecerunt Lucius & Cinna locum, quẽ argentatis choragiis* P. *Lentulus Spinther adornauit. Tranſlatũ antea Phœniceis indutũ tunicis* M. *Scaurus exq̃ſito genere ueſtis cultũ induxit. Nã gladiatorũ munus primũ Romæ datum eſt in foro Boario. Appio Claudio,* Q. *Fuluio* COSS. *dederunt* M. & *Decius filii Bruti funebri memoria patris cineres honorando.* De Athletis.

Athletarũ certamen à M. *Scaurii tractum eſt munificentia.* De prima ſtatua aurea in Italia.

Statuam auratam nec in urbe, nec in ulla parte Italiæ quiſq̃ prius aſpexit, q̃ à M. *Attilio Glabriõe equeſtris, patri poneretur in æde Pietatis. eam aũt ædẽ* P. *Cornelio Lentulo, &* M. *Bebio Pãphilo* COSS. *ipſe dedicauerat cõpos uoti factus Rege Antiocho apud Thermopylas ſuperato.*

De C. Flauio uulgante Ius ciuile.

Ius ciuile per multa ſæcula inter ſacra, cærimoniaſq̃ deorũ immortaliũ abditum, ſoliſq; Põtificibus notũ. Cn. *Flauius libertino patre genitus, & ſcriba, cũ ingenti nobilitatis indignatione factus Aedilis Curu*

lis uulgauit, ac faſtos pene toto foro expoſuit, qui cũ ad uiſendum ægrum collegam ſuum ueniret, neq; a nobilibus, quorũ frequẽtia cubiculum erat cõpletũ, ſedendi loco reciperetur, ſellam curulem afferri iuſſit, & in ea honoris pariter, atq; contemptus ſui uindex, conſedit. De ueneficiis in urbe.

Veneficii q̃ſtio & moribus, & legibus Romanis ignota, complurimum matronarũ patefacto ſcelere orta ẽ, quæ, cum uiros ſuos clandeſtinis inſidiis ueneno perimerent, unius ancillæ indicio protractæ, pars capitali iudicio damnatæ clxx. numerũ cõpleuerũt.

Tibicinum quoq; collegiũ ſolet in foro uulgi oculos in ſe conuertere, cum inter publicas, priuatasq́; ferias, actiones perſonis tecto capite, uariaq́; ueſte uelatis concentus edit. Inde tracta licentia quõdã uetiti in æde Iouis, qđ priſco more factitauerant, ueſci, Tibur irati ſe contulerunt. quorũ miniſterio ſenatus deſerta ſacra nõ æquo animo ferẽs ꝑ legatos a Tiburtibus petiit, ut eos gratia ſua Romanis templis reſtituerent. quos in propoſito perſeuerantes, interpoſita feſtæ epulationis ſimulatione, mero, ſomnoq́; ſopitos, plauſtris in urbem deuehendos curarunt. quibus & honos priſtinus reſtitutus, & huiuſce luſus ius eſt datum. perſonarum uſus pudorem circumuentæ timulentiæ cauſam habet.

De modo comedendi antiquorum.

Fuit ẽt illa ſimplicitas antiquorũ in cibo capiendo humanitatis ſimul, & cõtinẽtiæ certiſſima index. Nã maximis uiris prandere, & cœnare in propatulo uerecundiæ non erat, nec ſane ullas epulas habebant,

quas populi oculis ſubiicere erubeſcerent. erant aūt adeo cōtinētiæ attenti, ut frequentior apud eos pultis uſus, ꝙ̄ panis eſſet. Ideo in ſacrificiis mola, quæ uocabatur, ex farre, & ſale, conſtat exta farre ſparguntur. & pullis, qbus auſpicia petuntur, puls obiicitur. primitus. n. ex libamentis uictus ſui, deos eo efficacius, quo ſimplicius placabant. Et cæteros quidem ad benefaciendum uenerabantur. febrem aūt ad minus nocendum templis colebant. quorū adhuc unum in palatio, alterum in Aria Marianorū monimentorū, tertium in ſumma parte Vici lōgi extat. In eaq́; remedia, quæ corporibus ægrorū adnexa fuerat, deferebātur. Hæc ad humanæ mētis æſtus leniēdo cum aliqua uſus rōne excogitata, cæterum ſalubritatem ſuā iduſtriæ certiſſimo, ac fideliſſimo monimento tuebantur, bonæq́; ualetudinis eorum quaſi quædam mater erat frugalitas, inimica luxurioſis epulis, & aliena nimiæ uini abundantiæ, & ab omni immoderato ueneris uſu, auerſa.

Externa. De ciuitate Spartana.

Idem ſenſit proxima maiorū noſtrorū grauitati Spartana ciuitas quæ ſeueriſſimis Lycurgi legibus obtemperans, aliquandiu ciuium ſuorum oculos à cōtemplanda Aſia retraxit ne illecebris eius capti, ad delicatius uitæ genus prolaberentur. Audierāt enim lautitiā inde, & immodicos ſumptus, & omnia non neceſſaria uoluptatis genera fluxiſſe. primosq́; Ionas unguenti, coronarumq́; in cōuiuio dādarū, & ſecundæ menſæ ponendæ cōſuetudinem, haud parua luxuriæ irritamēta repiſſe, ac minime mirū ē;

quod homines labore, ac patientia gaudentes, tenacissimos patriæ neruos, externarũ delitiarũ contagione ſolui, & hebetari noluerunt, cũ aliquãto facilior em uirtutis ad luxuriã, quàm luxuriæ ad uirtutẽ, trãſitum uiderent. De Pauſania.

Quod eos non fruſtra timuiſſe dux ipſorum Pauſanias patefecit. Qui maximis operibus editis, ut primum ſe Aſiæ moribus permiſit, fortitudinem ſuam, effœminato eius cultu, mollire non erubuit.

De ciuitate ipſa.

Eiuſdem ciuitatis exercitus non ante ad dimicãdum deſcendere ſolebant, quàm Tibiæ concentu, & Anapæſti pedis modulo cohortationis calorem animo traxiſſent. uegeto, & crebro ictus ſono, ſtrenue hoſtẽ inuadere admoniti. Iidẽ ad diſſimulãdũ, & occultãdum uulnerum ſuorum cruorem, puniceis tunicis in prælio utebantur. non ut ipſis aſpectus earum terrorem, ſed ne hoſtibus fiduciæ aliquid afferret.

De Athenienſibus.

Egregios uirtutis bellicæ ſpiritus Lacedæmoniorũ, prudentiſſimi pacis moribus Athenienſes ſubſequũtur. apud quos inertia è latebris ſuis languore marcẽs, in forum pinde ac delictum aliquod protrahitur, fitq; ut facinoroſæ, ita erubeſcendæ rea culpæ.

De Areopago.

Eiuſdem urbis, & ſanctiſſimum conſilium Areopagus, quid quiſque Athenienſium ageret, aut quo nam quæſtu ſuſtentaretur, diligentiſſime inquirere ſolebat. ut hõies honeſtatẽ, uitæ rõnẽ memores reddendã eſſe, ſequerentur. De eodem.

Eadem

Eadem bonos cives corona decorandi, primo conſuetudi nem introduxit, duobus oleæ cõnexis ramulis clarū Periclis cingendo caput. Probabilem inſtitutum ſiue rem, ſiue pſonam intueri uelis. Nā & uirtutis uber rimum alimentum eſt Honos, & pericles dignus à quo talis muneris dandi poſteritas potiſſimū initiū caperet. Age qd illud inſtitutū Athenarum ꝙ me morabile? quod cõuictus à Patronio Libertus ingra tus, iure libertatis exuitur. ſupſedeo, tr, inqt, habe re ciuem tanti muneris impiū æſtimatorem. Nec ad duci poſſum, ut credam urbi utilem, quem domi ſce leſtum cerno, abi igitur & eſto ſeruus, qm̄ liber eſſe neſciſti.

De Maſſilienſibus

Inde Maſſilienſes quoq; ad hoc tp̄s uſurpant diſcipli næ grauitatē, priſci moris obſeruantia charitatε Po. Ro. p̄cipue conſpicui, qui treis in eodem manumiſ ſiones reſcindi permittunt, ſi ter ab eodē, decæptum dn̄m cognouerint, quarto errori ſubueniendum non putant. qa ſua iam culpa iniuriam accæpit, qui ei ſe toties obiecit. Eadē ciuitas ſeueritatis cuſtos acerri ma eſt. Nullum aditum in ſcenam Mimis dando, quorū argumenta maiore ex parte ſtuprorū cõtinēt actus, ne talia ſpectandi cõſuetudo, etiā imitandi li centiam ſumat. Omnibus. aūt, qui per aliquam re ligionis ſimulationē alimenta inertiæ quærunt, clau ſas portas habet, & mendacem, & fucoſam ſuperſti tionem, ſubmouendā eſſe exiſtimans. Cæterum à cõ dita urbe gladius eſt ibi, quo noxii iugulantur, rubi gine quidem exeſus, & uix ſufficiens miniſterio, ſed index in minimis quoq; rebus omnia antiquæ com

ſuetudinis momenta ſeruanda.

De duabus Arcis.

Duæ etiam ante portas eorũ arcæ iacent, altera, qua li berorũ, altera, qua ſeruorũ corpora ad ſepulturæ locũ plauſtro deuehuntur ſine lamentatione, ſine planctu, ſine luctu. funeris dies, domeſtico ſacrificio, adiectoq́; neceſſariorum conuiuio finitur. Etenim quid attinet humano dolori indulgere? aut diuino numini inuidiam fieri, quod immortalitatem ſuam nobiſcum partiri noluerit? Venenum cicuta tẽperatum in ea ciuitate publicæ cuſtoditur, quod datur ei, qui cauſas ſexcentis. (Id. n. Senatus eius nomẽ eſt) exhibuit propter quas mors ſit illi expetenda, cognitione uirili, beneuolentia temperata, quæ neq; egredi uita temere patitur, & ſapienter excedere cupienti celerẽ fati uiam præbet. ut uel aduerſa, uel proſpera nimis uſi Fortuna. (utraq;. n. finiendi ſpiritus, illa ne perſeueret, hæc ne deſtituat rationẽ præbuerit) cõprobato exitu terminetur. Quam conſuetudinem Maſſilienſium nõ in Gallia ortam, ſed è Græcia tralatam inde exiſtimo, quod illam ẽt in inſula Cœa. ſeruari animaduerti, quo tempore Aſiam cum Sex. Pomp. petens, Iulide oppidum intraui. Forte. n. tunc euenit, ut ſummæ dignitatis ibi fœmina, ſed ultimæ iam ſenectutis, reddita rõne ciuibus, cur excedere uita deberet, ueneno cõſumere ſe deſtinarit, mortẽq́; ſuã Pomp. pſentia clariorem fieri magni æſtimarit. Nec preces eius Vir ille, ut omnibus uirtutibus, ita humanitatis quoq; laudibus inſtructiſſimus, aſpernari ſuſtinuit. uenit itaq; ad eã, facundiſſimoq́; ſermone,

quiore eius quaſi è beato quodam eloquentiæ fonte manabat. ab incœpto conſilio diu nequicquam reuocare conatus, ad ultimum propoſitum exequi paſſus eſt. quæ nonageſimum annum tranſgreſſa, cum ſumma & animi, & corporis ſynceritate, lectulo, quantum dignoſcere erat, quotidiana cõſuetudine cultius ſtructo recubãs, & innixa cubito, tibi, inquit, Sex. Pom. Dii magis, quos relinquo, q̃ quos peto, gratias referant. qa nec hortator uitæ meæ, nec mortis ſpectator eẽ faſtidiſti. Cæterum ipſa hilarem Fortunæ uultum ſemper experta, ne auiditate lucis triſtẽ intueri cogar, reliquias ſpũs mei proſpero fine, duas filias, & unũ nepotum gregem relictura ſuperſtitem, permitto. Cohortata deinde ad concordiam ſuos, diſtribuito eis patrimonio, & cultu ſuo, ſacriſq; domeſticis maiori filiæ traditis, poculum, in quo uenenũ tẽperatum erat, conſtanti dextra arripuit. Tunc defuſis Mercurio delibamentis, & inuocato numine eius, ut ſe placido itinere in meliorem ſedis infernæ deduceret partem, cupido hauſtu mortiferam traxit potionẽ, ac ſermone ſignificans quaſnã ſubinde partes corporis ſui rigor occuparet, cum iam uiſceribus eum, & cordi imminere eſſet locuta, filiarũ manus ad ſupremum opprimendorũ oculorum officium aduocauit. noſtros autem, tametſi nouo ſpectaculo obſtupefacti erant, ſuffuſos tamen lachrymis dimiſit.

De ritu Maſſilienſium.

Sed ut ad Maſſilienſiũ ciuitatem, unde in hoc diuerticulum exceſſi, reuertar, intrare oppidum eorum nulli cum telo licet. p̃ſtoq; eſt. qui id cuſtodiæ gratia acce

ptum, exituro reddat. ut hoſpitia ſua queadmodum aduenietibus humana ſunt, ita ipſis quoq; tuta ſint.

De more, quem obſeruabant Galli.

Horũ mœnia egreſſo, uetus ille mos Gallorũ occurrit, quos memoria proditum eſt, pecunias mutuas, q̃ his apud inferos redderẽtur, dare. qa p̃ſuaſum habuerint, animas hominum immortales eſſe dicerẽ ſtultos, niſi idem Brachati ſenſiſſent, quod Palliatus Pythagoras credidit.

De Gallis.

Auara, & fœneratoria Gallorũ philoſophia. Alacris, & fortis Cimbrorũ, & Celtiberorum, qui in acie gaudio exultabant, tanq̃ glorioſe, & fœliciter uita exceſſuri. lamẽtabãtur in morbo quaſi turpiter, & miſerabiliter perituri.

De Celtiberis.

Celtiberi etiam nefas eſſe ducebãt prælio ſupereſſe. cũ is occidiſſet, pro cuius ſalute ſpũm deuouerant. laudanda utrorumq; populorum animi p̃ſtantia. quod & patriæ incolumitatem fortiter tueri, & fidẽ amicitiæ conſtanter præſtandam arbitrabantur.

De Thracia.

Thraciæ uero illa natio merito ſibi ſapientiæ laudẽ uendicauerit. q̃ Natales hominum flebiliter, exequias, cum hilaritate celebrat ſine ullis doctorũ p̃cæptis; uerum cõditionis noſtræ habitum p̃uidit. Remoueatur itaq; naturalis omnium animalium dulcedo uitæ, q̃ multa & facer̃, & pati turpiter cogit, ſi ea mortua, aliq̃to eius fœlicior, ac beatior repietur finis.

De moribus, & ritu Lyciorum.

Quo circa recte Licii, cum iis luctus incidit, muliebrẽ ueſtem induunt, ut deformitate cultus commoniti,

maturius ſtultum proiicere mœrorem uelint.

De Fœminis indicis.

Verum qd ego fortiſſimos in hoc genere prudentiæ uiros laudem? Reſpiciantur Indorum *fœminæ, quæ, cũ more patrio cõplures eidem nuptæ eſſe ſoleãt, mortuo marito, in certamen, iudiciũq; ueniũt, quã ex iis maxime dilexerit. uictrix gaudio exultãs, deductáq; à neceſſariis lætum pferens uultũ, cõiugis ſe flammis ſuperiacit, & cum eo tanq̃ fœliciſſima crematur. ſuperatæ cum triſtitia, & mœrore in uita remanent.* Protrahe *in medium* Cimbricam *audaciam.* Adiice Celtibericam *fidem.* Iunge *animoſam* Thaciæ *ſapientiam.* Annecte *Lyciorum in luctibus abiiciendis callide q̃ſitam rationem.* Indico *tñ rogo nil eorum pferes. quem* Vxoris *pietas, in modum genialis tori propinquæ mortis ſecura conſcendit.*

De punicis fœminis & fano Veneris.

Cui gloriæ, punicarum fœminarum, ut ex comparatione turpius appareat dedecus, ſubnectã. Sicæ.*n. fanum* Veneris *eſt, in quod ſe matronæ cõferebant. atq; inde procedentes, quæſtum dotis, corporis iniuria contrahebant, honeſta nimirum tam inhoneſto uinculo coniugia iuncturæ.*

De inſtituto probabili Perſarum.

Nam perſarũ admodũ probabile inſtitutum fuit, qđ liberos ſuos nõ prius aſpiciebant, q̃ ſeptimum impleſſent annum, quo paruulorum amiſſionem æquiore animo ſuſtinerent.

De Numidis.

Ne Numidæ *qdem reges uituperandi, qui more gentis ſuæ nulli mortalium oſculum ferebant.* Quicqd.*n.*

In excelſo faſtigio poſitum eſt humili,& trita cõſue tudine,quo ſit uenerabilius, uacuum eſſe conuenit.

DE DISCIPLINA MILITARI. Cap.II.

VEnio nunc ad pcipuũ decus,& ad ſtabilimen tũ Ro. imperii,ſalutari perſeuerantia ad hoc tps ſyncœrũ,& incolume ſeruatum militaris diſciplinæ tenaciſſimũ uinculum,in cuius ſinu.ac tu tela,ſerenus,trãqllusq; beatæ pacis ſtatus acqeſcit.

De Scipione.

Publius Cor. Scip. cui deleta Carthago auitum cogno men dedit. COS. in Hiſpaniã miſſus,ut inſolentiſſi mos Numantinæ urbis ſpũs,ſuperiorũ ducum culpa nutritos cõtunderet,eodẽ tpis momento, quo caſtra intrauit,edixit,ut omnia ex iis,q̃ uoluptatis cã com parata erat,auferrentur,ac ſummouerẽtur. Nã con ſtat tum maximũ inde Inſtitorũ & Lixarum nume rum,cum duobus millibus ſcortorũ abiiſſe. Hac tur pi,atq; erubeſcẽda. ſentina uacue factus exercitus noſter,q paulo ante,metu mortis,deformi ſe fœderis ictu maculauerat,erecta uirtute, recreataq;,acrẽ il lam,& animoſam Numantiam incendiis exuſtam, ruinisq; proſtratã,ſolo æquauit. Itaq; neglectæ di ſciplinæ militaris indicium,Mãcini miſerabilis de ditio,ſeruatæ merces,ſpecioſiſſimus Scipionis trium phus extitit.

De Metello.

Eius ſectam Metellus ſecutus,cũ exercitum in Africa, Iugurthino bello,nimia Spu. Albini indulgẽtia cor ruptũ COS. accœpiſſet,oĩbus imperii neruis,ad re uocãdã priſtinæ diſciplinã militiæ cõnixus eſt.nec

ſingulas partes apprehẽdit, ſed totam cõtinuo, in ſtatum ſuũ redegit. Protinus nã q; Lyxas ẽ caſtris ſum mouit, cibumq; coctũ uenalẽ proponi uetuit, in agmine neminẽ militum miniſterio ſeruorum, iumentorumq;, ut arma ſua, & alimẽta ipſi ferrent, uti paſſus eſt. Caſtrorũ ſubinde locum mutauit. eadẽ, tanq̃ Iugurtha ſemper adeſſet, uallo, foſſaq; aptiſſime cinxit. Quid ergo reſtituta cõtinentia? qd repetita induſtria pfecit? Crebras ſcilicet uictorias, & multa trophæa peperit ex eo hoſte, cuius tergum, ſub ambitioſe impatore, Ro. militi uidere non cõtigerat. Bene ẽt illi diſciplinæ militari affuerunt, q neceſſitudinum pruptis uinculis, ultionem uindictamq; læſæ, cum ignominia domuũ ſuarũ exigere nõ dubitauerunt. Nam P. Rutilius COS. eo bello, quod in Sicilia cum fugitiuis geſſit, Q. Fabium generum ſuum, qa negligentia, Tauromínitanã arcem amiſerat, prouincia iuſſit decedere.

De Cotta.

Nam C. Cotta. P. Aurelium Pecuniolam, ſanguine ſibi iunctum, quem obſidioni Liparitanæ ad auſpicia repetẽda Meſſana trãſiturus prefecerat, uirgis cæſum, militiæ munere inter ped tes fungi coegit, qd eius culpa ager incenſus, & pene caſtra erant capta.

De Q. Fuluio.

Q. etiã Fuluius Flaccus Cenſor Fuluium fratrẽ cohortem legionis, in qua Trib. militum erat iniuſſu cõſulis domum dimittere auſum, ſenatu amouit. tam digna exẽpla, tã breuiter, niſi maioribus urgerer, nõ referrentur. Quid. n. tam difficile factu, q̃ copulatæ ſocietati generis, & imaginum, deformẽ in patriam

reditum indicere? aut cõionis nõis, ac familiæ, ueteris propinquitatis ſerie cohærenti, uirgarũ cõtumelioſa uerbera adhibere? aut Cenſorium ſupercilium aduerſus fraternam charitatem diſtringere? Dẽtur hæc ſingula quàm uis claris ciuitatibus, abunde tñ gloria diſciplinæ militaris inſtructæ uidebuntur.

De Poſthumio Tiburto, & T. M. Tor.

At noſtra urbs, q̃ omni genere mirificorum exẽplorum totum orbẽ terrarum repleuit, imperatorũ proprio ſanguine manantes ſecures, ne turbato militiæ ordine uidicta deeſſet, ẽ caſtris publice ſpecioſas, priuatim lugubres duplici uultu recæpit incerta gratulãdi prius, an lugendi officio fungeretur. Igitur ego quoq; hæſitante animo uos bellicarũ rerum ſeueriſſimi cuſtodes, Poſthumi Tiburte, & Manli Torquate memoria, ac relatiõe cõplector. qa animaduerto fore, ut pondere laudis, quam meruiſtis, obrutus, magis imbecillitatem ingenii mei detegam, quàm ueſtram uirtutẽ, ſicut par eſt, rep̃ſentem. Tu nãq; Poſthumi Dictator, A Poſthumium, quẽ ad generis, penetraliumq́; ſacrorum ſucceſſionem propagandã genueras, cuius infantiæ blandimenta, ſinu, atq; oſculis foueras, quem puerum litteris, quem iuuenẽ armis inſtruxeras, ſanctum, fortem, amantem tui, pariter ac patriæ, qa nõ tuo iuſſu, ſed ſua ſponte, p̃ſidio progreſſus hoſtes fuderat, uictorẽ ſecuri feriri iuſſiſti, & ad hoc imperium peragendum, paternæ uocis miniſterio ſufficere ualuiſti. nã oculos tuos, certum ſcio, clariſſima in luce tenebris offuſos, ingẽs opus animi intueri nequiuiſſe. Tu item Manli Torquate latino bel

lo COS. filium, quod prouocatus à Geminio Metio duce Thuſculanorum ad dimicandum te ignaro de ſcenderat, glorioſam uictoriā, & ſpecioſa ſpolia re ferentem. abripi à lictore, & in modum hoſtiæ ma ctari iuſſiſti. ſatius eſſe iudicans, patrem forti filio, q̄ patriam militari diſciplina carere.

De Lucio Quintio Cincinnato.

Age q̄to ſpiritu putamus uſum L. Quintium Cincinna tum Dictatorē eo tpe, quo deuictis Equiculis, & ſub iugum miſſis L. Minutium cōſulatum deponere coe git, quod caſtra eius hoſtes iidem obſederant? indi gnum. n. maximo imperio credidit, quem non ſua uirtus, ſed foſſa, uallumq; tutum p̄ſtiterat, cuiq; uere cundiæ non fuerat, arma Romana metu trepida, clauſis portis cōtineri. ergo ĩperioſiſſimi. xii. faſces, penes, quos ſenatus, & equeſtris ordinis, & uniuer ſæ plebis ſummum decus erat, quorumq; nutu La tium, ac totius Italiæ uires regebantur contuſi, atq; fracti dictatoriæ ſe animaduerſioni ſubſtrauerunt. Ac ne inulta foret gloria militaris, COS. delicti oīs uindex punitus eſt. His (ut ita dicā) piaculis, Mars imperii noſtri pater, ubi aliqua ex parte à tuis au ſpiciis degeneratum erat, numen tuum propitiaba tur. nota affinium, & cognatorum, & fratrum, fi liorumq; ſtrage, ignominioſa conſulum eiuratione.

De Papirio.

Eiuſdem ordinis quod loqtur Papirius Dictator, cum aduerſus imperium eius Q. Fabius Rutilianus ma giſter eqtum exercitum in aciē eduxiſſet, quãq; fu ſis Sannitibus in caſtra redierat, tamē neq; uirtuti

eius, neq; ſucceſſu, neq; nobilitate motus, uirgas expediri, eumq́; nudari iuſſit. O ſpectaculũ admirabile. & Rutilianus, & magiſter equitum, & uictor, ſciſſa ueſte, ſpoliatoq́; corpore, lictorũ ſe uerberibus lacerandum p̄buit, ut in acie exceptorum uulnerũ nodoſis ictibus cruore renouato, uictoriarum, quas modo ſpecioſiſſimas adeptus erat, titulos reſpergeret. precibus deinde ſui exercitus, occaſionẽ Fabio cõfugiendi in urbem dedit, ubi fruſtra ſenatus auxilium implorauit. Nihilominus. n. Papirius in exigẽda Pœna p̄ſeuerauit. Itaq; coactus eſt pater eius, poſt Dictaturam, tertiumq́; cõſulatum, rem ad populum deuocare, auxiliumq́; Trib. plebis ſupplex pro filio petere, neq; hac re ſeueritas Papirii refrenari potuit. Cæterũ, cũ ab uniuerſis ciuibus, ipſiſq́; Tri. plebis rogaretur, teſtatus eſt, nõ pœnam illam ſe Fabio, ſed Po. Ro. & Tri. concedere poteſtati.

De L. Calpurnio.

Lucius quoq; Calpurnius Piſo COS. cũ in Sicilia bellum aduerſus fugitiuos gereret, & Titius equitum p̄fectus, fugitiuorũ multitudine hoſtium circunuẽtus arma his tradidiſſet, his p̄fectum ignominiæ generibus affici iuſſit. eum toga laciniis abſciſſis amictum, diſtinctáq; tunica indutum, nudis pedibus à mane nocte uſq;, ad principia per omne tp̄s militiæ adeſſe. Interdixit etiam ei conuictum hominum, uſumq́; balnearum, turnasq; equitum, q̄bus præfuerãt, ademptis equis in funditorum alas trãſcripſit, magnũ profecto dedecus patriæ, magno Piſonis decore uindicatum eſt. q̄m quidem id egit Piſo, ut qui cupidita

te uitæ adducti, cruce digniſſimis fugitis trophæa de ſe ſtatuere cōceſſerāt, libertatiq; ſuæ ſeruili ma‑nu flagitioſum iponi iugū nō erubuerā, amarū lucis uſum experirētur. mortemq;, quā effœminat timue‑rant, uiriliter optarent. De Q. Metello.

Nec minus Piſone acriter Q. Metellus, qui, cum apud Trebiam, res gereretur, collocatas à ſe in quadā ſta‑tione qnq; cohortes, atq; ex eo uiribus hoſtiū depul‑ſas, repetere eandē ſtationē eueſtigio iuſſit. nō quod ſperaret ab iis amiſſum locum recuperari poſſe. ſed ut pteritæ culpā pugnæ, inſequentis certaminis ma‑nifeſto periculo puniret. edixit etiam, ut ſiqs ex his fugiēs caſtra petiiſſet, pro hoſte interficeretur, qua ſe ueritate cōpreſſi milites, corporibus fatigatis, & ani‑mis deſperatiōe uitæ implicatis, loci tñ iniqtatem, multitudinemq; hoſtium, ſuperarunt, humanæ igi‑tur imbecillitatis efficaſſimum duramentum eſt, Ne‑ceſſitas. De Q. Fabio.

In eadem prouincia Q. Fabius Max. ferociſſimæ gen‑tis animos contundere, & debilitare cupiens, man‑ſuetiſſimum ingenium ſuum ad tempus depoſita clementia, ſæuiore uti ſeueritate coegit. omniū enim q ex pſidiis Ro. ad hoſtes trāſfugerant, captiq; erāt, manus abſcidit. ut trunca præ ſe brachia geſtantes, metū defectionis reliqs iniicerent. rebelles itaq; ma‑nus à corpibus ſuis diſtractæ, inq; cruētato ſolo ſpar‑ſæ, cæteris, ne idem cōmittere auderent, documento fuerunt. De Africano ſuperiore.

Nihil minus ſuperiore Africano. is tamē ad firmandam diſciplinā militarem, aliqd ab alieniſſima crudeli‑

tiæ, ſibi amaritudinis mutuādum exiſtimauit, ſiquidē deuicta Carthagine, cum oēs, q ex noſtris exercitibus ad Pœnos tranſierant, in ſuam ptām redegiſſet, grauius in Romanos ꝗ in latinos transfugas animaduertit. Hos. n. tanꝗ patriæ fugitiuos crucibus affixit. Illos aūt tanꝗ perfidos ſocios ſecuri percuſſit. Nō proſequar hoc factum ulterius, & qa Scipionis eſt, & qa Romano ſanguini, ꝗuis merito perpeſſo, ſeruile ſuppliciū inſultare nō attinet. Cū preſertim tranſire ad ea liceat, q̄ ſine domeſtico uulnere geſta narrari pñt.

De Africano Poſteriore.

Nam Poſterior Africanus, euerſo Punico imperio, exterarum gentium trāsfugas, in edendis populo ſpectaculis, feris beſtiis obiecit. Et L. Paulus Perſe rege ſupato. eiuſdē generis, & culpæ homines, Elephantis proterendos ſubſtrauit. utiliſſimo qdem exēplo, ſi tñ acta excellētiſſimorū uirorū humiliter æſtimare, ſine inſolentiæ reprehenſione pmittitur. Aſpero. n. & abſciſſo caſtigationis genere militaris diſciplina indiget. qa uires armis cōſtāt. q̄ ubi a recto tenore diſciuerint, oppreſſura ſunt, niſi opprimantur.

De L. Martio tribuno militum.

Sed tps eſt eorum quoq; mentionem fieri, q̄ iam non a ſingulis, uerū ab uniuerſo ſenatu pro militari more obtinendo, defendendoq; adminiſtrata ſunt. L. Martius Trib. militum, cum reliquias duorum exercituū Publii & Cnei Scipionum, quos arma punica in Hiſpania abſumpſerāt. diſperſas mira uirtute collegiſſet, earūmq; ſuffragiis dux eſſet creatus, ſenatui de rebus actis a ſe, ſcribens in hunc modum orſus eſt.

L.M.Propretore,cuius honoris uſurpatiõe uti eum patribus C.non placuit,qa duces à populo,nõ à militibus ſolerent creari. quo tpe tam anguſto, tamq́; graui,propter immane reip.damnum,ēt Trib.militum adulandus erat.qm̃ qdem ad ſtatum totius ciuitatis corrigendũ unus ſuffecerat.ſed nulla clades, nullum meritum,ualentius militari diſciplina fuit. Succurrebat.n.illis ꝙ animoſa ſeueritate,Tarẽtino bello maiores eorũ uſi fuiſſent.In quo quaſſatis & attritis reipu.uiribus, cũ magnum captiuorũ ciuiũ ſuorum numerum à Pyrrho rege ultro miſſum recepiſſent,decreuerunt,ut ex iis,qui equo meruerãt, peditum numero militarent,qui pedites fuerant,in funditorũ auxilia tranſcriberẽtur.ne'ue qs eorũ intra caſtra tenderet,ne'ue locum extra aſſignatum, uallo,aut foſſa cingeret,ne'ue tentorium ex pellibus haberet.recurſum aũt iis ad priſtinum militiæ ordinem propoſuerunt.ſiqs bina ſpolia ex hoſtibus tuliſſet.qbus ſuppliciis compreſſi,ex deformibus Pyrrhi munuſculis,acerrimi hoſtes extiterunt. Parẽ iram aduerſus illos Senatus diſtrinxit,qui apud Cannas remp.deſeruerunt.Nam,cum eos grauitate decreti ultra mortaliũ cõditionẽ relegaſſet,accæptis à.M. Marcello litteris,ut eorum ſibi opera ad expugnationem Syracuſanorũ uti liceret,reſcripſit indignos eſſe,qui in caſtra reciperẽtur.Cæterum ſe ei pmittere,ut faceret quod expedire reipu. iudicaſſet.dũ nequis ex eis munere uacaret,aut dono militiæ donaretur,aut in Italiã,donec hoſtes in ea eſſent, accederet.Sic enerues aĩos odiſſe uirtus ſolet. Age,

ꝙ grauiter ſenatus tulit, quod Q. Petiliū COS. fortiſſime aduerſus Liguret pugnantem, occidere milites paſſi eſſent. legioni neq; ſtipēdium anni procedere, neq; æra dari uoluit. qa pro ſalute imperatoris, hoſtiū telis ſe nō obtulerant. Idq; decretum ampliſſimi ordinis, ſpecioſum, & æternum Petilii monimētum extitit. ſub quo in acie, morte, in curia, ultione clari cineres eius acquieſcunt. Cōſimili animo, cum ei Hannibal ſex millium Romanorū, q̄ capta in caſtris habebat, redimendorum ptātem feciſſet, conditionem ſpreuit, memor tantam multitudinē armatorum iuuenum, ſi honeſte mori uoluiſſent, turpiter capi nō potuiſſe. quorum neſcio utrum maius dedecus fuerit, quod patria ſpei, an quod hoſtis, metus nihil in his repoſuerit, hæc pro ſe, ille ne aduerſus ſe dimicarent, parui ducendo. Sed cū aliquoties ſenatus pro militari diſciplina ſeuere excubuerit, neſcio an tunc p̄cipue, cum milites, qui Rhegium iniuſto bello occupauerant, mortuoq; duce Bubclio M. Ceſiū ſcribā eius, ſua ſpōte imperatorē delegerāt, carcere incluſit, ac M. Furio Flacco Trib. pl. denūciante, ne in ciues Ro. aduerſus morem maiorū animaduerteret nihilo minus propoſitū executus eſt. Cæterū minore cum inuidia, ut id peragretur, qnquagenos per ſingulos dies uirgis cæſos, ſecuri pcuti iuſſit, eorūq; nullum ſepulturæ mandari, mortēq; lugeri uetuit.

Externa exempla.

Leniter hoc P. C. ſi Carthaginienſium ſenatus in militiæ negotiis procurandis uiolentiam intueri uelimus, à quo duces bella prauo conſilio gerētes, etiam

ſi proſpera fortuna ſubſecuta eſſet, cruci tamē affigebantur. quod bene geſſerant, deorum immortalium adiutorio, quod male cōmiſerant, ipſorum culpæ imputantes. De Clearcho.

Clearchus uero Lacedæmoniorū dux egregio dicto diſciplinā militiæ cōtinebat. Identidē exercitus ſui auribus inculcando, à militibus imperatorē, potius, ꝙ hoſtē metui debere. quo aperte denūciabat futurū, ut ſpūm pœnæ impenderent, quē pugnæ accæptum ferre dubitaſſent. Idq; à duce ꝑcipi non mirabantur maternarum blanditiarum memores q̄ exituros eos ad ꝑliandnm monebant, ut aut uiui cum armis in cōſpectum earum uenirent, aut mortui in armis referrentur. hoc intra domeſticos parietes accæpto ſigno, Spartanæ acies dimicabant. Sed aliena proſpexiſſe tantūmō ſatis eſt, cū propriis, multoq; uberioribus, & fœlicioribus exēplis gloriari liceat. diſciplina militaris acriter retenta, principatum Italiæ Romano imperio peperit, & multarū urbium magnorum Regum ualidiſſimarum gentium regimen largita eſt. fauces Pontici ſinus patefecit, Alpium, Tauriq; montis cōuulſa clauſtra tradidit, ortūq; è paruula Romuli caſa totius terrarū orbis fecit columē. Ex cuius ſinu qm̄ oēs triumphi manarunt, ſequitur ut de iure triumphandi dicere incipiam.

DE IVRE TRIVMPHANDI. Cap. III.

Obleuia prælii quidam imperatores triumphos ſibi decerni deſyderabaut, quibus ut occurreretur, lege cautum eſt neqs trium

phâret, niſi qnq; millia hoſtium una acie cæcidiſſet. Non.n.numero, ſed gloria triũphorũ excelſius urbis noſtræ futurum decus maiores exiſtimabãt. Cæterum ne tam pclara lex cupiditate Laureæ oblitteraretur, legis alterius adiutorio fulta eſt, quã L. Marius, & M. Cato Tr. pl. tulerunt. pœnam.n. imperatoribus minatur, qui aut hoſtium occiſorũ i plio, aut amiſſorum ciuium falſum numerum, litteris ſenatui auſi eſſent referre. Iubetq; eos, cum primũ urbem intraſſent, apud Quæſtores Vrbanos iurare de utroq; numero uere ab his ſenatui eſſe ſcriptũ. Poſt has leges iudicii illius tempeſtiua mentio introducetur. in quo de iure triũphandi inter clariſſimas pſonas & actũ, & excuſſum eſt. Luctatius COS. & Q. Valerius Pr. circa Siciliam inſignẽ Pœnorũ claſſem deleuerant. quo nomine Luctatio COS. triumphum Senatus decreuit. Cum autem Valerius ſibi quoq; eũ decerni deſyderaret, negauit id fieri oportere Luctatius, ne in honore triũphi minor ptãs maiori æquaretur. pertinaciterq; progreſſa cõtentione, Valerius ſponſione Luctatium prouocauit, nõ ſe petiturum triumphum, niſi ſuo ductu, punica claſſis eẽt oppſſa nec dubitauit reſtipulari Luctatius. Ita q̃ iudex iter eos conuenit Attilius Catilinus, apud quẽ Valerius in hunc modum egit. Cõſulem ea pugna in lectica claudum iacuiſſe, ſe aũt omnibus imperatoriis partibus functũ. Tunc Calatinus prius, q̃ Luctatius cãm ſuã odiretur. quæro inqt, Valeri a te, ſi dimicandum nec ne eſſet, cõtrariis iter uos ſententiis diſſediſſetis, utrũ qd COS. an quod

PR.

PR. imperaſſet, maius habiturũ fuerit monumẽtũ? Reſpõdit Valerius non facere ſe cõtrouerſiam, quin priores partes COS. eſſent futuræ. Age deide inqt Calatinus. Si diuerſa auſpicia accæpiſſetis, cuius magis auſpicio ſtaretur? Item reſpõdit Valerius, COS. Iam mehercule inqt, cum de imperio, & auſpicio, inter uos diſceptationem ſuſcæperim, & tu utroq; aduerſariũ tuũ ſuperiorẽ fuiſſe fatearis nihil eſt, qđ ulterius dubitẽ. Itaq; Luctat, quãuis adhuc tacueris, ſecundũ te litẽ do. Mirificæ iudex, quod in manifeſto negotio tẽpus teri paſſus nõ eſt. Probabilius Luctatius, quod ius ampliſſimi honoris cõſtãter defendit. Sed nec Valerius quidẽ improbe, qa fortis, & proſpere pugnæ ut nõ legitimũ, ita ſe dignum premium petiit.

De Cn. Fuluio Flacco.

Quid facias Cn. Fuluio Flacco, qui tam expetendũ aliis honorem triumphi, decretum ſibi à ſenatu ob res bene geſtas ſpreuit, ac repudiauit. Nimirũ nõ plura ꝑcerpens, quã acciderunt. Nam ut urbẽ intrauit, cõtinuo quæſtione publica afflictus, exilio mulctatus eſt, ut ſi quid religionis inſolentia cõmiſiſſet, pœna expiaret.

De Q. Fuluio.

Sapienter igitur. Q. Fuluius, qui Capua capta, & L. Opimius, qui Fregellanis ad deditionẽ cõpulſis, triũphandi ptãtem à ſenatu petierunt. Vterq; editis operibus magnificus, ſed neuter petitæ rei cõpos. Non quidem inuidia Patrum C. cui nunquã aditum in curia eſſe uoluerunt, ſed ſumma diligẽtia obſeruãdi iuris, quo cautum erat, ut pro aucto imperio, non pro recuperatis, quæ Po. Ro. fuiſſent, triũphus

decerneretur. Tantum enim intereſt adiicias aliqd, an detractum reſtituas, quantum diſtat beneficii initium ab iniuriæ fine.

De P. Scipione, & M. Marcello.

Quin etiã ius, de quo loquor, ſic cuſtoditũ eſt, ut P. Scipioni ob recuperatas Hiſpanias, M. Marcello ob captas Syracuſas triumphus nõ decerneretur, quod ad eas res gerendas, ſine ullo miſſi erant magiſtratu. probentur nunc cuiuſlibet gloriæ cupidi, qui ex deſertis mõtibus, Myoparonumq; piraticis roſtris, laudis inopes, Laureæ ramulos feſtinabunda manu decerpſerunt. Carthaginis imperio rupta Hiſpania, Siciliæ caput abſciſſum Syracuſæ, triumphales iũgere currus nequiuerunt. & quibus uiris? Scipiõi, & Marcello, quorũ ipſa nomina inſtar ſunt æterni triũphi. Sed clariſſimos ſolidæ, ueræq; uirtutis authores, humeris ſuis ſalutẽ patriæ geſtantes, & ſi coronatos intueri ſenatus cupiebat, iuſtiori tñ reſeruãdos laureæ putauit. His illud ſubnectã. Moris erat ab imperatore triumphum ducturo, COSS. inuitari ad cœnã. deinde rogari, ut uenire ſuperſedeãt, nequis eo die, quo ille triumphauerit, maioris in eodem conuiuio ſit imperii. Verum ꝙuis quis præclaras res, maximeq; utiles reipu. ciuili bello geſſiſſet, imperator tñ eo nomine appellatus non eſt, neq; ullæ ſupplicationes decretæ ſunt, neq͂ aut ouans, aut curru, triumphauit. quia ut neceſſariæ iſtæ, ita lugubres ſemper exiſtimatæ uictoriæ ſunt. utpote nõ externo, ſed domeſtico partæ cruore. Itaq; & Naſica Tiberiũ Gracchũ, & C. Metellus Opinii factio

nes mœſti trucidarunt. De Q. *Catulo.*

Q. *Catulus, Marco Lepido collega ſuo cũ omnibus co-pijs ſeditioſis extincto, moderatum præſeferens gaudium, in urbem reuertitur.* C. *etiam* Antonius *Catilinæ uictor abſterſos gladios in caſtra retulit.*

De *Cinna.*

L. *Cinna, & C. Marius hauſerant quidẽ auidi ciuilẽ ſanguinẽ, ſed nõ protinus ad templa deorũ, & aras tetenderunt.* Iam L. *Sylla, qui plurima bella ciuilia confecit, cuius crudeliſſimi, & inſolentiſſimi ſucceſſus fuerunt, cum conſumata, ac constructa potentia ſua triumphũ duceret, ut Græciæ, & Aſiæ multas urbes, ita ciuium* Ro. *nullum oppidũ uexit.* Piget, *tædetq́; per uulnera reip. ulterius procere. laureã nec ſenatus cuiquam dedit, nec quiſq́ ſibi dari deſyderauit. ciuitatis parte lachrymãte. Cæterũ ad* Quercum *pronæ manus porriguntur, ubi ob ciues ſeruatos corona danda eſt. qua poſtes Auguſtæ domus ſempiterna gloria triumphant.*

DE CENSORIA NOTA. Cap. IIII.

C*Aſtrẽſis diſciplinæ tenaciſſimum uinculum, & militaris rõnis diligens obſeruatio, admonet me, ut ad cenſuram pacis magiſtram, cuſtodemq́; tranſgrediar.* Nam *ut opes* Popu. Ro. *in tantum amplitudinis imperatorum uirtutibus exceſſerunt, ita probitas, & continentia cenſorio ſupercilio examiata ẽ.* Opus *effectu, par bellicis laudibus.* Quid *enim prodeſt foris eſſe ſtrenuũ, ſi domi male uiuitur?* Expugnentur *licet urbes, corripiantur gen*

tes,regnis manus iniiciantur,niſi foro,& curiæ,offi cium,ac uerecundia ſua cōſtiterit,partarũ rerũ cœlo cumulus æquatus ſedem ſtabilẽ nō habebit. Ad rem igitur ptinet noſſe,atq; adeo recordari acta cẽſoriæ ptãtis. De Camillo,& Poſthumio.

Camillus,& Poſthumius cenſores ære pœnæ nomine eos,qui ad ſenectutem cœlibes peruenerant,i Ærarium deferre iuſſerunt,iterum puniri dignos,ſiquo modo de tam iuſta cōſtitutione queri ſunt auſi.Cũ i hunc modum increparentur.Natura uobis quẽadmodum naſcendi,ita gignẽdi legẽ ſcribit,parẽtesq́; uos alendo nepotem nutriendorũ debito(ſiqs ẽ pudor)alligauerunt.accedit ẽt iis,quod in fortuna lõgam præſtandi huiuſce muneris uocationẽ eſtis aſſecuti,cum interim cōſumpti ſunt anni ueſtri,& mariti,& patris nomine uacui.Ite igitur,& nodoſam exoluite ſtipem utilem proſteritati numeroſæ.

De M.Valerio Max.& C.Iunio.

Horũ ſeueritatẽ M.Valerius Max.& C.Iunius Brutus Bubulcus cenſores i cōſimili genere animaduerſionis imitati,L.Antonium ſenatu mouerunt,quod quam uirginẽ in matrimonium duxerat,repudiaſſet,nullo amicorũ in conſilium adhibito.At hoc crimẽ neſcio an ſuperiore maius.illo nanq; cōiugalia ſacra ſpreta tm̃.Hoc ẽt iniurioſe tractata ſunt.optimo ergo iudicio cenſores indignum eũ aditu curiæ exiſtimauerunt. De pociro Catone.

Sicut Porcius Cato L.Flamminium,quẽ e numero Senatorũ ſuſtulit,qa in prouincia quẽdam damnatum ſecuri percuſſerat,tpe ſupplicii ad arbitriũ,& ſpe

ctaculum mulierculæ, cuius amore tenebatur, electo. & poterat imbiberi reſpectu cõſulatus, quẽ iſ geſſerat, atq; authoritate fratris eius Titi Flaminii. Sed & cenſor, & Cato, duplex ſeueritatis exẽplũ, eo magis illum notandũ ſtatuit, quod ampliſſimi honoris maieſtatẽ, tã tetro facinore inquinauerat. nec indignum pẽſi duxerat, iiſdem imaginibus aſcribi, meretricis oculos humano ſanguine delectatos, & Regis Philippi ſupplices manus.

De Fabricio Lucino.

Quid de Fabricii Lucini cẽſura loquar? narrauit enim omnis ætas, & deinceps narrabit, ab eo Cor. Rufinum duobus Cõſulatibus, & Dictatura ſpecioſiſſime functum, quod decem pondo uaſa argentea comparaſſet, perinde ac malo exẽplo luxurioſum, in ordine ſenatorio retentum non eſſe. ipſæ medius fidius mihi litteræ ſæculi noſtri obſtupeſcere uidẽtur, cum ad tantã ſeueritatem referendã mỹniſteriũ accõmodare cogũtur, ac uereri, ne nõ noſtræ urbis acta cõmemorare exiſtimẽtur. Vix enim credibile eſt intra idẽ pomeriũ decem pondo argẽti, & inuidioſum fuiſſe cenſum, & inopiam haberi contemptiſſimã.

De M. Antonio, & L. Flacco.

M. aũt Antonius, & L. Flaccus cenſores Duroniũ ſenatu mouerunt, quod legẽ de coercẽdis cõuiuiorũ ſumptibus l. tã trip. pleb. abrogauerat. mirifica notæ cauſa. Quàm. n. impudẽter Duronius roſtra conſcendit, illa dicturus. freni ſunt iniecti nobis Quirites nullo mõ ppetiendi. alligati, & cõſtricti eſtis amaro uinculo ſeruitutis. lex. n. lata eſt, quæ nos eẽ

ſrugi iubet. Abrogemus igitur iſtud horridæ uetuſtatis rubigine obſitum imperium. etenim quid opus eſt libertate, ſi uolentibus luxu perire non licet?

De Cl. Nerone, & L. Salinatore.

Age par proferamus æquali iugo uirtutis, bonorumq́; ſocietate iunctum, inſtinctu autẽ æmulationis animo diſſidẽs. Cl. Nero, Liuiusq́; Salinator ſecũdi Punici belli tẽpibus firmiſſima reip. latera, quam diſtrictam ſimul egerunt cenſuram? Nam, cum equitum centurias recognoſcerent, & ipſi propter robur ætatis etiamnum eorũ è numero eſſent, ut eſt ad Poliãuentum tribum, præco lecto nomine Saliuatoris, citandum nec ne ſibi eſſet, hæſitauit, quod ut intellexit Nero, & citari collegam, & arma, & equũ uẽdere iuſſit, qa populi iudicio dãnatus eſſet. Salinator quoq; eadẽ animaduerſione Nerone perſecutus eſt, adiecta cauſa, quod nõ ſyncera fide ſecum in gratiam rediiſſet. Quibus uiris ſiqs cœleſtium ſignificaſſet futurum, ut eorũ ſanguis illuſtriũ imaginũ ſerie deductus, in ortum ſalutaris principis noſtri conflueret, depoſitis inimicitiis, arctiſſimo ſe amicitiæ fœdere iunxiſſent, ſeruatam ab ipſis patriã, cõi ſtirpe ſeruãdã relicturi. Salinator uero quattuor, atq; triginta Tribus inter ærarios referre non dubitauit, quod cũ ſe damnaſſent, poſtea COS. & Cẽſorẽ feciſſent, prætexuitq́; cauſam, qa neceſſe eẽt, eas alterutro facto crimine temeritatis, uel periurii teneri unam tantummodo tribum Metiam uacuam nota reliquit, quæ cum ſuffragiis ſuis, ut non damnatione, ita nec honore quidem dignum iudicauerat.

Quàm putemus conſtantis, & prævalidi illum inge-nii fuiſſe, qui neq; triſti iudiciorum exitu cõpelli, neq; honorũ magnitudine adduci potuit, quo ſe blãdiorem in adminiſtratione Reipu. gereret.

De M. Valerio, & L. Sempronio.

Equeſtris quoq; ordinis bona, magnaq́; pars quadrin-genti iuuenes, cenſoriam notam patiente animo ſuſti nuerunt, quos M. Val. & P. Semp. quia in Sicilia ad munitionum opus explicandum ire iuſſi, facere id neglexerant equis publicis ſpoliatos, in numerũ ærariorum retulerunt.

De M. Attilio Regulo, & L. Furio.

Turpis etiam metus pœnam Cenſores ſumma cũ ſeue-ritate exegerunt. M. n. Ættilius Regulus, & L. Fu rius Philippus. M. Metellũ Quæſtorẽ, compluresq́; eqtes Romanos, qui poſt infeliciter cõmiſſam Can-nẽſem pugnam cum eo abituros ſe Italia iurauerãt; direptis equis publicis inter ærarios referendos cu rauerũt, eosq́; graui nota affecerũt, q cũ in ptãtem Hannibalis ueniſſent, legati ab eo miſſi ad ſenatum de permutandis captiuis, neq; impetraſſent, quod petebant, in urbe manſerũt, qa & Romano ſangui-ni fidẽ præſtare cõueniens erat, & M. Attilius Re gulus cenſor perfidiã notabat, cuius pater per ſum mos cruciatus expirare q̃ fallere Carthaginenſes ſa tius duxerat. Iã hæc cenſura ex foro in caſtra tran ſcendit, q̃ neq; timeri, neq; decipi uoluit hoſtem. Sequuntur duo euſdẽ generis exẽpla, eaq́; adiecíſ ſe ſatis erit. Geta, cũ à L. Metello, & Cn. Domitio Cẽſoribus ſenatu motus eſſet, poſtea cẽſor factus ẽ.

De M. Valerio.

Item M. Valerius Meſſala cenſoria nota perſtrictus, cenſoria poſtmodũ ptãte imperauit, quorũ ignominia uirtutem acuit. rubore. n. eius excitati, omnibus uiribus incubuerunt, ut digni ciuibus uiderẽtur, qbus dari potius, q̃ abiici cenſura deberet.

DE MAIESTATE. Cap. V.

EST & illa quaſi priuata cenſura maieſtas clarorum uirorum ſine tribunalium faſtigio, ſine apparitorum miniſterio potens in amplitudine ſua obtinenda. Grato. n. & iucundo introitu animis hominum illabitur admirationis prætexta uelata, quam recte quis dixerit longum, & beatum honorẽ eſſe ſine honore. Nam qd plus honoris tribui potuit COS. q̃ eſt datum reo Metello? qui cum cãm repetẽdarum diceret, tabulæq; eius ab accuſatore expoſtulatæ, & ad nomen inſpiciendũ circa iudiciũ ferrentur, totũ cõſiliũ earum cõtemplatione oculos auertit. ne de aliqua re, q̃ in his relata erat, uideretur dubitaſſe, nõ i tabulis, ſed i uita. Qu. Metelli argumenta ſyncere adminiſtratæ prouinciæ legenda ſibi iudices crediderũt. indignũ rati integritatẽ tãti uiri, exigua cera, & paucis litteris ppedi.

De rege Antiocho, & ſuperiore Africano

Sed quid mirum, ſi debitus honos a ciuibus Metello tributus eſt, quem ſuperiori Africano ẽt hoſtis præſtare nõ dubitauit? Siquidẽ rex Antiochus bello, qđ cũ Romanis gerebat, filiũ eius a militibus ſuis interceptũ, honoratiſſime excepit, regiisq; mũeribus

donatũ, ultro, & celeriter patri remiſit, quanquam ab eo tum maxime finibus imperii pellebatur. Sed & rex, & laceſſitus, maieſtatem excellentiſſimi uiri uenerari, quam dolorem ſuum ulciſci maluit.

De Africano Scipione.

Ad Africanum eundẽ in Linternina uilla ſe continentem, cõplures prędonum duces uidendum eodem tempore fortè fluxerunt. quos cum ad uim faciendam uenire exiſtimaſſet, præſidium domeſticorum in tecto collocauit. eratq; in his repellendis, & animo, & apparatu occupatus. quod ut prædones animaduerterunt, dimiſſis militibus, abiectisq; armis, ianuæ appropinquant. & clara uoce nunciant Scipioni, non uitæ eius hoſtes, ſed uirtutis admiratores ueniſſe, cõſpectũ, & cõgreſſum, tanti uiri, quaſi cœleſte aliquid beneficiũ expetentes. proinde ſecurũ ſe nobis præſtandum præbere ne grauetur. Hæc poſtquam domeſtici Scipioni retulerũt, fores reſerari, eosq; itromitti iuſſit. qui poſtes ianuæ tanquã aliquã religioſiſſimã arã, ſanctũq; tẽplũ uenerari, cupide Scipionis dexterã apprehenderũt. ac diu oſculati, poſitis ante ueſtibulũ donis, quæ deorũ immortaliũ numini conſecrari ſolent, læti quia Scipionẽ uidiſſe contigiſſet, ad lares proprios reuerterunt. Quid hoc fructu maieſtatis excelſius? Quid etiã iucundius? Hoſtis irã admiratione ſui placauit ſpectaculo præſentiæ ſuæ, latronũ geſtiẽtes oculos obſtupefecit. delapſa cœlo ſydera hominibus ſi ſe offerant, uenerationis amplius non recipient.

De Paulo Æmilio.

Hoc quidem uiuo Scipiõi, illud aũt Æmilio Paulo exa-

nimi cõtigit. Nã cũ exeqiæ eius celebrarentur, ac forte tunc principes Macedoniæ, legationis nomine Romæ morarentur, funebri lecto ſpõte ſua ſeſe ſubiecerunt. quod aliquanto maius uidebitur, ſiqs cognoſcat lecti illius frontẽ Macedonicis triumphis fuiſſe adornatam. Quantũ. n. Paulo tribuerunt, propter quem gentis ſuæ cladium indicia, per ora uulgi ferre non exhorruerunt? quod ſpectaculum, funeri ſpeciem alterius triumphi adiecit. Bis. n. te Paule Macedonia urbi noſtræ illuſtrem oſtendit. incolumem, ſpoliis ſuis, fato functum, humeris.

De Aemiliano Scipione.

Nec filii quidem tui Scipionis Aemiliani, quem in adoptionem dando, duarum familiarium ornamentum eſſe uoluiſti, maieſtati parũ honoris tributum eſt. cũ eum adoleſcentẽ admodum à Lucullo COS. petendi auxilii gratia ex Hiſpania, in Africam miſſum Carthaginiẽſes, & Maſſiniſſa Rex de pace diſceptatorem uelut COS. & ĩperatorẽ habuerunt. Ignara quidẽ fatorũ ſuorum Carthago. Orientis. n. illud iuuentæ decus, deorũ atq; hominũ indulgẽtia, ad excidium eius alebatur, ut ſuperius cognomen Africanum capta, poſterius euerſa Corneliæ gẽti daret.

De P. Rutilio.

Quid damnatione? quid exilio miſerius? At qui P. Rutilio ne conſpiratione publicanorũ perculſo, authoritatem adimere non ualuerunt. Cui Aſiam petenti, omnes prouinciæ illius ciuitates, legatos eius ſeceſſum opperientes, obuiam miſerunt. exulare aliquis hoc loco, an triumphare iuſtius dixerit?

De Mario.

Caius etiã Marius in profundum ultimarum miſeriarũ abiectus, ex ipſo uitæ diſcrimine beneficio maieſtatis emerſit. miſſus.n. ad eum occidendum in priuata domo Minturnis clauſum ſeruus publicus, natione Cimber, & ſenem & inermẽ, & ſqualore obſitum, ſtrictum gladiũ tenens, aggredi non ſuſtinuit, ſed claritate uiri occæcatus, abiecto ferro attonitus inde, ac tremẽs fugit. cimbra nimirũ calamitas oculos hominis perſtrinxit, deuictæq; ſuæ gẽtis interitus, animũ cõminuit. etiam diis immortalibus indignum ratis ab uno nationis eius interfici Marium, quã totã deleuerat. Minturnenſes aũt maieſtate illius capti, compreſſum iam, & conſtrictum dira fati neceſſitate, incolumẽ præſtiterunt. nec fuit eis timori aſperrima Syllæ uictoriæ, cũ preſertim ipſe Marius eos conſeruando Mario abſterrere poſſet.

De M. Porcio Catone.

Marcum quoq; Porcium Catonem admiratio fortis, ac ſynceræ uitæ, adeo uenerabilẽ Senatui fecit, ut cum inuito C. Cæſare COS. aduerſus publicanos dicẽdo in curia diem extraheret, & ob id eius iuſſo à lictore in carcerem duceretur, uniuerſus Senatus illum ſequi nõ dubitaret, quæ res diuini animi perſeuerãtium flexit.

De eodem.

Eodem ludos florales, quos Meſſius ædilis faciebat, ſpectante, populus, ut Mimæ nudarẽtur, poſtulare erubuit. quod cum ex Fauonio amiciſſimo, ſibi unà ſedente cognouiſſet, diſceſſit e theatro, ne præſentia ſua ſpectaculi cõſuetudinẽ impediret. quem abeun

rem ingenti plauſu populus proſecutus, priſcum more mocorũ in ſcenam reuocauit, cõfeſſus plus ſe ma ieſtatis illi uni tribuere, q̃ uniuerſo ſibi uendicare, qbus opibus, qbus iperiis, quibus triũphis hoc datũ eſt? exiguum uiri patrimonium. aſtricti continentia mores. modicæ clientelæ. domus ambitioni clauſa. paterni generis una imago. minime blanda frons. ſed omnibus numeris perfecta uirtus. quæ quidem effecit, ut ſiquis ſanctum, & egregium ciuem ſignificare uelit, ſub nomine Catonis definiat.

Externa. De Harmodio, & Ariſtogitone.

Dandum eſt aliquid loci ẽt alienigenis exẽplis, ut domeſticis aſperſa, uarietate ipſa delectẽt. Harmodii, & Ariſtogitonis, qui Athenas tyrãnide liberare conati ſunt, effigies æneas Xerſes rex ea urbe deuicta in regnũ ſuũ trãſtulit. longo deide interiecto tpe, Seleucus in priſtinam ſedem reportandas curauit. Rhodii quoq; eas urbi ſuæ apulſas, cum in hoſpitium publice inuitaſſent, ſacris ẽt puluinaribus collocauerunt. Nihil hac memoria fœlicius, quæ tantum uenerationis, in tam paruulo ære poſſedit.

De Xenocrate.

Quantum porro honoris Athenis Xenocrati ſapientia pariter, ac ſanctitate claro, tributum eſt? cum teſtimoniũ dicere coactus ad aram acceſſiſſet, ut more eius ciuitatis iuraret, omnia ſe uere retuliſſe, uniuerſi iudices conſurrexerunt proclamarũtq;, ne iuſiurandum diceret. quodq; ſibimetipſis poſtmodũ dicẽdæ ſententiæ loco remiſſuri non erant, ſynceritati eius concedendum exiſtimarunt.

VALERII MAXIMI LIB. III.

D INDOLE. Cp. I.

ATTINGAM Nũc quaſi cunabula q̃dã, & elemẽta uirtutis, animiq́; p̃cedẽte tp̃e, ad ſummũ gloriæ cumulũ puẽturi, certo cũ indolis experimẽto, datos geſtus. referam.

De Æmilio Lepido.

Aemilius Lepidus puer etiã tũ p̃greſſus in aciẽ, hoſtẽ interemit. ciuẽ ſeruauit. cuius tã memorabilis operis īdex ē ī capitolio, ſtatua bullata, & ī cincta p̃texta. S.C. poſita. Iniquũ.n. putauit eũ honori nõ dũ tẽpeſtiuũ uideri, q̃ iã uirtuti maturus fuiſſet. Præcurrit igitur Lepidus ætatis ſtabilimentũ fortiter faciendi celeritate, duplicemq́; laudem e prælio retulit, cuius cum uix ſpectatorẽ anni eſſe patiebãtur. Arma.n. infeſta, & diſtricti gladii, & diſcurſus telorũ, & aduẽtãtis eq̃tatus fragor, & concurrẽtium exercituũ impetus, iuuenibus quoq; aliq̃ptum terroris incutit. Inter q̃ Æmiliæ gẽtis pueritia, coronam mereri, ſpolia rapere ualuit.

De M. Catone.

Hic ſpiritus ne Marci quidẽ Catonis pueritiæ defuit. Nã cũ in domo M. Druſi Auũculi ſui educaretur, & ad eũ Tribunum tunc P. Latini de ciuitate impetranda conueniſſent, a Q. Popedio latinorũ principe, Druſi aũt hoſpite rogatus, ut ſocios apđ Auũ-

culum adiuuaret, conſtãti uultu nõ facturũ ſe reſpõdit. Iterum deinde, ac ſæpius interpellatus in propoſito perſtitit. tũc Popedius in excelſam ædiũ partẽ eleuatũ abiecturũ ſe eũ inde, niſi pcibus obtẽperaret, minatus eſt. nec hac re ab incœpto moueri potuit. expſſa ẽ itaq; illa uox hoium. gratulemur noſ Latini, & Socii, hũc eẽ tã paruum, quo ſenatore ne ſperare qdẽ nobis ciuitatẽ licuiſſet. tenero ergo aio Cato totius curiæ grauitatẽ pcæpit, pſeuerãtiaq; ſua, latinos iura noſtræ ciuitatis apprehendere cupientes, repulit. De eodem Catone.

Idem cum ſalutandi gratia prætextatus ad Syllã ueniſſet, & capita pſcriptorũ in atriũ allata uidiſſet, atrocitate rei commotus, pædagogum ſuũ Sarpedonẽ nomine interrogauit, quapropter nemo inueniretur, qui tam crudelẽ Tyrannum occideret, cumq; iis, nõ uolũtatẽ hominibus, ſed facultatẽ deeſſe quod ſalus eius magno militũ præſidio cuſtodiretur, reſpondiſſet, ut ferrũ ſibi daret, obſecrauit. affirmando per facile ſe eum interfecturum, quod in lecto illius conſedere ſoleret. Pædagogus & animũ Catonis agnouit, & exhorruit propoſitum. eũq; poſtea ad Syllã excuſſum ſemper adduxit. Nihil hoc admirabilius. Puer in officina crudelitatis deprehẽſus uictorẽ nõ extimuit, tũ maxime COSS. Municipia legiões, Equeſtris ordinis maiorẽ partẽ trucidantẽ ipſum Mariũ ſiquis eo loci ſtatuiſſet, celerius aliqd de fuga ſua, ꝙ de Syllæ nece cogitaſſet. De Caio Caſſio.

Cuius filium Fauſtum C. Caſſius. cõdiſcipulũ ſuum in ſchola proſcriptionẽ paternam laudantem, ipſumq;

cum per ætatem potuiſſet, idē facturū minitantem, colapho percuſſit. dignam manum, quæ ſe publico paricidionon contaminaret. Externa.

Et ut a græcis aliqd, Alcibiades ille, cuius neſcio utrum bona, an uitia patriæ perniciosiora fuerint. illis. n. ciues ſuos decæpit, his afflixit. cum adhuc puer ad Periclem auunculū ſuū ueniſſet, eumq; ſecreto triſtē ſedentem uidiſſet, interrogauit, qd ita tantā in uultu confuſionem gereret. at illo dicente, mandato ſe ciuitatis Propylæa Mineruæ, q̄ ſunt ianuæ arcis, ædificaſſe, cōſumptaq; in id opus ingenti pecunia, nō inuenire quo pacto miniſterii rōnem redderet, atq; iō cōflictari. Ergo, inquit, quære potius quemadmodū rationem nō reddas. itaq; uir ampliſſimus, & prudentiſſimus ſuo cōſilio defectus, puerili uſus eſt, atq; id egit, ut Athenienſes finitimo implicati bello, rationibus exigendis non uacarent. Sed uiderint Athenæ, utrum Alcibiadem lamententur, an glorientur. quoniam adhuc inter execrationem hominis, & admirationem, dubio mētis iudicio fluctuatur. Nos qa iam initia, procurſusq; uirtutis patefecimus, actum ipſum proſequemur. cuius pōderoſiſſima uis, & efficaciſſimi lacerti, in fortitudinem conſiſtunt.

DE FORTITVDINE. Cap. II.

De Horatio Coclite.

N*Ec præterit me, conditor urbis noſtræ Romule, principatum tibi hoc in genere laudis aſſignari oportere. Sed patere obſecro*

uno te præcurri exẽplo, cui & ipſe aliq̃tũ honoris debes, q̃a beneficio illius effectum eſt, ne tam p̃claꝛ rum opus tuũ Roma dilaberetur. Hetruſcis in Vrꝛ bem, ponte Sublicio irrumpẽtibus, Horatius Cocles extremam eius partem occupauit, totumq; hoſtium agmen, donec poſt tergum ſuũ pons abrumperetur, infatigabili pugna ſuſtinuit, atq;, ut patriam periꝛ culo imminenti liberatam uidit, armatus ſe i Tybeꝛ rim miſit. cuius fortitudinẽ dii immortales admiraꝛ ti, incolumitatem ſyncœrã ei p̃ſtiterũt. Nã neq; altitudine deiectus, quaſſatus ue, neq; pondere armoꝛ rũ p̃ſſus, nec ullo uorticis circuitu actus, nec telis, q dem, quæ undiq; cõgerebãtur, læſus, tutum natãdi euentum habuit. Vnus itaq; tot ciuium, tot hoſtiũ, in ſe oculos cõuertit, ſtupẽtes illos admiratiõe, hos ĩter lætitiã, metumq́; hæſitantes. unusq́;, duos acerrima pugna conſertos exercitus, alterũ repellẽdo, alterum propugnando, diſtraxit. Deniq; unus urbi noſtræ tm̃ ſcuto ſuo, q̃tum Tyberis, alueo, munimẽ ti attulit, quapropter diſcedẽtes Hetruſci dicere poꝛ tuerunt. Romanos uicimus, ab Horatio uicti ſumus.

DeChlœlia uirgine.

Immemorem me p̃poſiti mei Chlœlia pene facit, eadẽ .n. tempeſtate, certe aduerſus eũdẽ hoſtẽ, & i eodẽ Tyberi iclytum auſa faciunt. (Inter cæteras. n. uirgines obſes Porſenæ data hoſti) nocturno tpe cuſtodiam egreſſa, equum cõſcendit, celeriq́; traiectu fluminis, nõ ſolum obſidione, ſed etiam metu, patriam ſoluit. Viris puella lumine uirtutis præferenda.

De Romulo.

Redeo

Redeo nũc ad Romulum, qui ab Acrone Ceninenſium rege ad dimicandum prouocatus, ꝗꝗ & numero, et fortitudine militum, ſuperiorẽ ſe crederet, tutiusq́; erat toto cum exercitu, ꝗ ſolum in aciem deſcendere, ſua potiſſimũ dextra, omen uictoriæ rapuit. nec in cœpto eius Fortuna defuit. Occiſo. n. Acrone, fuſisq́; hoſtibus, opima de eo ſpolia, Ioui Feretrio retulit hactenus iſtud, quia publica religione conſecrata uirtus, nulla priuata laudatione indiget.

De Cornelio Coſſo.

A Romulo proximus Cornelius Coſſus eidẽ deo ſpolia cõſecrauit. cum Magiſter Equitum ducem Fidenatium in aciem cõgreſſus intremiſſet. magnus initio huiuſce generis inchoatæ gloriæ Romulus. Coſſo quoq; multum acquiſitum eſt, qui imitari Romulum ualuit.

De M. Marcello.

Nec Marci qdem Marcelli memoriã ab his exẽplis ſeparare debemus. in quo tantus animi uigor fuit, ut apud Padum Gallorũ regem ingenti exercitu ſtipatum, cum paucis eqtibus inuaderet, quem protinus obtrũcatũ, armis exuit, eáq; Ioui Feretrio dicauit.

De T. Manlio Torquato, & Scipione.

Eodem & uirtutis, & pugnæ genere uſi ſunt T. Manlius Torquatus, & Valerius Coruinus, & Æmilianus Scipio. Hi etiam ultro prouocatos hoſtium duces intreremerunt. ſed quia ſub alienis auſpiciis rem geſſerant, ſpolia Ioui Feretrio nõ poſuerunt cõſecrãda. Itẽm Scipio Aemilianus, cũ in Hiſpania ſub Lucullo duce militaret, atq; Intercacia præualidum oppidum circumſederetur, primus mœnia eius conſcẽ

dit. neq; erat i eo exercitu qſq; aut nobilitate, aut animi indole, aut futuris actis, cuius magis ſaluti cõſuli, & parci deberet. ſed tunc clariſſimus qſq; iuuenum, pro amplificanda, & tuẽda patria, plurimum laboris, ac piculi ſuſtinebat, deforme ſibi exiſtimans, quos dignitate p̄ſtaret, ab iis uirtute ſuperari. Ideoq; Æmilianus hanc militiã aliis propter difficultatem uitantibus, ſibi depopoſcit.

De M. Attilio.

Magnũ inter hæc fortitudinis exemplum antiqtas offert. Romani Gallorũ exercitu pulſi, cũ ſe in Capitolium, & in arcem cõferrẽt, inq; his collibus morari oẽs non poſſent, neceſſariũ cõſiliũ in plana parte urbis relinquendorũ ſeniorum ceperunt, quo facilius iuuentus reliquias imperii tueretur. Cæterũ ne illo qdem tam miſero, tamq; luctuoſo tpe, ciuitas noſtra uirtutis ſuæ oblita ẽ. defuncti. n. honoribus, apertis ianuis, in curulibus ſellis, cum inſignibus magiſtratuum, quos geſſerant, ſacerdotiorumq;, q̃ erant adepti, cõſederunt, ut & ipſi in occaſu ſuo, ſplendorem, & ornamẽta uitæ p̄teritæ retinerent, & plebem ad fortius ſuſtinẽdos caſus ſuos prouocarent. Venerabilis eorum aſpectus. primo hoſtibus fuit, & nouitate rei, & magnificentia cultus, & ipſo audaciæ genere cõmotis. Sed qs dubitaret, qn & Galli, & uictores, illam admirationẽ mox in riſum, & in oẽ cõtumeliæ genus cõuerſuri eſſent? Nõ expectauit igitur hanc iniuriæ maturitatem C. Attilius, uerũ barbam ſuã permulcenti Gallo Scipionẽ uehementi ictu, capiti inflixit, eiq; propter dolorem ad ſe occidendum ruenti, corpus cupidius obtulit. Capi ergo uirtus ne

ſcit, patientia dedecus ignorat. Fortunæ ſuccũbere, triſtius omni fato ducit, noua, & ſpecioſa genera interitus excogitat, ſi quisꝗ interit, qui ſic extinguitur.

De C. Sempronio.

Reddendus eſt nunc Romanæ iuuentuti debitus gloriæ titulus. Q. Catulo, Sempronio Atracino COS. cum Volſcis apud Veruginẽ parum proſpere dimicante, ne acies noſtra iam inclinata propelleretur, equis delapſa, ſeipſam centuriauit, atq; hoſtiũ exercitum irrupit, quo dimoto proximũ tumulum occupauit, effecitq́; ut omnis Volſcorũ in ſe cõuerſus ipetus, legionibus noſtris ad cõfirmandos animos ſalutare laxamentum daret. Itaq; cum iam de trophæis ſtatuendis cogitarent, p̃lium nocte dirimente uictores ne, an uicti diſcederent, incerti abierunt.

De Fabio Maximo.

Strenuus ille quoq; flos ordinis equeſtris. cuius mira uirtute Fabius Max. Rutilianus magiſter eqtum bello, quod aduerſus Samnites gerebatur male cõmiſſi prælii crimine leuatus eſt. Nanq; Papyrio Curſore propter auſpicia repetenda in urbem proficiſcẽte caſtris præpoſitus, ac uetitus in aciem exercitũ ducere, nihilominus manus cum hoſte, ſed non tam fœliciter, ꝗ temere conſeruit, procul enim dubio ſuperabatur. Cæterũ optimæ indolis iuuentus, detractis equorum frenis, uehementer eos calcaribus ſtimulatos ĩ aduerſos Samnites egit, obſtinataq́; animi præſtantia extortam manibus hoſtiũ uictoriam, & cum ea ſpem maximi ciuis Rutiliani, patriæ reſtituit. Qualis deinde roboris illi milites?q uehemẽti ictu

remorum cõcitatam fugæ punicam claſſem, nantes lubrici pelagi, quaſi camporũ firmitate pedites, in' li tus retraxerunt? Eiuſdẽ tpis, & notæ miles, qui Cannenſi prælio, quo Hannibal magis uires Romanorũ contudit, ꝙ animos fregit, cum ad retinẽda arma inutiles uulneribus manus habere, ſpoliare ſe conãtis Numidæ ceruicem cõplexus, os naribus, & auribus corroſis deforme reddidit. Inq́; plenæ ultionis morſibus expirauit. ſe ponè iniquũ pugnæ euentum, ꝙ to interfectore fortior iterfectus. pœnus. n. ĩ uictoria obnoxius, morienti ſolatio fuit. Romanus in ipſo fine uitæ uindex ſui extitit. De P. Craſſo.

Militis huius in aduerſo caſu tam egregius, tamq́; uirilis aĩus, ꝙ relaturus ſum imperatoris. P. n. Craſſus cũ Ariſtonico bellũ in Aſia gerẽs, a Thracibus, quorum is magnum numerum in ꝑſidio habebat, inter Eleam, & Smyrnã exceptus, ne in ditionẽ eius perueniret, dedecus, arſita ratione mortis effugit. Virgam. n. qua ad regendum equum uſus fuerat, in unius barbari oculum direxit. qui ui doloris accenſus, latus Craſſi ſica confodit, dum ſe ulciſcitur, Romanum imperatorem maieſtatis amiſſæ turpitudine liberauit. oſtendit fortunæ Craſſus, ꝙ indignum uirum tam graui cõtumelia afficere uoluiſſet. qm̃ qui dẽ iniectos ab ea libertati ſuæ miſerabiles laqueos prudenter pariter, ac fortiter, rupit, donatumq́; iã ſe Ariſtonico, dignitati ſuæ reddidit.

De Scipione.

Eodem mentis propoſito uſus eſt Scipio. nãq; infœliciter Cn. Põpeii generi ſui defenſis ĩ Africa partibus

claſſe Hiſpaniā petens, cum animaduertiſſet nauē, qua uehebatur, ab hoſtibus captam, gladio pcordia ſua transfuerberauit. ac deinde proſtratos, in puppi, quærētibus cæſarianis militibus ubi nā eſſet impera tor. Reſpōdit, īperator bene ſe habet. tantūq; eloq ualuit, quātum ad teſtandā animi magnitudinem, æternæ laudi ſatis erat. De Catone.

Tui quoq; clariſſimi exceſſus Cato Vtica monimentū eſt. *in qua ex fortiſſimis uulneribus tuis, plus glo riæ, q̄ ſanguinis manauit. Siquidem conſtantiſſime in gladium incumbendo, magnum hominibus do cumentum dediſti, quanto potior eſſe debeat probis dignitas ſine uita, q̄ uita ſine dignitate.*

De Porcia Catonis filia, & Bruti uxore.

Cuius filia minime muliebris animi. q cum Bruti *uirī ſui cōſiliū, quod de interficiēdo Cæſare cœperat, ea nocte, qua dies teterrimi facti ſecutus eſt, cognouiſ ſet, egreſſo cubiculum* Bruto, *cultellum tonſorium, quaſi unguium reſecandorū cauſa popoſcit, eoq; ue lut forte elapſo, ſe uulnerauit. clamore deinde ancil larum in cubiculū reuocatus* Brutus *obiurgare eā cœpit, quod tonſoris præripuiſſet officiū Cui ſecre to* Porcia, *nō eſt hoc, inquit, temerarium factū meū, ſed ī tali ſtatu noſtro, amoris mei erga te certiſſimū indicium.* Experiri. n. *uolui ſi tibi propoſitum ex ſen tētia parum ceſſiſſet q̄ æquo animo me ferro eſſem interemptura.* De Catone.

Fœlicior progenie ſua ſuperior *Cato, à quo* Porciæ *fa miliæ principia manarunt. qui cum ab hoſte in acie uehementi periculo peteretur, uagina gladius eius*

elapſus decidit. quem ſubiectum præliãtium globo, atq; undiq; hoſtilibus pedibus circumdatum, poſtq̃ abeſſe ſibi animaduertit, adeo cõſtanti animo in ſuã ptãtem redegit, ut illum nõ periculo oppreſſus rape re, ſed metu uacuus ſumere uideretur. quo ſpecta culo attoniti hoſtes, poſtero die ad eũ ſupplices pa cem petentes uenerunt. De P. Scipione Naſica.

Togæ quoq; fortitudo, militaribus operibus inſerenda eſt. qa eandem laudem, foro, atq; caſtris edita mere tur. Cum Tib. Gracchus in tribunatu profuſis largi tionibus fauore populi occupato. Remp. oppreſſam teneret, palamq; dictaret, interempto ſenatu, oia per plebẽ agi debere in ædem. Fidei publicæ cõuo cati Patres C. à COS. Mutio Scæuola, qd nam in ta li tẽpeſtate faciundum eſſet, deliberabãt, cunctisq; cẽſentibus, ut COS. armis. Rẽpu. tueretur, Scæuola negauit ſe qcq̃ ui eſſe acturũ. Tunc Scipio Naſica, quoniam inquit, COS. dum iuris ordinem ſequitur id agit, ut cum omnibus legibus Romanum impe rium corruat, egomet priuatus, uoluntati ueſtræ me offero ducem, ac deinde leuã manũ aperte togæ cir cundedit, ſublatáq; dextera proclamauit. Qui rẽp. ſaluã eſſe uolũt, me ſequantur, eáq; uoce, cũctatiõe bonorũ ciuium diſcuſſa, Gracchum cum ſcelerata factione, quas merebatur pœnas, perſoluere coegit.

De C. Mario Sene.

Item cum Trib. Pl. Saturninus, & Prætor Claucia, & Equitius deſignatus Trib. Pl. maximos in ciuita te noſtra ſeditionũ motus excitaſſent, nec quisq̃ ſe populo concitato opponeret, primum M. Æmilius

Scaurus. C. Marium conſulatum ſextum gerentem hortatus, eſt, ut libertatē, legesq́; manu defenderet, protinusq́; arma ſibi afferri iuſſit. qbus allatis, ultima ſenectute cōfectū, & pene dilapſum corpus induit, ſpiculoq́ innixus, ante fores curiæ conſtitit, ac paruulis extremi ſpūs reliqis ne reſp. expiraret, effecit. p̄ſtantia enim animi ſui, ſenatū, & equeſtrem ordinem, ad uindictam exigendam impulit.

De Diuo Iulio.

Sed ut armorū, & togæ ſuperius, ita nunc ēt ſyderum clarum decus Diuū Iulium, certiſſimā ueræ uirtutis effigiem rep̄ſentemus, cum innumerabili multitudine, & feroci impetu Neruiorū, inclinari aciē ſua uideret, timidius pugnāti militi ſcutū detraxit, eoq́ tectus, acerrime p̄liari cœpit, quo facto fortitudinē per totum exercitū diffudit, labentemq́; belli fortunam diuino animi ardore reſtituit. Idem alio p̄lio legionis Martiæ aquiliferū ineundæ fugæ gratia iam conuerſum, faucibus comprehenſum, in contrariam partem detraxit, dexteramq́; ad hoſtē tendēs, quorſum tu inquit abis? illic ſunt, cum qbus dimicamus. & manibus qdem unum militem, adhortatiōe uero tam acri omnium legionum trepidatiōem correxit, uinciq́; paratas uincere docuit.

De Vibio, & Val. Flacco, & Pedanio centurione.

Cæterum ut humanæ uirtutis actum exequamur, cum Hannibal Capuā, in qua Romanus exercitus erat, obſideret, Vibius Aceus Pelignæ cohortis p̄fectus, uexillum trans punicum uallum proiecit, ſeipſum, ſuosq́; cōmilitōes, ſi eo hoſtes potiti eēnt, execratus,

& ad id petendũ ſubſequente cohorte primus ipetum fecit. quod ut Valerius Flaccus tribunus tertiæ legionis aſpexit, cõuerſus ad ſuos, ſpectatores, inqt uideo, alienæ uirtutis huc uenimus, ſed abſit iſtud dedecus à ſanguine noſtro, ut Romani gloria cedere latinis uelit. Ego certe aut ſpecioſam optaui mortem, aut fœlicem audaciæ exitum, uel ſolus præcurrere paratus ſum. His auditis, Pedanius Centurio cõuulſum ſignu dextra retinens, iàm hoc inqt, intra hoſtile uallum mecum erit. proinde ſequãtur, q id capi nolũt, & cum eo in caſtra Pœnorũ irrupit, totamq; ſecũ traxit legionẽ. Ita trium uirorũ fortis temeritas, Hannibalẽ paulo ante ſpe ſua Capuæ potitorem, ne caſtrorum quidem ſuorum potientẽ eſſe paſſa eſt.

De Q. Cotio.

Quorum uirtuti nihil cedit Q. Cotius, qui propter fortitudinẽ Achilles cognominatus eſt. Nã ut reliqua eius opera nõ exequar, abunde tñ duobus factis, q̃ relaturus ſum, quantus bellator fuerit, cognoſcetur. Q. Metello COS. legatus in Hiſpaniam profectus Celtibericum ſub eo bellum gerens, poſtq̃ cognouit à quodam gentis huius iuuene ſe ad dimicandum prouocari, (erat aũt illi forte prandendi gratia poſita menſa) relicta ea, arma ſua extra uallũ deferri, equũq; duci clàm iuſſit, ne à Metello impediretur. Et illum Celtiberum inſolentiſſime obeqtantem cõſectatus iteremit, detractaſq; corpori eius exuuias ouans lætitia in caſtra retulit. Idẽ Pireſum nobilitate, ac uirtute oẽs Celtiberos p̃ſtantẽ, cũ ab eo in certamen pugnæ ꝓuocatus eſſet, ſuccũbere ſibi coegit.

nec erubuit flagrātiſſimi pectoris iuuenis, gladium ei ſuum, & ſagulum utroq; exercitu ſpectante tradere. Ille uero ēt petiit, ut hoſpitii iure iter ſe iūcti eſſent, qñ inter Romanos, & Celtiberos, pax foret reſtituta.

De Attilio.

Nec Attilium quidem præterire poſſumus, qui cum decimæ legionis miles q̄. C. Cæſaris partibus maritima pugna Præliaretur, abſciſſa dextra, quam Maſſilienſium naui iniecerat, leua puppim apprehēdit, nec ante dimicare deſtitit, q̄ captam profundo mergeret. quod factum parum iuſta notitia patet.

De Cynegiro.

At Cynegirum Athenienſem ſimili pertinacia in conſectandis hoſtibus uſum, uerboſa cantu laudum ſuarum Græcia, omnium ſæculorum memoriæ litterarum præconio inculcat.

Græcia uerboſa

De M. Scæua, & Scæuola.

Claſſicam Attilii gloriā, terreſtri laude M. Scæua eiuſdem imperatoris cēturio ſubſecutus eſt. cum. n. pro caſtello, cui p̄poſitus erat, dimicaret, Cn. q́; Pompeii p̄fectus, iuſſu eius, ſummo ſtudio, & magno militū numero ad id capiendū mitteretur, oēs, qui propius acceſſerāt, interemit, ac ſine ullo regreſſu pedes pugnans, ſuper ingentem ſtragem, quā ipſe fecerat, corruit. cuius corpus capite, humero, femore ſaucio, oculo eruto, ſcutum . c, & . xx. ictibus perfoſſum apparuit. Tales in caſtris diui Iulii diſciplina milites aluit. quorū alter dextra, alter oculo amiſſo hoſtibus inhæſit. Ille poſt hāc iacturā uictor, hic nec hac qdē iactura uictus. Tuum uero Scæuola inexuperabilē

ſpiritũ in utraq; parte rerum naturæ qua admira-tione proſequar, neſcio. quoniam excellenti uirtute, dubiũ reliquiſti, inter undas ne pugnam fortio em edideris, an in terra uocem emiſeris. Bello nãq; Gal*lico, quo C. Cæſar non contentus opera ſua litoribus Oceani claudere, Britanicæ inſulæ cœleſtes iniecit manus, cũ quattuor cõmilitonibus rate trãſuectus, in ſcopulum uicinum inſulæ, quã hoſtium ingentes copiæ obtinebant, poſtq̃ æſtus regreſſu ſuo ſpatium, quo ſcopulus, & inſula diuidebantur, in uadũ tran-ſitu facili redegit, ingenti multitudine barbarorũ af-fluẽte cæteris rate ad litus regreſſis, ſolus immobilẽ ſtationis gradum retinens, undiq; ruentibus telis, et ab omni parte acri ſtudio ad te inuadendum nitentibus, quinq; militum diurno p̃lio ſuffectura Pila, una dextera hoſtium corporibus adegiſti ad ultimum di ſtricto gladio, audaciſſimum quenq; modo umbonis impulſu, modo mucronis ictu depellens, hinc Roma nis, illinc Britanicis oculis incredibili, dum cernere ris ſpectaculo fuiſti. poſtq̃ deinde ira, ac pudor cũ cta conari feſſos coegit, Tragula femur traiectus, ſa xiq; pondere ora contuſus, galea iam ictibus diſcuſ-ſa, & ſcuto crebris foraminibus abſumpto, profun-do te crediſti. ac duabus loricis onuſtus, inter un-das, quas hoſtili cruore infeceras, enataſti uiſoq; im-peratore armis non amiſſis, ſed bene impenſis, cum laudem mereretis, ueniam petiſti. Magnus p̃lio, ſed maior diſciplinæ militaris memoria. itaq; ab optimo uirtutis æſtimatore, tum facta, tum etiam uerba tua centurionatus honore donata ſunt.*

De Lucio Sicinio Dentato.

Sed quod ad preliatorum excellentem fortitudinem attinet, merito L. Sicinii Dentati cõmemoratio omnia Romana exẽpla finierit. cuius opera, honoresq; operum, ultra fidem ueri, excedere iudicari poſſent, ni ſi ea certi authores, inter quos M. Varro monimentis ſuis teſtata eſſe uoluiſſent. que centies & uigeſies in aciem deſcendiſſe tradũt, eo robore animi, atq; corporis utentẽ, ut maiorem ſemper uictoriæ partẽ traxiſſe uideretur. ſex & xxx. ſpolia ex hoſte retuliſſe. quorũ in numero octo fuiſſe, cum qbus ſpectãte utroq; exercitu ex prouocatione dimicaſſet. xiiii. ciues ex media morte raptos ſeruaſſe. qnq; et xl. uulnera i pector excæpiſſe. tergo cicatricibus uacuo nouem triũphales imperatorũ currus ſecutũ. totius ciuitatis oculos in ſe numeroſa donorũ Pompa cõuertẽtẽ, pferebãtur. n. Aureæ coronæ octo. Ciuicæ xiiii. Murales tres. Obſidionalis una. Torques clxxxiii. Armillæ clx. Haſtæ xyiii. Phaleræ xxy. ornamẽta etiam legioni, nedum militi ſatis multa.

De T. Iubelio Campano.

Ille quoq; ex pluribus corporibus in unũ magna cum admiratiõe Calibus cruor cõfuſus eſt, in quo oppido cum Fulnius Flaccus pp campanam perfidiã principes ciuitatis ante tribunal ſuum capitali ſupplicio afficiẽdos iudicaret, litteriſq; à ſenatu accæptis finẽ pœnæ eorum ſtatuere cogeretur, ultro ſe ei T. Iubelius Taurea campanus obtulit, & q̃ potuit clara uoce, quoniã, inquit, Fului cupiditate tanta hauriendi ſanguinis noſtri teneris, quid ceſſas in me cruentam

ſecurim diſtringere? ut gloriari poſſis, aliquanto uirum fortiorem, ꝙ ipſe es, tuo iuſſu eſſe intereptū. eo deinde libẽter id ſe eſſe factur ū, niſi ſenatus uoluntate impediretur, affirmãte, at me, inquit, cui nihil Patres C. præcæperunt, aſpice, oculis tuis qdẽ gratum, animo uero tuo maius opus edentem, protinusq; interfecta cõiuge, ac liberis, gladio incubuit. quẽ uirum illum putemus fuiſſe, qui ſuorum, ac ſua cæde teſtari uoluit, ſe Fuluii crudelitatem ſugillare, ꝙ ſenatus miſericordia uti maluiſſe.

Externa. De Dario.

Age Darii ꝗtus ardor animi qui, cum ſordida, & crudeli Magorū tyrannide Perſas liberaret, unumq; ex iis obſcuro loco abiectum corporis põdere urgeret, præclari operis ſocio plagã ei inferre dubitanti, ne dum Magum petit, ipſum uulneraret, tu uero, inqt, nihil eſt, quod reſpectu mei timidius gladio utaris. uel per utrunq; illum agas licet, dum hic ꝗcelerrime pereat. De Leonida.

Hoc loci Leonidas Spartanus nobis occurrit, cuius propoſito opere exitu nihil fortius. Nam cum. ccc. ciuibus apud Thermopylas toti Aſiæ obiectus, graue illū, & mari, & terræ Xerxẽ, nec hominibus tm̃ terribilẽ, ſed Neptuno quoq; cõpedes. & cælo tenebras minitantem, pertinacia uirtutis ad ultimam deſperationem redegit. Cęterū perfidia, & ſcelere incolarū eius regionis, & loci opportunitate, qua plurimum adiuuabatur, ſpoliatus occidere dimicans, ꝙ aſſignatam ſibi à patria ſtationem deſerere maluit. Ideoq; tã alacri animo ſuos ad id prælium, quo pe

rituri erãt, cohortus eſt, ut diceret ſic. prandete cõmilitões mei tanq̃ apud iferos cœnaturi. mors erat denunciata. Lacedæmonii perinde, ac uictoria eẽt promiſſa, ductori intrepide paruerunt.

De Othryade.

Othryadæ quoq; pugna pariter, ac morte ſpecioſa, Thyreatiũ laude, q̃ ſpatio latius ſolũ cernitur, qui ſanguine ſuo ſcriptis litteris, direptã hoſtibus uictoriã tantũnon poſt fata ſua in ſinum patriæ, cruento trophæi titulo retulit.

De Epaminunda.

Excellentiſſimos Spartanæ uirtutis prouentus, miſerabilis lapſus ſeqtur. Epaminundas maxima Thebarũ fœlicitatis, ideq́; Lacedemonis prima clades, cũ uetuſtam eius urbis gloriã, inuictamq́; ad id tp̃s publicam uir. utem, apud Leuctrã, & Mantineam, ſecũdis prælijs contudiſſet. traiectus haſta, ſanguine, & ſpiritu deficiens, recreare ſe conantes. primũ an clypeus ſuus ſaluus eſſet, deinde an fuſi hoſtes penitus forẽt, interrogauit. quæ poſtq̃ ex animi ſentẽtia cõperit, nõ finis, inquit, cõmilitones meæ uitæ, ſed melius, & altius initium aduenit. Nunc. n. ueſter Epaminũdas naſcitur, qa ſic moritur. Thebas ductu, & auſpiciis meis caput Græciæ factas uideo. & fortis, & animoſa ciuitas Spartana iacet armis nr̃is abiecta, amara dominatione Græcia liberata eſt. orbus quoq; non tñ ſine liberis morior. qm̃ mirificas filias Leuctrã, & Mantineã relinquo, è corpore deinde ſuo, haſtã educi iuſſit, eoq́; uulnere expirauit. Quod ſi eum Dii immortales uictoriis ſuis perfrui paſſi eſſent, ſoſpes glorioſior patriæ mœnia non intraſſet.

De Theramene & Theogene.

Ac ne Theramenis qdem Athenienſis in publica cuſto dia mori coacti, parua mentis cõſtãtia. in qua. xxx. Tyrannorũ iuſſu porrectã ueneni potionem nõ du bitanter hauſit. Quodq́; ex ea ſuperfuerat iocabun dus illiſum humo clarum edere ſonum coegit. Red densq́; ſeruo publico, qui eam tradiderat. Critiæ, in quit, propino. uide igitur ut hoc poculum ad eũ cõti nuo pferas. erat aũt is ex. xxx. tyrannis crudeliſſi mus. profecto eſt ſupplicio ſe liberare tam facile ſup pliciũ perpeti. Itaq; Theramenes perinde ac in do meſtico lectulo moriẽs, uita exceſſit. Inimicorũ æſti matione punitus, ſuo iudicio finitus. Sed Therame nes à litteris, & doctrina uirilitatem traxit. Numã tino uero Theogeni ad cõſimilem uirtutem capeſſen dam, quaſi magiſtra gentis ſuæ ferocitas extitit. per ditis nãq;, & afflictis rebus Numantinorũ, cum oẽs eius ciues nobilitate, pecunia, honoribusq́;, pſtaret, uicum ſuũ, qui in ea urbe ſpecioſiſſimus erat, cõtra ctis undiq; nutrimentis, ignis incendit, protinusq́; ſtrictum gladiũ in medio poſuit, ac binos inter ſe di micare iuſſit, ut uictus, inciſa ceruice ardentibus te ctis, ſuperiaceretur. qui cũ tam forti lege mortis oẽs aſſumpſiſſet, ad ultimum ſeipſum flammis immiſit.

De uxore Aſdrubalis.

Verũ ut æque Po. Ro. inimicæ urbis excidiũ referam, Carthagine capta, uxor Aſdrubalis exprobata ei impietate, qđ à Scipione ſoli ſibi impetrare uitã cõtẽ tus fuiſſet, dextra, leuáq; tres cões filias, mortẽ non recuſantes, trahẽs icẽdio ſe flagrãtis patriæ obiecit.

De duabus puellis Syracuſanis.

Muliebris fortitudinis exemplo, æque fortem duarum puellarum caſum adiiciam. Cum peſtifera ſeditione Syracuſarum, tota regis Gelonis ſtirps, euidentiſſimis exhauſta cladibus, ad unicam filiam Harmoniam uirginem eſſet redacta, & in eam certatim ab inimicis impetus fieret, nutrix eius, æqualẽ illi puellam, regio cultu ornatam, hoſtilibus gladiis obiecit, quæ, ne cum ferro qdem trucidaretur, cuius eſſet cõditionis, ederet, proclamauit admirata illius aĩum Harmonia, & tantæ fidei ſupereſſe nõ ſuſtinuit. Reuocatesq; interfectores, profeſſa quæ nã eſſet, in cædem ſuam conuertit. Ita alteri tectum mendacium, alteri ueritas aperta, finis uitæ fuit.

DE PATIENTIA. Cap. III.

Egregiis pariter uirorum, ac fœminarum operibus fortitudo ſe oculis hominum ſubiecit, Patientiamq; in mediũ procedere hortata eſt. non ſanè infirmioribus radicibus ſtabilitam, aut minus generoſo ſpũ abundantẽ, ſed ita ſimilitudine iunctã, ut cum ea, uel ex ea nata, uideri poſſit.

De Mutio Scæuola.

Quid.n.iis, quæ ſupra retuli, facto Mutii cõueniẽtius? cũ à Porſena rege Hetruſcorũ urbem noſtrã graui, ac diutino bello, urgeri ægre ferret, caſtra eius clàm ferro cinctus intrauit, immolãtemq; ante altaria, conatus eſt occidere. Cæterum inter molitionẽ pii pariter, ac fortis propoſiti oppreſſus, nec cauſam aduẽtus texit, & tormẽta quantopere cõtemneret, nura

patientia oſtendit. Peroſus. n. (credo) dexterã ſuam, q̃d eius miniſterio in cæde regis uti nequiſſet, inieͤ ctam foculo exuri paſſus eſt. Nullũ profectò Dii immortales admotum aris cultum attentioribus oculis uiderunt. Ipſum quoq; Porſenã oblitum periculi ſui, ultionẽ ſuam uertere in admirationem coegit. Nã reuertere, inq̃t, ad tuos Muti, & eis refer, te cum uitam meã patieris, à me uita donatũ. cuius clementiã non adulatus Mutius, triſtior Porſenæ ſalute, q̃ ſua lætior, urbi ſe cum æternæ gloriæ cognomine, Scæuolã reddidit.

De Pompeii patientia.

Pompeii ẽt probabilis uirtus, qui dum legationis officio fungeretur, à Genthio rege intercæptus, cum ſenatus cõſilia prodere iuberetur, ardenti lucernæ admotum digitum cremãdũ præbuit. eáq; patientia regi ſimul, & deſperationẽ tormentis quicq̃ ex ſe cognoſcendi excuſſit, & expetendæ P. R. amicitiæ magnã cupiditatem ingenerauit. Ac ne plura huiuſce generis exẽpla domũ ſcrutando, ſæpius ad ciuiliũ bellorum deteſtandam memoriã progredi cogar, duobus Romanis exẽplis cõtentus, q̃ ut clariſſimarum familiarum cõmendationẽ, ita nullum publicũ mœrorem cõtinet externa ſubnectam.

Externa.

Vetuſto Macedoniæ more Regi Alexãdro nobiliſſimi pueri p̃sto erant ſacrificanti. E quibus unus thuribulo accæpto, ante ipſum aſtitit. i cuius brachio carbo ardens delapſus eſt. quo, & ſi ita urebatur, ut aduſti corporis eius odor ad circunſtantium nares perueniret, tñ & dolorẽ ſilentio preſſit, & brachiũ immobile tenuit, ne ſacrificiũ Alexandri, aut excuſſo thuribulo

ribulo ipediret, aut edito gemitu aures regias aſper geret. Rex quoq; patientia pueri magis delectatus, hoc certius perſeuerantiæ experimentum ſumere uo luit ſolito. n. ſacrificauit diutius. nec hac re eũ à pro poſito repulit ſi huic miraculo Darius iſeruiſſet ocu los, ſciſſet eius ſtirpis milites uici nõ poſſe, cuius in firmiam ætatem tanto robore p̃ditam animaduertiſ ſet. Eſt & illa uehemens, & conſtans animi militia. litteris pollens uenerabiliũ doctrinæ ſacrorũ Anti ſtes Philoſophia, q̃ ubi pectore recæpta eſt hominũ, inhoneſto, atq; inutili affectu depulſo, totum in ſoli dæ uirtutis munimento cõfirmat, potentiusq́; metu, ac dolore facit.

De Zenone Eleate.

Incipiam aũt à Zenone Eleate, qui cum eſſet in diſpi cienda rerum natura maxime prudentiæ, inq́; exci tandis ad uigorẽ iuuenum animis promptiſſimus, p̃ cæptorũ fidem exemplo uirtutis ſuæ publicauit. pa triam. n. egreſſus, in qua frui ſecura libertate pote rat, Agrigentũ miſerabili ſeruitute obrutum, petiit, tanta fiducia ingenii, ac morum ſuorũ fretus, ut ſpe rauerit & Tyranno, & Phalaridi ueſanæ mẽtis fe ritatem à ſe diripi poſſe. Poſtq̃ deide apud illũ plus cõſuetudinem dominationis, q̃ cõſilii ſalubritatẽ ua lere animaduertit, nobiliſſimos eius ciuitatis adule ſcẽtes, cupiditate liberandæ patriæ inflãmauit. cu ius rei cum indicium ad tyrannum manaſſet, cõuo cato in forum populo, torquere eum uario cruciatus genere cœpit, ſubinde quærens quos nam cõſilii par ticipes haberet. at ille nec eorum quempiã nomina uit, & proximũ quenq;, ac fidiſſimũ tyranno, ſuſpe

ctum reddidit, increpitansq́; Agrigentinis ignauiã, ac timiditatem, effecit, ut ſubito mentis impulſu cõcitati, Phalarim lapidibus proſternerent. Senis ergo *unius eculeo impoſiti nõ ſupplex uos, nec miſerabilis eiulatus, ſed fortis cohortatio totius urbis aium, fortunamq́; mutauit.* De alio Zenone.

Eiuſdem nominis Philoſophus, cum à Nearcho *tyrãno, de cuius nece conſilium inierat, torqueretur, ſupplicii pariter, atq; indicandorũ gratia conſciorũ, doloris uictor, ſed ultionis cupidus, eſſe dixit, quod ſecreto audire eũ admodũ* expediret, *laxatoq́; eculeo, poſtq̃ inſidiis* opportunum tempus *animaduertit, aurem eius morſu corripuit, nec ante dimiſit, q̃ & ipſe uita, & ille corporis parte priuaretur.*

De Anaxarcho.

Talis patientiæ æmulus Anaxarchus, *cum à* Tyranno *Cypriorum* Nicocreonte *torqueretur, nec ulla ui inhiberi, poſſet, quo minus amariſſimorum eum maledictorũ uerberibus inuicem ipſe torqueret, ad ultimum amputationem linguæ minitanti, non erit, inquit, effœminate adoleſcens hæc quoq; pars corporis mei tuæ ditionis. protinusq́; dentibus abſciſſam, & commanducatam linguam, in os eius ira patens expuit. Multorum autem aures, illa lingua & in primis* Alexandri *regis admiratione ſui attonitas habuerat, dum terræ conditionem, ambitum maris ſyderum motus, totiusq́; deniq; mundi naturam prudentiſſime, & facundiſſime exprompſit. pene tamẽ occidit glorioſius, quàm uiguit. qa tam forti fine illuſtrem profeſſionis actum cõprobauit;* Anaxarchiq́;

non uitam modo deſeruit, ſed mortem reddidit cla
riorem.

De Theodoro.

In theodoro quoq; uiro grauiſſimo Hieronymus tyran
nus tortorũ manus fruſtra fatigauit. Rupit.n.uerbe
ra, fidiculas laxauit, ſoluit eculeũ, laminas extinxit
prius, ꝙ efficeret, ut tyrãnicidii conſcios indicaret.
Quinetiã ſatellitem, in quo totius dñationis ſumma
quaſi quodã cardine uerſabatur falſa criminatiõe in
quinãdo, fidũ lateri eius cuſtodẽ eripuit, beneficioq;
patientiæ, non ſolum, q̃ occulta fuerunt, texit, ſed ẽt
tormenta ſua ultus eſt, qbus Hieronymus, dum ini-
micum cupide lacerat, amicũ temere ꝑdidit. Apud
Indos uero patientiæ meditatio tam obſtinate uſurpa
ri creditur, ut ſint, q omne uitæ tp̃s nudi exigãt, mo
do Caucaſi montis gelido rigore corpora ſua durãn-
tes, modo flammis ſine ullo gemitu obiicientes, atq;
haud parua his gloria cõtẽptu doloris acquiritur, titu
lus nãq; ſapiẽtiæ datur. Hæc è pectoribus altis, &
eruditis orta ſunt.

De quodam Seruo.

Illud tñ nõ minus admirabile, quod ſeruilis aĩus cœpit.
Seruus barbarus Aſdrubalem, quod dñm ſuum oc-
cidiſſet, grauiter ferens, ſubito aggreſſus interemit.
Cumq; cõprehenſus omni modo cruciaretur, lætitiã
tñ, quam ex uindicta cœperat, in ore conſtantiſſime
retinuit. Nõ ergo faſtidioſo aditu uirtus excitata, in
genia uiuida ad ſe penetrare patitur. Neq; hauſtum
ſui cum aliquo perſonarum diſcrimine largum, ma-
lignum'ue prebet. ſed omnibus æqualiter expoſita,
quid cupiditatis potius, quàm quid dignitatis attule
ris, eſtimat. inq; captu bonorum ſuorum tibi ipſi põ-

dus examinandum relinquit, ut q̄ptum ſubire animo ſuſtinueris, tm̄ tecum auferas Quo euenit, ut & humili loco nati, ad ſummā dignitatē conſurgant, & generoſiſſimarū imaginū fœtus, in aliquod reuoluti dedecus, acceptam à maioribus lucem, in tenebras cōuertant, q̄ quidē planiora ſuis exēplis reddūtur, ac prius de iis ordiar, quorū in meliorem ſtatū facta mentio, ſplendidam relatu præbet materiam

DE IIS, QVI HVMILI LOCO NAti, clari euaſerunt. Cap. IIII

IN cunabula Tullii Hoſtilii agreſte tuguriū cœpit. eiuſdem adoleſcentia in pecore paſcendo fuit occupata. Validior ætas imperium Romanum rexit, & duplicauit. SeneĈtus excellentiſſimis ornamentis decorata, in excellentiſſimo maieſtatis faſtigio fulſit. uerum Tullius & ſi magni, & admirabilis incrementi, domeſticum tamen exemplum eſt.

De Tarquinio Priſco.

Tarquinium aūt Priſcum ad Romanum imperium occupandum fortuna in urbē noſtram aduexit, alienum, quod exaĈtū, alienorē, quod ortū Corintho, faſtidiendum, quod mercatore genitum, erubeſcendum, quod ēt exule Demorato natū patre. Cæterū tam proſperum cōditionis ſuæ euentū, iduſtriū, pro inuidioſo, glorioſum, proq; inuiſo reddidit. dilatauit .n. fines Ro. Po. cultum deorū nouis ſacerdotiis auxit. numerū Senatus amplificauit. equeſtrē ordinē, uberiorē reliquit. quodq; laudum eius cōſumatio ē, p̄claris uirtutibus effecit, ne hæc ciuitas pœnitētiā

legeret, q̃d de regẽ de finitimis potius mutuata eẽt, q̃ de ſuis elegiſſet. De Tullo Seruio Rege.

In tullo uero Seruio fortuna p̃cipue uires ſuas oſtẽdit. Vernam huic urbi natum, regem dando, cui, quidem diutiſſime imperium obtinere, quater luſtrum cõdere, ter triumphare contigit. ad ſummã autem unde proceſſerit, aut quo peruenerit, ſtatuæ ipſius titulus abunde teſtatur, ſeruili cognomine, & regia appellatione perplexus. De Varrone.

Miro quoq; gradu Varro conſulatum ex macellaria patris taberna cõſcendit. & quidẽ fortuna parum duxit, ſordidiſſimæ mercis capturis inquinari ſolito. xii. faſces largiri, niſi etiam L. Æmilium Paulum dediſſet collegam. atq; ita ſe in eius ſinum infudit, ut cũ apud Cãnas culpa ſua uires Po. Ro. exhauſiſſet, Paulum quoq;, qui p̃lium cõmittere noluerat, occidere pateretur, illum in urbem incolumen reduceret. Quinetiam ſenatum gratias ei agentem, quod redire uoluiſſet, ante portas eduxit, excuditq́;, ut grauiſſimæ cladis authori Dictatura deferretur.

De M. Perpenna.

Non paruus conſulatus rubor M. Perpenna, utpote qui COS. ante, q̃ ciuis, ſed in bello gerendo utilior aliq̃to reip. Varrone imperatore. Regem. n. Ariſtoni cũ cœpit, Craſſianæq́; ſtragis punitor extitit. Cũ iſteri cuius uita triũphauit, mors Papia lege damnata eſt. Nãq; patrẽ illius, nihil ad ſe pertinẽtia ciuis Romani iura cõplexum, Sabelli iudicio petitum, redire i priſtinas ſedes coegerũt. Ita Marci Perpẽnæ nomen adumbratũ, falſus Cõſulatus, caliginis ſimi

ſte imperium, caducus triumphus, aliena in urbe improbe peregrinatus eſt.

De M. Porcio Catone. 1

Marci uero Porcii Catonis incrementa publicis uotis expetenda fuerunt, q̃ nomen ſuũ Thuſculi ignobile, Romæ nobiliſſimũ reddidit. Ornata ſũt. n. ab eo litterarum latinarũ monimenta. aduta diſciplina militaris. aucta maieſtas ſenatus, prorogata familia, in qua maximum decus poſterior eſt ortus Cato.

Externa. De Socrate. 1

Sed ut Romanis externa iungamus, Socrates non ſolũ hominum conſenſu, uerum etiam Apollinis oraculo ſapientiſſimus iudicatus, Phænarete matre obſtetrice, & Sophroniſco patre marmorario genitus, ad clariſſimum lumen gloriæ exceſſit. neq; immerito. Nam cum eruditiſſimorum uirorum ingenia in diſputatione cæca uagarentur, menſurasq́; Solis, & Lunæ, & cæterorũ ſyderum loquacibus magis, q̃ certis argumentis explicare conarentur, totius etiã mundi ambitum complecti auderent, primus ab his indoctis erroribus abductum animum ſuum in intima conditionis humanæ, & in ſeceſſum pectoris 1 repoſitos affectus ſcrutari coegit. ſi uirtus per ſeipſam æſtimetur, uitæ magiſter optimus.

De Euripide, & Demoſthene.

Quam matrem Euripides, aut quem patrem Demoſthenes habuerit, ipſorũ quoq; ſæculo ignotum fuit, alterius aũt matrẽ olera, alterius patrem cultellos uenditaſſe, omnium pene doctorum litteræ loquũtur. q̃d aut illius tragica, aut huius oratoria ui clarius?

DE IIS, QVI PARENTIBVS CLA*ris degenerauerunt.* Cap. V.

SEquitur duplicis promiſſi pars adopertis illuſtrium uirorum imaginibus reddenda, quoniam qui dem ſunt referendi, qui ab earum ſplendore degenerauerunt, teterrimis ignauiæ, ac nequitiæ ſordibus, imbuta nobilia portenta.

De Scipione ignobili filio Africani.

Quid. n. mōſtro ſimilius, quā ſuperioris Africani filius Scipio? Qui in tanta domeſtica gloria ortus. à paruulo admodum regis Antiochi præſidio capi ſuſtinuit; cum ei uoluntaria morte abſumi ſatius fuerit, quā inter duo fulgētiſſima cognomina patris, & patrui, altero oppreſſa Africa iā parto, altero iam maiore ex parte recuperata Aſia, ſurgere icipiente, manus uinciendas hoſti tradere, eiuſq; beneficio precariū ſpiritum obtinere, de quo mox L. Scipio ſpecioſiſſimum Deorum, Hominumq; oculis ſubiecturus erat triumphum. Idem præturæ petitor candidam togam adeo turpitudinis maculis obſolefactam in campum detulit, ut niſi gratia Cicerei, qui patris eius ſcriba fuerat, adiutus eſſet, honorem à Po. ipetraturus non uideretur. quanq̄ quid interfuit utrū repulſam, an ſic adeptam præturam domum referret? quam cum propinqui ab eo pollui animaduerterent, id egerunt, ne aut ſellam ponere aut ius dicere auderet. Inſuperq; è manu eius annulū, in quo caput Africani ſcalptū erat, detraxerunt. Dii boni quas tenebras è quo fulmine naſci paſci eſtis.

De filio Q. Fabii de genere.

Age Qu. Fabij Max. Allobrogici & ciuis, & imperatoris clariſſimi filius Qu. Fabius Max. q̃ perditã luxuria uitã egit? cuius ut cætera flagitia oblitterentur, tñ abunde illo dedecore mores nudari poſſunt, quod ei. Q. Põpeius prætor urbanus, paternis bonis iterdixit, ne q; in tanta ciuitate, q illud decretũ. reprehenderet, inuentus eſt. dolẽter. n. homines fere bant pecuniã, q̃ Fabiæ gentis ſplendori ſeruire debe bat, flagitiis diſiici. Ergo quẽ nimia patris indulgen tia hæredẽ reliq̃rat, publica ſeueritas exhæredauit.

De filio Clodii pulchri.

Poſſedit fauorem plebis Clodius Pulcher, adhærensq; Fuluianæ ſtolæ pugio, militare decus muliebri im perio ſubiectũ habuit. quorũ filius Pulcher p̃terq̃ qđ eneruẽ, & frigidã iuuentã egit, perdito ẽt amore uulgatiſſimæ meretricis iſamis fuit, mortisq; eru beſcendo genere cõſumptus eſt. abdomine. n. auide deuorato, fœdæ, ac ſordidæ intẽperantiæ, ſpiritum reddidit.

De Hortenſio Corbione.

Iam Q. quidẽ Hortenſii, qui in maximo & ingenuo rum ciuium, & ampliſſimorũ prouentu ſummũ authoritatis, atq; eloquẽtiæ gradũ obtinuit nepos Hor tenſius Corbio, omnibus ſcortis abiectiorem, & ob ſcœniorẽ uitam exegit, ad ultimumq; lingua eius, tam libidini cũctorũ inter lupanaria pſtitit, q̃ aui pro ſalute ciuium in foro excubuerat. Animaduer to in q̃ periculoſum iter proceſſeri. Itaq; meipſum reuocabo, ne ſi reliqua eiuſdẽ generis n ufragia cõſe ctari perſeuerauero, aliqua intili relatiõe iplicer.

Referam igitur pedem, deformesq́; umbras in imo gurgite turpitudinis ſuæ iacere patiar. Satius eſt. n. narrare q illuſtres uiri in cultu, cætero q́; uitæ ritu, aliqua ex parte nouando, ſibi indulſerunt.

QVI EX ILLVSTRIBVS IN VESTE Aut in cætero cultu licentius quã mos patritius permittebat, indulſerunt. Cap. VI.

De P. Scipione.

Publius Scipio, cum in Sicilia augendo exercitum, traiiciendoq́; in Africam opportunũ quærendo gradum, Carthaginis ruinam animo uolueret, inter conſilia, ac molitiones tantæ rei, operam Gymnaſio dedit, pallioq́;, & crepidis uſus eſt, nec hac re ſigniores punicis exercitibus manus intulit. ſed neſcio an ideo alacriores, quia uegeta, & ſtrenua ingenia, quò plus receſſus ſumunt, hoc uehementiores impetus edunt. Crediderim ẽt fauorem eum ſociorũ uberiorem ſed adepturum æſtimaſſe, ſi uictum eorũ, & ſolennes exercitationes cõprobaſſet. ad quas tum ueniebat, cũ multum, ac diu fatigaſſet humeros, & cætera membra militari agitatione, firmitatem ſuam probare coegiſſe. conſiſtebatq́; in illis labor eius, in iis remiſſio laboris.

De L. Scipione.

Lucii uero Scipionis ſtatuam chlamydatam, & crepidatam in Capitolio cernimus. quo habitu uidelicet. quia aliquando uſus erat, effigiem ſuam formatam poni uoluit.

De L. Sylla.

Lucius quoq; Sylla, cum imperator eſſet, chlamydato ſibi, & crepidato Neapoli ambulare deforme non duxit.

De C. Duellio.

Caius autem Duellius qui primus naualem triumphum ex Pœnis retulit quotienſcunq; epulaturus erat, ad funalem cereum præeunte tibicine, & fidicine, à cœna domum reuerti ſolitus eſt, inſignem bellicæ rei ſucceſſum, nocturna celebratione teſtando.

De Papyrio Maſſone.

Nam Papyrius quidem Maſſo, cum beneigeſta repu. triumphum à Senatu non impetraſſet, in Albano monte triumphandi & ipſe initium fecit, & cæteris poſtea exemplum præbuit, proq; laurea corona, cum alicui ſpectaculo intereſſet, myrtea uſus eſt.

De C. Mario.

Num C. Marii pene inſolens factum? Nam poſt Iugurthinum, Cimbricumq;, & Theutonicum triumphum, cantharo ſemper potauit. quod Liber pater Indicum ex Aſia ducem triumphum hoc uſus poculi genere ferebatur, ut inter ipſum hauſtum uini, uictoriæ eius ſuas uictorias compararet.

De M. Catone.

Marcus autem Cato Prætor M. Scauri, cæterorumq; reorum iudicia nulla indutus tunica, ſed tantummodo amictus p̃texta, egit. ſed hæc, atq; his ſimilia, uirtutis aliquid ſibi in conſuetudine nouanda licentiæ ſumentis indicia ſunt. Illis autem, quæ deinceps ſubnectam, quãtam ſui haberi fiduciã ſoleat, cognoſcetur.

De P. & Cn. Scipionibus.

PVb. & Cn. Scipionibus in Hiſpania cum maiore parte exercitus acie punica oppreſſis, omnibusq́; prouinciæ eius nationibus Carthaginienſium amicitiam ſecutis, nullo ducum noſtrorũ illuc ad corrigendã rem proficiſci audente P. Scipio quartum & .xx. annum ageſ iturum ſe pollicitus eſt. Quæ quidem fiducia Po. Ro. ſalutis, ac uictoriæ ſpem dedit. Eademq́; in ipſa Hiſpania uſus eſt. Nam, cum oppidum Ba diom circunſideret, tribunal ſuum adeuntes, in ædem, quæ intra mœnia hoſtium erat, uadimonium in poſterũ diem facere iuſſit, continuoq́; urbe potitus, & tpe, & loco, quo pdixerat, ſella poſita ius eis dixit. Nihil hac fiducia generoſius, nihil prædictione uerius, nihil celeritate efficacius, nihil etiã dignitate dignius. Nec minus animoſus, minus ue proſper illius in Africam trãſitus, i quã è Sicilia exercitũ Senatu uetante tradu xit, qa niſi plus i ea re ſuo, ꝗ PA. CONS. conſilio credidiſſet, ſecundi punici belli finis inuentus nõ eſſet. Cui facto par illa fiducia, quod poſtquã Africã attigit, ſpeculatores Hannibalis i caſtris dephẽſos, & ad ſe pductos, nec ſupplicio affecit, nec de conſiliis, ac uiribus Pœnorum percũctatus eſt. Sed circa oẽs manipulos diligentiſſime deducẽdos curauit. Interrogatosq́; an ſatis ea conſyderaſſent, q̃ ſpeculari iuſſi erant, prandio dato ipſis, iumentisq́; eorũ, incolumes dimiſit. quo tã pleno fiduciæ ſpiritu prius

animos hoſtium, q̄ arma cōtudit. Verū ut ad domeſtica eximiæ eius fiduciæ acta ueniamus, cū à L. Scipione ex Antiochēſi pecunia. HS. quadragies ratio i curia repoſceretur, prolato ab eo libro, quo acceptæ, expēſæq; ſummæ continebātur, refelliq; inimicorū accuſatio poterat, diſcerſit, indignatus de ea re dubitari, q̄ ſub ipſo legato adminiſtrata fuerat, qn etiā in hunc modū egit. nō reddo P.C. ærario ueſtro. HS. quadragies rationē alieni imperii miniſter, qd meo ductu, meisq; auſpiciis bis millies. HS. uberius feci. Neq;.n. adhuc puto eo malignitatis uētum, ut de mea innocentia qrendum ſit. Nam cum Africā totam poteſtati ueſtræ ſubiecerim, nihil ex ea quod mecū dicerē, præter cognomen retuli. Non igitur me Punicæ, nō fratrem meum Aſiaticæ gazæ auarum reddiderunt, ſed uterq; noſtrū inuidia magis, q̄ pecunia locupletior eſt, tam cōſtantē defenſionem Scipionis uniuerſus Senatus cōprobauit. Sicut illud factum, quod cum ad neceſſarium reip. uſum pecuniam ex ærario promi opus eſſet, idq; Quæſtores, quia lex obſtare uideretur, aperire nō auderent. priuatus claues popoſcit, patefactoq; ærario, legem utilitati cedere coegit. quā qdem fiduciā conſciētia illa dedit, qa meminerat oēs leges à ſe eē ſeruatas. Nō fatigabor eiuſdem facta identidē referendo, qm̄ nec ille quidē in conſimili genere uirtutis edēdo, fatigatus eſt. diem illi ad populū M. Næuius trib. pl. aut (ut qdam memorant) due Petilii dixerant, qui ingenti frequētia in forū deductus, roſtra cōſcēdit, capitiq; ſuo corona triūphali impoſita hac ego, in-

quit, Quirites die Carthaginē magna ſperantem, leges noſtras accipere iuſſi. proinde æquū eſt uos mecum ire in Capitolium ſupplicatum. ſpecioſiſſimam deinde eius uocem æque clarus euentus ſecutus eſt: ſiqdem & ſenatum totū, & uniuerſum equeſtrem ordinē, & cunctā plebē Iouis Op. Max. puluinaria petens, comitem habuit. Reſtabat ut Trib. apud populum ſine populo ageret, deſertusq; in foro cum magno calumniæ ſuæ ludibrio, ſolus moraretur. cuius deuitandi ruboris cauſa, in Capitolium proceſſit, deq; accuſatore, Scipionis uenerator eſt factus.

De Scipione Æmiliano.

Aniti ſpūs egregius ſucceſſor Scipio Æmilianus, cum urbē ꝑualidam obſideret, ſuadentibus qbuſdam, ut circa mœnia eius ferreos murices ſpargeret, oiaq; uada tabulis plumbatis conſterneret, habētibus clauorum cacumina, ne ſubita eruptione hoſtes in ꝑſidia noſtra impetum facere poſſent, reſpondit nō eſſe eiuſdem & capere aliquos uelle, & timere.

De Sci. Naſica.

In quancunq; memorabilium partem exemplorū conuertor, uelim, nolim'ue in cognomine Scipionū, hæream neceſſe eſt. cui. n. licet hoc loci Naſicam ꝑteri re fidentis animi, dictiq; clariſſimum authorē? Annonæ caritate īcrebreſcēte. C. Curiatius Trib. Pl. productos in cōcionē COSS. cōpellebat, ut de frumento emendo, atq; ad id negociū explicandū mittendis legatis, in curiā referrent. Cuius inſtituti minime utilis, interpellandi gratia Naſica cōtrariam actionem ordiri cœpit. obſtrepente deide plebe, ta-

eſt quæſo Quirites, inquit, plus. n. ego, ꝙ uos quid reip. expediat, intelligo. qua uoce audita omnes pleno uenerationis ſilētio, maiorem authoritatem eius, quã ſuorum alimentorum reſpectum egerunt.

De Liuio Salinatore.

Liuii quoq; Salinatoris æternæ memoriæ authoritate tradendus animus, qui cũ Aſdrubalē. exercitumq́; Pœnorũ ĩ Vmbria deleſſet, & ei diceretur, Gallos, ac Ligures ex acie ſine ducibus, & ſignis, ſparſos, ac palantes parua manu opprimi poſſe, rñdit, in hoc eis oportere parci, ne hoſtibus tantæ cladis domeſtici nuncii deeſſent.

De P. Furio Philo.

Bellica hæc pſtãtia animi. togata illa, ſed nõ minus laudabilis, ꝙ P. Furius Philus COS. in ſenatu exhibuit, Qu. n. Metellũ. Q. q; Pompeiũ conſulares uiros uehementer inimicos ſuos, cupitam ſibi profectionem in prouinciam Hiſpaniam, quam ſortitus erat, identidem exprobrantes, legatos ſecũ illuc ire coegit. fiduciam non ſolum fortem, ſed pene etiam temerariam exhibens, quæ duobus acerrimis odiis latera ſua cingere auſa eſt, uſumq́; miniſterii uix tutum in amicis, e ſinu inimicorum petere ſuſtinuit.

De L. Craſſo.

Cuius factum, ſicui placet, neceſſe eſt L. etiam Craſſi, qui apud maiores eloquentia clariſſimus fuit, propoſitum non diſpliceat, nam cum ex conſule prouinciam Galliam obtineret, atq; in eam Cn. Carbo, cuius patrem damnauerat, ad ſpeculanda acta ſua ueniſſet, non ſolum eum inde non ſummouit, ſed inſuper locum ei in tribunali aſſignauit, nec ulla de re,

niſi eo i cõſiliũ adhibito, cognouit. Itaq; acer, & ue-hemens Carbo, nihil aliud Gallica peregrinatiõe cõſecutus eſt quàm ut animaduerteret, ſontem patrem ſuum, ab integerrimo uiro in exilium miſſum.

De Catone ſuperiore.

Cato uero ſuperior ſæpenumero ab inimicis ad cauſæ dictionem uocatus, nec ullo unquã crimine conuictus, ad ultimum tantum fiduciæ in ſua innocẽtia repoſuit, ut ab his in quæſtionẽ publicã deductus, T. Gracchum, à quo in adminiſtrationem reip. ad multum odium diſſidebat, iudicẽ depoſceret. Qua quidem animi præſtantia, pertinaciam eorum inſectandi ſe inhibuit.

De M. Scauro.

Eadem M. Scauri fortuna, æque ſenectus longa, ac robuſta, idem animus, qui, cum pro caſtris accuſaretur, quod à Rege Mithridate, ob rempu. prodendã, pecuniam accæpiſſet, cauſam ſuã ita egit. Eſt enim Quirites iniquum, cum inter alios uixerim, apud alios me rationem uitæ reddere. Sed tamẽ audebo uos, quorum maior pars honoribus, & actis meis intereſſe non potuit, interrogare. Varius Sucronenſis M. Æmilium Scaurũ regia mercede corruptũ, imperium Po. Ro. prodidiſſe ait. M. Æmilius Scaurus huic ſe affinem eſſe culpæ negat, utri creditis? cuius dicti admiratione populus cõmotus, Variũ ab illa demẽtiſſima actiõe pertinaci clamore depulit.

De M. Antonio.

Contra M. Antonius ille diſertus. Non. n. reſpuendo, ſed amplectãdo cauſæ dictionem, quã innocẽs eẽt, teſtatus eſt. Quæſtor proficiſcẽs in Aſiam Brundu

ſium iam peruenerat ubi litteris certior factus ince
ſti ſe poſtulatum apud L. Caſſium Prætorem, cuius
tribunal propter nimiã ſeueritatem Scopulis reorũ
dicebatur, cum id uitare beneficio legis Memiæ lice
ret, quæ eorum, qui reipu. cauſã abeſſent, recipi no-
mina uetabat, in urbẽ tamẽ recurrit. quo tã pleno
fiduciæ bonæ conſilio, tum abſolutionem celerẽ, tum
profectionem honeſtiorem conſecutus eſt.

De Senatu Romano.

Sunt & illa ſpecioſæ fiduciæ publica exempla. Nam
cum eo bello, quod aduerſus Pyrrhũ gerebatur, Car
thaginienſes. c. ac. xxx. nauium claſſem in pſidium
Romanis hoſtiã ultro miſiſſent, ſenatui placuit, lega
tos eorũ ad ducem ire, qui dicerent, Po. Ro. bella ſu
ſcipere ſolere, q̃ ſuo milite gerere poſſet. proinde claſ
ſem Carthaginẽ reducerent. Idẽ poſt aliquot annos
Cannenſi clade exhauſtis Romani imperii uiribus,
ſupplementũ exercitus i Hiſpaniã mittere auſus, fe
cit, ne hoſtilium locus caſtrorũ, tum maxime Cape-
nam portam armis Hãnibale pulſante, minoris ue-
niret, q̃ ſi illum Pœni nõ obtinerent. ita ſe gerere in
aduerſis rebus, qd aliud eſt, q̃ ſæuientem fortunam
in adiutorium ſui, pudore uictam conuertere?

De Accio poeta.

Magno ſpatio diuiſus ẽ a ſenatu ad poetam Acciũ trã-
ſitus. Cæterũ ut ab eo decentius ad externa tranſea
mus, producatur in medium. Is Iulio Cæſ. ampliſſi-
mo, & florentiſſimo uiro, i collegiũ poetarũ uenien-
ti nunq̃ aſſurrexit. nõ maieſtatis eius immemor, ſed
quod in cõparatiõe cõium ſtudiorũ, aliq̃to ſuperio-
rem ſe

rem ſe eſſe conſideret. quapropter inſolētiæ crimine caruit. qa ibi uoluminum, non imaginum certamina exercebantur. Externa. De Euripide Tragico.

Nec Euripides qdem Athenis arrogans uiſus eſt. cum poſtulante populo, ut ex tragœdia quandā ſententiā tolleret, progreſſus in ſcenā, dixit, ſe ut eum doceret nō ut ab eo diſceret, fabulas cōponere ſolere. laudāda profecto fiducia eſt, q̄ æſtimationem ſui, certo pōdere examinat tantum ſibi arrogans, quantū a contemptu, & inſolentia diſtare ſatis eſt. Itaq; & quod Alceſtidi tragico poetæ reſpondit, probabile. apud quem cum quereretur, quod eo triduo non ultra tres uerſus maximo impenſo labore deducere potuiſſet, atq; is, ſe centum perfacile ſcripſiſſe gloriaretur, ſed hoc inquit intereſt, quod tui in triduum tantummodo, mei uero in omne tēpus ſufficient. alterius. n. fœcūdi curſus ſcripta, ītra primas memoriæ metas corruerunt. alterius cunctāte ſtylo elucubratum opus, per omne æui tempus plenis gloriæ uelis feretur.

De Antigenida.

Adiiciam ſcenæ eiuſdem exemplum. Antigenidas tibicen diſcipulo ſuo magni profectus, ſed parum fœliciter populo ſe approbanti, cunctis audientibus, dixit. Mihi cane, & Muſis. qa uidelicet perfecta ars fortunæ lenocinio defecta, iuſta fiducia non exuitur. Quamq; ſcit ſe laudem meritam, eam, & ſi ab aliis impetrat, domeſtico tamen acceptam iudicio refert.

De Zeuſi Pictore.

Zeuſis autem cum Helenam pinxiſſet, quid de eo opere homines ſenſuri eſſent expectandum nō putauit,

ſed protinus hos uerſus græcos adiecit.

Οὐ νέμεσις τρῶάς τε, καὶ εὐκνήμιδας ἀχαιοὺς
Τοὶ ἢδ' ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάσ-
Αἰνῶς ἀθανάτησί θεαῖς εἰς ὦπα ἔοικεν. (χειν.

Adeóne dexteræ ſuæ multũ pictor arrogauit, ut ea tm̃ forma, cõprehenſum crederet, quantũ aut Leda cœleſti partu edere, aut Homerus diuino ingenio exprimere potuit?

De Phidia.

Phidias quoq; Homeri uerſibus egregio dicto alluſit. Simulachro. n. Iouis Olympii perfecto, quo nullum p̃ſtantius, aut admirabilius humanæ fabricatæ ſunt manus, interrogatus ab amico, quo nam mentẽ ſuam dirigens, uultum Iouis propemodũ ex ipſo cœlo petitum, eboris liniamentis eſſet amplexus, illis ſe uerſibus quaſi magiſtro uſum reſpondit.

Η καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων.
ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακ-
τος κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο. μέγαν δ' ἐλέλιξεν ὄ-
λυμπον.

De Epaminunda.

Non patiuntur me tenuioribus exẽplis diutius inſiſtere fortiſſimi duces, ſiqdem Epaminundus, cum ei ciues irati ſternendarum in oppido uiarum cõtumeliæ cã curam mandarent (erat. n. illud miniſterium apud eos ſordidiſſimũ) ſine ulla cũctatiõe id recepit, daturumq̃; ſe operã, ut breui ſpecioſiſſimũ fieret, aſſeuerauit. mirifica deinde procuratione, abiectiſſimũ negotium, pro ampliſſimo ornamento expetendum Thebis reddidit.

De Hannibale.

Hannibal uero, cum apud regẽ Pruſiam exularet, auctorq̃; ei cõmittendi prælii eſſet, atq; is nõ idẽ ſibi

extis portendi diceret, an tu, inquit, uitulinæ carunculæ, quã iperatori ueteri mauis credere? ſi uerba numeres breuiter, & abſciſe, ſi ſenſum æſtimes, copioſe, & ualenter. Hiſpanias.n. direptas Po. Ro. & Galliarum, ac Liguriæ uires in ſuam redactas poteſtatẽ & nouo tranſitu Alpiũ iuga patefacta, & Thraſimenum lacum dira inuſtum memoria. & Cannas punicæ uictoriæ clariſſimum monimentum, & Capuam poſſeſſam, & Italiam laceratam, ante pedes hominis effudit, uniusq́; hoſtiæ iocinori, longo experimento teſtatam gloriã ſuã, poſtponi æquo animo nõ tulit & ſanè quod ad exploranda bellica ſacrificia, æſtimãdosq́; militares ductus attinebat, oẽs foculos, oẽs aras Bithyniæ, Marte ipſo iudice, pectus Hannibalis p̃grauaſſet.

De Cotie.

Capax generoſi ſp̃us illud quoq; dictum regis Cotis. ut.n. ab Athenienſibus ciuitatem ſibi datam cognouit, & ego, inqt, illis meæ gentis ius dabo, æquauit Athenis Thraciã, ne uiſſitudine talis beneficii imparem ſe iudicando, humilius de origine ſua ſentire exiſtimaretur. De utroq; Spartano.

Nobiliter ẽt uterq; Spartanus, & qui increpitus à quodam, quod in aciem claudus deſcenderet, pugnare, nõ fugere propoſitum ſibi eſſe reſpondit. & qui referente quodã ſagittis Perſarum Solem obſcurari ſolere, bene narras, inquit, in umbra.n. melius præliabimur. Vir eiuſdẽ urbis, atq; animi hoſpiti ſuo patriæ muros excelſos, latosq́; oſtendẽti dixit. Si mulieribus iſtos comparaſtis, recte, ſi uiris, turpiter.

DE CONSTANTIA. Cap. VIII.

APtum, & animoſum bonæ fiduciæ pectus emē ſo, quaſi debitum opus ſupereſt, Conſtantiæ repræſentare naturam. Natura.n.ſic cōparatū eſt, ut quiſquis ſe aliquid ordine, ac recta mente cō plexum confidit, uel iam geſtum ſi obtrectetur, acriter tueatur, uel non dum editum, ſi interpelletur ſine ulla cunctatione ad effectum perducat.

De Fuluio.

Sed dum exemplar propoſitæ rei proſequor latius, mihi circunſpicienti ante omnia ſe Fuluii Flacci conſtantia offert. Capuam fallacibus Hannibalis promiſſis Italiæ regnum nefaria defectiōe paciſci perſuaſam, armis occupauerat. tandem culpæ hoſtium tam iuſtus æſtimator, q̄ ſpecioſus uictor, Capuanum ſenatum, impii decreti authorem, funditus delere conſtituit. Itaq; cathenis onuſtum in duas cuſtodias, theanam, calenamq́; diuiſit, conſilium executurus, cum ea peregiſſet, quorū adminiſtrandorum celerior eſſe neceſſitas uidebatur. rumore deinde de Senatus mitiore ſententia orto, ne debitam pœnam ſcelerati effugerent, nocte admiſſo equo, Theanam contendit, interfectisq́; qui ibi aſſeruabantur, eueſtigio Calenam tranſgreſſus, perſeuerātiæ ſuæ opus executus eſt. etiam deligatis ad palum hoſtibus, litteras à P.C. nequicq̄ Capuanis ſalutares accæpit. In ſiniſtra.n.eas manu ſicut erant traditæ, repoſuit, ac iuſſu lictore lege agere. tunc demum aperuit, poſtq̄ illis obtēperari nō poterat. Qua conſtantia uictoriæ quoq; gloriā

antecellit. qa ſi eum intra ſeipſum partita laude æſtimes, maiorem, punita Capua, q̃ capta reperies.

De Q. Fabio Maximo.

Atq; iſta qdem ſeueritatis, illa uero pietatis cõſtantiæ admirabilis, quam Q. Fabius Max. infatigabilẽ patriæ præſtitit. pecuniam pro captiuis Hannibali numerauit. fraudatus ea publice tacuit. Dictatori ei magiſtrum equitum Minutium iure imperii ſenatus æquauerat, ſilentium egit. compluribus p̃terea iniuriis laceſſitus. in eodẽ animi habitu permanſit. nec unq̃ ſibi reip. permiſit iraſci tam pſeuerãs in amore ciuiũ fuit. Quid in bello gerendo, non ne par eius conſtantia? Imperium Ro. Cannenſi prælio penè deſtructum uix ſufficere ad exercitus cõparandos uidebatur. Itaq; fruſtrari, & eludere Pœnorũ ĩpetus, q̃ manũ cũ iis tota acie conſerere melius ratus, pluribus cõminationibus Hannibalis irritatus, ſæpe ẽt ſpe bene gerendæ rei oblata, nunq̃ à conſilii ſalubritate, ne parui qdem certaminis diſcrimine, receſſit, quodq; eſt difficillimũ, ubiq; ira, ac ſpe ſuperior apparuit. ergo ut Scipio pugnando, ita hic nõ dimicando, maxime ciuitati noſtræ ſuccurriſſe uiſus eſt. alter enim celeritate ſua Carthaginẽ oppreſſit, alter cunctatione id egit, ne Roma opprimi poſſet.

De C. Piſone, & M. Palicano.

Caium ẽt Piſonem mirifice, & conſtanter turbulento reip. ſtatu egiſſe COS. narratione inſequẽti patebit. M. Palicani ſeditioſiſſimi hominis peſtiferis blanditiis præreptus populi fauor, cõſularibus comitiis ſummum dedecus admittere conabatur, ampliſſimũ ei

deferre imperiũ cupiens, cuius teterrimis actis exqſitũ potius ſupplicium, quã ullus honos debebatur. Nec deerat conſternatæ multitudini furialis fax tribunitia, quæ temeritatem eius & ruentem comitaretur, & languentẽ actionibus ſuis inflãmaret in hoc miſerãdo pariter, atq; erubeſcẽdo ſtatu ciuitatis, tantũ non manibus Tribunorũ pro roſtris Piſo collocatus eſt. cum hinc, atq; illinc eũ ambiſſent. ac Palicanum ſuffragiis populi COS. creatum, an renunciaturus eſſet, interrogaretur, primo reſpondit nõ exiſtimare ſe tantis tenebris offuſam eſſe rempu. ut huc indignitatis ueniretur. deinde cũ perſeuerantur inſtarẽt, ac dicerent, age, ſi uentum fuerit, non renunciabo inquit. in quo qdẽ tam abſciſſo reſpõſo, cõſulatũ Palicano. prius quã illũ adipiſceretur, eripuit. multa, & terribilia Piſo contẽpſit, dũ ſpecioſum mẽtis ſuæ flexi non uult rigorem. De Metello.

Metellus aũt Numidicus propter conſimile perſeuerantiæ genus, excæpit quoq; indignã maieſtate, ac moribus ſuis procellã. cum. n. animaduerteret. quo tenderent Saturnini Tr. pl. funeſti conatus, quãq; malo reip. ſi non his occurreretur, eruptori eẽnt, in exilium, quã in legẽ eius iret maluit. poteſt aliqs hoc uiro dici conſtãtior? qui ne ſententia ſua pelleretur, patria, in qua ſummum dignitatis gradum obtinebat. carere ſuſtinuit. De Q. Scæuola.

Cæterum ut neminẽ ei p̃tulerim, ita Q. Scæuolã Augurem merito cõpararim. depulſis, proſtratiſq; inimicorũ partibus, Sylla occupata urbe, ſenatũ armatus coegerat, ac sũma cupiditate ferebatur, ut C, Ma

rius, q̄ celerrime hoſtis iudicaretur. cuius uolūtati nullis obuiam ire audentibus, ſolus Scæuola interrogatus de hac re, ſententiam dicere noluit, quetiam truculentius ſibi minitanti Syllæ, licet, inquit, mihi agmina militum, qbus curiam circumſediſti, oſtētes, licet mortem identidē minuteris, nūquā tñ efficies, ut propter exiguum, ſenilemq; ſanguinem meum, Marium, à quo urbs, & Italia cōſeruata eſt, hoſtem iudicem.

De Sempronia.

Quid fœminæ cum cōcione? ſi patrius mos ſeruetur, nihil ſed ubi domeſtica quies ſeditionum agitata fluctibus eſt, priſcæ conſuetudinis authoritas cōuellitur. plusq; ualet, quod uiolentia cogit, quā qd ſuadet, & præcipit uerecūdia. Itaq; te Sempronia Tib. & C. Gracchorū ſoror, uxor Scipionis Æmiliani, nō ut ab ſurde grauiſſimis uirorū operibus inſerens, maligna relatione cōprehendam, ſed qa à Trib. Pl. producta ad populū, in maxima cōfuſione nihil à tuorū amplitudine degeneraſti. honorata memoria proſequar. Coacta es eò loci cōſiſtere, ubi principiū ciuitatis ꝑturbari frons ſolebat. inſtabat. n. tibi torno uultu minas profundens ampliſſima ptās, cūm clamor imperitæ multitudinis obſtreperet, totum forum acerrimo ſtudio nitebatur, ut Equitio, cui Semproniæ gētis falſum ius qrebatur, tāquā filio Tiberii Fratris tui oſculum dares tu tñ illum, neſcio qbus tenebris protractum, ut portentum, execrabili audacia ad uſurpandā alienam propinquitatem tendentē repuliſti.

De Centurionibus.

Non indignabuntur lumina noſtræ urbis, ſi inter eoru

eximium fulgorem Centurionũ quoq; uirtus ſpectã-dam ſe obtulerit. Nã ut humilitas amplitudinẽ ue-nerari debet, ita nobilitate fouẽda magis, q̃ ſpernẽda bonæ indolis, nouitas eſt. An abigi debet Põtius ab horum exẽplorũ contextu? qui pro Cæſaris partibus excubans, Scipionis præſidio interceptus, cũ uno modo ſalus ei daretur, ſi ſe futurum Cn. Põpeii generi ipſius militem affirmaſſet, ita reſpondere nõ dubitauit. Tibi quidem Scipio gratias ago. ſed mihi uti iſta cõditione uitæ nõ eſt opus. Sine ullis imaginibus nobilem animum, & idem conſtantiæ propoſitum ſecutus C. Meuius Centurio Diui Auguſti, cum Antoniano bello ſæpe numero excellẽtes pugnas ediſſet, improuiſi hoſtiũ inſidiis circunuentus, & ad Antoniũ Alexandriã pductus, interrogatusq; qd nã de eo ſtatui deberet, iugulari me inquit iube. qa nõ ſalutis beneficio, nec mortis ſupplicio adduci poſſum, ut aut Cæſaris miles deſinã, aut tuus eſſe incipiam. Ceterũ quo cõſtantius uitam cõtẽpſit, eo facilius impetrauit. Antonius. n. uirtuti eius incolumitatem tribuit.

Externa. De Blaſio.

Cõplura huiuſce notæ Romana exẽpla ſuperant; ſed ſatietas modo uitãda eſt. Itaq; ſtylũ meũ ad externa iam delabi permittam, quorum principatum teneat Blaſius, cuius cõſtantia nihil pertinacius. Salapiam. n. patriam ſuam præſidio punico occupatam Romanis cupiẽs reſtituere, Daſium acerrimo ſtudio ſecum in adminiſtratione reip. diſſidentẽ, & alioq; toto animo Hannibalis amicitiæ uacantem, ſine quo propoſitum conſiliũ peragi nõ poterat, ad idem ag-

grediendum opus maiore cupiditate, q̃ ſpe certiore, tẽtare auſus eſt. qui protinus ſermonẽ eius, adiectis, quæ & ipſum cõmendatiorem, & inimicũ inuiſiorem factura uidebãtur. Hãnibali retulit. à quo adeſſe iuſſi ſunt, ut alter crimen probaret, alter defenderet. Cæterũ cum res pro tribunali gereretur, & illi quæſtiõi omnium oculi eſſent intenti, dum aliud forte certioris curæ negociũ tractatur, Blaſius uultu diſſimulante, ac uoce ſummiſſa, monere Daſiũ cœpit, ut Romanorũ potius, q̃ Carthaginienſium partes foueret. Enimuero tunc ille proclamat, ſe in cõſpectu ducis aduerſus eũ ſolicitari. quod qa incredibile exiſtimabatur, & ad unius tantum aures peneuerat. & iactabatur ab inimico, ueritas fide caruit. ſed nõ ita poſt multo, Blaſii mira conſtãtia, Daſium ad ſe traxit. Marcelloq; & Salapiam, & quingentos Numidas, qui in ea cuſtodiæ cauſa erant, tradidit.

De Phocione.

Phocion uero, cum Athenienſes rem aliter, q̃ ipſe ſuaſerat, proſpere adminiſtraſſent, adeo perſeuerãs cõſtantiæ ſuæ propugnator extitit, ut in ociõe lætari qdem ſe ſucceſſu eorũ, ſed conſilium tñ ſuũ aliquãto melius fuiſſe diceret. Nõ. n. damnauit, quod recte uiderat, qa quod alius male conſuluerat, bene geſſerant. fœlicius illud exiſtimans, hoc ſapientius, plerunq;. n. temeritatem caſus iuuat, ubi prauo conſilio propius aſpirat, & quo uehementius noceat, deſperatus prodeſt. placidi ſanè & miſericordes, & liberales, omniq; ſuauitate temperati mores Phocionis, quos optime ꝑfecto cõſenſu omniũ, bonitatis, cogno-

mine decorandos cenſuit. Itaq; conſtantia, quæ natu ra rigidior uidetur, lenis è māſueto pectore fluxit.

De Socrate.

Socratis aūt uirilitatis robore palliatus aius, aliquāto præſtantius perſeuerantiæ exēplum edidit. Vniuerſa ciuitas Athenienſium iniquiſimo; ac truculentiſſimo errore inſtructa, de capite decem Prætorū, qui apud Arginuſas Lacedæmoniā claſſem deleuerant, triſtem ſentētiam tulerat. forte tunc eius poteſtatis Socrates, cuius arbitrio plebiſcita ordinarētur, indignum iudicans tot, & tam benemeritos, ex indigna cā ipetu inuidiæ arripi, temeritati multitudinis cōſtantiam ſuam obiecit, maximoq; concionis fragore, & incitatiſſimis minis compulſus non eſt, ut ſe publicæ demētiæ authorem aſcriberet, q̄ oppoſitu eius legitima craſſari uia probibita, iniuſto Prætorū cruore manus ſuas contaminare perſeuerauit. nec timuit Socrates, ne conſternatæ patriæ, undecimus furor, mors ipſius exiſteret.

De Ephilate.

Proximum, & ſi nō eiuſdē ſplendoris eſt, tamen certum cōſtātiæ haberi pōt experimentū efficacis operæ forenſis, fidei nō latentis. Athenis Ephilates accuſare publice iuſſus & īter cæteros Demoſtrati nomē deferre coactus ē, cuius filius erat Demochares excellentis formæ puer aīo eius flagrantiſſimo inhærēs amore. Itaq; cōis officii. forte truculentus accuſator priuati affectus cōditiōe miſerabilis reus, puerū ad ſe exorandū, quo parcius patris criminibus inſiſteret uenientē, neq; repellere, neq; ſupplicē genibus ſuis aduolutum intueri ſuſtinuit. Sed operto capite

flens, & gemens, preces expromere paſſus eſt. Nihilo〈q〉; minus ſyncera fide accuſatum Demoſtratum dānauit, uictoriā neſcio laude, an tormēto maiore partam. q̄m prius, q̄ ſontem opprimeret, ſeipſum uicit Ephialtes. De Syracuſano Dione.

Quis Syracuſanus Dion diuerſitate exēpli pregrauat, qui qbuſdam monentibus, ut aduerſus Heracliden, & Calippum, quorū fidei plurimū credebat, tanq̄ inſidias ei nectentes cautior eſſet, reſpondit, ſe uita malle excedere, q̄ in metu uiolentæ mortis amicos, inimicosq; iuxta ponere. Quod ſequitur, & rei ipſius admiratione, & claritate authoris illuſtre.

De Alexandro Magno.

Alexander Macedonū rex inclyta iam pugna, excellētiſſimis opibus Darii Cōtuſis, æſtu, & itineris feruore in Cilicia percale factus, Cydno, qui aquæ liquore conſpicuus, Tarſum interfluit, corpus ſuū immerſit. ſubito deinde ex nimio hauſtu, rigore obſtupefactis neruis, ac torpore hebetatis artubus, maxima cum exanimatiōe totius exercitus, in oppidū caſtris propīquū defertur, iacebat æger Tarſi, inq; ualetudine eius aduerſa, iſtātis uictoriæ ſpes fluctuabat. Itaq; cōuocati medici attētiſſimo cōſilio ſalutis remedia circūſpiciebant. qui, cum ad unam potionem ſententiā direxiſſent, atq; eam Philippus medicus ſuis manibus temperatam Alexādro (erat autem ipſius amicus, & comes) porrexiſſet, à Parmenione miſſæ litteræ ſupuenerunt admonētes, ut rex inſidias Philippi perinde, ac pecunia corrupti à Dario caueret quas cū legiſſet, ſine ulla cunctatione medicamētū

hauſit, ac tunc legendas Philippo tradidit. pro quo tam conſtanti erga amicum iudicio, digniſſimam à Diis immortalibus mercedē recæpit. q icolumitatis eius pſidium falſo interpellari indicio noluerunt.

VALERII MAXIMI LIB. IIII.

De animi moderatione.

TRāſgrediar ad ſaluberrimā partē aī moderationē, q̄ mētes nr̄as ipotētiæ, & temeritatis icurſu trāſuerſas ferri nō patitur. quo euenit, ut repħēſioīs morſu ſit uacua, & laudis quæſtu ſit opulentiſſima. itaq; effectus ſuos in claris uiris recognoſcat.

De P. Valerio Publicola.

Atq; ut ab icunabulis ſummi honoris icipiā, P. Valerius, q populi maieſtatē uenerādo, Publicolæ cognomē aſſecutus eſt, cū exactis regibus, iperii eorū uim uniuerſam, oīaq̄; inſignia ſub titulo cōſulatus i ſe tralata cerneret, iuidioſum magiſtratus faſtigiū, moderatione ſua ad tolerabilē habitū deduxit, faſces ſecuribus uacue faciēdo, & i cōcione populo ſummittendo. numerū quoq; eorū dimidia ex parte minuit, ultro Spurio Lucretio collega aſſumpto, ad quē, qa maior natu erat, priores faſces trāſferri iuſſit. legē ēt comitiis cēturiatis tulit, neq; magiſtratus, ciuē Romanū aduerſus puocationē uerberare, aut necare uel-

let. Ita quo ciuitatis cõditio liberior eẽt, iperiũ ſuũ paulatĩ deſtruxit. Quid qđ ædes ſuas diruit, qa excelſiore loco poſitæ, iſtar arcis hẽre uidebãtur. nonne quãtum domo iferior, tm̃ gloria ſuperior euaſit?

De Furio Camillo.

Vix iuuat abire à Publicola, ſed uenire ad Furium Camillum libet. cuius tam moderatus ex magna ignominia ad ſummũ imperiũ tranſitus fuit, ut cum p̃ſidiũ eius ciues capta urbe à Gallis Ardeæ exulatis petiiſſent, nõ prius Veios ad accipiendũ exercitum iret, quã de Dictatura ſua oĩa ſolẽni iure acta cõperiſſet. Magnificus Camilli Veiẽtanus triũphus. egregia Gallica uictoria. ſed iſta cũctatio lõge admirabilior. Multo. n. multoq; ſeipſum quã hoſtem ſuperare operoſius eſt. nec aduerſa proſpera feſtinatiõe fugiẽtem, nec ſecunda effuſo gaudio apprehendentem.

De M. Rutilio Cenſorino.

Par Furio moderatiõe M. Rutilius Cẽſorinus. Iterũ. n. Cẽſor creatus ad cõcionẽ populũ uocatũ, quã potuit grauiſſima oratiõe corripuit, qđ eã ptãtẽ bis ſibi detuliſſet, cuius maiores, qa nimis magna uideretur, tp̃s coartãdũ indicaſſẽt. uterq; recte, & Cẽſorinus & Populus, alter. n. ut moderate honores crederẽt. p̃cæpit. alter ſe moderato credidit.

De L. Quitio.

Age L. Quintius Cincinnatus qualẽ COS. geſſit? cum honorẽ eius P. C. cõtinuare uellent non ſolum propter illius egregia opera, ſed ẽt quod populus eoſdẽ tribunos in proximũ annum creare conabatur, quorum neutrum iure fieri poterat, utrunq; diſcuſſit. ſenatus ſtudiũ ſimul inhibendo, & tribunos uerecun-

diæ ſuæ exẽplum ſeq cogendo. atq; unus cã fuit, ut amplisſimus ordo, populusq́; tutus eſſet ab iniuſti fa cti reprehenſione. De Fabio Maximo.

Fabius uero Max. cum à ſe qnquies, & à Patre, Auo, Proauo, maioribusq́; ſuis, ſæpenumero conſulatum geſtum animaduerteret, in comitiis, qbus filius ſuus ſummo cõſenſu COS. creabatur, quã potuit cõſtãter cum populo egit, ut aliqñ uacationem huius hono ris Fabiæ genti daret. non quod uirtutibus filii diffi deret (erat. n. illuſtris) ſed ne maximum imperium in una familia continuaretur. Quid hac moderatio ne efficacius? aut ualentius? quæ etiam patrios affe ctus, qui potentiſſimi habentur, ſuperauit.

De Africano ſuperiore.

Non defuit maioribus grata mens ad premia, ſuperio ri Africano exoluẽda. Siqdem maxima eius merita paribus ornamentis decorare conati ſunt uoluerunt illi ſtatuas in comitio, in Roſtris, in Curia, ĩ ipſa de niq; Iouis Op. Max. cælla ponere. uoluerunt imagi nem eius triũphali ornatu indutam capitolinis pul uinaribus applicare. uoluerunt ei continuũ per oẽs uitæ annos cõſulatum, perpetuamq́; Dictaturam tri buere, quorũ ſibi nil, neq; plebiſcito dari, neq; S. C. decerni patiendo, penè tantum in recuſandis hono ribus ſe geſſit, quantum egerat in merendis.

De eodem Africano.

Eodem robore mentis cauſam Hannibalis in ſenatu pro texit. cũ eum ciues ſui miſſis legatis tanquã ſeditiões apud eos mouentem accuſarent, adiecit quoque non oportere P. C. ſe Reip. Carthaginiẽſium interponere.

re, altiſſimaq́; moderatione, alterius ſaluti cõſuluit, alterius dignitati. uictoria tenus, utriuſq; hoſtẽ egiſſe contentus. De M. Marcello.

At M. Marcellus, qui primus & Hannibalem uinci, & Syracuſas capi poſſe docuit, cum in conſulatum eius Siculi de eo queſtum in urbem ueniſſent, nec ſenatum ulla de re habuit, quia collega Valerius Leuinus forte aberat, ne ob id Siculi in querendo timidiores eſſent. & ut iis rediit, ultro de his admittendis retulit, querentesq́; de ſe patienter ſuſtinuit. iuſſos et à Leuino diſcedere, remanere, ut ſuæ defenſiõi inter eſſent, coegit. ac deinde utraq; parte perorata, etiã excedentes curia ſubſecutus eſt, quo liberius ſenatus ſententiã ferret. in probatis quoq; eorũ querelis, ſupplices, & orantes, ut ab eo in clientelam reciperentur, clementer excepit. ſuper hæc Siciliam ſortitus, eam prouinciã collegæ ceſſit. Toties laudatio Marcelli uariari poteſt, quoties nouis ipſe gradibus, moderatione aduerſus ſocios uſus eſt.

De T. Gracccho Tribuno Plebis.

Quam etiam Tiberius Gracchus admirabilem ſe exhibuit. Trib. n. Plebis, cũ ex profeſſo inimicitias cum Africano, & Aſiatico Scipionibus gereret. & Aſiaticus iudicatæ pecuniæ ſatiſdare nõ poſſet, atq; ideo à COS. in uincula publica duci iuſſu eſſet, appellaſſetq́; collegiũ tribunorũ, nullo uolẽte intercedere, ſeceſſit à collegis, decretumq́; cõpoſuit, nec quiſquã dubitauit, quin eo ſcribendo, iratu hoſtis aduerſus Aſiaticum uerbis uſurus eſſet. At is iurauit primum cum Scipionibus ſe in gratiã nõ rediſſe. deinde tale de-

eretũ recitauit. Cũ L. Cornelius Scipio die triũphi ſui ante currũ actos hoſtiũ duces i carcerẽ cõiecerit indignum, & alienũ ꝗ̀ maieſtate Po. Ro. uideri eundem ipſum duci. Itaq; id nõ paſſurum fieri. Libẽter tunc opinionem ſuam Po. Ro. à Graccho deceptam cognouit, moderatiõemq́; eius debita laude proſecutus eſt.

De C. Claudio Nerone.

Caius quoq; Claudius Nero inter cætera ꝑcipue moderationis exempla numerandus eſt. Liuii Salinatoris in Aſdrubale opprimendo particeps gloriæ fuerat, & tñ eum triumphantẽ equo ſequi, quã triũpho quem ei ſenatus æque decreuerat, ut maluit, ꝗa res in ꝓuincia Salinatoris geſta fuerat. ſine curru ergo triumphauit. Eo quidem clarius, quod illius uictoria tantummodo laudabatur, huius, etiam moderatio.

De Africano poſteriore.

Nec Africanus quidem poſterior nos de ſe patitur tacere. qui Cenſor, cum luſtrũ cõderet, inq́; ſolito ſacrificio ſcriba ex publicis tabulis ſolemni eius ꝑcationis carmine præiret, quo Dii immortales, ut Po. Ro. res meliores, amplioresq́; facerent, rogabantur, ſatis, inquit, bonæ ac magnæ ſunt. Itaq; precor, ut eas ꝑpetuo incolumes ſeruent, ac protinus in publicis tabulis ad hunc modũ carmen emendari iuſſit. Qua uotorum uerecundia deinceps Cenſores in cõdẽdis luſtris uſi ſunt. Prudenter. n. ſenſit tunc incrementum Romano imperio petendum fuiſſe, cum intra ſeptimum lapidem triũphi quærebantur. maiorem autẽ totius terrarum orbis partem poſſidenti, ut auidum eẽt ꝗcquã ultra appetere. Ita abũde fœlix ſi nihil

ex eo,

ex eo, qđ obtinebat, amitteret. Neq̃ alia eius in Cẽſura moderatio pro tribunali apparuit. Cẽturias recognoſcens equitum, poſtq̃ C. Licinium Sacerdotẽ citatum proceſſiſſe animaduertit, dixit illum ſe ſcire uerbis cõceptis peieraſſe. proinde ſiqs eũ accuſare uellet, uſurum teſtimonio ſuo. ſed nullo ad id negotium accedente. Traduc equum, inquit ſacerdos, ac lucri fac cenſoriam notã. ne ego in tua perſona, & accuſatoris, & teſtis, & Cẽſoris, & iudicis partes, egiſſe uidear.

De Q. Scæuola.

Quod animi temperamentum etiam in Quinto Scæuola excellentiſſimo uiro adnotatum eſt teſtis nãq; in reum productus, cum id reſpondiſſet, quod ſalutem periclitantis magnopere læſurum uidebatur, diſcedẽs adiecit. ita ſibi credi oportere, ſi & alii idẽ aſſeueraſſent, qm̃ unius teſtimonio aliquẽ credere peſſimi eſſet exempli. & religioni igitur ſuæ debitam fidem, & cõmuni utilitati ſalubre conſiliũ reddidit.

De Metello Macedonico.

Sentio quos ciues, quæ ue facta eorũ, ac dicta, q̃ anguſto ambitu orationis amplectar. ſed cum magna mihi, & multa breuiter dicenda ſint; claritate excellẽtibus, infinitis pſonis, rebusq̃; circũfuſus, utrũq; p̃ſtare non poſſum. Itaq; propoſiti quoq; noſtri rõ non laudanda ſibi oĩa, ſed recordanda ſumpſit. Quapropter bona cum uenia duo Metelli Macedonicus, & Numidicus, maxima patriæ ornamenta, ſtrictim ſe narrari patientur. Acerrime cũ Scipione Africano Macedonicus diſſenſerat. eorumq̃; ab æmulatione uirtutis profecta cõtẽtio, ad graues, teſtatasq̃; inimi

citias progreſſa fuerat. Sed tñ cum interemptum Scipionem cõclamari audiſſet in publicũ ſe proripuit mœſtoq; uultu, & uoce confuſa, concurrite. concurrite, inqt, ciues, mœnia noſtræ urbis euerſa ſunt. Scipioni. n. Africano intra ſuos penates qeſcẽti, nefaria uis allata eſt. O Remp. pariter Africani morte miſeram, & Macedonici tam humana, tamq; ciuili lamẽtatione fœlicem. Eodem. n. tempore, & quantum amiſiſſet principẽ, & qualem haberet, recognouit. Idem filios ſuos monuit, ut funebri eius lecto humeros ſubiicerẽt, atq; huc exequiarum, illum honorẽ uocis adiecit, nõ fore, ut poſtea id officiũ, ab illis maiori uiro præſtari poſſet. Vbi illa tot i curia iurgia? Vbi tam multæ pro roſtris altercationes? Vbi maximorum ciuium, & ducum tantorum togata prælia? omnia nimirum iſta, præcipua ueneratione proſequenda deleuit moderatio.

De Metello Numidico.

Numidicus autem Metellus populari factione patria pulſus, in Aſiam ſeceſſit, in qua, cum ei forte ludos Tralibus ſpectanti litteræ redditæ eſſent, qbus ſcriptum erat, maximo Senatus, & Populi conſenſu, reditum illi in urbem datũ, nõ e theatro prius abiit, quã ſpectaculũ ederetur. non lætitiam ſuam proxime ſedentibus ulla ex parte patefecit, ſed ſummum gaudium intra ſe continuit. Eundem conſtat pari uultu, & exulem fuiſſe, & reſtitutum. adeo moderationis beneficio, medius ſemp inter ſecundas, & aduerſas res animi firmitate uerſatus eſt.

De Catone poſteriore.

Tot familiis in uno genere laudis enumeratis, Porcium nomen uelut expers huiuſce gloriæ ſilentio præterūdum ſe negat. Poſterior Cato non paruo ſummæ moderationis fiſus indicio, cypriacam pecuniam, maxima cum diligentia, & ſanctitate, in urbē deportauerat. cuius miniſterii gratia ſenatus relationē interponi iubebat. ut Prætoriis comitiis extra ordinem ratio eius haberetur. ſed ipſe id fieri paſſus nō eſt, iniquum eſſe affirmans, quod nulli alii tribueretur, ſibi decerni, ac nequid in perſona ſua nouaretur, cāpeſtrem experiri temeritatem, ꝙ curiæ beneficio uti ſatius eſſe duxit. De M. Bibulo.

Ad externa iam mihi exempla tranſire conanti M. Bibulus uir ampliſſimæ dignitatis, & ſummis honoribus functus, manus iniicit, qui, cum in Syria moraretur prouincia, duos egregiæ indolis filios ſuos à Gabinianis militibus Ægypti occiſos cognouit. Quorum interfectores ad eum uinctos, regina Cleopatra miſit. ut grauiſſimæ cladis ultionē, arbitrio ſuo exigeret. at ille oblato beneficio, quo nullum maius tribui lugenti poterat, dolorem moderationi cedere coegit, carnificesq́; ſanguinis ſui, intactos e ueſtigio ad Cleopatram reduci iuſſit, dicendo, poteſtatē huius uindictæ non ſuam, ſed ſenatus eſſe debere.

De Archyta Tarentino externa.

Tarentinus Archytas, dum ſe Pythagoræ præceptis Metaponti penitus immergit, magno labore, longoq́; tempore ſolidum opus doctrinæ cōplexus, poſtꝗ in patriam reuertitur, ac rura ſua reuiſere cœpit, animaduertit negligentia uillici corrupta, & perdita.

Intuensq; male meritum, ſumpſiſſem, inquit, à te ſupplicium, niſi tibi iratus eſſem. maluit. n. impunitum dimittere, q̃ propter iram grauius iuſto punire.

De Platone philoſopho.

Nimis liberalis Archytæ moderatio tẽperatior Platonis. nam cum aduerſus delictum ſerui uehementius exarſiſſet, ueritus ne ipſe modũ uindictæ diſpicere nõ poſſet, Speuſippo amico caſtigationis arbitrium mandauit. deforme ſibi futurum exiſtimans, ſi cõmiſiſſet, ut parem reprehenſionem culpa ſerui, & animaduerſio Platonis mereretur.

De eodem.

Quo minus miror, quod in Xenocrate diſcipulo ſuo tam cõſtanter moderatus fuit. audierat. n. eum multa de ſe impie locutum, ſine ulla cunctatione criminationẽ reſpuit. inſtabat certo uultu index quærens cãm cur ſibi fides nõ haberetur adiecit non eſſe credibile, ut quẽ tãtopere amaret, ab eo inicẽ nõ diligeretur. Poſtremo cum ad iuſiurandum inimici aſſerẽtis malignitas cõfugiſſet, ne de periurio eius diſputaretur, affirmauit nunq̃ Xenocratem illa dictur ũ fuiſſe, niſi ea dici ſibi expediri iudicaſſet. non in corpore mortali, ſed in arce cœleſti equidẽ armatũ aium eius, uitæ ſtationẽ putes peregiſſe humanorũ uitiorũ incurſus à ſe inuicta pugna repellẽtẽ, cũctosq; uirtutis numeros, altitudinis ſuæ ſinu clauſos cuſtodientem.

De Syracuſano Dione.

Nequaq̃ Platoni litterarum commendatione par Syracuſanus Dion, ſed quod ad p̃ſtãdã moderationem attinet, uehementioris experimenti. Patria pulſus à Dionyſio tyrãno, Megarã petierat. ubi cum Theodo

dorum principem eius urbis domi cōuenire uellet. neq; admitteretur, multum, diuq; ante fores retentus, comiti ſuo patienter hoc ferendum eſt ait. forſitan. n. & nos cum in gradu dignitatis noſtræ eſſemus, aliquid tale fecimus. qua tranquillitate conſilii, ipſe ſibi conditionem exilii placidiorē reddidit.

De Thraſybulo.

Thraſybulus et hoc loci apprehēdēdus eſt, qui populū Athenienſem. xxx. tyrannorum ſæuitia ſedes ſuas relinquere coactum, diſperſamq;, & uagam uitam miſerabiliter exigentem, animis pariter, atq; armis cōfirmatū, in patriam reduxit. Inſignem deinde reſtitutione libertatis uictoriam, clariorem aliquāto moderationis laude fecit. Plebis. n. ſcitum interpoſuit, nequa pteritarū rerum mentio fieret. hæc obliuio, quā Athenienſes ἀμνηστίαν uocāt, cōcuſſum, & labentem ciuitatis ſtatum, in priſtinum habitum reuocauit.

De Staſippo Tegeate.

Non minoris admirationis illud. Staſippus Tegeates, hortantibus amicis, ut grauem in adminiſtratione reip. æmulum, ſed alioqui probum, & ornatum uirum, qualibet ratione uel tolleret, uel ſummoueret, negauit ſe facturum. ne quem in tutelā patriæ bonus ciuis locū obtineret, malus & improbus occuparet. ſeq; potius uehementer aduerſario urgeri, q̄ patriam egregio aduocato carere, præoptauit.

De Pittaco.

Pittaci quoq; moderatione pectus inſtructum, qui Alcæum poetam, & amaritudine odii, & uiribus ingenii, aduerſus ſe pertinaciſſime uſum, tyrānidem

a ciuibus Mithylene delatam adeptus, tãtummodo quid in opprimendo poſſet, admonuit.

De ſeptem ſapientibus.

Huius uiri mentio ſubiicit, ut de ſeptem ſapientũ moderatiõe referã. A piſcatoribus in Mileſia regiõe uerriculum trahẽtibus, qdam iactum emerat. extracta deinde magni ponderis aurea delphica menſa, orta cõtrouerſia eſt, illis piſcium ſe capturã uẽdidiſſe affirmantibus, hoc fortunæ ductus emiſſe dicẽte. quã cõtẽtione propter nouitatẽ rei, & magnitudinẽ pecuniæ, ad uniuerſum eius ciuitatis populum delata, placuit Apollinẽ delphicum cõſuli, cui nã adiudicari mẽſa deberet. Deus rñdit illi eſſe dãdã, q ſapientia cæteros p̃ſtaret, his uerbis græcis. Ἔκγονε μιλήτου τρί. ποδος πέρι φοῖβον ἐρωτᾷς; ὅς σοφίῃ πάντων πρῶτος; τοῦ τῷ τρίποδ' ἀνδῶ, Tũc illi cõſenſu Thaleti mẽſam dederũt. ille ceſſit eã Biãti. Bias Bittaco. is ꝓtinus alii. deinceps q; per omniũ ſeptem ſapiẽtum orbem, ad ultimum, ad Solonẽ peruenit. qui & titulum ampliſſimæ prudentiæ, & premium ad ipſum Apollinẽ tranſtulit.

De Theopompo.

Atq; ut Theopõpo quoq; Spartanorũ regi moderatiõis teſtimoniũ reddamus, cũ primus iſtituiſſet, ut Ephori Lacedemone crearentur, ita futuri regiæ p̃tãti oppoſiti quemadmodũ Romæ cõſulari iperio Tri. Pl. ſunt obiecti, atq; illi uxor dixiſſet, id egiſſe illũ, ut filiis minorẽ p̃tãtem relinqueret, relinquã, inqt, ſed diuturniorẽ. optime qdem. ea. n. demũ tuta ẽ potentia, q̃ uiribus ſuis modum imponit. Igitur Theopom-

pus legitimis regnũ uinculis cõſtringendo, quo longius à licentia retraxit, hoc beneuolentiam ciuium propius admouit. De Antiocho.

Antiochus autem à L. Scipione ultra Taurum montẽ imperii finibus ſummotus, cum Aſiam prouinciam, uicinasq; ei gentes amiſiſſet, gratias agere Po. R. non diſſimulanter tulit, quod nimis magna procuratione liberatus modicis regni terminis uteretur. Et ſane nihil eſt tam præclarum, aut tam magnificũ, qd non moderatione temperari deſyderet.

DE IIS, QVI EX INIMICIS, IVNCTI ſunt amicitia, & neceſſitudine. Cap. II.

QVæ, quoniã multis, & claris authoribus illuſtrata eſt, trãſgrediamur ad egregium humani animi affectum, quem ab odio, ad gratiam defluxum, & quidẽ eum læto ſtylo proſequamur. nã ſicut placidũ mare ex aſpero, cœlumq; ex nubilo ſerenum hilari aſpectu ſentitur, ſic bellũ pace mutatum, plurimũ gaudii affert. offenſarum ẽt acerbitas depoſita, candida relatiõe celebrãda ẽ.

De M. Æmilio Lepido.

M. Æmilius Lepidus bis COS. & Pont. Max. ſplẽdoreq; honorũ, par uitæ grauitate, diutinas, ac uehemẽtes inimicitias cũ Fuluio Flacco eiuſdẽ amplitudinis uiro geſſit, quas, ut ſimul Cẽſores renũciati ſunt, i cãpo depoſuit, exiſtimãs nõ oportere eos priuatis odiis diſſidere, q publice ſumma iũcti eſſent ptãte. id iudiciũ animi eius & pñs ætas cõprobauit, & nobis ueteres annaliũ ſcriptores laudãdũ tradiderũt.

De Sexto Liuio Salinatore.

Sicuti Liuii quoq; Salinatoris finiendarũ ſimultatum illuſtre conſilium ignotum poſteritati eſſe noluerunt. Is nãq;, & ſi Neronis odio ardẽs in exiliũ ꝓfectus fuerat, teſtimonio eius ꝑcipue afflictus, tñ, poſtq̃ eũ inde reuocatum ciues collegam illi in cõſulatum dederunt, & ingenii ſui, quod erat acerimũ, & iniuriæ, quã grauiſſimã acceperat, obliuiſci ſibi imperauit. ne ſi diſſidente aĩo cõſortiũ imperii uſurpare uoluiſſet pertinacẽ exhibẽdo inimicũ, malũ COS. ageret. q̃ quidẽ mẽtis ad tranquilliorẽ habitum inclinatio, in aſpero, ac difficili temporũ articulo, plurimum ſalutis urbi noſtræ, atq; Italiæ attulit. qa pari uirtutis impetu connixi, terribiles punicas uires contuderunt.

De Africano, & Tiberio.

Clarũ ẽt in Africano ſuperiore, ac Tib. Graccho depoſitarum inimicitiarum exẽplum. ſiqdẽ ad cuius mẽſæ ſacra, odio diſſidentes uenerant, ab ea & amicitia, & affinitate iuncti diſceſſerunt. non cõtẽtus. n. Scipio authore ſenatu, in Capitolio, Iouis epulo cũ Graccho cõcordiã cõicaſſe, filiã quoq; ei Corneliã protinus ibidẽ deſpondit.

De Cicerone.

Sed huiuſcẽ generis humanitas etiam in M. Cicerone ꝑcipua apparuit. A. nãq; Gabinium repetundarum reum ſummo ſtudio defendit, q eum in cõſulatu ſuo urbe expulerat. Idemq; P. Vatinium dignitati ſuæ ſemper infeſtũ, duobus publicis iudiciis tutat us ẽ, ut ſine ullo crimine leuitatis, ita cum aliqua laude. Quia ſpecioſius aliquanto iniuriæ beneficiis uincũtur, q̃ mutui odii pertinacia penſantur.

De P. Pulchro.

Ciceronis aũt factum adeo uiſum eſt probabile, ut imitari id ne inimiciſſimus qdem illi P. Cl. Pulcher dubitauerit. qui inceſti crimine à tribus Lẽtulis accuſatus unum ex his ambitus reũ patrocinio ſuo protexit, atq; in animum induxit, & iudicem, & Prætorem, & teſtem, Veſtæ ædem intuẽs, amicum Lentulo agere. Intra quam ille ſalutem eius fœdo crimine obruere cupiens, hoſtili uoce perorauerat.

De Caninio Gallo.

Caninius autem Gallus reum pariter, atq; accuſatorẽ admirabilem egit, & C. Antonii, quem damnauerat, filiam in matrimonium ducendo, & M. Colonium, à quo damnatus fuerat, rerum ſuarum procuratorem habendo. De Cœlio Ruſo.

Cœlii uero Rufi, ut uita inquinata, ita miſericordia, quã Q. Pompeio præſtitit, probanda. cui à ſe publica qſtione proſtrato, cum mater Cornelia fidei cõmiſſa prædia non redderet, atq; iſte auxilium ſuum litteris implorasſet, pertinaciſſime abſenti affuit. Recitauit & eius epiſtolã in iudicio ultimæ neceſſitatis indicem, qua impiam Corneliæ auaritiam ſubuertit. factum propter nimiam, & eximiam humanitatem, ne ſub Cœlio quidem authore repudiandum.

DE ABSTINENTIA, ET CONtinentia. Cap. III.

MAgna cura, pcipuoq; ſtudio referendum eſt, quantopere libidinis, & auaritiæ furori ſimiles impetus, ab illuſtrium uirorum pecto-

ribus, cõſilio, ac rõne ſummoti ſunt. qa ii demum penates, ea ciuitas, id regnum æterno in gradu facile ſteterit, ubi minimũ uiriũ ueneris, pecuniæq; cupido ſibi uendicauerit. Nam quo iſtæ generis humani certiſſimæ peſtes penetrauerit iniuria dominatur, infamia flagrat igitur cõtrarios his tam diris uitiis mores cõmemoremus. De Scipione.

Quartum & xx. annum agens Scipio, cum in Hiſpania, Carthagine oppreſſa maioris Carthaginis capiendæ ſumpſiſſe auſpicia, multosq; obſides, quos i ea urbe Pœni clauſos habuerãt, in ſuã ptãtem redegiſſet, eximiæ inter eos formæ uirginẽ ætatis adultæ, & iuuenis, & cœlebs, & uictor poſtq̃ cõperit illuſtri loco iter Celtiberos natam, nobiliſſimoq; gentis eius Indibili deſpõſatã, accerſitis parẽtibus, & ſpõſo inuiolatã tradidit. aurũ quoq; quod pro redẽptione puellæ allatũ erat, ſummæ dotis adiecit. Qua cõtinẽtia, ac munificentia, Indibilis obligatus, Celtiberorũ aĩos, Romanis applicando, meritis eius gratiã debitam retulit. De M. Catone.

Verũ ut huius uiri abſtinentiæ teſtis Hiſpania, ita M. Catonis Epiros, Achaia, Cyclades inſulæ, Maritima pars Aſiæ, prouincia. Cypros. uñ cum pecuniæ deportandæ miniſteriũ ſuſtineret. tam auerſum aĩum ab oĩ uenere, q̃ à lucro habuit, in maxima utriuſq; intemperantiæ uerſatus materia. nã & regiæ diuitiæ ptãte ipſius continebantur, & fertiliſſimæ delitiarum totius Græciæ urbes, neceſſaria totius nauigationis diuerticula erant. atq; id Munatius Rufus Cypriacæ expeditiõis fidus comes, ſcriptis ſuis ſignĩ

ſicat, cuius teſtimonium non amplector. proprio.n. argumento laus iſta nititur, quoniam ex eodem naturæ utero, & continentia nata eſt, & Cato.

De Druſo Germanico.

Druſum et Germanicum eximiã Claudiæ familiæ gloriam, fratrem Tiberii, patriæq; rarum ornamẽtũ, & quod ſuper omnia eſt, operum ſuorum pro habitu ætatis magnitudine, Vitrico pariter, ac fratri auguſto, duobus reip. diuinis oculis, mirifice reſpondentem, conſtat, uſum ueneris intra cõiugis charitatẽ clauſum tenuiſſe.

De Antonia.

Antonia quoq; fœmina laudibus uirilem familiæ ſuæ claritatem ſupergreſſa, amorẽ mariti ſui egregia fide pẽſauit. quæ poſt eius exceſſum, forma, & ætate florens, cubiculum ſocrus pro cõiugio habuit, in eodemq; toro alterius adoleſcẽtiæ uigor extinctus ẽ, alterius uiduitatis experientia conſenuit. hoc cubiculum talibus experimentis ſummam imponat.

De Cn. Martio.

Deinceps his uacemus, quorum animus aliquo in momento ponẽdi pecuniã nunq̃ uacauit. Cn. Martius patritiæ gentis adoleſcens, Anci regis clara progenies, cui Corioli Volſcorum oppidũ captum cognomen adiecit, cum editis cõſpicuæ fortitudinis operibus à Poſthumio Cõminio COS. accurata oratione apud milites laudatus, omnibus donis militaribus, & agri. c. iugeribus, & .x. captiuorũ electione, & totidẽ ornatis equis, centenario boum grege, argentoq; q̃tũ ſuſtinere ualuiſſet, donaretur, nihil ex his, p̃ter unius captiui ſalutẽ hoſpitis, equumq;, quo in

acie uteretur, accipere uoluit. Qua tam circũſpecta animi moderatione, ne ſcias utrum maiore cum laude premia meruerit, an reiecerit.

De M. Curio.

M. aũt Curius exactiſſima norma Romanæ frugalitatis, idemq; fortitudinis perſpectiſſimum ſpecimen, Samnitum legatis aggreſti ſe in ſcanno aſſidentẽ foco, ac ligneo catino cœnantẽ (quales epulas apparatus inditio eſt) ſpectandum pbuit. Ille. n. Samnitũ diuitias cõtẽpſit. Samnites eius paupertatem mirati ſunt. nam cum ad eum magnum auri pondus publice miſſum attuliſſent, benignis uerbis inuitatus, ut eo uti uellet, uultum riſu ſoluit, protinusq; ſuper uacuæ, inquit, ne dicam ineptæ legationis miniſtri, narrate Samnitibus M. Curium malle locupletibus imperare, ꝙ ipſum fieri locupletem: atq; iſtud ut pretioſum, ita malo hominum excogitatum munus referto te, & mementote nec acie uinci, nec pecunia corrumpi poſſe. Idem, cum Italia Pyrrhum regem exegiſſet, nihil omnino ex præda regia, quá exercitum, urbemq; ditauerat, attigit. decretis etiã à Senatu ſeptenis iugeribus agri populo, ſibi autem quĩquaginta, popularis aſſignationis modum non exceſſit. parum idoneũ reipu. ciuem exiſtimans, qui eo, quod reliquis tribueretur, contentus non eſſet.

De Fabricio Lucino.

Idem ſenſit Fabricius Lucinus honoribus, & authoritate omni ciuitate tpibus ſuis maior. cenſu par unicuiq; pauperrimo. qui à Sãnitibus, quos uniuerſos in clientelam habebat, decem æris & qnq; pondo

argenti, totidemq; ſeruos ſibi miſſos, in Samniũ remiſit, cõtinẽtiæ ſuæ beneficio ſine pecunia prædiues, ſine uſu familiæ abunde comitatus. q̃a locupletem illum faciebat, nõ multa poſſidere, ſed modica deſyderare. ergo domus eius, quemadmodum ære, & argento, & mancipiis Samnitum uacua, ita gloria ex his contemptis parta, referta fuit.

De eodem Fabricio.

Conſentanea repudiatis donis Fabricii uota extiterũt. legatus. n. ad Pyrrhum profectus, cum apud eũ Cyneam Theſſalum narrantẽ audiſſet, quẽdã Athenienſem clarum ſapientia, ſuadentem ne quid aliud homines, q̃ uoluptatis cauſa facere uellent, pro mõſtro eã uocẽ accepit, cõtinuoq; Pyrrho, & Samnitibus iſtam ſapientiam deprecatus eſt. licet Athenæ doctrina ſua glorientur, uir tamen prudens, Fabricii deteſtationẽ, q̃ Epicuri maluit præcepta, quod euẽtus quoq; indicauit. Nã quæ urbs uoluptati plurimum tribuit, imperium maximum amiſit. quæ labore delecta eſt, occupauit. & illa libertatem tueri non ualuit, hæc etiam donare potuit.

De Q. Tuberone Catilio.

Curii & Fabricii Q. Tuberonem cognomine Catiliũ diſcipulum fuiſſe merito quis exiſtimauerit. cui cõſulatum gerenti, cum Ætholorũ gẽs omnis uſus uaſa argentea, magno pondere, exquiſita arte fabricata, per legatos miſiſſet, qui ſuperiori tpe gratulãdi cauſa ad eũ profecti retulerãt, fictilia ſe in eius mẽſa uaſa uidiſſe, monitos ne Continẽtiæ, quaſi paupertati ſuccurrendũ putarẽt, cum ſuis ſarcinis abire iuſ-

citias progreſſa fuerat. Sed tñ cum interemptum Scipionem cõclamari audiſſet in publicũ ſe proripuit mœſtoq; uultu, & uoce confuſa, concurrite. concurrite, inqt, ciues, mœnia noſtræ urbis euerſa ſunt. Scipioni. n. Africano intra ſuos penates qeſcẽti, nefaria uis allata eſt. O Remp. pariter Africani morte miſeram, & Macedonici tam humana, tamq; ciuili lamẽtatione fœlicem. Eodem. n. tempore, & quantum amiſiſſet principẽ, & qualem haberet, recognouit. Idem filios ſuos monuit, ut funebri eius lecto humeros ſubiicerẽt, atq; huc exequiarum, illum honorẽ uocis adiecit, nõ fore, ut poſtea id officiũ, ab illis maiori uiro præſtari poſſet. Vbi illa tot i curia iurgia? Vbi tam multæ pro roſtris altercationes? Vbi maximorum ciuium, & ducum tantorum togata prælia? omnia nimirum iſta, præcipua ueneratione proſequenda deleuit moderatio.

De Metello Numidico.

Numidicus autem Metellus populari factione patria pulſus, in Aſiam ſeceſſit, in qua, cum ei forte ludos Tralibus ſpectanti litteræ redditæ eſſent, qbus ſcriptum erat, maximo Senatus, & Populi conſenſu, reditum illi in urbem datũ, nõ e theatro prius abiit, quã ſpectaculũ ederetur. non lætitiam ſuam proxime ſedentibus ulla ex parte patefecit, ſed ſummum gaudium intra ſe continuit. Eundem conſtat pari uultu, & exulem fuiſſe, & reſtitutum. adeo moderationis beneficio, medius ſemp inter ſecundas, & aduerſas res animi firmitate uerſatus eſt.

De Catone poſteriore.

Tot familiis in uno genere laudis enumeratis, Porcium nomen uelut expers huiuſce gloriæ ſilentio prætereundum ſe negat. Poſterior Cato non paruo ſummæ moderationis fiſus indicio, cypriacam pecuniam, maxima cum diligentia, & ſanctitate, in urbē deportauerat. cuius miniſterii gratia ſenatus relationē interponi iubebat. ut Prætoriis comitiis extra ordinem ratio eius haberetur. ſed ipſe id fieri paſſus nō eſt, iniquum eſſe affirmans, quod nulli alii tribueretur, ſibi decerni, ac nequid in perſona ſua nouaretur, cāpeſtrem experiri temeritatem, q̄ curiæ beneficio uti ſatius eſſe duxit.

De M. Bibulo.

Ad externa iam mihi exempla tranſire conanti M. Bibulus uir ampliſſimæ dignitatis, & ſummis honoribus functus, manus iniicit, qui, cum in Syria moraretur prouincia, duos egregiæ indolis filios ſuos à Gabinianis militibus Ægypti occiſos cognouit. Quorum interfectores ad eum uinctos, regina Cleopatra miſit. ut grauiſſimæ cladis ultionē, arbitrio ſuo exigeret. at ille oblato beneficio, quo nullum maius tribui lugenti poterat, dolorem moderationi cedere coegit, carnificesq; ſanguinis ſui, intactos eueſtigio ad Cleopatram reduci iuſſit, dicendo, poteſtatē huius uindictæ non ſuam, ſed ſenatus eſſe debere.

De Archyta Tarentino externa.

Tarentinus Archytas, dum ſe Pythagoræ præceptis Metaponti penitus immergit, magno labore, longoq; tempore ſolidum opus doctrinæ cōplexus, poſtq̄ in patriam reuertitur, ac rura ſua reuiſere cœpit, animaduertit negligentia uillici corrupta, & perdita.

Intuens q; male meritum, ſumpſiſſem, inquit, à te ſupplicium, niſi tibi iratus eſſem. maluit. n. impunitum dimittere, ꝙ propter iram grauius iuſto punire.

De Platone philoſopho.

Nimis liberalis Archytæ moderatio tẽperatior Platonis. nam cum aduerſus delictum ſerui uehementius exarſiſſet, ueritus ne ipſe modũ uindictæ diſpicere nõ poſſet, Speuſippo amico caſtigationis arbitrium mandauit. deforme ſibi futurum exiſtimans, ſi cõmiſiſſet, ut parem reprehenſionem culpa ſerui, & animaduerſio Platonis mereretur.

De eodem.

Quo minus miror, quod in Xenocrate diſcipulo ſuo tam cõſtanter moderatus fuit. audierat. n. eum multa de ſe impie locutum, ſine ulla cunctatione criminationẽ reſpuit. inſtabat certo uultu index quærens cãm cur ſibi fides nõ haberetur adiecit non eſſe credibile, ut quẽ tãtopere amaret, ab eo inuicẽ nõ diligeretur. Poſtremo cum ad iuſiurandum inimici aſſerẽtis malignitas cõfugiſſet, ne de periurio eius diſputaretur, affirmauit nunꝙ Xenocratem illa dictũrũ fuiſſe, niſi ea dici ſibi expediri iudicaſſet. non in corpore mortali, ſed in arce cœleſti equidẽ armatũ aium eius, uitæ ſtationẽ putes peregiſſe humanorũ uitiorũ incurſus à ſe inuicta pugna repellẽtẽ, cũctosq; uirtutis numeros, altitudinis ſuæ ſinu clauſos cuſtodientem.

De Syracuſano Dione.

Nequaꝙ Platoni litterarum commendatione par Syracuſanus Dion, ſed quod ad p̃ſtãdã moderationem attinet, uehementioris experimenti. Patria pulſus à Dionyſio tyrãno, Megarã petierat. ubi cum Theodo

dorum principem eius urbis domi cõuenire uellet. neq; admitteretur, multum, diuq; ante fores retentus, comiti ſuo patienter hoc ferendum eſt ait. forſitan. n. & nos cum in gradu dignitatis noſtræ eſſemus, aliquid tale fecimus. qua tranquillitate conſilii, ipſe ſibi conditionem exilii placidiorẽ reddidit.

De Thraſybulo.

Thraſybulus et hoc loci apprehẽdẽdus eſt, qui populũ Athenienſem. xxx. tyrannorum ſæuitia ſedes ſuas relinquere coactum, diſperſamq; & uagam uitam miſerabiliter exigentem, animis pariter, atq; armis cõfirmatũ, in patriam reduxit. Inſignem deinde reſtitutione libertatis uictoriam, clariorem aliquanto moderationis laude fecit. Plebis. n. ſcitum interpoſuit, ne qua pteritarũ rerum mentio fieret. hæc obliuio, quã Athenienſes ἀμνηστίαν uocãt, cõcuſſum, & labentem ciuitatis ſtatum, in priſtinum habitum reuocauit.

De Staſippo Tegeate.

Non minoris admirationis illud. Staſippus Tegeates, hortantibus amicis, ut grauem in adminiſtratione reip. æmulum, ſed alioqui probum, & ornatum uirum, qualibet ratione uel tolleret, uel ſummoueret, negauit ſe facturum. ne quem in tutelã patriæ bonus ciuis locũ obtineret, malus & improbus occuparet. ſeq; potius uehementer aduerſario urgeri, q̃ patriam egregio aduocato carere, præoptauit.

De Pittaco.

Pittaci quoq; moderatione pectus inſtructum, qui Alcæum poetam, & amaritudine odii, & uiribus ingenii, aduerſus ſe pertinaciſſime uſum, tyrãnidem

à ciuibus Mithylene delatam adeptus, tātummodo
quid in opprimendo poſſet, admonuit.

De ſeptem ſapientibus.

Huius uiri mentio ſubiicit, ut de ſeptem ſapientū mode
ratiōe referā. A piſcatoribus in Mileſia regiōe uer
riculum trahētibus, q̄dam iactum emerat. extracta
deinde magni ponderis aurea delphica menſa, orta
cōtrouerſia eſt, illis piſcium ſe capturā uēdidiſſe af
firmantibus, hoc fortunæ ductus emiſſe dicente. quæ
cōtentione propter nouitatē rei, & magnitudinē pe
cuniæ, ad uniuerſum eius ciuitatis populum delata,
placuit Apollinē delphicum cōſuli, cui nā adiudica
ri mēſa deberet. Deus rūdit illi eſſe dādā, q ſapien
tia cæteros p̄ſtaret, his uerbis græcis. Εκγονε μιλή
του τρί. ποδος πέρι φοῖβον ἐρωτᾶς; ὅς
σοφίη πάντων πρῶτος; τού τῷ τρίποδ' ἀν
δῷ, Tūc illi cōſenſu Thaleti mēſam dederūt. ille
ceſſit eā Biāti. Bias Bittaco. is p̄tinus alii. deinceps
q̄; per omniū ſeptem ſapiētum orbem, ad ultimum,
ad Solonē peruenit. qui & titulum ampliſſimæ pru
dentiæ, & premium ad ipſum Apollinē tranſtulit.

De Theopompo.

Atq; ut Theopōpo quoq; Spartanorū regi moderatiōis
teſtimoniū reddamus, cū primus iſtituiſſet, ut Epho
ri Lacedemone crearentur, ita futuri regiæ p̄tāti op
poſiti quemadmodū Romæ cōſulari iperio Tri. Pl.
ſunt obiecti, atq; illi uxor dixiſſet, id egiſſe illū, ut fi
liis minorē p̄tātem relinqueret, relinquā, inq̄t, ſed
diuturniorē. optime q̄dem. ea. n. demū tuta ē poten
tia, q̄ uiribus ſuis modum imponit. Igitur Theopom

pus legitimis regnũ uinculis cõſtringendo, quo longius à licentia retraxit, hoc beneuolentiam ciuium propius admouit.

De Antiocho.

Antiochus autem à L. Scipione ultra Taurum montẽ imperii finibus ſummotus, cum Aſiam prouinciam, uicinasq́; ei gentes amiſiſſet, gratias agere Po. R. non diſſimulanter tulit, quod nimis magna procuratione liberatus modicis regni terminis uteretur. Et ſanè nihil eſt tam præclarum, aut tam magnificũ, qđ non moderatione temperari deſyderet.

DE IIS, QVI EX INIMICIS, IVNCTI ſunt amicitia, & neceſſitudine. Cap. II.

Q Væ, quoniã multis, & claris authoribus illuſtrata eſt, trãſgrediamur ad egregium humani animi affectum, quem ab odio, ad gratiam defluxum, & quidẽ eum læto ſtylo proſequamur. nã ſicut placidũ mare ex aſpero, cœlumq́; ex nubilo ſerenum hilari aſpectu ſentitur, ſic bellũ pace mutatum, plurimũ gaudii affert. offenſarum ẽt acerbitas depoſita, candida relatiõe celebrãda ẽ.

De M. Æmilio Lepido.

M. Æmilius Lepidus bis COS. & Pont. Max. ſplẽdoreq́; honorũ, par uitæ grauitate, diutinas, ac uehemẽtes inimicitias cũ Fuluio Flacco eiuſdẽ amplitudinis uiro geſſit, quas, ut ſimul Cẽſores renũciati ſunt, i cãpo depoſuit, exiſtimãs nõ oportere eos priuatis odiis diſſidere, q publice ſumma iũcti eſſent ptãte. id iudiciũ animi eius & pñs ætas cõprobauit, & nobis ueteres annaliũ ſcriptores laudãdũ tradiderũt.

De Sexto Liuio Salinatore.

Sicuti Liuii quoq; Salinatoris ſiniendarũ ſimultatum illuſtre conſilium ignotum poſteritati eſſe noluerunt. Is nãq; & ſi Neronis odio ardẽs in exiliũ ꝓfectus fuerat, teſtimonio eius p̃cipue afflictus, tñ, poſtq̃ eũ inde reuocatum ciues collegam illi in cõſulatum dederunt, & ingenii ſui, quod erat acerrimũ, & iniuriæ, quã grauiſſimã acceperat, obliuiſci ſibi imperauit. ne ſi diſſidenti aĩo cõſortiũ imperii uſurpare uoluiſſem pertinacẽ exhibẽdo inimicũ, malũ COS. ageret. q̃ quidẽ mẽtis ad tranquilliorẽ habitum inclinatio, in aſpero, ac difficili temporũ articulo, plurimum ſalutis urbi noſtræ, atq; Italiæ attulit. q̃a pari uirtutis impetu connixi, terribiles punicas uires contuderunt.

De Africano, & Tiberio.

Clarũ ẽt in Africano ſuperiore, ac Tib. Graccho depoſitarum inimicitiarum exẽplum. ſiqdẽ ad cuius mẽſæ ſacra, odio diſſidentes uenerant, ab ea & amicitia, & affinitate iuncti diſceſſerunt. non cõtẽtus. n. Scipio authore ſenatu, in Capitolio, Iouis epulo cũ Graccho cõcordiã cõicaſſe, filiã quoq; ei Corneliã protinus ibidẽ deſpondit.

De Cicerone.

Sed huiũſcẽ generis humanitas etiam in M. Cicerone p̃cipua apparuit. A. nãq; Gabinium repetundarum reum ſummo ſtudio defendit, q̃ eum in cõſulatu ſuo urbe expulerat. Idemq; P. Vatinium dignitati ſuæ ſemper infeſtũ, duobus publicis iudiciis tutatus ẽ, ut ſine ullo crimine leuitatis, ita cum aliqua laude. Quia ſpecioſius aliquanto iniuriæ beneficiis uincũtur, q̃ mutui odii pertinacia penſantur.

De P. Pulchro.

Ciceronis aũt factum adeo uiſum eſt probabile, ut imitari id ne inimiciſſimus qdem illi P. Cl. Pulcher dubitauerit. qui inceſti crimine à tribus Lẽtulis aecuſatus unum ex his ambitus reũ patrocinio ſuo protexit, atq; in animum induxit, & iudicem, & Prætorem, & teſtem, Veſtæ ædem intuẽs, amicum Lentulo agere. Intra quam ille ſalutem eius fœdo crimine obruere cupiens, hoſtili uoce perorauerat.

De Caninio Gallo.

Caninius autem Gallus reum pariter, atq; accuſatorẽ admirabilem egit, & C. Antonii, quem damnauerat, filiam in matrimonium ducendo, & M. Coloniũ, à quo damnatus fuerat, rerum ſuarum procuratorem habendo. De Cœlio Rufo.

Cœlii uero Rufi, ut uita inquinata, ita miſericordia, quã Q. Pompeio præſtitit, probanda. cui à ſe publica q̃ſtione proſtrato, cum mater Cornelia fidei cõmiſſa prædia non redderet, atq; iſte auxilium ſuum litteris imploraſſet, pertinaciſſime abſenti affuit. Recitauit & eius epiſtolã in iudicio ultimæ neceſſitatis indicem, qua impiam Corneliæ auaritiam ſubuertit. factum propter nimiam, & eximiam humanitatem, ne ſub Cœlio quidem authore repudiandum.

DE ABSTINENTIA, ET CONtinentia. Cap. III.

Magna cura, ꝑcipuoq; ſtudio referendum eſt, quantopere libidinis, & auaritiæ furori ſimiles impetus, ab illuſtrium uirorum pecto-

ribus, cõſilio, ac rõne ſummoti ſunt. qa ii demum pe
nates, ea ciuitas, id regnum æterno in gradu facile
ſteterit, ubi minimũ uiriũ ueneris, pecuniæq; cupi-
do ſibi uendicauerit. Nam quo iſtæ generis humani
certiſſimæ peſtes penetrauerit iniuria dominatur,
infamia flagrat igitur cõtrarios his tam diris uitiis
mores cõmemoremus. De Scipione.

Quartum & xx. annum agens Scipio, cum in Hiſpa-
nia, Carthagine oppreſſa maioris Carthaginis capi
endæ ſumpſiſſe auſpicia, multosq; obſides, quos i ea
urbe Pœni clauſos habuerãt, in ſuã ptãtem redegiſ-
ſet, eximiæ inter eos formæ uirginẽ ætatis adultæ,
& iuuenis, & cœlebs, & uictor poſtq̃ cõperit illu
ſtri loco iter Celtiberos natam, nobiliſſimoq; gentis
eius Indibili deſpõſatã, accerſitis parẽtibus, & ſpõ
ſo inuiolatã tradidit. aurũ quoq; quod pro redẽptio
ne puellæ allatũ erat, ſummæ dotis adiecit. Qua cõ
tinẽtia, ac munificentia, Indibilis obligatus, Celtibe-
rorũ aĩos, Romanis applicando, meritis eius gratiã
debitam retulit. De M. Catone.

Verũ ut huius uiri abſtinentiæ teſtis Hiſpania, ita M.
Catonis Epiros, Achaia, Cyclades inſulæ, Maritima
pars Aſiæ, prouincia. Cypros. uñ cum pecuniæ de
portandæ miniſteriũ ſuſtineret. tam auerſum aĩum
ab oĩ uenere, q̃ à lucro habuit, in maxima utriuſq;
intemperantiæ uerſatus materia. nã & regiæ diui
tiæ ptãti ipſius continebantur, & fertiliſſimæ deli-
tiarum totius Græciæ urbes, neceſſaria totius naui-
gationis diuerticula erant. atq̃ id Munatius Rufus
Cypriacæ expeditiõis fidus comes, ſcriptis ſuis ſigni

ficat, cuius teſtimonium non amplector. proprio. n. argumento laus iſta nititur, quoniam ex eodem natu ræ utero, & continentia nata eſt, & Cato.

De Druſo Germanico.

Druſum et Germanicum eximiã Claudiæ familiæ glo riam, fratrem Tiberii, patriæq; rarum ornamẽtũ, & quod ſuper omnia eſt, operum ſuorum pro habi tu ætatis magnitudine, Vitrico pariter, ac fratri auguſto, duobus reip. diuinis oculis, mirifice reſpon dentem, conſtat, uſum ueneris intra cõiugis charita tẽ clauſum tenuiſſe.

De Antonia.

Antonia quoq; fœmina laudibus uirilem familiæ ſuæ claritatem ſupergreſſa, amorẽ mariti ſui egregia fi de pẽſauit. quæ poſt eius exceſſum, forma, & ætate florens, cubiculum ſocrus pro cõiugio habuit, in eo demq; toro alterius adoleſcẽtiæ uigor extinctus ẽ, alterius uiduitatis experientia conſenuit. hoc cubicu lum talibus experimentis ſummam imponat.

De Cn. Martio.

Deinceps his uacemus, quorum animus aliquo in mo mento ponẽdi pecuniã nunquam uacauit. Cn. Martius patritiæ gentis adoleſcens, Anci regis clara proge nies, cui Corioli Volſcorum oppidũ captum cogno men adiecit, cum editis cõſpicuæ fortitudinis operi bus à Poſthumio Cõminio COS. accurata oratione apud milites laudatus, omnibus donis militaribus, & agri. c. iugeribus, & . x. captiuorũ electione, & totidẽ ornatis equis, centenario boum grege, argen toq; quantũ ſuſtinere ualuiſſet, donaretur, nihil ex his, pter unius captiui ſalutẽ hoſpitis, equumq;, quo in

ðie uteretur, accipere uoluit. Qua tam circũſpectâ animi moderatione, ne ſcias utrum maiore cum laude premia meruerit, an reiecerit.

De M. Curio.

M. aũt Curius exactiſſima norma Romanæ frugalitatis, idemq́; fortitudinis perſpectiſſimum ſpecimen, Samnitum legatis aggreſti ſe in ſcamno aſſidentẽ foco, ac ligneo catino cœnantẽ (quales epulas apparatus inditio eſt) ſpectandum pbuit. Ille. n. Samnitũ diuitias cõtẽpſit. Samnites eius paupertatem mirati ſunt. nam cum ad eum magnum auri pondus publice miſſum attuliſſent, benignis uerbis inuitatus, ut eo uti uellet, uultum riſu ſoluit, protinusq́; ſuper uacuæ, inquit, ne dicam ineptæ legationis miniſtri, narrate Sannitibus M. Curium malle locupletibus imperare, ꝗ̃ ipſum fieri locupletem: atq; iſtud ut pretioſum, ita malo hominum excogitatum munus refertote, & mementote nec acie uinci, nec pecunia corrumpi poſſe. Idem, cum Italia Pyrrhum regem exegiſſet, nihil omnino ex præda regia, quá exercitum, urbemq́; ditauerat, attigit. decretis etiã à Senatu ſeptenis iugeribus agri populo, ſibi autem quinquaginta, popularis aſſignationis modum non exceſſit. parum idoneũ reipu. ciuem exiſtimans, qui eo, quod reliquis tribueretur, contentus non eſſet.

De Fabricio Lucino.

Idem ſenſit Fabricius Lucinus honoribus, & authoritate omni ciuitate tpibus ſuis maior. cenſu par unicuiq; pauperrimo. qui à Sãnitibus, quos uniuerſos in clientelam habebat, decem æris & qnq; pondo

argenti, totidemq; ſeruos ſibi miſſos, in Samniũ remi ſit, cõtinẽtiæ ſuæ beneficio ſine pecunia prædiues, ſi ne uſu familiæ abunde comitatus. qa locupletem il lum faciebat, nõ multa poſſidere, ſed modica deſy derare. ergo domus eius, quemadmodum ære, & ar gento, & mancipiis Samnitum uacua, ita gloria ex bis contemptis parta, referta fuit. A

De eodem Fabricio

Conſentanea repudiatis donis Fabricii uota extiterũt. legatus. n. ad Pyrrhum profectus, cum apud eũ Cy neam Theſſalum narrantẽ audiſſet, quẽdã Athe nienſem clarum ſapientia, ſuadentem nequid aliud homines, ꝙ uoluptatis cauſa facere uellent, pro mõ ſtro eã uocẽ accepit, cõtinuoq; Pyrrho, & Samniti bus iſtam ſapientiam deprecatus eſt. licet Athenæ doctrina ſua glorientur, uir tamen prudens, Fabri cii deteſtationẽ, ꝙ Epicuri maluit præcepta, quod euẽtus quoq; indicauit. Nã quæ urbs uoluptati plu rimum tribuit, imperium maximum amiſit. quæ la bore delecta eſt, occupauit. & illa libertatem tueri non ualuit, hæc etiam donare potuit. A

De Q. Tuberone Catilio.

Curii & Fabricii Q. Tuberonem cognomine Catiliũ diſcipulum fuiſſe merito quis exiſtimauerit. cui cõſu latum gerenti, cum Æ tholorũ gẽs omnis uſus uaſa argentea, magno pondere, exquiſita arte fabricata, per legatos miſiſſet, qui ſuperiori tpe gratulãdi cau ſa ad eũ profecti retulerãt, fictilia ſe in eius mẽſa uaſa uidiſſe, monitos ne Continẽtiæ, quaſi paupta ti ſuccurrendũ putarẽt, cum ſuis ſarcinis abire iuſ

ſit. q̃ bene ætholicis domeſtica prætulerat, ſi fruga litatis eius exẽplũ poſterior ætas ſeq uoluiſſet. nũc quo uentum eſt? à ſeruis uix impetrari põt, ne eam ſupellectilem faſtidiant, qua uti COS. non erubuit.

De Paulo Æmilio.

At Perſe rege deuicto Paulus, cum Macedonicis opibus, ueterem, atq; hæreditariam urbis noſtræ paupertatem eouſq; ſatiaſſet, ut illo tempore primũ Po. Ro. tributi pſtandi onere ſe liberaret, penates ſuos nulla ex parte locupletiores fecit. pclare ſecũ actũ exiſtimans, quod ex illa uictoria alii pecuniam, ipſe gloriam occupaſſet.

De Q. Fabio Gurgite, C. Numerio Fabio pictore, & Qu. Vgolino.

Atq; huic aĩ eius iudicio. Q. Fabius Gurges. C. Numerius. Fabius pictor. Q. Vgolinus ſe ſubſcripſerunt. qui legati ad Ptolemæum regem miſſi, munera, quæ ab eo priuatim acceperant, in ærarium quidẽ prius, quam ad ſenatum legationem referrent, detulerunt. ſcilicet de publico miniſterio nihil cuiquã pter laudem bene adminiſtrati iudicii accedere debere iudicantes. Iam illud humanitatis ſenatus, & attentæ maiorum diſciplinæ indicium eſt. data ſunt enim legatis, quæ in ærarium repoſuerãt, non ſolum Patrum C. decreto, ſed etiam populi permiſſu. eaq̃; legatis Quæſtores prompte unicuiq; diſtribuerunt. ita in iiſdem, Ptolemei liberalitas, legatorum abſtinentia, ſenatus ac populi æquitas debitam probabilis facti portionem obtinuit.

De Calpurnio Piſone.

Fabiorũ & Vgolini continentiæ Calpurnium Piſonem in conſimili genere laudis æmulũ fuiſſe, res ipſa documento eſt. COS. graui fugitiuorũ bello, à ſe liberata Sicilia, eos, quorũ pcipua opera uſus fuerat, imperatorio more donis proſequebatur. inter quos filium ſuum aliquot locis pliatum fortiſſime, titulo triũ librarum aureæ coronæ decorauit, pfatus non oportere à magiſtratu è publica pecunia erogari, quod i ipſius domũ rediturum eſſe. tantumq; ponderis ſe teſtamẽto adoleſcenti legaturũ promiſit, ut honorẽ publice à duce, preciũ priuatim à patre reciperet.

De Catone ſuperiore.

Age ſiquis hoc ſæculo uir illuſtris pellibus hœdinis p ſtragulis utatur, tribusq; ſeruis comitatus Hiſpaniam regat, & quingentorum aſſium ſumptu trans marinam prouinciam petat, eodem cibo, eodemq; uino, quo nautæ, uti cõtẽtus ſit, non ne mirabilis exiſtimetur? atqui iſta patientiſſime ſuperior Cato tolerauit, quia illum grata frugalitatis conſuetudo, in hoc genere uitæ, cũ ſumma dulcœdine continebat.

De Catone poſteriore.

Multũ à priſca continentia ſpatio annorũ poſterior Cato diſcedit, utpote i ciuitate iã diuite, & lautitia gaudente natus. is tñ, cum bellis ciuilibus intereſſet, filium ſecum trahens. xii. ſeruos habuit. numero plures, q̃ ſuperior. temporũ diuerſis moribus, pauciores, exultat animus maximorum uirorũ memoriã percurrens.

De Scipione Æmiliano.

Scipio Æmilianus poſt duos inclytos conſulatus, totiꝰ

demq; ſuæ pcipuæ gloriæ triumphos, ſeptem ſeruis ſequētibus officio legationis functus ē. & puto Carthaginis, ac Numantiæ ſpoliis comparare plures potuerat, niſi operum ſuorū ad ſe laudē, manubias ad patriam redundare maluiſſet. Itaq; cum per ſocios, & exteras gētes iter faceret, nō mancipia eius, ſed uictoriæ numerabantur. nec quantum auri, & argēti, ſed quantum amplitudinis pondus ſecum ferret, æſtimabatur. cōtinentia uero etiā uniuerſis plebis animis ſæpenumero cognita eſt. ſed abunde erit ex his duo exempla, longe inter ſe diſtantium ſæculorum, retuliſſe.

De Pyrrho.

Pyrrhus impetus ſui terrore ſoluto, ac iam epiroticis armis languētibus beneuolentiam Po. Ro. mercari, qā uirtutem debilitare nequiuerat, cupiens, pene totum regiarū opum apparatū in urbē noſtram tranſtulit. Ceterū cū & magni pretii, & uarii generis à legatis eius, tam uirorū, q̃ fœminarū apta uſui munera circa domos ferrentur, nulla cuiq̃ dono ianua patuit. Tarētineq; petulātiæ animoſius magis, q̃ efficax defenſor, haud ſcio maiore cum gloria huius urbis, armis, quam moribus repulſus ſit.

De C. Mario, & L. Cinna,

In illa quoq̃ procella, quam C. Marius, & L. Cinna reip. inflixerant, abſtinentia Po. Ro. mirifica conſpecta eſt. Nam cum à ſe proſcriptorum penates, uulgi manibus diripiendos abieciſſent, inueniri potuit nemo, qui ciuili luctu prædam peteret. Vnus. n. qſq; ſe ab his perinde ac ſacris ædibus abſtinuit. Quæ quidem tam miſericors continentia plebis, tacitum

crudelium

crudelium uictorum conuitium fuit.

Externa. De Pericle.

Ac ne eiuſdẽ laudis cõmemorationẽ externis inuidea mus, Pericles Athenienſiũ princeps, cũ tragœdiarũ ſcriptorẽ Sophoclem in Prætura collegã haberet, ac is publico officio una diſtrictus, pueri ingenui præ euntis formã impenſioribus uerbis laudaſſet, intẽ perantiã eius increpitans, dixit, Prætoris nõ ſolum manus à pecuniæ lucro, ſed etiã oculos à libidinoſo aſpectu cõtinentes eſſe debere.

De Sophocle.

Sophocles aũt ætate iam ſenior, cum ab eo qdem qre ret, an etiãnum rebus uenereis uteretur, Dii melio ra inqt. Libenter.n. iſtinc tanq̃ ex aliquã furioſa ꝓ fugi dominatione.

De Xenocrate.

Aequæ abſtinentis ſenectæ Xenocratem fuiſſe accæpi mus, cuius opinionis nõ parua fides erit narratio, q̃ ſequitur. In puigilio Phryne nobile Athenarũ ſcor tum, iuxta eum uino grauem accubuit, pignore cum qbuſdam iuuenibus poſito, an tẽperantiam eius cor rũpere poſſet. quã nec tactu, nec ſermone aſperna tus, quoad uoluerat in ſinu ſuo moratam, propoſiti irritam dimiſit. factum ſapientia imbuti animi abſti nens. Sed meretriculæ quoq; dictum perquam face tum. deridentibus.n. ſe adoleſcentibus, qa tam for moſa, tamq; elegans poti ſenis animũ illecebris pel licere nõ potuiſſet, pactumq; uictoriæ precium fla gitantibus de homine ſe cum iis, non de ſtatua pi gnus poſuiſſe reſpondit. põt ne Xenocratis cõtinen tia à quoq̃ magis uere, magiſq; proprie demonſtra ri, quã ab ipſa meretricula expreſſa eſt? Phyrne pul

chritudine ſua, nulla ex parte cõſtãtiſſimã eius cõti nentiam labefecit. Quid rex Alexander? diuitiis eũ quatere potuit? ab illo quoq; ſtatuam equidem æque fruſtra tentatam putes. legatos ad eum cum aliquot talentis miſerat, quos in Academiam perductos ſolito ſibi, ideſt modico apparatu, & admodũ paruulis copiis excæpit. poſtero die interrogantibus, cui nam ad numerari pecuniã uellet. qd uos, iquit, heſterna cœna non intellexiſtis, eã me non indigere? ita Rex Philoſophi amicitiã emere uoluit, philoſophus Regi ſuam uendere noluit. De Diogene.

Alexander uero cognomen inuicti aſſecutus cõtinẽtiã Diogenis Cynici uincere non potuit. ad quem, cum in ſole ſedentẽ acceſſiſſet, hortareturq;, ut ſiqua ſibi pſtari uellet, indicaret, quemadmodum erat in crepidine collocatus, ſordidæ appellatiõis, ſed robuſtæ uir pſtantiæ, mox inquit de cæteris, interim uelim à Sole mihi non obſtes. quibus uerbis illa nimirum inhæſit ſententia. Alexander Diogenem gradu ſuo diuitiis pellere tentat, celerius Darium armis. Idẽ Syracuſis, cum olera ei lauanti Ariſtippus dixiſſet, ſi Dionyſio adulari uelles, iſta non eſſes. immo, inquit, ſi tu iſta eſſe uelles, Dionyſio non adulareris.

DE PAVPERTATE. Cap. IIII.

De Cornelia.

MAxima ornamenta eſſe matronis liberos apud Pomponium Rufum collectorum libro ſic inuenimus. Cornelia Gracchorum

triatr, cum campana matrona apud illam hoſpita, ornamenta ſua pulcherrima ſæculi illius ei oſtenderet, traxit eam ſermone, quouſq; è ſchola rediret liberi. & hæc inquit, ornamenta mea ſunt; omnia nimirum habet, qui nihil concupiſcit. eo. quidem certius, quã qui cuncta poſſidet. quia dominium rerum collabi ſolet, bonæ mentis uſurpatio nullum triſtioris Fortunæ recipit incurſum. Itaq; quorſum attinet aut diuitias in prima fœlicitatis parte, aut paupertatem in ultimo miſeriarum ſtatu ponere? cum & illarum frons hilaris multis intus amaritudinibus ſit referta, & huius horridior aſpectus, ſolidis, & certis bonis abundet. quod melius perſonis, quàm uerbis repræſentabitur.

De Valerio Publicola.

Regio imperio propter nimiam Tarquini ſuperbiam finito, cõſulatus initium Valerius Publicola cum Iunio Bruto auſpicatus eſt. Idẽq; poſtea tres cõſulatus acceptiſſimos Po. Ro. geſſit, & plurimorũ, ac maximorũ operum prætextu titulum imaginum ſuarum amplificauit. cum interim faſtorum illud columen, patrimonio ne ad exequiarũ quidem impẽſam ſufficiente, deceſſit. ideoq; publica pecunia ductæ ſunt. non attinet ulteriore diſputatione tanti. uiri paupertatem ſcrutari. Abunde. n. patet quid uiuus poſſederit, cui mortuo lectus funebris, & rogus defuit.

De Menenio Agrippa.

Quantæ amplitudinis M. Menenium Agrippã fuiſſe arbitremur, quem Senatus, & Plebs pacis inter ſe faciendæ authorẽ elegit? quãtæ ſcilicet eẽ debuit arbi-

ter publicæ ſalutis. Hic niſi à populo collatis i capita Sextantibus funeratus eſſet, ita pecuniæ inops deceſſit, ut ſepulturæ honore caruiſſet, uerũ iccirco pniicioſa ſeditione diuidua ciuitas, manibus Agrippæ in unũ cõtrahi uoluit, quia eas pauperes qdem, ſed ſanctas animaduerterat. cuius ut ſuperſtitis nullũ fuit, quod in cenſum deferretur, ita extincti, hodie qđ ampliſſimũ eſt patrimoniũ, Romana Cõcordia.

De C. Fabricio, & Q. Æmilio.

In C. uero Fabricii, & Q. Aemilii Pappi principium ſæculi ſui domibus, argentum fuiſſe confitear oportet. utercg enim patellam deorum, & ſalinum habuit. Sed eo latius Fabricius quod patellam ſuã Corneo pediculo ſuſtineri uoluit. Pappus quoq; ſatis animoſe, qui, cum hæreditatis nomine ea accæpiſſet, religionis cauſa ab alienanda nõ putauit. Illi etiã prædiuites, qui ab aratro accerſebantur, ut COSS. fierent, uoluptatis cauſa ſterile, atcg æſtuoſiſſimũ Pupiniæ ſolum uerſabant, delitiarumq; ignari uaſtiſſimas glebas plurimo cum ſudore diſſipabant. immo uero quos pericula reipu. imperatores accerſebant, anguſtiæ rei familiaris (quid ceſſo proprium nomẽ ueritati reddere?) bubulcos, fieri cogebant.

De Attilio Calatino.

Attilium autem, qui ad eum accerſendum à Senatu miſſi erant ad imperium Po. Ro. ſuſcipiendum ſemen aſpergentem uiderũt. ſed illæ ruſtico opere attritæ manus, ſalutem publicam ſtabilierunt. Ingẽtes hoſtium copias peſſundederunt. Quæq; modo arantium boum iugum rexerant, triũphalis currus ha-

benas retinuerũt. nec fuit iis rubor, eburneo Scipione depoſitu, agreſtem ſtiuam aratri repetere. poteſt pauperes conſolari Attilius, ſed multo magis docere locupletes, ꝙ non ſit neceſſaria ſolidæ laudis cupidini, anxia diuitiarum comparatio.

De Attilio Regulo.

Eiuſdem nominis, & ſanguinis Attilius Regulus primi punici belli gloria, cladesq́; maxima. cũ i Africa inſolẽtiſſimæ Carthaginis opes, crebris uictoriis cõtunderet, ac prorogatum ſibi ob bene geſtas res in proximum annum imperium cognouiſſet, conſulib. ſcripſit, uillicum in agello, quem ſeptem iugerum in Pupinia habebat, mortuũ eſſe, occaſionemq́; nactũ mercœnariũ, amoto inde ruſtico inſtrumento diſceſſiſſe, ideoq́; petere, ut ſibi ſucceſſor mitteretur, ne deſerto agro nõ eſſet unde uxor, ac liberi ſui alerẽtur. Quæ poſtꝙ Senatus a COSS. accœpit, & agrũ alii uillico collẽdum locari, & alimenta coniugi eius, ac liberis præberi, resq́;, quas amiſerat, redimi publice iuſſit. Tanti ærario noſtro uirtutis Attilianæ exemplum, quo omnis ætas Romana gloriabitur, ſtetit.

De Quintio Cincinnato.

Aeq; magna latifundia L. Quintii Cincinnati fuerunt. ſeptem. n. iugera agri poſſedit. ex his tria, q̃ pro amico ad ærariũ obſignauerat, mulctæ nomine amiſit. pœnam quoꝗ pro filio Ceſone, quod ad cauſam dicendã nõ occurriſſet, huius agelli redditus ſoluit. et tamen ei quattuor iugera aranti, non ſolum dignitas patrisfamiliæ cõſtitit, ſed etiã dictatura delata eſt. anguſte ſe habitare nunc putat, cuius domus tantũ

patet, quantum Cincinnati rura patuerunt.

De Ælia Familia.

Quid Aelia Familia, quã locuples? ſexdecim eodẽ tpe Aelii fuerunt, quibus domuncula fuerat eodem loci, quo nunc ſunt Mariana monimenta, & unus in agro Veiente fundus, minus multo cultores deſyderans, quã dominos habebat. Inq; maxio circo Flaminio ſpectaculi locus. q̃ quidem loca ob uirtutem publice donata poſſidebant. Eadẽ gens nullũ ante ſcrupulũ argenti habuit, q̃ paulus Perſe rege deuicto. Q. Aelio Tuberoni genero ſuo qnq; pondo argenti ex p̃da donaret. Taceo. n. quod princeps ciuitatis filiam ei nuptui dedit, cuius pecunia tam ieiunos penates uidebat, qn ipſe quoq; adeo inops deceſſit, ut niſi fundus, quẽ unũ reliquerat, ueniſſet, uxor eius dotẽ unde reciperet, nõ extitiſſet. Animi uirorũ, & fœminarum uigebant in ciuitate, eorũmq; bonis, dignitatis æſtimatio cunctis in rebus ponderabatur. hæc imperia cõciliabant, hæc iungebant affinitates hæc in foro, hæc in curia, hæc intra priuatos parietes, plurimũ poterat, patriæ. n. rem unuſquiſq;, nõ ſuã, augere properabat, pauperq; in diuite, q̃ diues in paupere imperio uerſari malebat. atq; huic tam p̃claro propoſito illa merces reddebatur, quod nihil eorũ, q̃ uirtuti debentur, emere pecunia licebat, inopiæq; illuſtrium uirorum, publice ſuccurrebatur.

De Cn. Scipione.

Itaq; cum ſecundo punico bello Cn. Scipio ex Hiſpania ſenatui ſcripſiſſet, petẽs ut ſibi ſucceſſor mitteretur, q̃ filiã uirginẽ adultæ iam ætatis haberet, neq; ei

ſine ſe dos expediri poſſet, ſenatus ne res publica bono duce careret, patris ſibi partes deſumpſit, cōſilioq́; uxoris, ac ꝓpinquorū Scipiōis cōſtituta dote, ſummā eius ex ærario erogauit, ac puellam nuptui dedit. dotis modus. xl. millia æris fuit. qua nō ſolū humanitas Patrū. C. ſed etiam habitus ueterum patrimoniorū cognoſci pōt. nāq; adeo fuerūt arcta, ut Tarcia Ceſonis filia maximā dotem ad uirū. x. millia æris attuliſſe uiſa ſit. & Megulia, qa cū qngentis millibus æris mariti domum intrauit, dotatæ cognomē inuenerit. Idem ſenatus Fabricii Lucini, Scipionisq́; filias ab indotatis nuptiis liberalitate ſua uindicauit, qm̄ paternæ hæreditati præter opimā gloriam, nihil erat, quod accæptum referret.

De M. Scauro.

M. autem Scaurus, quantulam à patre hæreditatem accæpit, in primo libro eorū, quos de uita ſua ſcripſit, refert. ait enim ſibi decē ſola mancipia, totumq́; cenſum quinq; atq; triginta millium numum relictum. in hac enim ille pecunia futurus ſenatus princeps nutritus eſt ſpiritus. Hæc igitur exempla reſpicere his acquieſcere ſolatiis debemus, qui paruulos cenſus noſtros nunquā querelis uacuos eſſe ſinimus. nullum autem uel admodum parui ponderis argentū, paucos ſeruos, ſeptē iugera aridæ terræ, indigentia domeſtica impenſa funera inopes dotum filias, ſed egregios cōſulatus, mirificas dictaturas, innumerabiles triumphos cernimus. Quid ergo mendicam Fortunam quaſi præcipuum generis humani malū diuturnis conuitiis laceramus? quæ non ut abun-

dantibus, ita fidis uberibus Publicolas, Aemilios, Fabricios, Curios, Scipiones, Scauros, hisq; paria robora uirtutis aluit. exurgamus potius animis, pecuniæq; aſpectu debilitatos ſpũs, priſtini tp̃is memoria recreemus. nãq; per Romuli caſam, perq; ueteris capitolii humilia tecta, & æternos ueſtæ focos, fictilibus etiamnum uaſis cõtentos, iuro, nullas diuitias, paupertati talium uirorum poſſe præferri.

DE VERECVNDIA. Cap. V.

EQua tempeſtiuus ad uerecundiam tranſitus uidetur. Hæc. n. iuſtiſſimis uiris præcepit, ut priuatas facultates negligerent, publicas quã ampliſſimas eſſe cuperent. digna cui perinde ac cœleſti numini templa extruantur, aræq; conſecrẽtur quia parens eſt omnis honeſti conſilii, tutela ſolennium officiorũ magiſtra innocentiæ, chara proximis, accepta alienis, omni loco, omni tempore, fauorabilem præſeferens uultum.

De populi Verecundia.

Sed ut à laudibus eius ad facta ueniamus, à condita urbe uſq; ad Africanum, & Tiberium longum conſules promiſcuus Senatui, & populo ſpectandorum ludorũ locus erat. nũquã tñ qſquã ex plebe in theatro ante P. C. ſpectare ſuſtinuit. Adeo circũſpecta noſtræ ciuitatis uerecundia fuit. Quæ quidẽ certiſſimum ſui documentum etiam illo die exhibuit, quo L. Flaminius extrema in parte theatri conſtitit, qui à M. Catone, & L. Flacco cenſoribus ſenatu motus fuerat. conſulatus iam bonore defunctus, frater etiã

T. Flaminii, Macedoniæ, Philippiq́; uictoris: omnes enim eum tranſire in locum dignitati ſuæ debitum coegerunt. De Ter. Var.

Confregit remp. Terentius Varro Cannenſis pugnæ temerario ingreſſu. idē delatam ſibi ab uniuerſo ſenatu & populo dictaturam recipere nō ſuſtinendo, pudore culpam maximæ cladis redemit, effecitq́;, ut acres deorū iræ modeſtia ipſius moribus imputarētur. Itaq; titulo imaginis eius ſpecioſius nō recepta Dictatura, quā aliorum geſta aſcribi poteſt.

De Cn. Scipione, & Scriba Cicereio.

Nos autem ad p̄clarum uerecundiæ opus tranſgrediamur. magna cū inuidia fortuna p̄toriis comitiis Africani ſuperioris filium Cn. Scipionem & ſcribā Cicereium in campum deduxerat, utq́; nimis impotens ſermone uulgi carpebatur, quod tāti uiri ſanguinem, clientelamq́; comitiali certamine confuderat. Cæterum crimen eius in ſuā laudem Cicereius conuertit. Nā ut uidit omnibus ſe centuriis Scipioni anteferri, templo deſcendit, abiectaq́; candida toga cō petitoris ſui ſuffragatorem agere cœpit, ut ſcilicet p̄turam melius Africani memoriæ cōcederet, q̄ ſibi uendicaret. necnō, & ſi maximo uerecūdiæ precio, Scipio tunc honorem adeptus eſt, Cicereio tn̄ magis gratulati ſunt. De L. Craſſo.

Ac ne protinus comitiis abeamus; conſulatum petens L. Craſſus, cum omnium candidatorum more, circum forum ſupplex populo ire cogeretur, nūquā adduci potuit, ut id p̄ſente Q. Scæuola grauiſſimo, & ſapiētiſſimo uiro ſocero ſuo faceret. Itaq; rogabat eū

ut à ſe, dum ineptæ rei inſeruiret, diſcederet. maiorẽ uerecũdiã dignitatis eius, q̃ cãdidæ togæ ſuæ reſpectum agens. De Pompeio Magno.

Pompeius *aũt Magnus Pharſalica acie uictus à Cæſare, cũ poſtero die Lariſſam intraret, oppidiq; illius uniuerſus* populus *ob uiam ei proceſſiſſet, ite, inqt, & iſtud officium p̃ſtate uictori. dicerem nõ dignus q uinceretur, niſi à Cæſare eẽt ſuperatus, certe modeſtus in calamitate.* Nam *qa dignitate ſua uti iam non poterat, uſus eſt uerecundia.*

De C. Iulio Cæſare.

Quam *p̃cipuam in* Caio *quoq; Cæſare fuiſſe ſæpenumero apparuit, & ultimus eius ſignificauit dies. compluribus enim paricidarum uiolatus mucronibus, inter ipſum illud tempus, quo diuinus ſpiritus mortali ſ cernebatur à corpore, ne tribus quidẽ & uiginti uulneribus, quin uerecundiæ obſequeretur, abſterreri potuit. ſiquidem utraq; togam manu demiſit, ut iſ rior pars corporis tecta collaberetur. in hunc modum non homines* expirant, *ſed* Dii *immortales ſedes ſuas repetunt.*

Externa. De Spurina.

Quod *ſequitur externis adnectam, qa ante geſtum eſt, q̃* Hetruriæ *ciuitas daretur. excellẽtis in ea regiõe pulchritudinis adulescens nomine* Spurina. *Cũ mira ſpecie complurium fœminarum illuſtrium ſolicitaret oculos, ideoq; uiris, ac parentibus earum ſe ſuſpectum eſſe ſentiret, oris decorem uulneribus cõfudit, deformitatemq; ſanctitatis ſuæ fidẽ, quã formã irritamentum alienæ libidinis eſſe maluit.*

De quodam ſene Athenienſi.

Athenis quidam ultimæ ſenectutis, cum ſpectatum ludos in theatrum ueniſſet, eumq́; nemo è ciuibus ſeſſum reciperet, ad Lacedæmoniorũ legatos forte puenit, qui hominis ætate moti, canos eius, & annos, aſſurgendi officio ueneriti ſunt, ſedemq́; ei inter ipſos honoratiſſimo loco dederunt. quod ubi fieri populus aſpexit. maximo plauſi alienæ urbis uerecũdiam comprobauit. ferunt tunc unum è Lacedæmoniis dixiſſe, ergo Athenienſes qd rectũ ſit, ſciunt, ſed id facere negligunt.

DE AMORE CONIVGALI. Cap. VI.

à Placido, & leni affectu, ad æque honeſtũ, uerum aliquanto ardentiorem, & concitatiorem pergam, legitimiq́; amoris, quaſi quaſdam imagines, non ſine maxima ueneratione contemplandas lectoris oculis ſubiiciam. ualẽter inter coniuges ſtabilita fidei opera percurrens, ardua imitatu, cæterum cognoſci utilia. quia excellentiſſima animaduertenti, ne mediocria quidem præſtare, rubori oportet eſſe,

De T. Graccho, & Cornelia eius uxore.

Tiberius Gracchus anguibus domi ſuæ, mare, ac fœmina apprehẽſis, certior factus ab aruſpice mare dimiſſo, uxori eius, fœmina, ipſi celerem obitum inſtare, ſalutarem coniugi potius, quàm ſibi partem ſecutus augurii, marem necari, fœminam dimiti iuſſit, ſuſtinuitq́; in conſpectu ſuo ſe ipſum in interitu ſerpentis occidi. Itaq́; Corneliam neſcio utrum fœli

ſiorem dixerim, quod talem uirum habuerit, an miſeriorem, quod amiſerit.

De Admeto Rege Theſſaliæ.

O te Theſſaliæ rex Admete crudelis, & diri fati crimine ſub magno iudice damnatum, qui cõiugis tuæ fata pro tuis permutari paſſus es, eaq́; , ne tu extinguereris, uoluntario obitu conſumpta, lucem intueri potuiſti. & certe prius parentum indulgentiam tentaueras, fœmineo animo impar inuentus.

De C. Plautio.

Vilior Graccho iniquæ fortunæ uictima, ſ͡q͡uis ſenatorii uir ordinis C. Plautius Numida, ſed in cõſimili amore, par exẽplum. morte. n. uxoris audita, doloris impotens, pectus ſuũ gladio percuſſit. Interuentu deinde domeſticorũ incœptũ exequi prohibitus, colligatusq́; , ut primũ eſt occaſio data, ſciſſis faſciis, ac uulnere diuulſo, conſtãti dextera, ſpiritum luctus acerbitate permeſtũ, ex ipſis præcordiis, & uiſceribus hauſit, tam uiolenta morte teſtatus, quantum maritalis flammæ illo pectore clauſum habuiſſet.

De M. Plautio.

Eiuſdem ut nominis, ita amoris quoq; M. Plautius. nam cum imperio Senatus claſſem ſociorũ. lx. nauium in Aſiã reduceret, Tarẽtũq́; appuliſſet, atq; ibi uxor eius Horeſtilla, quæ illuc eum proſecuta fuerat, morbo preſſa deceſſiſſet, funerata ea, & in rogũ impoſita, inter officium ungendi, & oſculãdi, ſtricto ferro incubuit, quem amici ſicut erat togatum, & calceatum, corpori cõiugis iunxerunt, ac deinde ſubiectis facibus, utrunq; unà cremauerunt. quorum ibi

factum ſepulchrum Tarenti etiamnum conſpicitur, qđ uocatur τῶν φιλούτων. nec dubito, qn ſiquis modo extinctis ſenſus ineſt, Plautius, & Horeſtilla, fati conſortione, geſtientes uultus tenebris intulerit. ſaneq; ubi idẽ & maximus, & honeſtiſſimus amor eſt, aliquãto preſtat morte iungi, quã uita diſtrahi.

De Iulia Caii Cæſaris filia.

Cõſimilis affectus Iuliæ C. Cæſaris filiæ annotatus eſt quæ, cum ædilitiis comitiis Pompeii Magni cõiugis ſui ueſtem cruore reſperſam è campo domũ relatã uidiſſet, territa metu nequa uis ei eſſet allata, exanimis cõcidit, partumq;, quẽ utero cõcæptum habebat ſubita animi conſternatiõe, & graui dolore corporis eiicere coacta eſt, atq; ita expirauit. magno qdẽ cũ totius terrarum orbis detrimẽto. cuius trãquillitas tot ciuilium bellorum truculentiſſimo furore perturbata non eſſet, ſi Cæſaris, & Pompeii concordia, cõmunis ſanguinis uinculo conſtricta manſiſſet.

De Porcia Catonis filia Vxore Bruti.

Tuos quoq; caſtiſſimos ignes Porcia M. Catonis filia cuncta ſæcula debita admiratione proſequũtur. quæ cum apud Philippos uictum, & interẽptum uirum tuũ Brutum cognoſceres, quia ferrum non dabatur, ardentes ore carbones haurire non dubitaſti, muliebri ſpiritu uirilẽ patris exitũ imitata. Sed neſcio an hoc fortius, quod ille uſitato, tu nouo genere mortis abſumpta es.

Externa.

Sunt & alienigeni amores iuſti, obſcuritate ignorantiæ non obruti. ex quibus paucos attigiſſe ſatis erit. Gentis Cariæ Regina Arthemiſia uirum ſuũ Mau-

ſolum fato abſumptum, quantopere deſyderarit, leue eſt, poſt conquiſitorum omnis generis honorum, monimentiq; uſq; ad ſeptem miracula prouecti magnificentiam. argumentari. Quid enim aut eos colligas? aut de illo inclyto tumulo loquare? cum ipſa Mauſoli uiuum, ac ſpirans ſepulchrum fieri concupierit, eorum teſtimonio, qui illam extincti oſſa potioni aſperſa, bibiſſe tradunt.

De Hipſicratea Vxore Mithridatis.

Hipſicratea quoq; Regina Mithridatem coniugẽ ſuum effuſis charitatis habenis amauit. propter quem pcipuum formæ ſuæ decorem in habitum uirilẽ cõuertere uoluptatis loco habuit. tonſis. n. capillis equo ſe, & armis aſſueſecit, quo facilius laboribus, & periculis eius interſſet. quetiã uictũ à Gn. Põpeio per efferatas gentes fugientẽ, animo pariter, & corpore infatigabili ſecuta eſt. cuius tanta fides aſperarum, atq; difficilium rerum Mitridati maximũ ſolatium, & iucundiſſimũ lenimentũ fuit cũ domo. n. & penatibus uagari ſe credidit uxore ſimul exulante.

De Lacedæmone.

Verum qd Aſiam, qd barbariæ immenſas ſolitudines, qd latebras pontici ſinus ſcrutor? Cũ ſplendidiſſimũ totius Græciæ decus Lacedæmon pcipuũ uxoriæ fidei ſpecimen tantũ non noſtris oſtentet oculis, pluri mis, & maximis patriæ ſuæ laudibus admiratione facti comparandum.

De Minyis.

Minyæ, quorum origo ex inclyto ſociorum Iaſonis numero lemniorum in inſula concepta, per aliquot ſeculorum uices ſtabilis in ſede manſerat, à pelaſgicis

expulſi armis,alienæ opis indigentes,excelſa Tayge-
getorum montium iuga ſupplices occuparunt. quos
Spartana ciuitas reſpectu Tyndaridarum(nãq; in
illo nobilis famæ nauigio deſtinatum ſyderibus par
fratrum fulſerat)deductos inde,legibus,cõmodisq́;
ſuis immiſcuit. Sed hoc tantum beneficium in iniu-
riam benemeritæ urbis regnum affectantes uerte-
runt. Igitur publicæ cuſtodiæ incluſi capitali ſei ua
bantur ſupplicio. quod cum uetere inſtituto Lace-
dæmoniorum,nocturno tempore paſſuri eſſent,con
iuges eorum illuſtris ſanguinis, ibi uelut allocuturæ
perituros uiros,impetrato à cuſtodibus aditu, carce
rem intrarunt,commutataq́; ueſte,per ſimulationẽ
doloris,uelatis capitibus eos abire paſſæ ſunt. Hoc
loco quid aliud adiecerim,quã dignas fuiſſe,quibus
Minyæ nuberent?

DE AMICITIA. Cap. VII.

Contemplemur nunc amicitiæ uinculum po-
tens,& preualidum,neq; ulla ex parte ſangui
nis uiribus inferius. hoc etiam certius,& ex- I
ploratius,quia illud naſcendi ſors fortuitum opus,
hoc uniuſcuiuſq; ſolido iudicio incoacta uoluntas
contrahit. Itaq; celerius ſine reprehenſione propin
quum auerſere,quàm amicum. quia altera direptio-
ni utiq; iniquitatis,altera leuitatis crimini ſubiecta
eſt. Cum enim deſerta ſit futura uita hominis nul-
lius amicitiæ cincta præſidio,tam neceſſariũ ſubſi-
dium temere aſſumi non debet,ſemel autem appre-
hẽſum,recte ſperni nõ cõuenit. Syncerę uero fidei

amici p̃cipue in aduerſis rebus cognoſcuntur, in quibus quicquid p̃ſtatur, totum à conſtanti beneuolẽtia pficiſcitur. fœlicitatis cultus, maiore ex parte adulationi, q̃ charitati erogatus, certe ſuſpectus eſt, ꝑinde ac plus ſemper petat, quã ipendat. Accedit huc, quod infractæ fortunæ homines, magis amicorum ſtudia deſyderant, uel p̃ſidii, uel ſolatii gratia. Nam læta quidem, & proſpera negotia, utpote cum diuina ſuffragatione foueantur, humana minus indigẽt. Tenacius igitur eorũ nomina poſteritatis memoria apprehendit, qui aduerſos amicorum caſus non deſeruerũt, quã q proſperũ uitæ curſum comitati ſunt. Nemo de Sardanapali familiaribus loquitur. Oreſtes Pylade pene amico, quã Agamemnone patre notior eſt. Siquidẽ illorum amicitia in conſortiõe delitiarum, & luxuriæ contabuit, horum duræ, atq; aſperæ conditionis ſolatium, ipſarum miſeriarum experimento enituit. Sed quid externa attingo, cum domeſticis prius liceat uti?

De Tiberio Graccho, & C. Bloſio.

Inimicus patriæ fuiſſe Gracchus exiſtimatus eſt, nec immerito, qa potentiam ſuam, ſaluti eius p̃tulerat. quã cõſtantis tamen fidei, amicum etiam in hoc tam prauo propoſito C. Bloſium cumanum habuerit, operæpreciũ eſt cognoſcere. hoſtis iudicatus, ultimo ſupplicio affectus, ſepulturæ honore ſpoliatus, beneuolentia tamen eius non caruit. Nã cũ Senatus Rutilio, & Lennati COSS. mandaſſet, ut in eos, qui cum Graccho conſenſerant, more maiorum animaduerterent, te ad Læliũ, cuius conſilio p̃cipuo COSS.

utebantur,

utebantur, pro ſe Bloſius deprecatum ueniſſet, familiaritatiſq; excuſatione uteretur, atq; is dixiſſet. Quid ſi te Gracchus templo Iouis Opt. Max. faces ſubſides re iuſſiſſet, obſecuturus ne uoluntati ipſius propter iſtam, quā iactas, familiaritatem, fuiſſes? Nunquam iſtud, inquit, Gracchus imperaſſet. ſatis, immo ēt nimiū. totius nanq; ſenatus conſenſu damnatos mores defendere auſus ē. Verū qđ ſequitur multo audacius, multoq; periculoſius. cōpreſſus. n. perſeuerāti interrogatione Lælii in eodem conſtantiæ gradu ſtetit. ſeq; etiā, hoc ſi modo Gracchus annuiſſet, facturū reſpondit. Quis illū ſceleratū putaſſet fuiſſe, ſi tacuiſſet? Quis ēt nō ſapientē, ſi pro neceſſitate tēpis locutus eſſet? At Bloſius nec ſilentio honeſto, nec prudēti ſermone ſalutē ſuā, nequa ex parte infœlicis amicitiæ memoriā deſereret, tueri uoluit.

De. C. Graccho, & Pomponio, & Lectorio.

In eadem domo æque robuſta conſtantis amicitiæ exēpla oboriuntur. proſtratis enim iam & perditis C. Gracchi cōſiliis, rebuſq;, cum tota eius cōſpiratio late quæreretur, deſertū omni auxilio, duo tantū amici Pomponius & Lectorius ab infeſtis, & undiq; ruentibus telis, oppoſitus corporū ſuorū texerūt. quorum Pomponius, quo is facilius euaderet, cōcitatum ſequētium agmen in porta Trigemina aliquandiu acerrima pugna inhibuit. nec uiuus pelli potuit, ſed multis confectus uulneribus tranſitū ſuper cadauer ſuum eis (credo ēt poſt fata inuitus) dedit. Lectorius aūt i pōte ſublicio cōſtitit, & eum, donec Gracchus tranſiret, ardore ſpūs ſui ſepſit, ac ui iam multitudi

nis obrutus, conuerſo in ſe gladio, celeri ſaltu ꝓfun dum Tyberis petiit. quamq; in eo ponte charitatem toti patriæ Horatius Cocles exhibuerat, unius ami citiæ, adiecta uolūtaria morte pſtitit ꝙ bonos Grac chi, ſi aut Patris, aut materni Aui ſectā uitæ ingre di uoluiſſent, habere milites potuerant? Quo. n. im petu qua perſeuerātia animi Bloſius, & Pōponius, & Lectorius trophæa, ac triūphos eorū adiuuiſſet, furioſi conatus tam ſtrenui comites? ſiniſtris quidem auſpiciis amicitiæ conditionē ſecuti ſed quo miſerio ra, hoc certiora fideliter cultæ nobilitatis exempla.

De Lucio Rhegyno.

Lucius autem Rhegynus, ſi ad debitam publico mini ſterio ſynceritatem exigatur, poſteritatis conuitio la cerandus. ſi amicitiæ fido pignore æſtimetur, in op timo laudabilis conſcientiæ portu relinquendus eſt. Trib. n. Plebis Cepionem in carcerem coniectum, de illius culpa exercitus noſter à Cibris, & Theu tonibus uidebatur deletus, ueteris, arctæq; amici tiæ memor, publica cuſtodia liberauit, nec eatenus amicū egiſſe cōtētus, etiā fugæ eius comes acceſſit, Pro magnū, & inexpugnabile tuum numen amici tia, cum ex altera parte reſp. manum iniiceret, ex altera tua illum dextra traheret, & illa ut ſacro ſanctus eſſet uellet, exigeret. Tu exilium indiceres, adeo blādo uteris imperio, quod is ſuppliciū honori prætulit. admirabile eſt opus tuum, ſed quod ſequi tur aliquanto laudabilius. Recognoſce. n. quouſq; Volumnii conſtantem erga amicum ſuum charita tem ſine ulla reip. iniuria euexeris, qui ortus eque

ſtri loco cum Marcum Lucullum familiariter coluiſſet, eumq; M. Antonius, quod Bruti, & Caſſii partes ſecutus fuerat, interemiſſet, in magna fugiendi licentia, exanimi amico adhæſit. hucuſq; in lachrymas, & gemitus profuſus, ut nimia pietate cauſam ſibi mortis accerſeret. Nam propter pcipuam, & pſeuerantem lamẽtationẽ ad Antonium pertractus eſt. cuius poſtq̃ in cõſpectu ſtetit. Iube me, inquit, imperator protinus ad Luculli corpus perductũ occidi. Neq;. n. abſumpto illo ſupereſſe debeo, cũ ei infœlicis militiæ author extiterim. Quid hac fidelius beneuolentia? mortem amici, hoſtis odio leuauit, uitam ſuam, conſilii crimine aſtrinxit. quoq; illum mirabiliorem redderet, ſe fecit inuiſiorem. nec difficiles antonii aures habuit. ductusq; quo uoluerat, Luculli dexterã auide oſculatus, caput, quod abſciſſum iacebat, ſublatum pectori ſuo applicauit, ac deinde demiſſam ceruicem uictoris gladio præbuit.

De Theſeo, & Perithoo.

Loquatur nunc Græcia nefandis Theſea Pirithoi amoribus ſubſcribẽtem, Ditis ſe patris regnis cõmiſiſſe. uani eſt illud narrare, ſtulti credere. miſtum cruorẽ amicorũ, & uulneribus innexa uulnera, mortemq; morti inhærentẽ uidere. hæc uera Romanæ amicitiæ indicia illa gentis ad fingendam paratæ, mõſtro ſimilia mendacia. De L. Petronio.

Lucius quoq; Petronius huiuſce laudis cõſortionem merito uendicat. pari enim inclytæ amicitiæ auſu, par gloriæ portio aſſerenda eſt. admodũ humili loco natus, ad equeſtrem ordinem, & ſplẽdidæ militiæ ſti

pendia P. Cœlii beneficio peruenerat. cui gratũ animum, quia in materia læta exhibere non contigerat, in ea, quam iniquam fortuna eſſe uoluit, cum multa fide p̃ſtitit. erat ab Octauio COS. Placentiæ p̃poſitus Cœlius. qua Cinnano exercitu capta, & ſenior iam, & graui ualetudine affectus, ne in ptãtem hoſtium ueniret, ad auxilium dextræ Petronii confugit. quem is ab incœpto conſilio fruſtra conatus abſtrahere, in iiſdem perſeuerantẽ precibus, iteremit, cæditq́; eius ſuam iunxit, ne eo iacente, per quẽ oĩa dignitatis icremẽta aſſecutus fuerat, ſupereſſet. Ita alterius fato uerecundia, alterius pietas cãm p̃buit.

De Seruio Terentio.

Iungendus eſt Petronio Ser. Terentius, quãquã ei ſicut cupierat, pro amico ſuo perire nõ contigit. Incœpto nãq; egregio, nõ irrito euentu æſtimari debet, quia quãtũ in illo fuit, & ipſe extinctus eſt, & D. Brutus periculum euaſit mortis. qui fugiens à Mutina, ut ad ſe interficiendũ ab Antonio miſſos equites aduenisſe cognouit, quodam in loco iuſtæ pœnæ debitum ſpiritum tenebris furari conabatur. eoq́; iam facta irruptione, Terentius fidei mendacio obſcuritate ipſa ſuffragante, Brutum ſe eſſe ſimulauit, & corpus ſuũ trucidandũ equitibus obiecit. Verum cognitus à Furio, cui Brutianæ ultionis officium mandatum fuerat, nece ſua, amici ſupplicium diſcutere non potuit. ſic inuitus fortuna cogente uixit.

De Decimo Lælio, & M. Agrippa.

Ab hoc horrido, & triſti pertinacis amicitiæ, ad lætum & ſerenum uultum tranſeamus, atq; inde eam euo-

catam, ubi omnia lachrymis, gemitu, cædibus, fue
rant referta, in eo, quo dignior eſt, fœlicitatis domi
cilio collocemus, gratia, honore, abundantiſſi
miſq; opibus, fulgente. Orere igitur ab illa, quæ ſan
ctorum umbris dicata eſſe creditur, ſede, hinc Deci
me Læli, illic M. Agrippa, alterũ uirorũ, alterũ deo
rũ maximũ amicũ, & certa mẽte, & ſecũdis omini
bus ſortiti, totumq; beatæ turbæ gregem, qui ueſtro
ductu ueneranda ſynceræ fidei ſtipendia, laudibus,
& premiis onuſtus peregit, in lucem uobiſcum pro
trahite. ueſtros. n. conſtãtes animos, ueſtra ſtrenua
miniſteria ueſtram inexpugnabilem taciturnitatẽ,
proq; dignitata, & ſalute amicorũ perpetuã excu
bationẽ teſtatiorẽ beneuolentiã, & rurſus harum
rerum uberrimos fructus, poſterior intuens ætas,
in excolendo iure amicitiæ, ꝙ libentius, tam etiã re
ligioſius erit operata. Hæret animus i domeſticis,
ſed aliena quoq; benefacta referre Romanæ urbis
candor hortatur. Externa.

Damon & Pythias Pythagoricæ prudentiæ ſacris ini
tiati, tam fidelem inter ſe amicitiã iunxerũt, ut cũ
alterũ ex his Dionyſius Syracuſanus īterficere uel
let, atq; is tp̃s ab eo, quo prius, ꝙ periret, domũ pro
fectus res ſuas ordinaret ĩpetrauiſſet, alter uadem
ſe pro reditu eius tyranno dare non dubitauit. ſolu
tus erat piculo mortis, q modo gladio ceruices ſubie
ctas habuerat. idemq; caput ſuum ſubiecerat, cui ſe
curo uiuere licebat. Igitur omnes, & in primis Dio
nyſius, nouæ, atq; ancipitis rei exitũ ſpeculabãtur.
appropinquante deinde finita die, nec illo redeũte,

unuſquiſq; ſtultitiæ tam temerarium ſponſorē damnabat. at is nihil ſe de amici conſtantia metuere prædicabat. eodem autem momento, & hora, à Dionyſio conſtituta, qui eam acceperat ſuperuenit. admiratus amborum animum tyrannus ſupplicium fidei remiſit. Inſuperq; eos rogauit, ut ſe in ſocietatem amicitiæ, tertium ſodalitii gradum ultima culturũ beneuolentia reciperent. Hæ ſane uires amicitiæ, mortis contemptum ingenerare, uitæ dulcedinem extinguere, crudelitatem manſuefacere, odium in amorem conuertere, pœnam beneficio penſare potuerunt quibus penè tantum uenerationis, quantum deorum immortaliũ cerimoniis debetur. Illis .n. publica ſalus, iis priuata continetur. atq; ut illarum ædes ſacra domicilia, harum fida hominum pectora quaſi quodam ſancto ſpiritu referta templa ſunt.

De Alexandro.

Quod ita eſſe Rex Alexander ſenſit Darii caſtris, in q bus omnes neceſſarii eius erant, potitus, Epheſtiõe gratiſſimo ſibi latus ſuum tegente ad eos alloquẽdos uenit, cuius aduentu mater Darii recreata humi ꝓſtratum caput erexit. Epheſtionẽq;, quia ei & ſtatura, & forma præſtabat, more Perſarum adulata tanquam Alexandrum ſalutauit. admonita deinde erroris per ſummam trepidationem excuſationis uerba quærebat. cui alexander, nihil eſt, inqt, quod hoc nomine confundaris. Nam & hic Alexander eſt. utri prius gratulemur? qui hoc dicere uoluit? an cui audire contigit? maximi enim animi rex,

etiam totum terrarum orbem aut uictoriis, aut ſpe complexus, tam paucis uerbis ſe, cum comite ſuo partitus eſt. O donum inclytæ uocis danti pariter atq; accipienti ſpecioſum.

De Pompeio.

Quod priuatim quoq; merito ueneror clariſſimi, ac diſertiſſimi uiri prōptiſſimam erga me beneuolentiam expertus. nec metuo ne parum cōueniat mihi Pompeium meum inſtar eſſe Alexandri, cum illi Ephestio ſuus, alter fuerit Alexander. Ego uero grauiſſimo crimini ſim obnoxius, conſtantis, & benignæ amicitiæ exempla ſine ulla eius mentione tranſgreſſus, cuius in animo uelut in parentum amantiſſimorum pectore, lætior uitæ meæ ſtatus uiguit. triſtior acquieuit. à quo omnium incrementa commodorum ultro oblata cæpi. per quē tutior aduerſus casus ſteti, q ſtudia mea ductu, & auſpiciis ſuis lucidiora, & alacriora reddit. Itaq; pauci inuidiam quorundam optimi amici iactua, uidelicet quia fructu torſeram, non quidem meo merito gratiam meam, quantacunq; cum iis fuit, qui ea uti noluerant, partitus. uerum nulla tam modeſta fœlicitas eſt, quæ malignitatis dentes uitare poſſit, & quo ſeceſſu quoſdam fugeris, aut quibus inſulis miſericordiæ permulſeris, ne ut alienis malis perinde, ac bonis ſuis lætentur, ac geſtiant? diuites ſunt aliorum iacturis. locupletes calamitatibus. immortales funeribus ſed illi quatenus alienis incommodis ſuorum adhuc expertes inſultent, optima uindex inſolentiæ uarietas humanæ conditionis uiderit.

Inuidia

NOſtrum opus pio egreſſu ad propriã rem ꝑ uectum in ſuum ordinem reuocetur, liberalitatisq; commemorationi uacemus. Cuius duo ſunt maxime probabiles fontes, uerum iudicium, & honeſta beneuolentia. nam cum ab his oritur, nunc demum eius ratio conſtat. dono autem ipſi gratiam & magnitudo quidem ſua, ſed efficaciorem aliquanto opportunitas conciliat.

De Fabio Maximo.

Accedit. n. pretio rei, inæſtimabile momentum occaſionis, quæ Fabiũ Max. tot ante ſæcula ob paruã pecuniæ ſummã erogatæ, ad hoc uſq; tp̃s laudabilem fecit. Captiuos. n. ab Hannibale interpoſita pactione nummorũ recæperat. qui cum à ſenatu non p̃ſtarentur, miſſo in urbem filio, fundum, quẽ unicũ poſſidebat, uendidit, eiusq; preciũ Hannibali protinus numerauit. Si ad calculos reuocetur, paruũ utpote ſeptem iugeribus, & hoc in pupinia addictis redactũ. ſi animo ꝓrogantis, omni pecunia maius. ſe. n. patrimonii, q̃ꝑ patriã fidei inopem eſſe maluit. eo qdem maiore cum cõmendatione, quod proni ſtudii certius indiciũ eſt ſupra uires niti, quã uiribus ex facili uti. alter enim qd poteſt, præſtat. alter etiã plus, q̃ꝑ poteſt.

De Buſa.

Itaq; eiuſdem temporis fœmina Buſa nomine, regionis autem Appuliæ ditiſſima, merito quidẽ liberalitatis teſtimoniũ recæpit, ſed excellentes opes ſuas Fabianis rei familiaris anguſtiis nõ cõparauerit.

Nã & ſi circa decẽ millia ciuiũ noſtrorũ Cannenſis prælii reliquias benigniſſime inter canuſina mœnia alimenta ſuſtentauit, ſaluo tũ ſtatu fortunarum ſuarum munificam ſe Po. Ro. præſtitit. Fabius in honorem patriæ, paupertatem inopia mutauit.

De Quinto Conſidio.

In Quinto quoq; Conſidio ſaluberrimi exempli nec ſine paruo ipſius fructu, liberalitas annotata eſt. qui Catilinæ furore ita conſternata rep. ut ne à locupletibus quidem debitæ pecuniæ, propter tumultũ, pͣcciis poſſeſſionum diminutis, ſolui creditoribus poſſent, cũ centies, atq; quinquagies. HS. ſummam in fœnore haberet, neq; de ſorte quẽquã debitorũ ſuorum, neq; de uſura appellari à ſuis paſſus eſt. quantumq; in ipſo fuit, amaritudinem publicæ confuſiõis priuata trãquillitate mitigauit opportune, mirificeq; teſtatus, ſe numorum ſuorum, non ciuilis ſanguinis eſſe fœneratorem. Nam qui nũc pͨcipue negociatione delectantur, cum pecuniam cruentam domum retulerint, q̃ improperando gaudio exultent, recognoſcent, ſi diligenter S. Conſultũ, quo Conſidio gratiæ actæ ſunt, legere non faſtidierint.

De Populo Romano.

Queri iandudum mecum Po. Ro. uidetur, quod, cum ſingulorum munificẽtiam conſecter, de ſua taceam. ad ſummam enim eius laudem pertinet, quem animum regibus, & urbibus, & gentibus præſtiterit, recognoſci, quia omne præclari facti decus, crebra memoria in ſeipſo reuireſcit. Aſiam bello captam Attalo regi muneris loco poſſidẽdã tribuit, eo exi

celſius, & ſpecioſius urbi noſtræ futurum imperiũ credens, ſi ditiſſimam, atq; amœniſſimam partem terrarum orbis, in beneficio, q̃ in fructu ſuo reponere maluiſſet. ipſa uictoria donũ fœlicius, q̃ multum occupaſſe, habere inuidiam potuit, tantum tribuiſſe gloria carere non potuit.

De T. Quintio Flaminio.

Illius uero Romanæ liberalitatis cœleſtem ſpiritum, nullæ litteræ ſatis dignis laudibus pſequuntur. Philippo. n. Macedoniæ rege ſuperato, cum ad inſigne ſpectaculum tota Græcia cõueniſſet, Quintius Flaminius tubæ ſigno, ſilentio facto, per præconẽ hæc uerba recitari iuſſit. S. P. Q. R. & Quintus Flaminius imperator, omnes Græciæ urbes, q̃ ſua ditione Philippi regis fuerunt, liberas, atq; immunes eẽ iubet. Quibus auditis, maximo, & inopinato gaudio homines perculſi, primo ueluti nõ audiſſe ſe, q̃ audierunt credentes, obticuerunt. Iterata deinde pronunciatione pconis, tanta cœlum clamoris alacritate compleuerunt, ut certe conſtet, aues, q̃ ſuperuolabant, attonitas, pauentesq; decidiſſe. magni animi fuiſſet à tot captiuorũ capitibus, ſeruitutẽ detraxiſſe, quod tunc nobiliſſimis, & opulẽtiſſimis urbibus, Po. Ro. libertatem largitus eſt. ad cuius maieſtatem pertinet, nõ ſolũ, quod ipſe benigne tribuit, ſed etiã quod alio tribuente ſenſit cõmorari. ut. n. illic commemoratæ, ita hic redditæ laudis commendatio ẽ.

De Hierone Syracuſano. Externa.

Hiero Syracuſanorum rex, audita clade, qua Romani apud Thraſimenum lacum afflicti erant, trecen

ta millia modiorum tritici, ducenta hordei, auriq; ducenta & quadraginta pondo urbi noſtræ muneri miſit. nec ignarus uerecũdiæ maiorum noſtrorũ, ne nollent accipere, in habitum id uictoriæ formauit, ut eos religione motos, munificentia ſua uti cogeret. uoluntate mittendi prius, iterum prudentia cauendi ne remitteretur, liberalis.

De Agrigentino Gillia

Subnectam huic Agrigẽtinũ Gilliam, quẽ propemodũ ipſius liberalitatis præcordia conſtat, habuiſſe. erat .n. opibus excellens, ſed multo ẽt animo, q̃ diuitiis locupletior, ſemperq; in eroganda potius, q̃ in contrahenda pecunia occupatus. adeo ut domus eius quaſi q̃dam munificentiæ officina crederetur. illinc .n. publicis uſibus apta monimenta extruebantur. illinc grata populi oculis ſpectacula edebantur illic epularũ magnifici apparatus, libentiq; animo annonæ ſubſidia tribuebantur. & cũ hæc uniuerſis priuatim alimẽta inopia laborãtibus, dotes uirginibus, paupertate preſſis ſubſidia, detrimentorũ incurſu quaſſatis, ſolatia erogabantur. hoſpites quoq; tum urbanis penatibus, tũ ẽt ruſticis tectis, benigniſſime excepti uariis muneribus ornati dimittebãtur. Quodã uero tpe quingentos ſimul Celenſium eqtes ui tẽpeſtatis in poſſeſſiones ſuas cõpulſos, aluit, ac ueſtiuit. Quid multa? nõ mortalẽ aliquem, ſed propriæ fortunæ benignũ eſſe diceres ſinũ. Ergo quod Gellias poſſidebat, omnium quaſi cõmune patrimonium erat. pro cuius ſalute, & icremẽtis, tum Agrigentina ciuitas, tum ẽt uicinæ regiones uotis excuba

bant. colloca e cōtraria parte arcas inexorabilibus clauſtris obſeratas, non'ne ꝓſtātiorem aliquāto exiſtimes illam impenſam, quā cuſtodiam?

VALERII MAXIMI. LIB. V.

De Humanitate.

Liberalitati, quas aptiores comites, quā humanitatē, & clemētiā dederim quoniā idē genus laudis expetūt. quarū prima iopia ꝓxia occupatiōe, tertia ancipiti fortuna ꝓſtatur, cūq; neſcias, quāmaxie ꝓbes, eius tamē cōmēdatio ꝓcurrere uidetur, cui nomen ex ipſo nomine q̄ſitum eſt. Ante omnia tamen humaniſſima, & clemētiſſima ſenatus acta referam. Qui cum Carthaginienſium legati ad captiuos redimēdos in urbem ueniſſent, protinus his nulla pecunia accepta, reddidit iuuenes numerum duum millitum, & ſeptingentorum quadragintatrium explētes. tantū hoſtiū exercitum dimiſſum, tantā pecuniā contemptam, tot punicis iniuriis ueniā datā, ipſos legatos obtupuiſſe arbitror, ac ſecum dixiſſe. O munificentiam gentis Romanæ deorū benignitati æquandā. O etiā noſtrā legationē ſupra uota fœlicem. nā beneficium quod nunq̄ dediſſemus, accepimus.

De Senatu Romano.

Illud quoq; non paruum humanitatis Senatus, indiciū eſt. Siphacem enim quōdā opulentiſſimū Numidiæ

regē captiuū in cuſtodia Tiburi mortuum publico funere cenſuit efferendum, ut uitæ dono honorem ſepulturæ adiiceret.

De Eiuſdem Senatus Clementia.

Conſimiliq; clementia in Perſe uſus eſt. nā cum Albæ, in qua cuſtodiæ cā relegatus erat, deceſſiſſe, Quæſtorē miſit, q eū publico funere efferret, ne reliqas regias iacere inhonoratas pateretur. hoſtibus hæc, & miſeris, & fato functis officia regibus erogata. illa amicis, & fœlicibus, & uiuis tributa ſunt.

De Eodem Senatu in Filium Maſiniſſæ.

Cōfecto Macedonico bello Muſicones Maſiniſſæ filius, cū equitibus, quos in præſidium Romanorum adduxerat, ab imperatore Paulo ad patrem remiſſus, tempeſtate claſſe diſperſa, Brunduſium æger delatus ē. quod ubi ſenatus agnouit, cōtinuo illo Quæſtorem ire iuſſit, cuius cura, & hoſpitium adoleſcēti expediretur, & omnia, quæ ualetudinem opus eſſent, pberentur, impenſæq; liberaliter tum ipſi, tum toti comitatui præſtarentur, naues etiam ut proſpicerentur, quibus ipſe bene, ac tuto cū ſuis in Africam traiiceretur, equitibus ſingulas libras argenti, & quingenos ſextertios dari imperauit. quæ tā prompta, & tam exquiſita Patrum C. humanitas efficere potuit, ut etiam ſi expiraſſet adoleſcens, æquiore animo deſyderium eius pater toleraret.

De Eodem in Pruſiam.

Idem ſenatus, cum ad gratulandum ſibi Pruſiam Bithyniæ regem Perſe deuicto uenire audiſſet, obuiam illi P. Cornelium Scipionē Quæſtorem Capuā mi

ſit. cenſuitq́;, ut ei domus Romæ, q̃ optima cōduceretur, & copiæ, non ſolum ipſi, ſed ēt comitibus eius publice pberentur. In eoq́; excipiēdo tota urbs unius humani amici uultū habuit. Ita q amantiſſimus noſtri uenerat, duplicata erga nos beneuolentia in regnū ſuū reuerſus eſt. De eodē i Ptolemæum.

Nec Ægyptus quidem Romanæ humanitatis expers fuit. Rex. n. Ptolemæus à minore fratre regno ſpoliatus petendi auxilii gratia cum paucis admodum ſeruis ſqualore obſitus Romam uenerat, ac ſe i hoſpitium Alexādrini pictoris cōtulerat. Id poſtq̃ ſenatui relatū eſt, accerſito iuuenē, q̃ potuit accurata excuſatiōe uſus, quod nec Quæſtorē illi more maiorum obuiam miſiſſet, nec publico hoſpitio eū excæpiſſet, eaq́; nō ſua negligētia, ſed ipſius ſubito, & clandeſtino aduentu dixit, & illum e curia ſubito ad publicos penates deduxit. hortatusq́; eſt, ut depoſitis ſordibus adeundi ipſius diem peteret. quin etiam curæ habuit, uti munera ei p Quæſtorē quotidie darentur. his gradibus officiorum iacētem ad regium faſtigium euexit, effecitq́;, ut plus ſpei in auxilio Po. Ro. q̃ metus in ſua fortuna reponeret.

De L. Cornelio.

Atq; ut ab uniuerſis Patribus C. ad ſingulos ueniam, L. Cornelius COS. primo punico bello, cum Olbiā oppidum cæpiſſet, pro quo fortiſſime pugnās Hanno dux Carthaginienſium occideret, corpus eius e tabernaculo ſuo amplo funere extulit. nec dubitauit hoſtis exequias ipſe celebrare. eam demū uictoriā, & apud deos, & apd homines minimū inuidiæ

habituram credens, quæ plurimum humanitatis ha-
buiſſet, De Qu. Criſpino.

Quid de Q. Criſpino loquar? cuius humanitatem po-
tentiſſimi affectus, ira, atq; gloria quatere nõ potue
runt. Badiũ campanũ, & hoſpitio benigniſſime do
mi ſuæ exceperat, & aduerſa ualetudine correp-
tum attentiſſima cura recreauerat. à quo poſt il-
lam nefariã campanorũ defectionẽ in acie ad pu-
gnã prouocatus, cum & uiribus corporis, & ani-
mi uirtutibus aliquanto eſſet ſuperior, monere igra
tum, ꝙ uincere maluit. nã quid agis inquit demẽs?
aut quo te praua cupiditas tranſuerſum rapit? pa-
rum habes publica impietate furere, niſi etiam pri
uata lapſus fueris. unus tibi Romanorum uidelicet
Quintius placet, in quo ſceleſta exerceas arma? cu
ius penatibus, & honoris uiciſſitudinem, & ſalutẽ
tuam debes. at me fœdus amicitiæ, Diiq; hoſpitales
ſancta noſtro ſanguini, ueſtris pectoribus uilia pi-
gnora, hoſtili certamine congredi tecum uetant. qn
etiam ſi in concurſu exercitũ fortuito umbonis mei
impulſu proſtatum agnouiſſem, applicatũ iam cer-
uicibus tuis mucronem reuocaſſem. tuũ ergo crimẽ
ſit, hoſpitem occidere uoluiſſe meum, non eris ho-
ſpes occiſus. proinde aliam, qua occidas, dexteram
quære. quoniam mea te ſeruare didicit. dedit utri-
q; cœleſte numẽ debitũ exitũ, ſiquidẽ in eo præ-
lio Badius obtruncatus eſt. Quintius inſigni pugna
clarus euaſit. De. M. Marcello.

Age Marci Marcelli clemẽtia, ꝙ clarum, quamq; me-
morabile exẽplũ haberi debet? q captis à ſe Syra-

turſis in arce earũ cõſtitit, ut urbis modo opulẽtiſſimæ tunc afflictæ fortunam ex alto cerneret. Cæterũ caſum eius lugubrem intuens, fletũ cohibere nõ potuit. quẽ ſiquis ignarus uir aſpexiſſet, alterius uictoriã eẽ credidiſſet. Itaq; Syracuſana ciuitas maxima clade tua aliqd admiſtũ gratulatiõis habuiſti, qa ſibi tibi incolumi ſtare fas nõ erat, leuiter ſub tam manſueto uictore cecidiſti. De Qu. Metello.

Quintus uero Metellus Celtibericum in Hiſpania gerens bellum, cum urbem Centobricam obſideret. & iam admota machina, partem meri, q̃ ſola conuelli poterat, diſiecturus uideretur, humanitatem propiquæ uictoriæ ꝑtulit. Nã cũ Rethogenis filios, qui ad eum tranſierat, Centobricẽſes machinæ ictibus obiecisſent, ne pueri in cõſpectu patris crudelis genere mortis conſumerẽtur, quãquã ipſe Rethogenes negabat eẽ ĩpedimẽto, quo minus ẽt ꝑ exitũ ſanguinis ſui expugnationẽ perageret, ab obſidiõe diſceſſit. Quo quidem tã clemẽti facto, & ſi nõ unius ciuitatis mœnia, omniũ tñ Celtiberarum urbium animos cæpit, effecitq́;, ut ad redigendas eas ditionẽ Po. Ro. nõ multis ſibi obſidionibus opus eſſet.

De Africano poſteriore.

Africani quoq; poſterioris humanitas ſpecioſe, lateq́; patuit. Expugnata. n. Carthagine circa Siciliæ ciuitates litteras miſit, ut ornamẽta templorũ ſuorũ à Pœnis rapta, ꝑ legatos recuperarẽt. Inq́; priſtinis ſedibus reponenda curarẽt. Beneficiũ Dis, atq; hominibus pariter acceptum. Huic facto par eiuſdẽ uiri humanitas. à Quæſtore ſuo haſtæ ſubiectos ca

ptiuos

uos uendente, puer eximiæ formæ, & liberalis habitus miſſus eſt. de quo cum exploraſſet Numidā eſſe, orbum relictum à patre educatum apud auunculū Maſiniſſam, eo ignorante immaturā aduerſus Romanos ingreſſum militiam. & errori illius ueniam dandam, & amicitiæ regis fidiſſimi Po. Ro. debitam uenerationem tribuendā exiſtimauit. Itaq; puerum anulo, fibulaq; aurea, & tunica laticlauia, bi ſpanoq; ſagulo, & ornato equo donatum, datis qui eum proſequerentur equitibus, ad Maſiniſſam remiſit. eos uictoriæ maximos fructus ratus, diis templorum ornamēta Romanos. regibus ſanguinem ſuum reſtituere.

De L. Paulo.

Lucii etiam Pauli in tali genere laudis memoria apprehēdenda eſt. qui, cum Perſen parui temporis momento captiuū ex rege ad ſe adduci audiſſet, occurrit ei Romani imperii decoratus ornamentis, conatumq; ad genua procumbere dextera manu alleuauit. ſermoneq; grato ad ſpem exhortatus eſt. ītroductum etiam in tabernaculum, lateri ſuo proximū in conſilio ſedere fecit. nec honore menſæ indignū iudicauit. proponatur in cōſpicuo acies, qua proſtratus eſt Perſes, & harum rerum, quas retuli, contextus, utro magis ſpectaculo delectentur, homines dubitabunt. nam ſi egregium eſt hoſtem abiicere, non minus tamen laudabile infœlicis ſcire miſereri.

De Cn. Pompeio.

Hæc. L. Pauli humanitas admonet me, ne de Cn. Pompeii clementia taceam. Regem Harmeniæ Tigranē, qui & per ſe magna cum Po. Ro. bella geſſerat, &

infeſtiſſimum urbi noſtræ Mithridatem ponto pulſum, uiribus ſuis protexerat, in cõſpectu ſuo diutius iacere ſupplicem paſſus non eſt. ſed benignis uerbis recreatum, diadema, quod abiecerat, capiti reponere iuſſit. certisq; rebus iperatis, in priſtinũ fortunæ habitum reſtituit. æque pulchrũ eẽ iudicans & uincere reges, & facere. Quàm præclarum tributæ humanitatis ſpecimen Cn. Pompeius? q̃ miſerabile deſyderatæ idem euaſi exemplum? nam qui Tigranis tempora inſigni regio texerat, eius caput tribus coronis triumphalibus ſpoliatum, in ſummo terrarum orbe, nuſq̃ ſepulturæ locum habuit. ſed abſciſſum à corpore, inops rogi, nefarium ægyptiæ perfidiæ portatum munus eſt, etiam ipſi uictori miſerabile. ut. n. id Cæſar aſpexit, oblitus hoſtis, ſoceri uultum induit, ac Pompeio tum proprias, tum etiam filiæ ſuæ lachrymas reddidit. Caput etiam plurimis, & pretioſiſſimis odoribus cremandũ curauit. quod ſi non tam manſuetus animus diuini principis extitiſſet, paulo ante Romani imperii columen habitum (ſic mortalium negotia fortuna uerſat) inhumatum iacuiſſet.

De Cæſare.

Catonis quoq; morte Cæſar audita, & ſe inuidere illius gloriæ, & illum ſuæ inuidiſſe dixit. patrimoniumq; eius liberis ipſius incolume ſeruauit, & hercule diuinorum Cæſaris operum non parua pars Catonis ſalus fuiſſet.

De M. Antonio, & M. Bruto.

M. aũt Antonii animus talis humanitatis intellectu nõ caruit. M. n. Bruti corpus liberto ſuo ſepeliendum

tradidit,quoq; honoratius cremaretur, iniici ei ſuũ paludamentum iuſſit,iacentem non hoſtem, ſed ciuem depoſito exiſtimans odio.cumq́; intercæptum à liberto paludamentum cõperiſſet,ira percitus,ꝓtinus in eũ animaduertit,hac ante præfatione uſus, Quid tu ignoraſti cuius tibi uiri ſepulturam cõmiſerim?fortem,piamq́; eius uictoriam philippicam libenter Dii uiderũt.ſed ne iſta quidẽ generoſiſſimæ indignationis uerba inuiti audierunt.

Externa. De Alexandro.

Commemoratione Romani exempli in Macedoniam deductus,morum Alexandri præconium facere cogor.cuius ut infinitam gloriã bellica uirtus,ita præcipuum amorem clementia meruit. is, dum omnes gentes infatigabili curſu luſtrat,quodam loco niuali tempeſtate oppreſſus,ſenio iam confectum militẽ Macedonem,nimio frigore obſtupefactum,ipſe ſublimi,& propinqua igni ſede ſedens animaduertit,factaq́; nõ fortunæ,ſed ætatis utriuſq; æſtimatiõe,deſcendit,& illis manibus,quibus opes Darii afflixerat,corpus frigore duplicatum in ſuam ſedem impoſuit.id ei ſalutare futurũ ducens,quod apud Perſas capitale extitiſſet,ſoliũ regium occupaſſe.Quid ergo mirum eſt,ſi ſub eo duce tot annis militare iucundum ducebant,cui gregarii militis incolumitas proprio faſtigio charior erat?Idem nõ hominum ulli,ſed Naturæ,Fortunæq́; cadens quanquam uiolentia morbi dilabebatur,in cubitũ tamen erectus dexteram omnibus, qui eam contingere uellent, porrexit.Quis autem illam oſculari non curaret,quæ

iam fato oppreſſa, maximi exercitus complexui, hu manitate, quam ſpiritu uiuidior, ſufficit?

De Piſiſtrato.

Non tam robuſti generis humanitas. ſed & ipſa tamen memoria proſequenda Piſiſtrati Athenienſiũ tyranni narrabitur. Qui, cum adoleſcens quidam amore filiæ eius Virginis accenſus, in publico obuiã ſibi factam oſculatus eſſet, hortante uxore, ut ab eo capitale ſuppliciũ ſumeret, reſpondit. ſi eos, qui nos amãt, interficiemus, quid iis facimus, quibus odio ſumus? minime digna uox, cum adiiciatur eam ex tyranni ore de humanitate manaſſe. in hunc modum filiæ iniuriam tulit, ſuam multo laudibilius.

De Eodem.

A Thraſippo amico inter cœnam ſine fine conuitio laceratus, ita & animum, & uocem, ab ira cohibuit, ut putares ſatellitem à tyranno male audire. abeuntem quoq; ueritus ne propter metum maturius ſe cõuiuio ſubtraheret, inuitatiõe familiari cœpit retinere. Thraſippus cõcitatæ temulẽtiæ impetu euectus, os eius ſputo reſperſit. nec tñ in uindictã ſui ualuit accendere. ille uero etiam filios ſuos uiolatæ patris maieſtati ſubuenire cupiẽtes, retraxit. Poſtero quoq; die Thraſippo ſuppliciũ à ſe uolũtaria morte exigere uolenti, uenit ad eum, dataq; fide in eodem gradu amicitiæ manſurum, ab incœptu reuocauit. Si nihil aliud dignum honore memoriæ geſſiſſet, his tamen factis abunde ſe poſteritati commendaſſet.

De Pyrrho Rege.

Aeque mitis animus Pyrrhi regis. audierat apud quoſ

dam in conuiuio Tarentinorum parum honoratum de ſe ſermonem habitum. accerſitos qui ei interfue runt, percunctabatur, an ea, quæ ad aures eius per uenerãt, dixiſſent. Tum ex his unus, inquit, niſi no bis uinum defeciſſet, iſta, q̃ tibi relata ſunt, præ iis, q̃ de te locuturi eramus, luſus, ac iocus fuiſſent. tã urba na crapulæ excuſatio, tamq̃; ſimplex ueritatis cõfeſ ſio, iram regis conuertit in riſum. Qua quidem cle mentia, & moderatione aſſecutus eſt, ut & ſobrii ſi bi Tarentini gratias agerent, & ebrii bene precare rentur. Ab eadẽ altitudine humanitatis legatis Ro manorũ ad redimendos captiuos caſtra ſua petenti bus, quo tutius uenirent, Lyconem moloſſum obuiã miſit, quo honoratius exciperentur, ipſe cum ornatu equitum extra portam occurrit, ſecundarum rerũ prouentu non adeo corruptus, ut officii proſpectum in iis deponeret, qui tum maxime armis cũ eo diſſi debant.

De Antigono Rege.

Cuius tam mitis ingenii debitum fructum ultimo fati ſui tẽpore recæpit. nam cum diris auſpiciis Argiuo rum inuaſiſſet urbem, abſciſſumq̃; caput eius Alcyo neus Antigoni regis filius ad patrem propugnato rem laborans, lætus uelut aliquod fœliciſſimũ uicto riæ opus attuliſſet, Antigonus correpto iuuene, quod tanti uiri ſubitæ ruinæ, immemor humanorũ caſuũ, effuſo gudio inſultaret, humo caput ſublatum, cau ſea, qua uelatum caput ſuum more Macædonum ha bebat, texit. corporiq̃; Pyrrhi redditum honoratiſſi me cremandum curauit. Quinetiam filium eius He lenum captiuum ad ſe pertractum, & cultum, &

animum gerere regium iuſſit. oſſaq; Pyrrhi ei aurea incluſa urna, Epeirum in patriam ad Alexandrum fratrem portanda dedit.

De Campanis.

Campani autem exercitum noſtrum cum COSS. apud Caudinas furcas, ſub iugum à Samnitibus miſſum, nec inermem tantum, ſed etiam nudum urbem ſuã intrantem, perinde ac uictorem, & ſpolia hoſtium præferentem, uenerabiliter exceperunt, protinusq; conſulibus inſignia honoris, militibus ueſtem, arma, equos, commeatum benigniſſime præſtando, & inopiam, & deformitatem Romanæ cladis mutarunt, quo animo ſi pro imperio noſtro aduerſus Hannibalem quoq; uſi fuiſſent, truculentis ſecuribus materiam ſæuiendi non præbuiſſent.

De Hannibale.

Facta mentione acerrimi hoſtis, manſuetudinis eius operibus, quam Romano nomini p̃ſtitit, locum qui inter manus eſt, finiam. Hannibal enim Æmilii Pauli apud Cannas trucidati quæſitum corpus, quã tum in ipſo fuit, inhumatum iacere paſſus non eſt. Hannibal Tiberium Gracchum Lucanorum circũuentum inſidiis, cum ſummo honore ſepulturæ mãdauit, & oſſa eius in patriam portanda militibus noſtris tradidit. Hannibal M. Marcellum in agro Brutio, dum conatus Pœnorum cupidius, q̃ cõſyderatius ſpeculatur, interemptum, legitimo iure extulit. punico quoq; ſagulo, & corona donatum laurea, rogo impoſuit. ergo humanitatis dulcedo etiam in efferata barbarorum ingenia penetrat. orbosq;

& truces hoſtium mollit oculos, ac uictoriæ inſolẽtiſſimos ſpiritus flectit. nec illi arduũ, aut difficile eſt inter arma contraria, inter diſtrictos cõminus mucrones, placidum iter reperire. uincit iram, proſternit odium, hoſtilemq; ſanguinem hoſtilibus lachrymis permiſcet. atq; etiam admirabilem Hannibalis uocem, pro funeribus Romanorum ducum arbitria ſtatuentis expreſſit. quia aliquanto ei plus gloriæ Paulus, & Gracchus, & Marcellus ſepulti, quàm oppreſſi attulerunt. ſiquidem illos punico aſtu decæpit, Romana manſuetudine honorauit, uosq; fortes, ac piæ umbræ, non pœnitendas ſortiti eſtis exequias. nam ut optabilius in patria, ita ſpecioſius pro patria collapſæ, ſupremi officii dedecus infœlicitate amiſſum, uirtute recuperaſtis.

DE GRATIS. Cap. II.

GRatas uero animi ſignificationes, & ingrata facta libuit oculis ſubiicere, ut uitio, ac uirtuti iuſta merces æſtimationis ipſa comparatione accederet. Sed quoniam contrario propoſito ſeſe diſtinxerunt, noſtro quoq; ſtylo ſeparentur, prioremq; locum obtineat, qui laudem, quã qui reprehenſionem merentur.

De Martio Coriolano.

Atq; ut à publicis actis ordiar, Martium patriam oppugnare conantem, admotoq; portis urbis ingenti Volſcorũ exercitu, funus, ac tenebras Romano imperio minitantẽ, Veturia mater, ac Volũnia uxor, nefarium opus exequi precibus ſuis paſſæ nõ ſunt.

in quarum honorem Senatus matronarum ordine benigniſſimis decretis adornauit. ſanxit nanq;, ut fœminis ſemita uiri cederent. confeſſus plus ſalutis Reip. in ſtola, q̃ in armis fuiſſe. uetuſtis q; auriū inſignibus, nouū uitæ diſcrimē adiecit, permiſit quoq; bis purpurea ueſte, & aureis uti ſegmentis. ſup hoc ædem, & arā fortunæ muliebri eo loco, quo Coriolanus exoratus fuerat, faciendam curauit, memorē beneficii animum ſuum exquiſitæ religionis cultu teſtando. Quæ ſecundi etiā belli punici tempore exhibuit. cum. n. à Fuluio Capua obſideretur, ac duæ campanæ mulieres beneuolentiā erga Romanos dimittere ex animis noluiſſent, Veſtia Opidia materfamilias, & Cluuia Facula meretrix, quarum altera quotidie pro ſalute noſtri exercitus ſacrificauit, altera captis militibus Romanorū alimēta ſubminiſtrare nō deſtitit, urbe illa oppreſſa, ſenatus iis & libertatem, & bona reſtituit. & ſiquid amplius p̄mii petiſſent, libenter ſe daturū aſſeuerauit. uacaſſe in tanto gaudio P.C. duabus humilibus fœminis, referre gratiam, ne dum præ ſe tuliſſe mirandum.

De Quintio & Minutio.

Quid illa quoq; iuuentute Romana gratius? quæ Quintio, & Minutio COSS. ultro nomina ſua militari ſacramento obtulit, ut Thuſculanis, quorū fines Equiculi occupauerant, p̄ſidium ferrent. q̃a paucis ante menſibus cōſtantiſſime, & fortiſſime imperium Ro. Po. defenderent. Ergo quod auditu nouū eſt, ne patriæ grata uolūtas ceſſaſſe uideretur, exercitus ſe ipſe conſcripſit.

De Fabio Maximo.

Magnum grati Po. Ro. Specimen in Q. Fabio Maxi enituit. Nam cum qnq; conſulatibus ſalubriter reip. adminiſtratis deceſſiſſet, certatim æs contulit, quo maior, ac ſpecioſior eius funeris pompa duceretur. eleuet aliquis premia uirtutis, cum animaduertat fortes uiros fœlicius ſepeliri, quam uiuere ignauos.

De Minutio Magiſtro Equitum.

Fabio autem etiam incolumi ſumma cum gloria gratia relata eſt. dictatori enim Magiſter equitum Minutius ſcito plebis, quod nunquam antea factũ fuerat, æquatus, partito exercitu ſeparatim in Samnio cũ Hannibale cõflixerat, ubi temere inito certamine peſtiferum habiturus exitum, ſubſidio Fabii conſeruatus, & ipſe eum patrem appellauit, & a legionibus ſuis patronum ſalutare uoluit. ac depoſito æqualis imperii iugo magiſteriũ equitum, ſicut par erat, dictaturæ ſubiecit. Imprudentiſq; uulgi errorẽ gratæ mentis ſignificatione correxit.

De Terentio Culeo.

Tam hercle probabiliter, quam Q. Terẽtius Culeus prætoria familia natus, & inter paucos ſenatorii ſplendidus ordinis optimo exemplo Africani ſuperioris currum triumphantis, quia captus a Carthaginienſibus ab eo fuerat recuperatus, pileum capite gerẽs, ſecutus eſt. authori enim libertatis ſuæ tanquã patrono accepti beneficii confeſſionem ſpectãte populo Romano merito reddidit.

De Philippo Rege, & De Flaminio.

At Flaminii de Philippo rege triumphantis currũ non unus, ſed duo milia ciuium Romanorũ pileata co

nitata ſunt, quæ bis punicis bellis interceptа, & in Græcia ſeruientia cura ſua collecta in priſtinũ gradum reſtituerat, geminum ea re decus imperatoris, a quo ſimul & deuicti hoſtes, & cõſeruati ciues ſpectaculum patriæ pbuerũt. Illorũ quoq; ſalus dupliciter omnibus accepta fuit, & quia tam multi, & quia tam grati exoptatum libertatis ſtatum recuperauerunt. De Metello.

Metellus uero pius pertinaci erga patrem exulem amore, tam clarum lachrymis, q̃ aliis uictoriis cognomen aſſecutus, non dubitauit conſul pro Q. Callidio ptore candidato ſupplicare populo, quod tribunus plebis legem, qua pater in ciuitatẽ reſtitueretur, tulerat. quinetiam patronum eum domus, & familiæ ſuæ ſemp dictitauit. Nec hac re de principatu, quẽ procul dubio obtinebat, quicq̃ decerpſit, quia nõ humili, ſed grato animo longe inferioris hominis maximo merito eximiam ſubmittebat dignitatem.

De Mario.

Nam C. quidem Marii non ſolum pcipuus, ſed etiam præpotens gratæ mentis fuit impetus, duas etiã Camertium cohortes mira uirtute uim Cimbrorum ſuſtinentes in ipſa acie aduerſus conditionem fœderis ciuitate donauit. quod quidem factum & uere, & egregie excuſauit, dicendo inter armorũ ſtrepitum uerba ſe iuris ciuilis exaudire non potuiſſe. Et ſane id tempus tunc erat, quo magis defendere, q̃ audire leges oportebat. De L. Sylla.

C. Marii ueſtigia ubiq; L. Sylla certamine laudis ſubſequitur. dictator enim priuato Põpeio & caput ado-

peruit, & ſella aſſurrexit, & quo deſcendit, eaq; ſe libēter facere in cōcione p̄dicauit, memor ab eo duo deuiginti annis natu, ptes ſuas exercitu paterno adiutas. multa inſignia Pompeio, ſed neſcio an hoc q́ꝫ admirabilius contigerit, quod magnitudine beneficii ſui Syllam obliuiſci coegit. Sit aliquis in ſummo ſplendore etiam ſordibus gratis locus. M. Cornuto prætore funus Hircii, & Panſæ iuſſu Senatus locante, qui tunc Libitinam exercebant, tum rerum ſuarum uſum, tum miniſterium ſuum gratuitum polliciti ſunt, quia ii pro rep. dimicantes occiderant. perſeuerantiq; poſtulatione excuderunt, ut exequiarū apparatus Sextertio numo ipſis p̄bentibus addiceretur, quorum laudē adiecta lege conditio auget, magis, q́ꝫ extenuat, quoniam quidem quæſtum contempſerunt nulli alii rei, quā quæſtui uiuētes. Pace cinerum ſuorum reges gentium exterarum ſecundum hunc tam contemptum gregem referri ſe patientur, qui aut non attingendus, aut non niſi in ultima parte domeſticorum exemplorum collocādus fuit. Sed dum honeſti actus etiam ab infimis editi, memoria nō intercidant, licet ſeparatum locum obtineant, ut nec his adiecti, nec illis prælati uideantur.

De Dario. Externa.

Darius priuatæ adhuc fortunæ amiculo Siloſontis Samii delectatus curioſa contemplatione fecit, ut ultro ſibi & qdem à cupido daretur. Cuius muneris, quā grata æſtimatio animo eius eſſet allapſa, regno potitus oſtendit. totam nāq; urbem & inſulam Samiorum Siloſonti fruendā tradidit. Non enim preciū

rei æſtimatum, ſed occaſio liberalitatis eſt honorata, magisq́; à quo donum proficiſceretur, quàm ad quem perueniret, prouiſum.

De Mithridate.

Mithridates quoque rex magnifice gratus apparuit, quoniã pro Leonico acerrimo defenſore ſalutis ſuæ à Rhodiis nauali pugna excepto oẽs hoſtium captiuos permutauit, ſatius eſſe exiſtimãs ab inuiſiſſimis circunueniri, q̃ benemerito gratiam non referre.

De Attalo Rege.

Liberalis Po. Ro. magnitudine muneris, quod Attalo Regi Aſiam dedit dono, ſed Attallus etiam teſtamenti æquitate gratus, qui eandem Aſiam Po. Ro. legauit. Itaq; nec huius munificentia, nec illius tam memor beneficii animus tot uerbis laudari poteſt, quot ampliſſimæ ciuitates uel amicæ datæ, uel pie redditæ ſunt.

De Maſiniſſa Rege.

Cæterum neſcio an p̃cipue Maſiniſſæ regis pectis grati animi pignoribus fuerit refertum. beneficio. n. Scipionis, & perſuaſu regni modo liberius auctus, memoriã inclyti muneris ad ultimum uitæ finem, longa etiã à Diis immortalibus ſenectute donatus, cõſtantiſſima fide perduxit, adeo, ut eum non ſolum Africa, ſed etiam cunctæ gentes ſcirent amiciorem Corneliæ familiæ, atq; urbi Romanæ, q̃ ſibimet ſemper fuiſſe. ille, cum graui Carthaginienſiũ bello premeretur, ac uix tutelæ ſuæ imperii ſufficeret, tamen Scipioni Æmiliano, quia nepos Africani erat, bonam, magnamq́; partem Numidici exercitus, quam Lucullo conſuli, à quo ad auxilia petenda miſſus fue

rat, in Hiſpania duceret, promptiſſima mente tradidit, pſentiq; periculo reſpectum priſtini beneficii antepoſuit. Ille, cui iam ætate deficiente, magnas regni opes, quattor & qnquaginta filiorū numero relinquens in lectulo laberetur, M. Manilium, qui procōſul Africā obtinebat, litteris obſecrauit, ut ad ſe Scipionem Æmilianum, ſub eo tunc militantem mitteret, fœliciorem mortem ſuam futuram ratus, ſi in cōplexu dextræ eius ſupremum ſpiritum, ac mandata poſuiſſet. ille aduentum Scipionis fatis ſuis præcurrentibus, hæc uxori, liberisq; præceperat, unum in terris Po. Ro. & unam in Po. Ro. Scipionis domum noſſe integre omnia Æmiliano reſeruare. eum diuidendi regni arbitrium haberent quod is ſtatuiſſet, perinde ut teſtamento cautum, immutabile, ac ſanctum obtinerent. Tot, tamq; uariis rebus ſe Maſiniſſa infatigabili pietatis ſerie ad centeſimum extēdit annum. His, & horum ſimilibus exemplis, beneficentia generis humani nutritur, atq; augetur. Hæ ſunt eius faces, hi ſtimuli, propter quos iuuandi, & emerendi cupiditate flagrat. Et ſanè ampliſſimæ, et ſpecioſiſſimæ diuitiæ ſunt, fœliciter erogatis beneficiis, late poſſe cenſeri. quorum quoniam religioſum cultum inſtituimus, nunc neglectum ſuggillādi gratia, quo ſit grauior, referemus.

DE INGRATIS. Cap. III.

VRbis noſtræ parentem Senatus in ampliſſimo dignitatis gdu ab eo collocatus in curia lacerauit, nec duxit nefas ei uitam adimere,

qui æternum Romano imperio ſpũm ingenerauerat. Rude nimirum illud, & ferox ſæculum, quod conditoris ſui cruore fœde maculatum, ne ſumma q̃dem poſteritatis diſſimulare pietas poteſt.

De Populo Ro. in Camillum.

Hunc ingratum lapſæ mentis errorem, conſentanea noſtræ ciuitatis pœnitentia ſequitur. Virium Romanarum incrementum, & latiſſimum, & tutela certiſſima Furius Camillus, in urbe incolumitatem ſuã tueri non ualuit, cuius ipſe ſalutem ſtabilierat, fœlicitatem auxerat. A Lucio enim Apuleio Tribu. Ple. tanq̃ ſpeculator Veientanæ p̃dæ reus factus, duris atq; (ut ita dicam) ferreis ſententiis in exilium miſſus eſt. Et q̃dem eo tempore, quo optimo iuuene filio ſpoliatus, ſolatiis magis alleuãdus, quã cladibus onerandus erat. ſed immemor patria tanti uiri, maximorum meritorum, exequiis filii, damnationem patris iunxit. At, inquit, ærario abeſſe Trib. pleb. querebatur quindecim millia æris (tanti nãq̃ pœna finita eſt) indignam ſummam propter quam Populus Romanus tali principe careret.

In Scipionem maiorem.

Priore adhuc querela uibrante, alia deinceps exurgit. Africanus ſuperior, non ſolum contuſam, & confractam belli punici armis rempu. ſed penè iam exãguem, atq̃ morientem, Carthaginis dominam reddidit. cuius clariſſima opera iniuriis penſando ciuitatis ignobilis eum, ac deſertæ; paludis accolam fecerunt, eiusq; uoluntarii exilii acerbitatem nõ tacitus ad inferos tulit, ſepulchro ſuo inſcribi iubendo.

Ingrata patria ne oſſa quidem mea habes. Quid iſta aut neceſſitate indignius, aut querela iuſtius, aut ultione moderatius? cineres ei ſuos negauit, quã in cineres collabi non fuerat paſſus. Igitur hanc unam Scipionis uindictam ingrati animi urbs Ro. ſenſit, maiorem mehercle Coriolani uiolentia. Ille enim metu patriam pulſauit, hic uerecundia. de qua ne queri quidem (tanta ueræ pietatis conſtantia) niſi poſt fata ſuſtinuit.

In Scipionem Aſiaticum.

Talia paſſo (credo) quæ fratri eius acciderunt, ſolatio eſſe potuerunt. cui rex Antiochus deuictus, & Aſia imperio Po. Ro. adiecta, ſpecioſiſſimusq; triũphus, ut peculatus reus fieret, & in carcerẽ duci iuberetur, cauſam præbuit.

In Africanum poſteriorem.

Nihilo uirtute minor poſterior Africanus. ſed ne exitu quidem fœlicior. duabus enim urbibus Numantia, atq; Carthagine imperio Ro. imminentibus, ex rerum natura depulſis, raptorem ſpiritus domi inuenit. mortis punitorem in foro non reperit.

In Scipionem Naſicam.

Quis ignorat tantum laudis Scipionem Naſicam toga, quantum armis utrunq; Africanum meruiſſe? Qui peſtifera Tiberii Gracchi manu faucibus oppſſam Rempub. ſtrangulari paſſus nõ eſt. ſed is quoq; propter iniquiſſimam uirtutum ſuarum apud ciues æſtimationem ſub titulo legationis Pergamum ſeceſſit. Et quod uitæ ſuperfuit, ibi ſine ullo ingratæ patriæ deſyderio peregit.

In Lentulum.

In eodem nomine uerſor, nec dum Corneliæ gẽtis que relas exhauſi. Nãq; P. Lẽtulus clariſſimus, & amã tiſſimus Reipub. ciuis, cum in Auentino Caii Gracchi nefarios conatus, et aciem pia, ac forti pugna magnis uulneribus exceptis fugaſſet, prælii illius, quo leges, pacem, libertatemq; in ſuo ſtatu retinuerat, hanc mercedem tulit, ne in noſtra quidem urbe moreretur. Siquidem inuidia, & obtrectatione compulſus, legatiõe à Senatu libera impetrata, habitaq; cõcione, qua à Diis immortalibus petiit, ne unquam ad ingratum populũ reuerteretur, in Siciliã profectus eſt. ibiq; perſeueranter morando, compotẽ ſe uoti fecit, quinque igitur deinde Cornelii, totidem ſunt notiſſima ingratæ patriæ exẽpla. atq; horum quidem ſeceſſus uoluntarii.

In Halam Ser.

Hala uero, cum magiſtrum equitum Spurium Melium regnum affectantem occidiſſet, cuſtoditæ libertatis ciuium, exilio ſuo pœnas pependit.

Cæterum ut Senatus, populiq; mens in modum ſubitæ tempeſtatis concitata. Leui querela proſequẽda eſt. Ita ſingulorũ ingrata facta liberiore indignatiõe proſcindenda ſunt. quia potentes conſilii, cum utrunq; ratione perpendere liceret, ſcelus pietati prætulerũt.

De P. Sextilio.

Quo enim nimbo, qua procella uerborum, impium Sextilii caput obrui meretur? quod L. Cæſarem, à quo tum ſtudioſe, tum etiam fœliciter grauiſſimi criminis reus defenſus fuerat, Cinnanæ proſcriptionis tẽpore profugum, præſidium ſuum in fundo Tarquinienſi

nienſi cladis conditione implorare, beneficii iura re peteтe coactum, à ſacris perfidæ mēſæ, & altaribus nefandorũ penatum auulſum, truculento uictori iugulãdum tradere non exhorruit finge accuſatorem eius fortuna publica in ſupplicijs nomen cõuerſum, tam luctuoſam illam opem genibus annixũ oraſſe. crudeliter tñ repulſus uideretur. quinetiã quos iniuriæ inuiſos faciunt, gratioſos miſeriæ reddũt. Verum Sextilius non accuſatorem, ſed patronũ ſæuiſſimæ inimici uiolentiæ ſuis manibus obiecit. ſi metu mortis, uita indignus, ſi premii ſpe, morte digniſſimus.

De Cn. Popilio Lenate.

Sed ut ad aliuni conſentaneũ huic ingrati animi actum tranſgrediar. M. Cicero Cn. Popilium Lenatem, piceenæ regionis, rogatu Marci Cœlii, non minore cura, q̃ eloquẽtia defendit eumq; cauſa admodum dubia fluctuantem, ſaluum ad penates ſuos remiſit. hic Popilius poſtea nec re, nec uerbo à Cicerone læſus, ultro M. Antonium rogauit, ut ad illum proſcriptum proſequendum, & iugulandum mitteretur. Impetratisq; deteſtabilis miniſterii partibus, gaudio exultãs, Caietã cucurrit, & uirũ omitto, quod ampliſſimæ dignitatis, certe ſalutis eius authorẽ ſtudio præſtandis officii priuatim ſibi uenerandum, iugulum præbere iuſſit, ac protinus caput Romanæ eloquentiæ, & pacis clariſſimam dexterã, per ſummum, & ſecurum otium amputauit. eaq; ſarcina, tanq̃ opimis ſpoliis alacer in urbẽ reuerſus eſt. neq; ei ſceleſtũ portanti onus ſuccurrit, illud ſe caput ferre, quod pro capite eius quondam perorauerat. Val. Max.

Inualidæ ad hoc monſtrum ſuggillandum litteræ. quoniam qui talem Ciceronis caſum ſatis digne deplorare poſſit, alius Cicero non extat.

De Pompeio Magno.

Quo te nunc modo magne Pompei attingam neſcio. Nã & amplitudinem fortunæ tuæ, quæ quondam omnes terras, & omnia maria fulgore ſuo occupauerat, intueor, & ruinam eius maiorem eſſe, quàm ut manu mea attentari debeat, memini. Sed tamen nobis quoq; tacentibus Cn. Carbonis, à quo admodum adoleſcens de paternis bonis in foro dimicans protectus es, iuſſu tuo interempti mors animis hominum obuerſabitur non ſine aliqua reprehenſione. qđ ingrato facto, plus L. Syllæ uiribus, q̃ propriæ indulſiſti uerecundiæ.

Externa. De Carthaginienſibus.

At ne noſtra confeſſis, alienigenæ urbes inſultent, Carthaginienſes Hannibalem, qui pro illorũ incolumitate, & uictoria, tot imperatores, totq; exercitus noſtros trucidauerat, quot gregarios milites hoſtium ſi occidiſſet magnæ gloriæ foret, è conſpectu ſuo ſubmouere in animum induxerunt.

De Spartanis.

Neminem Lycurgo aut maiorem, aut utiliorem uirum Lacedæmon genuit, utpote cui Apollo Pythius oraculum petenti reſpondiſſe fertur, neſcire ſe utrum illum hominum, an deorum numero aggregaret. huic tamen neq; uitæ ſumma ſynceritas, neq; conſtantiſſimus erga patriam amor, neq; leges ſalubriter excogitatæ auxilio eſſe potuerunt, quo minus in

feſtos ciues experiretur. ſæpe enim lapidibus peti-tus, aliquando eiectus publico furore etiam priuatus oculo; ad ultimum ipſa patria pulſus eſt. Quid aliæ facient urbes? ubi etiam illa, quæ conſtantiæ, & moderationis, & grauitatis ſibi laudem eximiam uendicat, tã ingrata aduerſus tam benemeritũ extitit?

De Athenienſibus.

Detrahe Athenienſibus Theſea nullæ, aut non tam claræ Athenæ erunt. ſi quidem ille uicatim diſperſos ciues ſuos in unã urbem contraxit, ſeparatimq́; & agreſti more uiuenti populo, ampliſſimæ ciuitatis formam atq; imaginem impoſuit. Idem ſæuã potentiſſimi regis Minois imperia uix dum ætate pubeſcente repulit. Idem effrenatam Thebarum inſolentiam domuit. Idem opem liberis Herculis tulit. & quicquid ubiq; monſtri, aut ſceleris fuit, uirtute animi, ac robore dextræ cõminuit. huius tamẽ ſummoti ab Athenienſibus, Scyros exule minor inſula, oſſa mortui cæpit.

In Solonem.

Iam Solon, qui tam præclaras, tamq́; utiles Athenienſibus leges tulit, ut ſi his ꝑpetuo uti uoluiſſent, ſempiternum habituri fuerint iperium, qui Salamina uelut hoſtilem arcem ex propinquo ſaluti eorũ imminentem recuperauit, qui Piſiſtrati tyrannidem primus uidit orientem, & ſolus armis opprimi debere, palàm dictitare auſus eſt, ſenectutem Cypri profugus exegit. neque ei in patria, de qua optime meruerat, humani contigit.

In Miltiadem.

Bene egiſſent Athenienſes cum Miltiade, ſi eum poſt

trecenta millia Perſarum Marathone deuicta, i exi
lium protinus miſiſſent, ac non in carcere, & uin
culis mori coegiſſent. ut puto, hactenus ſæuire ad
uerſus optime meritũ abũde duxerunt. Immo ne
corpus qdẽ eius ſic expirare coacti, ſepulturæ pri
us mãdari paſſi ſunt, quã filius eius Cimõ eiſdem
uinculis ſe conſtringendum traderet. hanc hæredi
tatem paternam maximi ducis filius, & futurus ip
ſe ætatis ſuæ dux maximus, ſolũ ſe ſortitum, cathe
nas ſcilicet & carcerem gloriari potuit.

In Ariſtidem.

Ariſtides etiam, quo tutius Græciæ iuſtitia cenſetur, cõ
tinentiæ quoq; eximium ſpecimẽ, patria iuſſus ex
cedere eſt. fœlices Athenas, quæ poſt illius exiliũ
inuenire aliquem aut uirum bonum, aut amantẽ ſui
ciuẽ potuerunt, cũ quo tunc ipſa ſanctitas migrauit.

In Themiſtoclem.

Themiſtocles eorum, qui ingratam patriam experti
ſunt, celeberrimũ exemplũ, cum illam incolumen,
claram, opulentam, principẽ Græciæ reddidiſſet,
eouſq; ſenſit inimicam, ut Xerſis, quẽ paulo ante
deſtruxerat, non debitam ſibi miſericordiã pfugere
neceſſe haberet.

In Phocionem.

Phocion uero his dotibus, quæ ad pariendum honorem
potentiſſimæ iudicantur, clementia, & liberali
tate inſtructiſſimus, non tantum i eculeo Ab Athe
nienſibus impoſitus eſt, ſed certe poſt obitum nullã
atticæ regionis, quæ oſſibus eius iniiceretur, glebu
lã inuenit Iuſſus extra fines proiici, intra quos opti
timus ciuis uixerat. qd abeſt igitur quin publica de

mentia ſit ex iſtimanda ſummo cõſenſu maximas uirtutes quaſi grauiſſima delicta punire, beneficiaq́; iniuriis reprehendere? quod cũ ubiq;, tum pcipue Athenis itolerabili uideri debet, i qua urbe aduerſus ingratos actio conſtituta eſt, & recte quia dandi, & accipiendi beneficii commerciũ, ſine quo uix uita hoĩum extat, pdit, & tollit, quiſquis benemerito parem referre gratiam negligit. Quantam ergo reprehenſionẽ merentur. qui, cum æquiſſima iura, ſed iniquiſſima haberent ingenia, moribus ſuis, q̃ legibus uti maluerunt? Quod ſiqua prouidentia deorũ effici poſſet, ut excellentiſſimi uiri, quorum modo caſus retuli, legem ingratorũ uindicem retinentes, patriam ſuam in ius, ad aliam ciuitatem pertraherent, non'ne ingenioſum, & garulum populum mutum, atq; elinguem hac poſtulatione reddidiſſent? diſcordes ſoci tui, paciſq́; diuidua tuguria Græciæ facta ſunt columẽ. lucet Marathon perſicis trophæis. Salamis, & Hartemiſiũ Xerſis naufragia numerantur. præualidis manibus exhauſta mœnia. pulchrioribus operibus conſurgunt. harum rerum authores ubi uixerunt? ubi iacent reſponde. nempe Theſea paruulo in ſcopulo ſepeliri, & Miltiadẽ in carcere mori, & Cimona paternas inducere cathenas, & Themiſtoclem uictorem uicti hoſtis genua cõplecti, Solonemq́; cum Ariſtide, & Phocione penates ſuos ingrata fugere coegiſti, cum interim cineribus noſtris fœde, ac miſerabiliter diſperſis. Oedipodis oſſa cæde patris, nuptiis matris cõtaminata iter ipſum Areopagũ diuini, atq; humani certami

nis uenerabile domiciliũ, & excelſis præſidiis Minerue arcē honore aræ decoratos ſacroſanctiores colis. adeo tibi aliena mala tuis bonis gratiora ſunt. Lege itaq; legem, quæ te iureiurando obſtrictam tenet. & quia benemeritis debita reddere premia noluiſti, læſis iuſta piacula exolue. Tacent mutæ umbræ fati neceſſitate conſtrictæ. At immores bñficiorum Athenæ reprehenſione, lingua ſermone licenti ſoluta, non uacent. Sed omittamus ingratos, & potius de piis loquamur. Aliquando enim ſatius eſt fauorabili, q̃ inuiſæ rei uacare. Venite igitur i manus noſtras proſpera parentum uota. fœlicibus auſpiciis propagatæ ſoboles, quæ efficitis, & genuiſſe iuuet, & generare libeat.

DE PIETATE CORIOLANI. Cap. IIII.

CORIOLANUS maximi uir animi, & altiſſimi conſilii, optimeq; de repu. meritis, iniquiſſimæ dānationis, ruina proſtratus, ad Volſcos infeſtos tunc Romanis confugit. Magno ubiq; precio uirtus æſtimatur. Itaq; quo latebras quæſitum uenerat, ibi breuiſſime ſummum adeptus eſt imperiũ. Euenitq;, ut quem pro ſe ſalutarem imperatorem ciues habere noluerant, pene peſtiferũ aduerſus ſe ducem experirentur. frequēter. n. fuſis exercitibus noſtris, uictoriarum ſuarũ gradibus, aditũ iuxta mœnia urbis Volſco militi ſtruxit, Quapropter faſtidioſus ille in æſtimandis bonis ſuis Populus, qui reo nõ pepercerat, exuli coactus eſt ſupplicare. miſſi ad eũ

deprecandum legati, nihil profecerunt. miſſi deīn de ſacerdotes cum inſulis, æque ſine effectu redie rūt, ſtupebat Senatus, tradebat populus uiri pari ter, & mulieres exitiū imminēs lamētabātur. Tūc Veturia Coriolani mater, Volumniā uxorē eius, & liberos ſecum trahens caſtra Volſcorum petiit, quā ubi filius aſpexit propere ut amens matris comple xū petiit, illa ex precibus in iram uerſa ait. Sine ut prius, ꝙ complexum accipiam, ſciam, an ad hoſtē, an ad filium uenerim, captiua ne an mater in ca ſtris tuis ſim. In hoc me longa uita, & infœlix ſe necta traxit, ut exulem, deinde te hoſtiū uiderē? potuiſti populari hanc terrā, quæ te genuit, atque aluit? niſi te peperiſſem, Roma non oppugnaretur. multaq́; inſuper addidit complorando, quibus & uxoris, ac paruulorum fletibus motus matrem com plexus. Expugnaſti inquit, & uiciſti iram meā pa tria. precibus huius admonitus, cuius utero conce ptus ſum, te quamuis merito mihi inuiſam, dono, continuoq́; agrum Romanum hoſtilibus armis libe rauit. Ergo pectus acceptæ dolore iniuriæ, ſpe po tiundæ uictoriæ, uerecundia detrectandi miniſte rii, metu mortis refertū totū ſibi pietas uacue fecit, uniusq́; parentis aſpectus, bellum atrox ſalutari pace mutauit.

De Superiore Africano.

Eadem pietas uiribus ſuis inflammatum Africanum ſu periorem, uix dum annos pubertatis ingreſſum, ad opem patri in acie ferendam uiri robore armauit. Cōſulem enim eum apud Ticinum fluuium aduer

ſis auſpiciis cum Hannibale pugnantem ſauciũ graui-
uiter, interceſſu ſeruauit ſuo. neq; illum aut ætatis
infirmitas, aut militiæ tirociniũ, aut infœlicis præ-
lii etiam ueterano bellatori pertimeſcendus exitus,
interpellare ualuit, quo minus duplici gloria cõſpi
cuus, coronam, imperatore ſimul & patre ex ipſa
morte rapto, mereretur. auribus iſta tã ꝑclara exẽ
pla Ro. ciuitas accæpit. illa uidit oculis.

De L. Manlio Torquato.

L. Manlio Torquato diem ad populũ Pomponius, Tr.
Pl. dixerat, qđ occaſione benefaciendi belli ductus
obtinendi legitimũ imperii tẽps exceſſiſſet. Quodq;
filium optimæ indolis iuuenem ruſtico opere graua
tum publicis uſibus ſubtraheret. Id poſtq̃ Manlius
adoleſcens cognouit, protinus urbem petiit, & ſe ĩ
Pomponii domum prima luce direxit. qui æſtimans
in hoc eum ueniſſe, ut patris crimina, à quo plus iu
ſto aſpere tractabatur, deferret, excedere omnes
iuſſit cubiculo, quo licentius remotis arbitris indi
ciũ perageret nactus occaſionem opportunã ꝓpo-
ſito ſuo iuuenis, gladium, quem tecum attulerat, di
ſtrinxit, tribunumq; minis, ac terrore cõpulſum iu
rare coegit, à patris eius accuſatione receſſurum. eo
q; effectum eſt, ne Torquatus cauſam diceret. com
mendabilis ẽ pietas, quæ mãſuetis parẽtibus præſta
tur, ſed Manlius quo horridiorem partem habuit,
hoc periculo eius laudabilius ſubuenit, qui ad eum
diligendũ ꝑter naturalem amorẽ, nullo indulgẽtiæ
blandimento inuitatus fuerat. De M. Cotta.

Hanc pietatem æmulatus M. Cotta eo ipſo die, quo to-

gam ſumpſit uirilem, protinus ut è capitolio deſcen dit, Cn. Carbonem, a quo pater eius damnatus fue rat, poſtulauit, protractumq; reum iudicio afflixit, & ingenium, & aduleſcẽtiam, præclaro opere au ſpicatus.

De C. Flaminio.

Apud C. quoque Flaminiũ authoritas patria æque po tens fuit. Nam cum Tr. pl. legem de gallico agro ui ritim diuidendo inuito, & repugnãte ſenatu ꝓmul gaſſet, precibus, minisq; eius acerrime reſiſtẽs, ac ne exercitu quidem aduerſus ſe conſcripto, ſi in eadẽ ſententia perſeueraret abſterritus, poſtq̃ pro roſtris ei legẽ, iã referenti pater manũ iniecit, priuato fra ctus imperio, deſcendit, e roſtris, ne minimo quidẽ murmure deſtitutæ concionis reprehenſus.

De Claudia Virgine Veſtali.

Magna ſunt hæc uirilis pietatis opa, ſed neſcio an his omnibus ualentius, & animoſius Claudiæ ueſtalis uirginis factum, quæ cum patrem ſuum triumphan tem, è curru uiolẽta Tri. Pl. manu detrahi animad uertiſſet, mira celeritate utriuſq; ſe iterponendo, ampliſſimã ꝑtãtẽ inimicitiis accenſam depulit. Igi tur alterum triumphum pater in capitolium, alte rum filia i ædem Veſtæ duxit, nec diſcerni potuit, uiri plus laudis tribueretur, cui uictoria, an cui pie tas comes aderat. Ignoſcite uetuſtiſſimi foci, ueniã q; æterni date ignes, ſi à ueſtro ſacratiſſimo tẽplo ad neceſſariũ, magisq; ſpecioſum urbis locũ cõtex tus operis noſtri ꝓgreſſus fuerit. Nulla, n. acerbita te fortunæ, nullis ſordibus p̃ciũ charæ pietatis euile ſcit. quinetiam eo certius, quo miſerius experimẽtũ

habet.

De amore Filiæ Erga Matrem.

Sanguinis ingenui mulierem prætor apud tribunal ſu
um capitali crimine damnatam, triumuiro in carce
re necandum tradidit. quam receptam, is, qui cu
ſtodiæ p̄erat, miſericordia motus, non protinus ſtran
gulauit. aditum quoq; ad eam filiæ, ſed diligēter ex
cuſſæ, ne quid cibi inferret dedit, exiſtimans futu
rum, ut inedia conſumeretur. Cū autem iam dies
plures intercederent, ſecum ipſe quærens, quid nā
eſſet, quod tandiu ſuſtentaretur, curioſius obſeruatā
filia animaduertit illam exerto ubere famē matris
lactis ſui ſubſidio lenientē. quæ tā admirabilis ſpe
ctaculi nouitas ab ipſo ad Triumuirum, à Triumui
ro ad prætorem, à prætore ad conſulū iudiciū per
lata, remiſſionem pœnæ mulieri impetrauit. Quo
non penetrat? aut quid nō excogitat pietas? quæ in
carcere ſeruandæ genitricis nouā rationē inuenit.
Quid.n. tam inuſitatum, quid tam inauditum, ꝙ̄
matrē uberibus natæ alitam eſſe? putauerit aliquis
hoc contra rerum naturā factum, niſi diligere pa
rentes prima naturæ lex eſſet.

De Filiæ Pietate in Patrem.

Idem prædicatum de pietate eius exiſtimetur, quæ pa
trem ſuum Cimona conſimili fortuna affectum, pa
riq; cuſtodiæ traditum iam ultimæ ſenectutis ue
lut infantem pectori ſuo admotum aluit. Hærēt, ac
ſtupēt hōium oculi, cum huius facti pictam imagi
nem uident, caſusq; antiqui conditionem, præſentis
ſpectaculi admiratione renouāt. in illis mutis mem
brorum liniamentis uiua, ac ſpirantia corpora in

tueri credentes. quod neceſſe eſt animo quoq; eueni re aliquanto efficaciore pictura litterarũ ueterã pro dentibus admonitos recordari.

De Cimonis pietate Erga Patrem.

Ne te quidem Cimon ſilentio inuoluam, qui patri tuo ſe pulturam uoluntariis uinculis emere nõ dubitaſti. Nã & ſi maximo tibi poſtea & ciui, & duci euade re contigit, plus tñ aliquanto laudis in carcere, ꝙ in curia aſſecutus es. cæteræ. n. uirtutes admiratio nis tãtũmodo multũ, pietas uero etiam amoris plu rimũ meretur.

Externa. De duobus Fratribus.

Vos quoq; fratres memoria complectar, quorũ animus origine fuit nobilior. Siquidem admodum humiles ĩ Hiſpania nati, pro parentũ alimẽtis ſpiritũ erogan do, ſpecioſo exitu uitæ ĩclaruiſtis. XII. n. millia nu mum, quæ poſt mortem ueſtram his darẽtur, à filiis Parietis pacti eſtis, ut eorũ patris iterfectorẽ Epa ſtum gentis ſuæ tyrannum occideretis. nec auſi ſolũ inſigne facinus eſtis. ſed etiam ſtrenuo, ac forti exitu claruiſtis. Eiſdem. n. manibus Patietis ultionẽ, Epa ſti pœnam, genitoribus nutrimenta uobis glorioſa fata peperiſtis. Itaque tumulis etiam nunc uiuitis, quia parentum ſenectutem tueri, ꝙ ueſtram expe ctare ſatius eſſe duxiſtis.

De Cleobi & Bitone fratribus Amphi nomo & Anapo.

Notiora ſunt fratrũ paria, Cleobis, & Biton, Amphi nomus, & Anapus. illi ꝙ ad ſacra Iunonis peragẽda matrem uexerũt, ii quod patrem, & matrẽ hume ris per medios ignes Atnæ portarũt. ſed neutris p

ſpiritu parentum expirare propoſitum fuit. Nec ego argiuam detrecto laudem, aut Ætnæi montis gloriam inuoluerim. uerum obſcuriori propter ignorãtiam pietatis notitiæ lumen admoueo, Sicut Scythis libenter pietatis teſtimonium reddo.

De Dario Rege.

Dario. n. totis regni ſui uiribus in eorum regionibus ſubinde impetum facienti, paulatim cedentes, ad ultimas iam ſolitudines peruenerãt. Interrogati deinde ab eo per legatos, quem fugiendi finẽ, aut quod initium pugnandi facturi eſſent, reſponderunt, nec urbes ullas, nec agros cultos, pro quibus dimicarẽt, habere. Cæterum cum ad parentum ſuorum monũmenta ueniſſent, ſciturum quemadmodum Scythæ præliari ſolerent. Quo quidẽ uno tam pio dicto immanis, & Barbara gens ab omni ſe feritatis crimine redemit. Prima igitur, & optima rerum natura pietatis eſt magiſtra, quam nullo uocis miniſterio, nullo uſu litterarum indigens, propriis, ac tacitis uiribus, charitatẽ parentũ, liberorum pectoribus infundit. Quid ergo doctrina proficit? ut politiora, ſed non ut meliora fiant ingenia, quoniam quidem ſolida uirtus naſcitur magis, quã fingitur.

De filio Crœſi.

Quis. n. plauſtris uagos, & ſyluarum latebris corpora ſua tegentes in modumq; ferarum laniatu pecudum uiuentes, ſic Dario reſpondere docuit? Illa nimirum, quæ etiam Crœſi filium loquendi uſu defectum, ad protegendam patris incolumitatem miniſterio uocis iſtruxit. Captis enim à Cyro Sardibus

tum unus e numero Perſarum, ignarus uiri, i cædẽ eius concitato impetu ferretur, uelut oblitus quid ſibi naſcenti fortuna denegaſſet, ne Crœſum regẽ occideret, proclamando, pene iam impreſſum mucronem iugulo reuocauit. Ita, qui ad id tempus mutus ſibi uixerat, ſaluti parentis uocalis factus eſt.

De quodam iuuene dicto Plutone.

Eadem charitas itallico bello Pinenſem iuuenem, cũi Plutoni erat cognomen, tanto animi, corporiſq; robore armauit, ut cũ obſeſſæ urbis ſuæ clauſtris præſideret, & Romanus imperator patrem eius captiuum in conſpectu ipſius conſtitutum diſtrictis militum gladiis circunſediſſet, occiſurum ſe minitans, niſi irruptioni ſuæ iter præbuiſſet, ſolus e manibus eorũ ſenẽ rapuerit. duplici pietate memorãdus, qđ & patris ſeruator, nec patriæ fuit proditor.

DE PIETATE ERGA FRATRES. Ca. V.

Hanc charitatẽ, proximus fraternæ beneuolentiæ gradus excipit. Nã ut merito primũ amoris uinculum ducitur plurima, & maxima beneficia accæpiſſe, ita proximum iudicari debet ſimul accæpiſſe. q̃ copioſæ enim ſuauitatis illa recordatio. In eodem domicilio ante, quam naſcerer, habitaui. in iiſdem incunabulis infantiæ tempora peregi. eoſdem appellaui parentes. eadem pro me uota excubuerunt. parem ex maiorum imaginibus gloriam traxi. chara eſt uxor. dulces liberi. Iucundi amici. accæpti affines. ſed poſtea cognitis nulla beneuolẽtia accedere debet, q̃ priorẽ exhauriat.

De Scipione Maiore.

Atq; hæc teſte Scipione Africano loquor, qui tametſi arctiſſima familiaritate Lælio iunctus erat, attamẽ ſenatũ ſupplex orauit, ne prouinciæ ſors fratri ſuo erepta, ad eum transferretur, legatũq; ſe L. Scipioni in Aſiam iturum promiſit, & maior natu, minori, & fortiſſimus, & belli gloria excellens, laudis inopi, & quod ſuper omnia eſt, non dum Aſiatico iam Africanus. Itaq; clariſſimorum cognominum alterum ſumpſit, alterũ dedit. triumphiq; pretextã huius excepit, illius tradidit. miniſterio aliquãto maior, q̃ frater imperio.

De M. Fabio Conſule.

M. uero Fabius conſul inclyta pugna Hetruſcis, & Veientibus ſuperatis, delatum ſibi ſummo ſenatus, populiq; ſtudio triumphum ducere nõ ſuſtinuit. qa eo ꝑlio Qu. Fabius frater eius cõſularis fortiſſime dimicans occiderat. quantam in eo pectore pietatem fraternæ charitatis habitaſſe exiſtimemus, propter quam tantus ampliſſimi honoris fulgor extingui potuit.

De Tiberio Cæſare.

Hoc exemplo uetuſtas, illo ſæculum noſtrum ornatum eſt, cui contigit fraternum iugum Claudiæ prius, nunc & Iuliæ gentis intueri decus. tantum enim amorem princeps, parensq; noſter inſitum aio fratris Druſi habuit, ut cum Ticini, quo uictor hoſtiũ ad cõplectendos parentes uenerat, graui illum, & periculoſa ualetudine in Germania fluctuare cognouiſſet, protinus ide metu attonitus erũperet, iter quoq; q̃ rapidũ, & præceps uelut uno ſpiritu con

ripuerit, eo patre, quod Alpes, Rhenumq; tranſgreſſus, die, ac noctu, mutato ſubinde equo, ducentis millibus paſſuum, p̃ modo deuictã barbariã Antabagio duce ſolo comite contentus euaſit. ſed eũ tũc maximo labore, & periculo implicatum, mortaliumq; frequẽtia defectum, ſanctiſſimũ pietatis numen, & dii fautores eximiarum uirtutũ, & fidiſſimus Romani imperii cuſtos Iuppiter comitatus eſt. Druſus quoq;, quãquã fato iã ſuo, quã illius officio propior erat, uigore ſpiritus, & corporis uiribus collapſus, eo ipſo tamen quo uita, & mors diſtinguitur, momẽto, legiones cũ inſignibus ſuis fratri obuiã procedere iuſſit. & ut imperator ſalutaretur, p̃cepit, & dextera in parte prætoriũ ei ſtatui, & cõſulare, & imperatorium obtinere uoluit, eodemq; tempore, & fraternæ maieſtati ceſſit, & uita exceſſit.

De quodam milite Cn. Pompeii.

His ſcio equidem nullum aliud, quã Caſtoris, & Pollucis ſpecimen conſanguineæ charitatis conuenienter adiici poſſe, ſed omnis memoriæ clariſſimis imperatoribus profecto non erit ingratum, ſi militis ſumma erga fratrem ſuum pietas, huic uoluminis parti adhæſerit. is nãq; in caſtris, Cn. Pompeii ſtipendia p̃agens, cum Sertorianum militem acrius ſibi in aciẽ inſtantem comminus interemiſſet, iacentemq; ſpoliaret, ut fratrem germanum eſſe cognouit, multũ, ac diu conuitio deos ob donum impiæ uictoriæ inſecutus, prope caſtra tranſtulit, & pretioſa ueſte opertum, rogo impoſuit, ac deide ſubiecta face, protinus eodem gladio, quo illũ interemerat, pectus

ſuū tranſuerberauit, ſeq́; ſuper corpus fratris proſtratum communibus flammis cremandum tradidit. Licebat ignorātiæ beneficio innocēti uiuere, ſed ut ſua potius pietate, quam aliena uenia uteretur, comes fraternæ neci non defuit.

DE PIETATE ERGA PATRIAM. Cap. VI.

ARctiſſimis ſanguinis uinculis pietas ſatiſfecit. reſtat nunc ut patriæ exhibeatur. cuius maieſtati etiam illa, quæ deorū numinibus æquatur, authoritas parentum, uires ſuas ſubiecit. fraterna quoq; charitas æquo animo, ac libenter cedit ſumma quidem cum ratione. quia euerſa domo, interdum Reip. ſtatus manere poteſt, urbis ruina penates omnes ſecum trahat neceſſe eſt. uerum quid attinet uerbis iſta complecti? quorum tanta uis ē, ut aliqui ſalutis ſuæ impendio teſtati ſint.

De Bruto primo conſule.

Brutus conſul primus cum Arunte Tarquinii Superbi filio regno expulſi in acie ita equo concurrit, ut pariter illatis hoſtis, uterque mortifero uulnere ictus exanimis proſterneretur. merito obiecerim populo Romano libertatem ſuam magno ſtetiſſe.

De Curtio Romano.

Cum autem in mediam partem fori, uaſto, ac repentino hiatu terra ſubſideret, reſponſumq́; eſſet, ea re illū tātūmodo cōpleri poſſe, qua Po. Ro. plurimū ualeret, Curtius & aī, & generis nobiliſſimus adoleſcens interpretatus urbem noſtram uirtute, armisq́; præcipue excellere, militaribus inſignibus ornatus,

natus, equum conſcendit, eumq; uehementer admo-
tis calcaribus præcipitem in illud profundum egit,
ſuper quē uniuerſi ciues honoris gratia certatim fru
ges iniecerunt. continuoq; terra priſtinum habitum
recuperauit. magna poſtea decora in foro Romano
fulſerunt. Nullū tñ hodie pietate Curtii erga patriā
clarius obuerſatur exemplum. cui principatum glo
riæ obtinenti conſimile factum ſubnectam.

De Genitio Cippo Prætore.

Genitio Cippo prætori paludato portam egredienti,
noui, & inauditi generis prodigium incidit. Nāq;
in capite eius ſubito ueluti cornua emerſerunt. re-
ſponſumq; eſt eum regem fore, ſi in urbem reuertiſ-
ſet. Quod ne accideret, uoluntarium, ac perpetuū
ſibimet indixit exilium. dignam pietatem, q̄ quod
ad ſolidam gloriam attinet, ſeptem regibus præfera
tur. cuius teſtādæ rei gratia capitis effigies ærea por
tæ, qua exceſſerat, incluſa eſt. dictaq; Raduſcula
na, quod olim rauda æra dicebatur.

De Ælio Prætore.

Genitius laudis huius ſucceſſionem Ælio Pretori tra-
didit, cui ius dicanti cum in capite picus conſediſſet,
aruſpexq; affirmaſſet, cōſeruato eo fore domus ipſius
ſtatum fœliciſſimum, Reipu. miſerrimum, occiſo, in
contrarium utrunq; ceſſurum, eueſtigio picum mor
ſu ſuo in conſpectu ſenatus necauit. decem & ſeptē
militum familiam, eximiæ fortitudinis uiros, Can-
nenſi p̄lio amiſit. reſp. procedente tpe ad ſummū im-
perii faſtigiū exceſſit. Hæc nimirum exempla Syl-
la, & Marius, & Cinna tanq̄ ſtulta irriſerunt.

De P. Decio.

Publius Decius, qui conſulatum in familiam ſuam primus intulit, cum latino bello Romanam aciē inclinatam pene iam, & proſtratam uideret, caput ſuū pro ſalute reip. deuouit, ac protinus concitato equo, in medium hoſtium agmen patriæ ſalutem, ſibi mortem petens, irrupit, factaq́; ingenti ſtrage, plurimis telis obrutus, ſuper corruit. ex cuius uulneribus, & ſanguine inſperata uictoria emerſit.

De Filio P. Decii.

Vnicum talis imperatoris ſpecimen eſſet, niſi animo ſuo reſpondentem filium genuiſſet. Is nāq; in quarto conſulatu patris exemplum ſecutus, deuotione ſimili, æque ſtrenua pugna, conſentaneo exitu labantes, perditasq́; uires urbis noſtræ correxit. Itaq; dignoſci arduum eſt, utrum Romana ciuitas utilius habuerit Decios, an amiſerit. quoniam uita eorū ne uinceretur, obſtitit. mors fecit, ut uinceret.

De Scipione Africano Superiore.

Non eſt extinctus pro repu. ſuperior Scipio Africanus, ſed admirabili uirtute ne reſp. extingueretur, prouidit. ſiquidem cum afflicta Cannenſi clade urbs noſtra nihil aliud, ꝙ præda uictoris eē Hannibalis uideretur. Ideoq́; reliquiæ proſtrati exercitus deſerēdæ Italiæ authore Quinto Metello conſilium agitarent, tribunus militum admodum iuuenis, ſtricto gladio mortem unicuiq; minitando, iurare omnes nunꝙ ſe relicturos patriā coegit, pietatemq́; nō ſolum ipſe pleniſſimam exhibuit, ſed etiam ex pectoribus aliorum abeuntem reuocauit.

De Publicanis.

Age ut à ſingulis ad uniuerſos tranſgrediar, quanto, & quàm æquali amore patriæ tota ciuitas flagrauit, nam cum ſecundo punico bello exhauſtum ærarium, ne deorum quidem cultui ſufficeret, Publicani ultro aditos cenſores hortati ſunt, ut omnia ſic locarent, tanꝗ reſpu. pecunia abũdaret, ſeq́; præſtituros cuncta, nec ullum aſſem, niſi bello cõfecto petituros polliciti ſunt.

De dominis ſeruorum. Equitibus, & Centurionibus.

Domini quoq; eorum ſeruorũ, quos Sempronius Gracchus ob inſignem pugnam Beneuẽti manumiſerat, precia ab imperatore exigere ſuperſederunt. In caſtris etiam non eques, non centurio ſtipendium ſibi dare deſyderauit. uiri, ac fœminæ, quicquid auri, argenti ue habuerunt, item pueri inſignia ingenuitatis ad ſuſtentandam temporis difficultatem contulerũt. ac neq; beneficio ſenatus, q muneribus hos functos, tributi onere liberauerat, qsꝗ uti uoluit, ſed in ſuper id omnes promptiſſimis animis præſtiterunt. Non ignorabant enim captis Veiis, cum decimarum nomine, quas Camillus uouerat, aurum Apollini Delphico mitti oporteret, neq; emẽdi eius, facultas eſſet, matronas ornamenta ſua in ærarium retuliſſe. Similiterq́; audierant mille pondo auri, q̃ Gallis pro obſidione capitolii promiſſa debebantur, earum cultu expleta. Itaq; & proprio ingenio, & exemplo uetuſtatis admoniti, nulla ſibi in re ceſſandum exiſtimauerunt.

Externa. De Codro Rege Athenienſium.

At externa eiuſdem propoſiti exempla attingam. Rex Athenienſium Codrus, cum ingenti hoſtium exercitu Attica regio debilitata ferro, igniq; uaſtaretur, diffidentia humani auxilii ad Appollinis Delphici oraculum cōfugit. perq; legatos ſciſcitatus eſt, quonammodo illud tam graue bellum diſcuti poſſet. Reſpōdit deus, ita illi finem fore, ſi ipſe hoſtili manu occidiſſet. Quod quidem non ſolum totis Athenienſium caſtris, ſed etiam contrariis percrebruit. Eoq; factū eſt, ut ediceretur, nequis Codri corpus uulneraret. Id poſtq̄ cognouit, depoſitis inſignibus iperii, familiarem cultum induit. Ac pabulātium hoſtium globo ſeſe obiecit, unumq; ex his falce percuſſum, in cædem ſuam cōpulit, cuius interitu ne Athenæ occiderent, effectum eſt.

De Thraſybulo.

Ab eodē fonte pietatis Thraſybuli quoq; animus manauit. is, cum Athenienſium urbem triginta tyrannorum teterrima dominatione liberare cuperet, paruaq; manu maximæ rei molem aggrederetur, & quidam e conſciis dixiſſet, quantas tandē tibi Athenæ per te libertatem conſecutæ gratias debebūt? Reſpondit, Dii faciant, ut quantas ipſe illis debeo, uidear retuliſſe. Quem affectū inclytū deſtructæ tyrannidis opus laude cumulauit.

De Themiſtocle.

Themiſtocles autem, quem uirtus ſua uictorem, iniuria patriæ imperatorem Perſarum fecerat, ut ſe ab ea oppugnanda abſtineret, inſtituto ſacrificio, exceptum patera tauri ſanguinem hauſit, & ante ipſam

tram, quaſi quædam pietatis clara uictima cōcidit, quo quidem tam memorabili eius exceſſu, ne Græciæ altero Themiſtocle opus eſſet, effectum eſt.

De duobus Philenis fratribus Carthaginiēſibus.

Sequitur eiuſdem generis exēplum. Cum inter Carthaginem, & Cyrenas de margine agri pertinaciſſima cōtentio eſſet, ad ultimum placuit utriq; eodem tempore iuuenes mitti, & locum, in quem ii conueniſſent, finem ambobus haberi populis. uerum hoc pactum duo fratres Carthaginienſes nomine Phileni, perfidia pcurrere, citra conſtitutam horam maturato greſſu in longius promotis terminis, quod cum intellexiſſent Cyrenenſiū iuuenes, diu de fallacia eorum queſti, poſtremo acerbitate conditionis iniuriā diſcutere conati ſunt. dixerunt nanq;, ſic eum finem ratum fore, ſi Phileni uiuos ſe ibi obrui paſſi eſſent. ſed conſilio euentus non reſpōdit. Illi. n. nulla interpoſita mora, corpora ſua his terra operienda tradiderunt. qui quoniā patriæ, q̄ uitæ ſuæ lōgiores terminos eſſe maluerunt, bene iacēt, manibus, & oſſibus ſuis punico dilatato imperio. Vbi ſunt ſuperbæ Carthaginis alta mœnia? ubi maritima gloria incly ti portus? ubi cunctis litoribus terribilis claſſis? ubi tot exercitus? ubi tātus equitatus? ubi immēſo Africæ ſpatio non cōtenti ſpiritus? omnia iſta duobus Scipionibus fortuna partita eſt. At philenorū egregii facti memoriam, ne patriæ quidē interitus extinxit. nihil eſt igitur excepta Virtute, quod mortali animo, ac manu, immortale queri poſſit.

De Ariſtotele.

Iuuenili ardore plena hæc pietas; Ariſtoteles uero ſupnæ uitæ reliquias ſenilibus, ac rugoſis mēbris in ſummo litterarum otio uix cuſtodiens, adeo ualēter pro ſalute patriæ incubuit, ut eam ab hoſtibus armis ſolo æquatam, in lectulo Athenienſi iacens, & qdem Macedonum manibus, qbus abiecta erat, eriperet. Ita urbs nō tam ſtrata, atq; euerſa, Alexandri; quã reſtituta Ariſtotelis notũ eſt opus, patet ergo, quã benignæ, quãq; profuſæ pietatis erga patriã omniũ ordinum, omnis ætatis homines extiterint, ſanctiſſimisq; naturæ legibus mirificorum etiã exemplorũ clara mundo ſubſcripſerit ubertas.

DE PARENTVM AMORE, ET INdulgentia in liberos. Cap. VII.

SEd nunc uela pii affectus, & placidi, parentum erga liberos indulgentia, ſalubriq; aura proue cta gratam ſuauitatis ſecum dotē afferat. Fabius Rutilianus quinq; conſulatibus ſumma cum gloria peractis, omnibusq; & uirtutibus, & uitæ meritis ſtipendiis, legatus ire Fabio Gurgiti filio ad bellum difficile, & periculoſum conficiendum grauatus non eſt, penè ipſo per ſe duntaxat animo ſine corpore militaturus. utpote propter ultimam ſenectutem lectuli otio, quam labori præliorum habilior. Idem triumphantis currum equo inſidens ſequi, quem ipſe paruulum triumphis ſuis geſtauerat, in maxima uoluptate poſuit nec acceſſor gloriæ illius pompæ, ſed author ſpectatus eſt.

De Ceſeto Romano.

Non tam Ceſeti ſpecioſa equitis Romani ſors patria, ſed par indulgentia, qui à Cæſare omnium iam externorum & domeſticorum hoſtium uictore, cum abdicare filium ſuum iuberetur, quod is Trib. Pl. cũ Marullo collega, inuidiam ei tanq̃ regnum affectãti fecerat, in hunc modum reſpondere ſuſtinuit. Celerius tu mihi Cæſar oẽs filios meos eripies, quã ex his ego unum nota pellam mea. Habebat aũt duos p̃terea optimæ indolis filios, q̃bus Cæſar ſe incremẽta benignæ dignitatis largiturum pollicæbatur. hũc patrem tam & ſi ſumma diuini principis clementia tutum præſtitit, quis tñ non humano ingenio maius auſum putet, quod cui totus orbis terrarũ ſuccubuerat nõ ceſſit? De Octauio Balbo.

Sed neſcio an Octauius Balbus concitatioris, & ardẽtioris erga filium beneuolentiæ fuerit. Proſcriptus à triumuiris cum domo, poſtico clàm eſſet egreſſus, iamq́; fugæ expeditũ initiũ haberet, poſtquã intus filium trucidari falſo clamore uiciniæ accæpit, ei ſe neci, quam euaſerat, obtulit. occidendumq́; militibus tradidit. Pluris nimirum illud momentum, quo illi preter ſpem uidere filium incolumem contigerat, q̃ ſalutem ſuam æſtimans miſeros adoleſcentis oculos, quibus amantiſſimum ſui patrem ipſius opera ſic expirantem, intueri neceſſe fuit.

De Seleuco Rege.

Cæterum ut ad iucundiora cognitu ueniamus, Seleuci Regis filius Antiochus nouercæ Stratonices infando amore correptus, memor q̃ improbis facibus ar-

ſeret, impiũ pectoris uulnus pia diſſimulatiõe cõtegebat. Itaq; diuerſi iiſdẽ uiſceribus affectus, ac medullis incluſi, ſumma cupiditas, & maxima uerecũdia ad ultimam tabem corpus eius redegerunt. Iacebat ipſe Antiochus in lectulo moribundo ſimilis. lamentabantur neceſſarii. pater mœrore ꝓſtratus, de obitu unici filii, deq; ſua miſerrima orbitate cogitabat. totius domus funebris magis, ꝗ̃ regius erat uultus. Sed hanc triſtitiæ nubem Leptini mathematici, uel, ut qdam tradunt, Heraſtrati medici prouidentia diſcuſſit. iuxta. n. Antiochum ſedens, ut eum ad introitum Stratonices rubore ꝑfundi, & ſpiritu increbreſcere, eaq; egrediente pallere, & excitatiorem anhelitum ſubinde recuperare animaduertit, curioſiore obſeruatiõe ad ipſam ueritatem penetrauit. Intrante. n. Stratonice, & rurſus abeũte, brachiũ adueſcentis diſſimulanter apprehendendo modo uegetiore, modo languidiore pulſu uenarũ, cõperit cuius morbi æger eſſet. Protinusq; id Seleuco expoſuit. Qui chariſſimã ſibi cõiugẽ filio ſuo cedere nõ dubitauit. quod in amorẽ incidiſſet fortunæ acceptũ referens, quod diſſimulare eum uſq; ad mortem paratus eſſet ipſius pudori imputans. ſubiiciatur animi Senex, Rex, amãs, iam patebit, ꝗ̃ multa, quamq; difficilia paterni affectus indulgentia ſuperabit.

De Ariobarzane Rege Cappadociæ.

At Seleucus qdem uxore, Ariobarzanes filio ſuo Cappadociæ regno ceſſit in cõſpectu Cn. Pompeii, cuius cum ipſe tribunal conſcendiſſet, inuitatusq; ab eo in curuli ſella ſediſſet, poſtꝗ̃ filiũ in cornu ſcribæ hu-

miliorem fortuna ſua locum obtinentẽ conſpexit,nõ ſuſtinuit infra ſe collocatum intueri. Sed ꝓtinus ſella deſcendit,& diadema in caput eius tranſtulit, hortariq́; cœpit,ut eò trãſiret,unde ipſe ſurrexerat. exciderũt lachrymæ iuueni. cohorruit corpus delapſum diadema eſt. nec quo iuſſus erat, ꝓgredi potuit. quodq́; penè fidem ueritatis excedit, lætus erat,qui regnum deponebat, triſtis, cui dabatur. nec ullum finem tam egregium certamen habuiſſet, niſi patriæ uoluntati authoritas Pompeii affuiſſet. filium enim & regem appellauit,& diadema ſumere iuſſit,& in curuli ſella conſidere coegit. Comicæ lenitatis hi patres,tragicæ aſperitatis illi.

DE PARENTVM SEVERITATE aduerſus liberos Cap. VIII.

De L. Bruto.

Brutus par gloria Romulo,quia ille urbem,hic libertatem Romanam condidit,filios ſuos Tarquini dominationẽ à ſe expulſam reducentes, ſummũ imperium obtinẽs,cõprehenſos,proq́; tribunali uirgis cæſos,& ad palum religatos ſecuri percuti iuſſit. Exuit patrem,ut conſulem ageret. orbusq́; uiuere,quã publicæ uindictæ deeſſe maluit.

De Caſſio.

Huius æmulatus exemplum Caſſius, filium,qui Tri. Pl. Agrariã legem primus tulerat,multisq́; aliis rebus populariter animos hominum amore ſui deuinctos tenebat,poſtq̃ illã ꝑtãtem depoſuit, adhibito

propinquorum, & amicorũ conſilio affectati regni crimine domi damnauit, uerberibusq́; affectum, necari iuſſit, ac peculium eius Cereri conſecrauit.

De Manlio Torquato.

Titus autẽ Manlius Torquatus, propter egregia multa raræ dignitatis, iuris quoq; ciuilis, & ſacrorum pontificalium peritiſſimus, in conſimili facto nec conſilio quidem neceſſariorum indigere ſe credidit. Nã cum ad ſenatum Macedonia de filio eius Decio Syllano, qui eam prouincia obtinuerat, querelas per legatos detuliſſet, à P. C. petiit, neqd ante de ea re ſtatuerent, q̃ ipſe Macedonum filiiq́; ſui cauſam inſpexiſſet, ſummo deinde tum ampliſſimi ordinis, tũ etiam eorũ, qui queſtum uenerant, conſenſu, cognitione ſuſcepta, domi conſedit, ſolusq́; utriq; parti p totum biduum uacauit, ac tertio die pleniſſime, diligẽtiſſimeq́; auditis teſtibus, ita pronunciauit, Syllanũ filium meum pecunias à ſociis accepiſſe mihi probatum ſit, & Repu. eum, & domo mea indignum iudico, protinusq́; è cõſpectu meo abire iubeo. tam triſti patris ſentẽtia percuſſus Syllanus, lucem ulterius intueri non ſuſtinuit. ſuſpendioq́; ſe proxima nocte conſumpſit, Peregerat iam Torquatus ſeueri religioſi iudicis partes, ſatis factũ erat reip. habebat ultionem Macedonia. potuit tam uerecũdo obitu filii patris inflecti rigor. At ille neq; adoleſcẽtis exequiis interfuit & cum maxime funus eius duceretur, conſulere ſe uolentibus, uacuas aures accõmodauit. Videbat enim ſe in eo atrio conſediſſe, in quo illius imperioſi Torquati ſeueritate conſpicua imago poſita

erat. Prudentiſſimoq́; uiro ſuccurrebat, effigies maiorum ſuorũ cum titulis ſuis idcirco in prima ædiũ parte poni ſolere, ut eorum uirtutes poſteri, non ſolum legerent, ſed etiam imitarentur.

De M. Scauro.

Marcus uero Scaurus lumen, ac decus patriæ cũ apud Atheſim flumen impetu Cymbrorũ Romani eqtes pulſi deſerto conſule Catulo pauidi urbẽ repeterẽt, cõſternationis eorũ participi filio ſuo miſit, q dicerẽt ſe libẽtius in acie eius interfecti oſſibus occurſurũ, quã ipſum tam deformis fugæ reum uiſurum. Itaq; ſiqđ modo reliquũ in pectore uerecundiæ ſupeſſet conſpectũ degenerati patris uitaturum, recordatione.n. iuuentæ ſuæ, qualis. M. Scauro aut habendus, aut ſpernendus eſſet filius, admonebatur. quo nuncio accepto iuuenis coactus eſt fortius aduerſus ſemetipſum gladio uti, ꝗ̃ aduerſus hoſtes uſus fuerat.

De Aulo Fuluio.

Nec minus animoſe Aulus Fuluius Vir ſenatorii ordinis euntem filium in aciẽ retraxit, quã Scaurus e prælio fugientem increpuit. Nãq; iuuenem & ingenio, & litteris, & forma inter æquales nientẽ, prauo conſilio amicitiam Catilinæ ſecutum, inq́; caſtra eius temerario impetu ruentem in medio itinere abſtractum, ſupplicio mortis affecit, præfatus non ſe Catilinæ illũ aduerſus patriã, ſed patriæ aduerſus Catilinam genuiſſe licuit donec ciuilis belli rabies præteriret, incluſum arcere. Verum illud cauti patris narraretur opus, hoc ſeueri refertur. Sed ut hãc incitatã, & aſperã ſeueritatẽ mitiores relatu

patrum mores clemētiæ ſuæ miſturá temperet, exactæ pœnæ conceſſa uenia iungatur.

DE PARENTVM MODERATIONE *aduerſus ſuſceptos liberos.* Cap. IX.

De L. Gellio.

LVcius Gellius omnibus honoribus ad cenſuram uſq; defunctus, cum crimina grauiſſima de filio in nouercam, commiſſum ſtuprum, & parricidium cogitatum, propemodum explorata haberet, non tamen ad uindictam procurrit continuo, ſed pene uniuerſo Senatu adhibito in conſilium, expoſitis ſuſpitionibus, defendendi ſe adoleſcenti poteſtatem fecit. Inſpectaq; diligentiſſime cauſa, abſoluit, eum tum conſilii, tum etiam ſententia ſua. quod ſi impetu iræ abſtractus ſæuire feſtinaſſet, admiſiſſet magis ſcelus, quam uindicaſſet.

De L. Hortenſio.

Quinti autem Hortenſii, qui ſuis temporibus ornamentum Romanæ eloquentiæ fuit, admirabilis in filio patiētia extitit. Cum enim, eouſq; impietatem eius ſuſpectam, & nequitiam inuiſam haberet, ut Meſſalam ſuæ ſororis filium, hæredem habiturus, ambitus reum defendens iudicibus diceret, ſi illum damnaſſent, nihil ſibi præter oſculum nepotum, in qbus acquieſceret, ſuperfuturum. hac. ſ. ſententia, quam etiā editæ oratiōi inſeruit, filium potius in tormēto animi, q̃ in uoluptatibus reponens, tñ ne naturæ ordinem confunderet, non nepotes, ſed filium hære-

dem reliquit, moderate uſus affectibus ſuis. quia & uiuus moribus eius uerũ teſtimonium, & mortuus ſanguinis honorem debitum reddidit.

De Fuluio.

Idem fecit clari generis, magnæq; dignitatis uir Fuluius, ſed in filio aliquantum tetriore. Nam *cum auxilium ſenatus imploraſſet, ut ſuſpectus in paricidio, & ob id latens per triumuirum conquireretur, ac iuſſu patrum* C. *comprehenſus eſſet, non ſolum eum non notauit, ſed etiam decedens, dominum omnium eſſe uoluit, quem genuerat hæredem inſtituens, non quem fuerat expertus.*

De *quodam patre ignoto.*

Magnorum uirorum clementibus actis ignoti patris noue, atq; inuſitatæ rationis conſilium adiiciam. qui cum à filio necti ſibi inſidias comperiſſet, nec iducere in animam poſſet, ut uerum ſanguinem ad hoc ſceleris progreſſum crederet; Seductam uxorem ſuſpicãs ſuppliciter rogauit, ne ſe ulterius celaret, ſiue illum adoleſcentem ſubieciſſet, ſiue ex alio cõcæpiſſet. *aſſeueratione deinde eius, & iureiurando ſe nil tale debere ſuſpicari, perſuaſus, in locum deſertũ filio perducto, gladium, quem ſecum occultum attulerat, tradidit, ac iugulum feriendum præbuit, nec ueneno, nec latrone ei ad peragendum paricidium opus eſſe affirmans. quo facto non paulatim, ſed magno impetu recta cogitatio pectus iuuenis occupauit. Continuoq; abiecto gladio tu uero, inquit, pater uiue. & ſi tam obſequens es, ut hoc precari filio permittas, me quoq; exupera. Sed tantũ q̃ſo, ne meus*

ergà te amor eo ſit uilior, quod à pœnitentia oritur. ſolitudinẽ ſanguine meliorem, pacatioresq; penatibus ſyluas, & alimentis blandius ferrum, ac mortis oblatæ, quam datæ uitæ fœlicius beneficium. Cõmemoratis patribus, qui iniurias filiorum patienter exceperunt, referamus eos, qui mortes æquo animo tolerarunt.

DE PARENTIBVS, QVI OBITVM filiorum forti animo tulerunt. Cap. X.

De Horatio Puluillo.

Horatius Puluillus, cum in capitolio Ioui Opt. Max. ædem pontifex dedicaret, interq; nuncupationem ſolennium uerborũ poſtem tenẽs mortuum eſſe filium ſuum audiſſet, neq; manum à poſte remouit, ne tanti templi dedicationem interrumperet, neq; uultum à Publica religione ad priuatum dolorem reflexit, ne patris magis, quam pontificis partes egiſſe uideretur.

De Æmilio Paulo.

Clarum exemplum, nec minus tamen illuſtre, quod ſequitur. Æmilius Paulus nunc fœliciſſimi, nũc miſerrimi patris clariſſima repræſentatio, ex quattuor filiis formæ inſignis, egregiæ indolis duos iure adoptionis in Corneliam, Fabiamq; gentem tralatos, ſibi ipſe denegauit, duos ei fortuna abſtulit. Quorum alter triumphum patris funere ſuo quartum ante diem præceſſit, alter in triũphali curru cõſpectus, poſt diem tertium expirauit. Itaq; qui ad donandos

uſq; liberos abundauerat, in orbitate ſubito deſtitu-tus eſt. quē caſum quo robore animi ſuſtinuerit, ora-tione, quam de rebus à ſe geſtis apud populum ha-buit, hanc adiiciendo clauſulam nulli ambiguum re liquit. Cum in maximo prouentu fœlicitatis ueſtræ quirites timerem, nequid mali fortuna moliretur, Iouem Opt. Max. Iunonemq; reginam, & Mineruam precatus ſum, ut ſi aduerſi quid Populo Romano immineret, totum in meam domū conuerteretur. Qua propter bene habet ſe res. annuēdo enim uotis meis, id egerunt, ut uos potius meum caſum doleatis, quā ego ueſtrum ingemiſcerem. Vno etiam, nunc domeſtico exemplo adiecto, in alienis luctibus orationi meæ uagari permittam.

De Quintio Martio Rege.

Quintius Martius Rex ſuperioris Catonis in conſulatu collega filium ſummæ pietatis, magnæ ſpei, & quæ non parua calamitatis acceſſio fuit, unicum amiſit. Cumq; ſe obitu eius ſubrutum, & euerſum uideret, ita dolorem altitudine cōſilii cobercuit, ut à rogo iuuenis protinus curiam peteret, ſenatumq;, quem eo die lege habere oportebat, euocaret, quod niſi fortiter mœrorem ferre ſciſſet. unius diei lucē inter calamitoſum patrem, & ſtrenuum conſulem neutra in parte ceſſante officio partiri non potuiſſet.

EXTERNA.

De Pericle Principe Athenienſium.

Princeps Athenienſiū Pericles intra quatriduū duobus mirificis adoleſcentibus filiis ſpoliatus, his ipſis diebus, & uultu priſtinū habitum retinente, & ora-

tione nulla ex parte infractiore concionatus eſt. Ille uero caput quoq; ſolito more coronatum gerere ſuſtinuit, ut nihil ex uetere ritu propter domeſticum ullus detraheret. nō ſine cauſa igitur tanti roboris animus Ad Olimpii Iouis cognomen aſcendit.

De Xenophonte.

Xenophon autem, quod ad Socraticam diſciplinam attinet, proximus à Platone fœlicis, ac beatæ facūdiæ gradus cum ſolēne ſacrificium perageret, è duobus filiis maiorem natu nomine Gryllum apud Mantineā in prælio cecidiſſe cognouit, nec ideo inſtitutū deorum cultum omittendum putauit, ſed tantummodo coronam deponere contentus fuit. quam ipſam, percūctatus quonammodo occidiſſet, ut audiuit fortiſſime pugnantē interiiſſe, capiti repoſuit, numina, quibus ſacrificabat teſtatus maiorem ſe ex uirtute filii uoluptatem, quam ex morte amaritudinem ſentire. Alius remouiſſet hoſtiā, abieciſſet altaria. lachrymis reſperſa thura diſieciſſet, Xenophontis corpus religione immobile ſtetit, & animus in conſilio prudentiæ ſtabilis, ac dolori ſuccumbere ipſa clade, quæ nunciata erat, triſtius duxit.

De Anaxagora.

Ne Anaxagoras qdem ſupprimendus eſt. Audita nāq; morte filii, nihil inquit mihi inexpectatum, aut nouum nuncias. Ego enim illum ex me natum ſciebam eſſe mortalem. has uoces utiliſſimis præceptis imbuta uirtus mittit, quas, ſiquis efficaciter auribus perceperit, non ignorabit ita liberos procreandos, ut meminerit bis a rerum natura, & accipiendi ſpiritus, &

tus, & reddendi eodem momento tp̄is legem dici. atq; ut mori neminem ſolere, q non uixerit, ita nec uiuere aliquem quidem poſſe, qui non ſit moriturus.

VALERII MAXIMI. LIB. VI.

DE PVDICITIA. Cap. I.

VNde te uirorum pariter, ac fœminarũ præcipuũ firmamentũ pudicitia inuocem? tu enim priſca religione conſecratos focos Veſtæ incolis. Tu capitolinæ Iunonis puluinaribus incubas. Tu palatii columen Auguſto penates, Sanctiſſimũq; Iuliæ genialē torum aſſidua ſtatione celebras. Tuo præſidio puerilis ætatis inſignia munita ſunt. Tui numinis reſpectu ſyncerus iuuentæ flos permanet. Te cuſtode matronalis ſtola cēſetur. Ades igitur, & cognoſce, quæ fieri ipſa uoluiſti.

De Lucretia.

DUX Romanæ pudicitiæ Lucretia, cuius uirilis animus maligno errore fortunæ, muliebre corpus ſortitus eſt. A Sex. Tarquinii regis Superbi filio per uim ſtuprum pati coacta, cum grauiſſimis uerbis iniuriā ſuā i cōcilio neceſſariorū deploraſſet, ferro ſe, quod ueſte tectum attulerat, interemit, cauſamq; tā aīoſo interitu īperiū conſulare ꝓ regio ꝑmutandi Po. Ro. ꝓbuit. atque hāc illatā iniuriā non tulit.

De Virginio Viro Plebeio.

Virginius Plebeii generis, ſed patritii uir ſpiritus, ne probro contaminaretur domus ſua, proprio ſanguini non pepercit. Nam cũ Appius Claudius decemuir, filiæ eius uirgini ſtuprum, poteſtatis uiribus fretus, pertinacius expeteret, deductam in forum puellam occidit. pudicæq; interemptor, quàm corruptæ pater eſſe maluit. De Pontio Aufidiano.

Nec alio robore animi præditus fuit Pontius Aufidianus eques Ro. qui poſtquàm cõperit filiæ ſuæ uirginitatem à pædagogo proditam Faunio Saturnio, non cõtentus ſceleratum ſeruum affeciſſe ſupplicio, etiam ipſam puellam necauit. Ita ne turpes eius nuptias celebraret, acerbas exequias duxit.

Quid Publius Meuius quàm ſeuerum pudicitiæ cuſtodem egit? In libertum nanq; gratum admodum ſibi animaduertit, quia eum nubilis iam ætatis filiæ ſuæ oſculum dediſſe cognouerat, preſertim cum nõ libidine, ſed errore lapſus uideri poſſet. Cæterum amaritudine pœnæ, teneris adhuc puellæ ſenſibus, caſtitatis diſciplinã ĩgenerari magni æſtimauit. Eiq; tam triſti exemplo præcepit, ut non ſolum uirginitatẽ illibatã, ſed etiã oſcula ad uirũ ſyncera pferret.

De Q. Fabio Maximo Seruiliano.

Q. uero Fabius Max. Seruilianus honoribus, quos ſplẽdidiſſime geſſerat, cenſuræ grauitate cõſumatis exegit pœnas à filio dubiæ caſtitatis, & punito pependit uoluntario ſeceſſu conſpectum patriæ uitando.

De P. Attilio Philiſco.

Dicerẽ Cẽſoriũ uirũ nimis acerbũ extitiſſe, niſi P. At-

filiũ Philiſcũ i pueritia corpore quæſtũ a dño facere coactũ, tã ſeuerũ poſtea patrẽ cernerẽ. Filiã.n.ſuã am eo, qđ ſtupri ſe crimine cõinqnauerat, iteremit. Quã ſanctã igitur i ciuitate noſtra pudicitiam fuiſſe exiſtimare debemus, in qua et iſtitutores libidinis, tã ſeueros eius indices extitiſſe aiaduertimus? ſequitur excellẽtis nois, ac memorabilis facti exemplum.

Roma[d] Licita

De M. Claudio Marcello Ædili, & filio ſuo.

M. Claudius Marcellus Ædilis curulis C. Scantinio capitolino Tri. Pl. diem ad populum dixit, quod filiũ ſuum de ſtupro appellaſſet, eoq; aſſeuerante ſe cogi non poſſe, ut adeſſet, quia Sacroſanctam poteſtatem haberet, & ob id tribunitium auxilium implorante, totum collegiũ tribunorum negauit ſe intercedere, quo minus pudicitiæ queſtio perageretur. Citatus itaq; Scantinius reus uno teſte qui tentatus erat, damnatus eſt cõſtat iuuenem productum, in roſtra defixo in terrã uultu perſeuerãtes tacuiſſe, uerecũdoq; ſilentio plurimum in ultionem ſuam ualuiſſe.

De Metello Celere.

Metellus quoq; Celer ſtuproſæ mentis acer punitor extitit Cn. Sergio Silo promiſſorum matrifamiliæ numorũ gratia diẽ ad populum dicendo, eumq; hoc uno crimine dãnãdo. nõ .n. factũ tunc, ſed aius qſtiõe deductus ẽ. plusq; uoluiſſe peccare nocuit, q̃ non peccaſſe profuit.

De Tito Veturio filio Veturii.

Concionis hæc, illa curiæ grauitas. Titus Veturius filius eius Veturii, qui in cõſulatu ſuo Samnitibus ob turpiter ictum fœdus deditus fuerat, cum propter

domeſticam ruinam, & graue æs alienum Cœlio Plotio nexum ſe dare aduleſcentulus admodũ coactus eſſet, ſeruilibus ab eo uerberibus, quia ſtuprũ pati noluerat, affectus, querelã ad cõſules detulit, à quibus hac de re certior factus ſenatus Plotium in carcerem duci iuſſit. in qualicunq; enim ſtatu poſitam Romano ſanguini pudicitiã tutam eſſe uoluit. Et quid mirum ſi hoc uniuerſi P. C. cenſuerunt?

q̄cunq; modo tuta pudicitia

De C. Feſcenino Triumuiro.

Caius Feſceninus Triumuir, C. Cornelium fortiſſime militiæ ſtipendia emeritum, uirtutisq̄; nomine quater honore primipili ab imperatoribus donatum, q̄d cum ingenuo adulеſcentulo ſtupri cõmerciũ habuiſſet, publicis uinculis onerauit, à quo appellati tribuni, cum de ſtupro nihil negaret, ſed ſponſionẽ ſe facere paratum diceret, quod adoleſcẽs ille palàm, atq; aperto corpore quæſtum factitaſſet interceſſionẽ ſuam interponere noluerunt. Itaq; Cornelius in carcere mori coactus eſt. non putarunt Trib. Pl. Remp. noſtram cum fortibus uiris paciſci oportere, ut externis periculis domeſticas delitias emerent.

De Tribuno Plebis, ſiue Populo Romano.

Libidinoſi Cẽturionis ſuppliciũ Marci Lectorii Mergi tribuni militaris æque ſimilis fœdus exitus ſequutur. Cui Cominius Trib. Ple. diem ad populum dixit, quod cornicularium ſuum ſtupri cauſa appellaſſet. Nec ſuſtinuit eius rei ſententiam Lectorius, ſed ſe ipſe ante iudicii tempus fuga prius ſubtraxit, deinde etiam morte ſe puniuit. Naturæ modum expleuerat. fato tñ functus, uniuerſæ plebis ſententia crio

mine impudicitiæ damnatus eſt. Signa illum militaria, ſacratæ aquilæ, & certiſſima Romani imperii cuſtos ſeuera caſtrorũ diſciplina, uſq; ad iferos perſecuta eſt. Quoniam cuius uirtutis magiſter eſſe debuerat, ſanctitas corruptor tentabat exiſtere.

De Caio Mario.

Hoc monuit C. Marium imperatorem tum, cum Cluſium ſororis ſuæ filium tribunum militum à Cœlio Plotio manipulario milite iure cæſum pronunciauit. quia eum de ſtupro compellare auſus fuerat.

Sed ut eos quoq; qui i uindicanda pudicitia dolore ſuo publica lege uſi ſunt, ſtrictim percurram, Sempronius Muſca C. Gallium deprehenſum in adulterio flagellis cæcidit. C. Menius L. Octauium ſimiliter deprehenſum neruis contudit. Carbo Actienus à Bibieno. Itē Pontius à P. Cernio deprehenſi caſtrati ſunt. Cn. etiam Furius Brocchum, quem deprehēderat, familiæ ſtuprandum obiecit. quibus iræ ſuæ indulſiſſe fraudi non fuit.

Externa. De Hippone fœmina.

Atq; ut domeſticis externa ſubnectam, græca fœmina nomine Hippo, cum hoſtium claſſe eſſet excepta in mare ſe, ut pudicitiam morte tueretur, abiecit. cuius corpus erechtheo littori appulſum, proxima undis humus ſepulturæ mandatũ, ad hoc tempus tumulo contegit. ſanctitatis uero gloriam æternæ traditā memoriæ Græcia laudibus ſuis celebrando, quotidie florentiorem effecit.

De Orgiagontis uxore Reguli.

Vehementius hoc, illud conſyderatius exemplum pu-

dicitiæ. Exercitu & copiis Gallo græcorũ à Cn. Manilio conſule in Olympo monte ex parte deletis, ex parte captis, Orgiagōtis Reguli uxor miræ pulchritudinis a Centurione, cui cuſtodienda tradita erat ſtuprũm pati coacta, poſtq̃ uentum eſt ĩ eũ locũ ĩ quẽ cõſulis iuſſu Cẽturio, miſſo nuncio, neceſſarios mulieris preciũ, quo eã redimerẽt, afferre iuſſerat, aurum expendente Centurione, & ĩ eius põdus animo, oculiſq; intento, Gallo græcis lingua gẽtis ſuæ imperauit, ut eũ occiderent, interfecti deinde caput abſciſſum manibus retinens ad coniugem uenit, abiectoq; ante pedes eius, & ultionis ſuæ ordinem expoſuit. Huius fœminæ quid aliud quis q̃, quam corpus in poteſtatẽ hoſtiũ ueniſſe dicat? Nãq; animus neq; uinci, nec pudicitia capi potuit.

De Vxoribus Theutonicorum.

Theotonicorũ uero coniuges Maurium uictorẽ orarẽt, ut ab eo uirginibus ueſtalibus dono mitterẽtur, affirmantes æque ſe, atq; illas uiriles cõcubitus exptes futuras. eaq̃; re nõ impetrata, laqueis ſibi nocte proxima ſpiritum eripuerũt. Dii melius, quod hũc animum uiris earum in acie non dederunt. Nam ſi mulierum ſuarum uirtutem imitari uoluiſſent, incerta Theutonicæ uictoriæ trophæa reddidiſſent.

QVÆ LIBERE DICTA, AVT FActa ſunt. Cap. II.

Libertatem autem uehementis ſpiritus dictis pariter, & factis teſtatam, ut non inuitauerim, ita ultro euenientẽ non excluſerim; quæ

inter uirtutem, uitiumq́; poſita, ſi ſalubri mō ſe tē perauerit, laudem, ſi quo non debuit, profiderit, reprehenſionem meretur. ac uulgi ſic auribus gra tior, quam ſapientiſſimi cuiuſq; animo probabi lior eſt, ut pote frequentius aliena uenia, quā ſua prouidentia tuta. ſed quia humanæ uitæ partes proſequi propoſitum eſt, noſtra fide æſtimatio ne propria refratur.

De quodam principe Priuernatum.

Priuerno capto, interfectisq́; qui id oppidum ad rebellandū incitauerant, ſenatus indignatione accenſus, conſilium agitabat, quid nam ſibi de reliquis quoq; Priuernatibus faciendum eſſet. Ancipiti igitur caſu eorum ſalus fluctuabat, eodem tempore, & uictoribus, & iratis ſubiecta. Cæterum cum auxilium unicum in precibus reſtare animaduerterent ingenui, & italici ſanguinis obliuiſci non potuerunt. Priceps enim eorum in curia interrogatus quam pœnam mereretur. Reſpondit, quam merētur qui, cum ſe dignos libertate iudicarēt, arma ſumpſerant, exaſperatos P. conſcriptorum animos, uerbis inflammauerat, ſed Plautius conſul fauens Priuernatum cauſæ regreſſum animoſo eius dicto obtulit, quæſiuitq́;, qualem cum eis pacem habituri Romani eſſent impunitate donata. at is conſtantiſſimo uultu. Si bonā dederitis, inquit, perpetuā, ſi malam, non diuturnam. qua uoce perfectum eſt, ut uictis non ſolū uenia, ſed etiam ius, & beneficium noſtræ ciuitatis daretur. ſic in ſenatu priuernas auſus eſt.

De L. Craſſo.

Lucius uero Philippus conſul aduerſus eundem ordi-nem libertatē exercere non dubitauit. nam ſegni-ciem pro roſtris exprobrans, alio ſibi ſenatus opus eſſe dixit, tantumq́; à penitentia dicti abfuit ut ēt L. Craſſo ſummæ dignitatis, & eloquentiæ uiro id in curia grauiter ferenti, manum iniici iuberet. Ille reiecto lictore, non es, inquit, mihi Philippe conſul, quia nec ego tibi ſenator ſum.

De P. Scipione Africano.

Quid Philippū ab incurſu ſuo tutum libertas reliquit? immo & ſimiliter aggreſſa, & æque experta patiē tia ē. Cn. Carbo Trib. Ple. nuper ſepultæ Gracchanæ ſeditionis turbulentiſſimus uindex, idemq́; oriē tium ciuilium malorum fax ardentiſſima, P. Africanum à Numantia ruinis ſummo cum gloriæ fulgore uenientem ab ipſa pene porta, in roſtra productū, quid de Tiberii Gracchi morte cuius ſororem in matrimonio habebat, ſentiret, interrogauit, ut authoritate clariſſimi uiri, inchoato iā incendio multū incrementi adiiceret, q͞a non dubitabat quin propter tam arctam affinitatem aliquid pro interfecti neceſſarii memoria miſerabiliter eē locuturus. At is iure cæſum uideri reſpondit. cuius dicto cum concio tribunitio furore inſtincta uiolenter ſucclamaſſet. Taceant, inquit, quibus Italia nouerca ē, orto deinde murmure, non efficietis ait, ut ſolutos uerear, quos alligatos adduxi. Vniuerſus populus iterum ab uno contumelioſe correptus erat. Quātus ē honos uirtutis? tacuit actutū. recēs uictoria ipſius Numantina, & patris Macedonica deuictæq́; Car

thaginis ſpolia habita, ac duorũ regum Siphacis, & Perſæ ante triũphales currus cathenatæ ceruices, tunc totius fori prementes ora clauſerunt. nec timori datũ eſt ſilentium, quia beneficio Æmiliæ, & Corneliæ gentis multi metu urbis, atq; Italiæ finiti erant, Plebs Romana libertatis Scipionis libera non fuit. Quapropter minus mirari debemus. quod amplisſima Cn. Pompeii authoritas toties cum liberta te luctata eſt. nec ſine magna laude, quoniam omnis generis hominum licentiæ ludibrio ſe eſſe quieta fronte tulit.

De Cn. Piſone.

Cn. Piſo. cũ Manlium Criſpum reum ageret, eumq; euidenter nocentem gratia Pompeii uideret eripi, iuuenili impetu, ac ſtudio ad accuſationẽ prouectus, multa, & grauia crimina præpotenti defenſori obiecit. interrogatus deinde ab eo, cur ſe quoq; non accuſaret. Da, inquit, uades Reip. te, ſi poſtulatus fueris, ciuile bellũ nõ excitaturũ, iã de tuo prius, quàm de Manlii capite in conſilium iudicis mittam. ita eodem iudicio duos ſuſtinuit reos. accuſatione Manilium, libertate Pompeium. & eorum alterum lege peregit, alterum profeſſione, qua ſolum poterat.

De Catone.

Quid ergo libertas ſine Catone? Nec magis, quàm Cato ſine libertate. Nam cum in ſenatorẽ nocentem, & infamẽ reum iudex ſediſſet, tabellæq; Cn. Põpeii laudationem eius continentes pro latæ eſſent, procul dubio efficaces futuræ pronoxio, ſubmouit eas e quæſtione, legẽ recitando, quã cautum erat, ne ſenatoribus tali auxilio uti liceret. Huic facto pſona admiratio-

nem ademit. Nam quæ in alio audacia uideretur, in Catone fiducia cognoſcitur.

De Cn. Lentulo Marcellino Conſule.

Cneus enim Lentulus Marcellinus Conſul, cum i cõcione de Magni Pompeii nimia potentia quereretur, aſſenſusq; illi clara uoce uniuerſus populus eſſet, acclamate, inquit, acclamate quirites, dum licet, iam enim uobis impune facere nõ licebit. pulſata eſt tũc eximii ciuis potentia, hinc inuidioſa querela, hinc lamentatione miſerabili.

Cui Candida faſcia crus alligatum habenti, Fauonius, non refert, inquit, qua in parte corporis diadema exigui panni cauillatione regia eius uires exprobrans. At is neutra in parte mutato uultu, utrunq; cauit, ne aut hilari fronte libenter agnoſcere potentiam, aut triſti iam profiteri uideretur. eaq; patientia inferioris etiam generis, & fortunæ hominibus aditum aduerſus ſe dedit, e quorum turba duos retuliſſe abunde erit.

De Ælio Mantia Formiano.

Ælius Mantia Formianus Libertini filius ultimæ ſenectutis L. Libonem apud Cenſores accuſabat, in quo certamine cum Pompeius Magnus humilitatem ei, ætatemq; exprobrans ab inferis illum ad accuſandum remiſſum dixiſſet, non mentiris, inquit, Põpei. uenio. n. ab inferis L. Libonem accuſaturus. ſed dũ illic moror, uidi cruentem Cn. Domitium Ænobarbum deflentem, quod ſummo genere natus, integerrimæ uitæ, amantiſſimus, patriæ, in ipſo iuuẽtutis flore, tuo iuſſu eſſet occiſus. Vidi pari claritate con-

ſpicuum Brutum ferro laceratum, qđ, querentē id ſibi prius perfidia, deinde etiā crudelitate tua acciđiſſe. Vidi Cn. Carbonem acerrimū pueritiæ tuæ, bonorūq; patris tui defenſorē in tertio conſulatu cathenis, quas tu ei iniici iuſſeras. uinctum, obteſtantē te, aduerſus omne fas, & nefas cum in ſummo eēt īperio à te eqte Romano trucidatum. Vidi eodem habitu, & quiritatu tuo prætorium uirum Perpennam ſæuitiam tu:m execrantem, omnesq; eos una uoce indignantes, quod indemnati ſub te adoleſcētulo carnifice occidiſſent. Obducta iam uetuſtis cicatricibus bellorum ciuiliū uaſtiſſima uulnera, municipali homini ſeruitutem paternam redolēti effrenatæ temeritatis, intolerabilis ſpiritus impune reuocare licuit. Itaq; eo tempore & fortiſſimū erat Cn. Pompeio maledicere, & tutiſſimum. ſed non patitur nos hoc longiore querela proſeq perſonæ inſequentis aliquanto ſors humilior.

De Diphilo Tragœdo.

Diphilus Tragœdus, cum Apollinaribus ludis inter actum ad eum uerſum ueniſſet, in quo hæc ſentētia cōtinetur., miſeria noſtra Magnus ē, directis i Pōpeiū Magnum manibus pronunciauit. reuocatusq; aliquoties à populo ſine ulla cunctatione nimiæ illū, & intolerabilis potentiæ reum geſtu perſeuerāter egit. eadē petulātia uſus eſt in ea quoq; parte. uirtutem iſtam ueniet tempus cum grauiter gemas.

De Marco Caſtritio.

Marci etiam Caſtritii libertate inflammatus animus, qui dum Placentiæ magiſtratū gereret, Cn. Carbo

ne conſule iubente decretum fieri, quo ſibi obſides à Placentinis darentur, nec ſummo eius imperio obtē peravit, nec maximis uiribus ceſſit, atq; etiā dicē ti multos ſe gladios habere, reſpondit, & ego annos obſtupuerunt tot legiones tam robuſtas ſenectutis reliquias intuentes. Carbonis quoq; ira, quia mate riā ſæuiendi perquā exiguum habebat, paruulum uitæ tempus ablatura, in ſeipſa collapſa eſt.

De Seruio Galba.

Iam Seruii Galbæ temeritatis plena poſtulatio, quod diuum Iulium conſumatis uictoriis in foro ius dicē tem, in hunc modum interpellare ſuſtinuit. C. Iuli Cæſar pro. Pompeio Magno quondam genero tuo in tertio eius conſulatu pecuniam ſpopondi, quo no mine nunc appellor. Quid agam? dependam? palā, atq; aperte ei bonorum Pompeii uenditionem expro brando, ut à tribunali ſummoueretur, meruerat. ſed ipſa illud manſuetudine mitius pectus, æs alie num Pompeii ex ſuo fiſco ſolui iuſſit.

De Ceſelio Viro ſapiente.

Age Ceſelius Vir iuris ciuilis ſententia clarus, pericu loſe contumax? nullius enim aut gratia, aut autho ritate compelli potuit, ut de aliqua earum rerum, quas triumuiri dederant formulam cōponeret. Hoc animi iudicio uictoriæ eorum beneficia extra oēm ordinem legum ponens. Idem, cum multa de tēpo ribus Cæſaris liberius loqueretur, amiciq; ne id fa ceret, monerent, duas res, quæ hominibus amari ſ ſimæ uidentur, magnam ſibi licentiam præbere re ſpondit, ſenectutem, & orbitatem.

Externa. De quadam muliere.

Inſerit ſe tãtis uiris mulier alienigeni ſanguinis, quæ à Philippo rege tremulento immerentur dãnata, ꝓuocarem ad Philippum, inquit, ſed ſobrium. excuſſit crapulam oſcitanti, ac præſentia animi ebriũ reſipiſcere, cauſamq; diligentius inſpecta iuſtiorẽ ſententiam ferre coegit. Igitur æquitatem, quam impetrare non potuerat, extorſit. ac potius præſidium à libertate, ꝙ ab innocentia mutuauit.

De quadam fœmina Syracuſana.

Iam illa non ſolum fortis, ſed etiam urbana libertas. ſenectutis ultimæ quadam Syracuſis omnibus Dionyſii tyranni exitium, propter nimiam morũ acerbitatem, & intolerabilia onera uotis expetẽtibus ſola quotidie matutino tempore deos, ut incolumis, ac ſibi ſuperſtes eſſet, orabat. Quod ubi is cognouit, nõ debitã ſibi admiratus beneuolẽtiã, accerſit eã, & quid ita hoc, aut quo ſuo merito faceret, interrogauit. Tum illa, certa eſt, inquit, ratio ꝓpoſiti mei. puella enim grauem tyrannum haberemus, carere eo cupiebam, quo interfecto, aliquãto tetrior arcem occupauit. eius quoq; finiri dominationẽ magni æſtimabã, tertium te ſuperioribus importunio rem habere cœpimus rectorẽ. Itaq; timens ne ſi tu fueris abſumptus, deterior in locum tuũ ſuccedat, caput meum pro tua ſalute deuoueo. tam facetam audaciam Dionyſius punire erubuit.

De Theodoro Cyreneo.

Inter has, & Theodorum Cyreneũ quaſi animoſi ſpiritus coniugium eſſe potuit uirtute par fœlicitate

diſſimile. Is enim Lyſimarco regi mortem ſibi minitanti, enimuero, inquit, magnifica res tibi contigit, quia cantaridis uim aſſecutus es. Cumq; hoc dicto accēſus cruci eū adfigi iuſſiſſet, terribilis hæc (ait) ſit purpuratis tuis. mea quidem nihil intereſt, homine, an ſublime putreſcam.

DE SEVERITATE. Cap. III.

ARmet ſe duritia pectus neceſſe eſt, dum horridæ, ac triſtis ſeueritatis acta narrantur, ut omni mitiori cogitatione ſepoſita, rebus audiu aſperis uacet. Ita enim diſtrictæ, & in exorabiles uindictæ, & uaria pœnarum genera in medium procurrent. Vtilia quidem legum munimenta, ſed minime in placido, & quieto paginarum numero reponenda. M. Manlius unde gallos depulerat, inde ipſe præcipitatus eſt, quia fortiter defenſam libertatē nefariæ opprimere conatus fuerat. cuius iuſtæ ultiōis nimirū hæc præfatio fuit. Manlius eras mihi cū præcipites agebas Senones, poſtq̄ imitari cœpiſti, unus factus es ex Senonibus. huius ſupplicio æternæ memoriæ nota inſerta eſt. pp illū enim lege ſanciri placuit, nequis patricius in arce, aut in capitolio habitaret, qui domum eo loci habuerat, ubi nunc ædem Monetæ uidemus.

In Spurium Caſſium.

Par indignatio aduerſus Spurium Caſſium erupit. cui plus ſuſpitio concupitæ dominationis nocuit, q̄ tres magnifici cōſulatus, ac duo ſpecioſiſſimi triūphi profuerunt. Senatus. n. Po. q; Ro. nō contentus capital

rū ſupplicio afficere, interempto domū ſuperiecit, ut penatiū quoq; ſtrage puniretur. in ſolō aūt ædem Telluris fecit. Itaq; quod prius domiciliū potentiſſimi uiri fuerat nunc religioſæ ſeueritatis monimētū eſt.

In Spurium Melium.

Eadem cauſam Spurium Melium conſimili exitu patria mulctauit. area uero domus eius, quo iuſtitia ſupplicii notior ad poſteros perueniret, AEquimelii appellationem traxit.

Quantum ergo dii aduerſus hoſtes libertatis inſitum animis antiqui haberent parietum, tectorum, in quibus uerſati fuerāt ruinis teſtabātur. Ideoq; & Marci Flacci, & L. Saturnini ſeditioſiſſimorum ciuium corporibus trucidatis penates ab imis fundamentis eruti ſunt. Cæterum flacciana area, cum diu penatibus uacea manſiſſet, a Qu. Catulo Cymbricis ſpoliis adornata eſt.

In Tiberium, & Caium Gracchos.

Viguit in noſtra ciuitate Tiberii & Caii Gracchorum ſumma nobilitas, ac ſpes ampliſſima, ſed quia ſtatum ciuitatis conati erant conuellere, inſepulta cadauera iacuerunt. ſupremusq; humanæ conditionis honos filiis Gracchi, & nepotibus Africani defuit. qn etiam familiares eorum nequis Reip. inimicis, amicus eſſe uellet, de robore præcipitati ſunt.

De P. Mutio. Tr. Pl.

Idem ſibi licere tam P. Mutius Tri. pl. q̄ Senatus, & Po. Ro. credidit, qui omnes collegas ſuos, qui duce Spurio Caſſio id egerant, ut magiſtratibus nō ſubrogatis communis libertas in dubium uocaretur, uiuos

cremauit. Nihil profecto hac ſeueritate ſidetius unus .n. tribunus eam pœnam nouem collegis inferre auſus eſt, quam nouẽ tribuni ab uno collega exigere exhorruiſſent.

In M. Clodium.

Libertas adhuc cuſtos, & uindex ſeueritas, ſed pro dignitate etiã, ac pro diſciplina æquæ grauis. M. enim Clodium Senatus Corſis, quia turpem cum his pacẽ fecerat, dedidit, quem ab hoſtibus non acceptum in publica cuſtodia necari iuſſit. Semel læſa maieſtate imperii quot modis iræ pertinax uidex? factũ eius reſcidit, libertatem ademit, ſpiritum extinxit corpus contumelia carceris, & deteſtanda gemoniarũ ſcalarum nota fœdauit. atq; hic quidẽ ſenatus animaduerſionem meruerat.

De Cornelio Scipione.

Cn. autem Cornelius Scipio Hiſpali filius prius, quàm mereri poſſet, expertus eſt. nam cũ ei Hiſpania prouĩcia ſorte obueniſſet, ne illuc iret, decreuit. adiecta cã, quod recte facere neſciret. Itaq; Cornelius per uitæ inhoneſtum actum ſine ullo prouinciali miniſterio tamen repetundarum lege damnatus eſt.

De Caio Vatieno.

Ne in C. quidem Vatieno, qui ſiniſtræ manus digitos ne bello italico militaret, obſciderat, ſeueritas ſenatus ceſſauit. publicatis enim bonis eius, ipſum æternis uinculis puniendum cenſuit, effecit, ut quẽ honeſte ſpiritum profundere in acie noluerat, turpiter in cathenis conſumeret.

De M. Curio Conſule.

Id factum imitatus M. Curius conſul, cum delectum

ſubitum

ſubitum educere coactus eſſet, & Iuniorũ nemo reſpõdiſſet, coniectis in ſortem omnibus tribubus, Polliæ, quæ proxima exierat, primum nomen urna extractum citari iuſſit. neq; eo reſpondente, bona adoleſcentis haſtæ ſubiecit Quod ut illi nunciatum eſt, ad Conſulum tribunal cucurrit, collegiumq́; tribunorum appellauit. Tunc M. Curius præfatus non opus eſſe eo ciue reipublicæ, qui parere neſciret, & bona eius, & ipſum uendidit,

De L. Domitio Prætore.

Aeque tenax propoſiti L. Domitius. Nam cum Siciliam Prætor regeret, & ad eum eximiæ magnitudinis aper allatus eſſet, adduci ad ſe paſtorem, cuius manu occiſus erat, iuſſit. Interrogatumq́; quomodo eam beſtiam confeciſſet, poſtꝙ comperit uſum uenabulo, crucifixit. quia ipſe ad exturbanda latrocinia, quibus prouincia uaſtabatur, nequis telum haberet edixerat. hoc aliquis in finem ſeueritatis, & ſæuitiæ ponendum dixerit. diſputatione enim utroqꝫ flecti poteſt. Cæterum ratio publici imperii prætorem nimis aſperũ exiſtimari non patitur. Sic ſe in uiris puniendis ſeueritas exercuit. Sed ne in fœminis qdẽ ſupplicio afficiendis ſegniorem ſe egit.

De Horatio.

Horatius poſt prælium trium Curiatium conditione pugnæ omnium albanorum uictor, cum ex illa clariſſima acie domum repetens ſororem ſuam uirginẽ Curiatii ſpõſi mortẽ profuſius, ꝙ illa ætas debebat, flentem uidiſſet, gladio, quo patriæ rem bene geſſerat, interemit. parũ pudicas ratus lachrymas, quæ

præpropero amori dabãtur. Quẽ hoc nomine reũ apud populum actum pater defendit. Ita paulo propenſior animus puellæ ad memoriam futuri uiri, & fratrem ferocem uindicem, & uindictæ tam rigidũ aſſenſorem patrem habuit.

De Spurio Poſthumio Albino, & Quinto Martio Philippo.

Cõſimili ſeueritate Senatus poſtea uſus. Spurio Poſthumio Albino, & Q. Martio Philippo cõſulibus mandauit, ut de iis, quæ ſacris bacchanaliũ inceſtu uſæ fuerant, inquirerent, à qbus cum multæ eſſent damnatæ, in omnes cognatas intra domos animaduerterunt, lateq́; patens opprobrii deformitas, ſeueritate ſupplicii emendata eſt, quia quantum ruboris ciuitati noſtræ mulieres turpiter ſe gerendo incuſſerant, tantum laudis grauiter punitæ attulerunt.

De Publicia, & Licinia.

Publicia autem, quæ Poſthumium Albinum conſulem, item Licinia, quæ Claudiũ Aſellum uiros ſuos ueneno necauerant, propinquorum decreto ſtrangulatæ ſunt. nõ. n. putauerunt ſeueriſſimi uiri in tam euidẽti ſcelere longum publicæ quæſtionis tp̃s expectandum. Itaq; quarum innocentiũ defenſores fuiſſent, ſontium maturi uindices extiterunt. magno ſcelere horũ ſeueritas ad exigendã uindictã cõcitata eſt.

De Egnatio Metello.

Egnatii aũt Metelli longe minore de cauſa, qui uxorem quod uinũ bibiſſet fuſte percuſſam interemit. Idq́; factum nõ accuſatore tantum, ſed etiã reprehẽſore caruit. unoquoq; exiſtimante optimo illam exẽplo uio

latæ ſobrietatis pœnas pepēdiſſe. & ſanè quæcūq; fœmina uini uſum imoderate appetit, & uirtutibus omnibus ianuam claudit, & delictis aperit.

De C. Sulpitio Gallo.

Horridum C. quoq; Sulpitii Galli maritale ſupplicium. nā uxorem dimiſit, quod eā capite aperto foris uerſatam cognouerat. abſciſſa ſētētia, ſed tñ aliqua ratione munita. Lex. n. inquit, tibi meos tantum præfinit oculos, quibus & formam tuam approbes, & placere deſyderes. his decoris inſtrumenta cōparabis eſto ſpecioſa. horum te certiori crede notitiæ, ulterior tuus cōſpectus ſuperuacua irritatiōe acceſſitus in ſuſpitione, & crimine hæreat neceſſe eſt.

De Q. Antiſtio Vetere.

Nec aliter ſenſit Q. Antiſtius Vetus repudiando uxorem, quod illam in publico cum quadam libertina uulgari ſecretò loquentem uiderat. nam (ut ita dicam) incunabulis culpæ, & nutrimentis non ipſa cōmotus culpa, citriorem delicto præbuit ultionē, ut potius caueret iniuriam, quam uindicaret.

De P. Sempronio Sopho.

Iungendus eſt his P. Sempronius Sophus, qui coniugem repudii nota affecit, nihil aliud, ꝙ ſe ignorante ludos auſam ſpectare. ergo dum ſic olim fœminis occurritur, mens earum à delictis aberat. Cæterū & ſi Romanæ ſeueritatis exēplis, totus orbis terrarum inſtrui poteſt, tamen externa ſummatim cognoſcere faſtidio non ſit.

Externa De Archilocho Poeta.

Lacedæmonii libros Archilochi è ciuitate ſua expor

tari iuſſerunt, quod eorum parum uerecundam, ac pudicam lectionem arbitrabantur. noluerunt enim ea liberorum ſuorum animos imbui, ne plus moribus noceret, quàm ingeniis prodeſſet. Itaq; maximum Poetam, aut certe ſummo proximum, quia domum ſibi inuiſam obſcœnis maledictis lacerauerat, carminum exilio mulctarunt.

De Athenienſibus.

Athenienſes autem Timagoram inter officium ſalutationis Darium Regem more gentis illius adulatum, capitali ſupplicio affecerunt. Vnius ciuis humilibus blanditiis totius urbis ſuæ decus perſicæ dominationi ſummiſſum grauiter ferentes.

De Cambyſe Rege.

Iam Cambyſes inuſitatæ ſeueritatis, qui mali cuiuſdam iudicis ex corpore pellē detractam ſellæ intēdi, in eaq; filium eius iudicaturum conſidere iuſſit. cæterū & Rex, & barbarus, atroci, ac noua pœna iudicis, nequis poſtea corrumpi iudex poſſet, prouidit.

GRAVITER DICTA, AVT FACTA. Cap. IIII.

MAgnam, & bonam laudis partem in claris uiris etiam illa uendicant, quæ aut ab his grauiter dicta, aut facta pertinax memoria uiribus æternis comprehendit, quorum ex abundanti copia, nec parca nimis, nec rurſus auida manu quo magis deſyderio ſatisfaciat, q̃ ſatietati abundet, hauriamus.

De Manlio Torquato.

Ciuitate noſtra Cannenſi clade perculſa, cum admo-dum tenui filo ſuſpenſa Reip. ſalus ex ſociorum fide penderet, ut eorum animi ad imperium Romanum tuendũ conſtãtiores eſſent, maiori parti ſenatus principes latinorum in ordinem ſuum ſublegi placebat. Anius autem Campanus etiam conſulem alterum Capuæ creari debere aſſeuerabat. ſic contuſus, & æger Romani iperii ſpiritus erat. tũc Mãlius Torquatus filius eius, q Latinos apud Veſerim iclyta pugna fuderat, quã poterat clara uoce denũciauit, ſiqs ſociorum inter partes C. ſententiam dicere auſus eſſet, continuo ſeipſum interempturum. hæ unius minæ, & Romanorum languentibus animis calorem priſtinum reddiderunt, & Italiam ad ius ciuitatis nobiſcum exequendum conſurgere paſſæ non ſunt, nanq; ut patris armis, ita uerbis filii fracta ceſſit.

De Manlio.

Par illius quoq; Manlii grauitas, cui cum conſulatus omnium conſenſu deferretur, eumq́; ſub excuſatione aduerſæ ualetudinis oculorũ recuſaret, inſtantibus cunctis, alium, inquit, quirites quærite, ad quẽ hũc honorem transferatis, nam ſi me gerere eum cogeritis, nec ego mores ueſtros ferre, nec uos meum imperium perpeti poteritis. priuati tam ponderoſa uox, quã graues faſces conſulis extitiſſent.

De Scipione Aemiliano.

Nihilo ſegnior Scipioni Aemiliani, aut in curia, aut in concione grauitas, qui, cum haberet conſortem cenſuræ Mumium, ut nobilẽ ita eneruis uitæ ꝓ roſtris dixit, ſe ex maieſtate Reipu. omnia geſturum, ſi ſibi

ciues uel dediſſent collegam,uel non dediſſent.

De eodem Scipione.

Eodem,cum Seruius Sulpitius Galba,& Aurelius conſules in ſenato cōtenderēt,uter aduerſus Viritatū in Hiſpaniā mitteretur,ac magna inter P. C. diſſenſio eēt,oibus quo nā eius ſentētia inclinaretur expectātibus;neutrū,inquit,mihi mitti placet,alter nihil habet,alteri eſt nihil ſatis. æque malam licentis imperii magiſtram iudicans inopiam, atq; auaritiam. quo dicto ut neuter in prouinciā mitteretur,obtinuit.

De Pompilio legato.

Cn. uero Pompilius à ſenatu legatus ad Antiochū miſſus,ut bello,ſe quo Ptolemæū laceſſebat,abſtineret, cum ad eū ueniſſet,atq; is promptu animo,& amiciſſimo uultu dextram ei porrexiſſet,inuicē ei ſuā porrigere noluit,ſed tabellas ſenatuſconſultum cōtinentes tradidit. quas ut legit Antiochus,dixit ſe cū amicis collocuturū. indignatus Pompilius quod aliquam morā interpoſuiſſet,uirga ſolum,quo inſiſtebat,denotauit. Et,prius,inquit,q̄ hoc circulo excedas,da reſpōſum,quod ſenatui referam. non legatū locutum,ſed ipſam curiam ante oculos poſitam crederes. cōtinuo eni Rex affirmauit fore,ne amplius de ſe Ptolemæus quereretur. ac tum demum Pōpilius manum eius tanq̄ ſocii apprehendit. Quā efficax eſt animi,ſermonisq; abſciſa grauitas. eodē momento Syriæ regnum terruit, Ægypti texit.

De Publio Rutilio.

Publii autem Rutilii uerba prius,an facta exiſtimem, neſcio. nam utriſq; æque admirabile ineſt robur.

Cum amici cuiuſdam iniuſtæ rogationi reſiſteret,
atq; is per ſummam indignatiōem dixiſſet. Quid er
go, inquit, mihi opus eſt amicitia tua, ſi quod rogo
non facis? reſpondit. immo quid mihi tua, ſi propter
te aliquid inhoneſte facturus ſum?

Huic uoci conſentanea illa opera. quod magis ordi-
num diſſenſiōe, q̃ ulla culpa ſua reus factus, nec ob
ſoletam ueſtem induit, nec inſignia ſenatoris depo-
ſuit, nec ſupplices ad genua iudicum manus teten-
dit, nec dixit quicquam ſplendore præteritorum an 2
norum humilius, effecitq;, ut periculum huic nō im
pedimentum grauitatis eius eſſet, ſed experimētū.
atq; etiam cum ei reditum in patriam Syllana uicto
ria præſtaret, in exilio, nequid cōtra leges faceret,
remanſit, quapropter fœlicitatis cognomen iuſtius
quis moribus grauiſſimi uiri, quàm impotentis ar-
mis aſſignauerit. Quod quidem Sylla rapuit, Ruti-
lius meruit.

De M. Bruto.

Marcus Brutus ſuarum prius uirtutum, quàm patriæ
parentis paricida. uno enim facto, & illas in pro- 1
fundum præcipitauit, & omnem ſui nominis me-
moriam, inexpiabili deteſtatione perfudit. ultimū
prælium initurus negantibus id quibuſdam com-
mitti oportere, fidenter, inquit, in aciem deſcendo.
hodie enim aut recte erit, aut nihil curabo. p̄ſum-
pſerat, uidelicet neq; uiuere ſine uictoria, neq; mo
ri ſine ſecuritate poſſe.

Externa. De Populo Cininienſi.

Huius mentio mihi ſubiicit, quod aduerſus D. Brutum
in Hiſpania grauiter dictum eſt, referre. nam cum

ſe ei tota penè Luſitania dedidiſſet, ac ſola gẽtis hu ius urbs Cinania ꝑtinaciter arma retineret, tẽtata redẽptione propemodũ uno ore legatis Bruti reſpõ dit, ferrum ſibi à maioribus, quo urbem tuerẽtur, non aurũ, quo libertatem ab imperatore auaro eme rent, relictũ. Melius ſine dubio homines noſtri ſan guinis hæc dixiſſent, ꝙ audiſſent. Sed illos quidem natura in huius grauitatis ueſtigia deduxit.

De Socrate Philoſopho.

Socrates autem græcæ doctrinæ clariſſimum colu men, cum Athenis cauſam diceret, defenſionemq; ei Lyſias à ſe cõpoſitam, qua in iudicio uteretur, reci taſſet, demiſſam, & ſupplicem, imminentiq; procel læ accõmodatam, aufer, inquit, quæſo iſtam, nã ego ſi adduci poſſem, ut eam in ultima Scythiæ ſolitudi ne perorarem, tum meipſum morte mulctandum cõ cederem. Spiritũ contempſit, ne careret grauitate. maluitq; Socrates extingui, ꝙ Lyſias ſupereſſe,

De Alexandro Rege.

Quantus hic in ſapientia, tantus in armis Alexander illã uocem nobiliter edidit. Dario enim uno iam & altero prælio uirtutẽ eius experto, atꝙ ideo partẽ regni Tauro tenus monte, & filiam in matrimoniũ cum decies centummillibus talentum pollicente, cum Parmenion dixiſſet, ſe, ſi Alexander eẽt, uſurũ ea conditione, reſpondit, & ego uterer ſi Parmenion eſſem, uocẽ duabus uictoriis reſpondentẽ, dignãq; cui tertia ſicut euenit, tribueretur.

De Lacedæmonis.

Atq; hæc quidem & animi magnifici, & proſperi ſta

tus. illa uero, qua legati Lacedæmoniorum apud patrem eius miſeram fortunæ ſuæ conditionem teſtati ſunt, glorioſior, & optabilior. Intolerabilibus. n. oneribus ciuitatem eorum implicanti, ſiquid morte grauius. imperare perſeueraret, mortem ſe prælaturos reſponderunt.

De quodam Spartano.

Nec parum graue Spartani cuiuſdam dictum, ſiquidem nobilitate, & ſanctitate præſtans, & in petitione magiſtratus uictus maximæ ſibi eſſe lætitiæ prædicauit, quod aliquot patria ſua ſe meliores uiros haberet. quo ſermone repulſam honori adæquauit.

DE IVSTITIA. Cap. V.

TEmpus eſt iuſtitiæ quoq; ſancta penetralia adire, in quibus ſemper æqui, ac probi facti reſpectus religioſa cum obſeruatiõe uerſatur. & ubi ſtudium uerecundiæ eſt, cupiditas rationi cedit, nihilq; utile, quod parum honeſtum uideri poſſit, ducitur. eius autem præcipuum, & certiſſimum inter omnes gentes noſtra ciuitas exemplum eſt.

De Senatu.

Camillo conſule Phaliſcos circumſedente, magiſter ludi plurimos, & nobiliſſimos inde pueros, uelut ambulandi gratia eductos, in caſtra Romanorum perduxit. quibus intercæptis, non erat dubium, quin Phaliſci depoſita belligerandi pertinacia tradituri ſe noſtro imperatori eſſent. ea re cognita Senatus cenſuit, ut pueri uinctum magiſtrum uirgis cædentes in patriam remitterentur. quia iuſtitia animi corũ

ſunt capti, quorum mœnia expugnari nõ poterant. nanq; Phaliſci beneficio magis, quàm armis uicti portas Romanis aperuerunt.

De Eodem Senatu.

Eadem *ciuitas aliquoties rebellando, ſemperq́; aduerſus contuſa prælijs tandem ſe.* Q. Luctatio COS. *dedere coacta eſt. aduerſus quã ſæuire cupiẽs* Po. Roma. *poſtquam à* Papyrio, *cuius manu iubente* COS. *uerba deditionis ſcripta erant, doctus eſt* Phaliſcos *non poteſtati, ſed fidei ſe* Romanorum *commiſiſſe, omnẽ iram placida mente depoſuit, pariterq́; & uiribus odii non ſanè facile uinci aſſuetis, & uictoriæ obſequio, quæ promptiſſime licentiam ſubminiſtrat, ne iuſtitiæ ſuæ deeſſet, obſtitit.*

De eodem Populo Romano.

Idem, *cum* P. Claudius Camerinos *ductu, atq; auſpiciis ſuis captos ſub haſta uendidiſſet, & ſi ærarium pecunia, fines agris auctos animaduertebat, tamen quia parum liquida fide id geſtum ab imperatore uidebatur, maxima cura conquiſitos redemit, hisq́; habitandi gratia locum in* Auentino *aſſignauit, & prædia reſtituit, pecuniam etiam non ad curiã, ſed ad ſacraria ædificanda ſacrificiaq́; faciendã tribuit. iuſtitiæq́; promptiſſimo tenore effecit, ut exitio ſuo lætari poſſent, quia ſic renati erant. Mœnibus noſtris, & finitimis regiõibus, quæ adhuc retuli, quod ſequitur, per totum terrarum orbem manauit.*

De Eodem Senatu, & Fabricio.

Timochares Ambracienſis Fabricio COS. *pollicitus eſt ſe* Pyrrhum *ueneno per filium ſuum, qui potionibus*

eius præerat, necaturum. ea res cum ad ſenatũ delata eſſet, miſſis legatis Pyrrhum monuit, ad aduerſus huius generis inſidias cautius ſe gereret. memor urbem à filio Martis conditam, armis bella, non uenenis gerere debere. Timocharis autẽ nomen ſuppreſſit, utroq; modo æquitatem amplexus, quia nec hoſtem malo exemplo tollere, nec eum, qui bene mereri paratus fuerat, prodere uoluit.

De quatuor Tribunis Plebis.

Summa iuſtitia in quattuor quoq; Tribunis Pleb. eodem tempore conſpecta eſt. Nam, cum Lucio Atracino, ſub quo duce aciem noſtram apud Ferruginem à Volſcis inclinatam cũ cæteris equitibus correxerant, diem ad populum L. Hortenſius collega eorum dixiſſet, pro roſtris iurauerunt, in ſqualore ſe eſſe, quoad imperator ipſorum reus eſſet futurus. Non ſuſtinuerunt enim egregii iuuenes, cuius armati periculum uulneribus, & ſanguine ſuo defenderant, eius togati ultimum diſcrimen poteſtatis inſignia retinentes intueri, qua iuſtitia mota concio, actione Hortenſium deſiſtere coegit. nec ſe etiã aliter eo facto, quod ſequitur, exhibuit.

De Tiberio Graccho, & Caio Claudio.

Cum Tiberius Gracchus, & C. Claudius ob nimis ſeuere geſtam cenſuram, maiorẽ partem ciuitatis exaſperaſſent, diem his M. Pompilius tribunus pduellionis ad populum dixit. præter cõem conſternationem, priuata etiam ira accenſus, qua neceſſarium eius Rutiliũ ex publico loco parietẽ demoliri iuſſe

runt. quo in iudicio primæ claſſis permultæ centuriæ Claudium apertè damnabant. de Gracchi abſolutione uniuerſæ conſentire uidebantur. qui clara uoce iurauit, ſi de collega ſuo grauius eſſet iudicatum, in factis ſe paribus eandem cum illo pœnam exilii ſubiturū. eaq; iuſtitia tota illa tempeſtas ab utriuſq; fortunis, & capite depulſa eſt. Claudium enim populus abſoluit. Graccho cauſæ dictionem M. Pompilius remiſit.

De collegio Tribunorum.

Magnam laudem & illud collegium Tribunorum tulit, quod cum unus ex eo L. Cotta fiducia ſacroſanctæ poteſtatis creditoribus ſuis ſatisfacere nollet, decreuit, ut ſi neq; ſolueret pecuniam, neq; daret cū quo ſponſio fieret, appellantibus ſe creditoribus, auxilio futurum iniquum ratum, maieſtatem publicā, priuatæ Perfidiæ obtentui eſſe. Itaq; Cottā in tribunatu quaſi in aliquo ſacrario latentem, tribunitia inde iuſtitia extraxit.

De Cn. Domitio Tribuno plebis.

Cuius ut ad alium æque illuſtrem tranſgredior, Gn. Domitius Tribunus Pl. M. Scaurum principem ciuitatis in iudicium populi deuocauit, ut ſi fortuna aſpiraſſet, ruinam, ſin minus, certe ipſa obtrectatiōe amplisſimi uiri incrementum claritatis apprehēderet. cuius opprimendi cum ſummo ſtudio flagraret, ſeruus Scauri ad eum noctu peruenit, inſtructurū ſe eius accuſationem, multis, & grauibus domini criminibus promittēs. erat in eodē pectore inimicus & Domitius, & dominus, diuerſa æſtimatione nefarium indicium perpendens. iuſtitia tñ uicit odium.

continuo enim & ſuis auribus obſeratis, & iudicis ore clauſo, duci eum ad Scaurum iuſſit. accuſatorem etiam reo ſuo, ne dicam diligendum, certe laudandum, quem populus tum propter alias uirtutes, tum hoc nomine libentius, & COS. & cenſorẽ, & Põt. Max. fecit.

De L. Craſſo.

Nec aliter ſe L. Craſſus in eodem iuſtitiæ experimento geſſit. Cn. Carbonis nomẽ infẽſto animo, utpote inimiciſſimum ſibi detulerat, ſed tamen ſcrinium eius à ſeruo allatum ad ſe complura continens, qbus facile opprimi poſſet, ut erat ſignatum, cum ſeruo cathenato ad eum remiſit. Quo pacto igitur inter amicos uiguiſſe tunc iuſtitiam credimus, cum inter accuſatores quoq;, & reos, tantum uirium obtinuiſſe uideamus?

De L. Sylla.

Iam L. Sylla non ſe tam incolumem, q̃ Sulpitium Rufum perditum uoluit. tribunitio furore eius ſine ullo fine uexatus. Cæterum cum eum proſcriptum, & in uilla latentem à ſeruo proditum comperiſſet manumiſſum paricidam, ut fides edicti ſui extaret, præcipitari protinus è ſaxo Tarpeio, cum illo ſcelere parto Pileo iuſſit. uictor alioqui inſolens hoc imperio iuſtiſſimus.

Externa. De pittaco Mitylenæo.

Verum ne alienigenæ iuſtitiæ obliti uideamur, Pittacus Mitylenæus, cuius aut meritis tantum ciues debuerunt, aut moribus crediderunt, ut ſuis ſuffragiis tyrannidem deferrent, tandiu illud imperium ſuſtinuit, quandiu bellum de Sygæo, cum Atheniẽſibus gerẽdum fuit. poſtq̃ autem pax uictoria parta eſt,

continuo reclamantibus Mitylenæis depoſuit, ne do minus ciuium ultra, q̃ Reip. neceſſitas exegerat, p maneret. atque etiam cum recuperati agri dimidia pars conſenſu omnium offerretur, auertit animum ab eo munere. deforme iudicans uirtutis gloriã, magnitudine prædæ minuere.

De Ariſtide Athenienſi.

Alterius nunc mihi prudẽtia referenda eſt, ut alterius repræſentari iuſtitia poſſit. Cum ſaluberrimo cõſilio Themiſtocles migrare Atheniẽſes in claſſem coegiſſet, Xerxeq; rege, & copiis eius, Græcia ĩpulſis, ruinas patriæ in priſtinũ habitum reformaret, & opes clandeſtinis molitionibus ad principatum Græciæ capeſſendum nutriret, in concione dixit, habere ſe rem deliberatione ſua prouiſam, quam ſi fortuna ad effectum perduci paſſa eſſet, nihil maius, aut potentius Athenienſi populo futurum. ſed eã uulgari non oportere, poſtulauitq; ut aliquis ſibi, cui illam tacite exponeret, daretur. datus ẽ Ariſtides. is, poſtquã cognouit in claſſem illam Lacedæmoniorum, quæ tota apud Gytheum ſubducta erat, uelle incendere, ut ea conſumpta, dominatio maris ipſis cederet, proceſſit ad ciues, & ipſis retulit, Temiſtoclem ut utile conſilium, ita minime iuſtum animo voluere. eueſtigio uniuerſa cõcio, quod æquum non uideretur nec expedire quidem proclamauit. ac protinus Themiſtoclem incæpto iuſſit deſiſtere.

De Zaleuco Locrenſi.

Nihil illis etiam iuſtitiæ exemplis fortius. Zaleucus urbe Locrenſium à ſe ſaluberrimis, atq; utiliſſimi, le

gibus munita, cum filius eius adulterii crimine dãnatus, ſecundum ius ab ipſo conſtitutũ utroq; oculo carere deberet, ac tota ciuitas in honorem patris neceſſitatem pœnæ adoleſcẽtulo remitteret, aliquã diu repugnauit. ad ultimũ præcibus populi euictus, ſuo prius, deinde filii oculo eruto, uſum utriq; uidendi reliquit. Ita debitum ſupplicii modum legi reddidit. æquitatis admirabili temperamento, ſe inter miſericordẽ patrem, & iuſtum legiſlatorem partitus.

De Caronda Tyrio.

Sed aliquanto Charondæ Tyrii præfractior, & abſciſſior iuſtitia; ad uim, & cruorem uſq; ſeditioſas cõciones ciuiũ pacauerat lege cauẽdo, ut ſiquis eas cũ ferro intraſſet, continuo interficeretur, interiecto deinde tempore ex longinquo rure gladio accinctus, domum repetens, ſubito indicta concione, ſicut erat, in eam proceſſit, ab eoq;, qui proxime conſtiterat, ſolutæ à ſe legis ſuæ monitus. Idem ego illã, inquit, ſanciã. ac protinus ferro, quod habebat, diſtricto incubuit, cũq; liceret culpã uel diſſimulare, uel errore defendere, pœnam tamen repræſentare maluit nequa fraus iuſtitiæ fieret.

DE FIDE PVBLICA. Cap. VI.

HVius imagine ante oculos poſita, uenerabile fidei numen dextram ſuam, certiſſimũ ſalutis humanæ pignus oſtentat, quã ſemper in noſtra ciuitate uiguiſſe, & omnes gentes ſenſerunt, & nos paucis exemplis recognoſcamus.

De Senatu Po Q. Ro.

Cum Ptolemæus Rex tutorem Populum Ro. filio reliquiſſet, Senatus M. Aemilium Lepidũ Pont. Max. bis COS. ad pueri tutelam gerendam Alexãdriam miſit, ampliſſimiq́;, & integerrimi uiri ſanctitatem Reipu. uſibus, & ſacris comparatam, externæ procurationi uacare uoluit, ne fides ciuitatis noſtræ fruſtra petita exiſtimaretur. cuius beneficio regio incunabula cõſeruata pariter, ac decorata, incertum Ptolemæum reddiderunt, patris ne fortuna magis, an tutoris maieſtate gloriari deberet.

De Ciuitate Romana.

Specioſa quoq; illa Romana fides, ingenti Pœnorum claſſe circa Siciliam deducta, duces eius fractis animis, conſilia petendæ pacis agitabant. Quorum dux Amilcar ire ſe ad conſules negabat audere, ne eodẽ modo cathenæ ſibi iniicerentur, quo ab ipſis Cornelio Aſinæ conſuli fuerãt iniectæ. Hãno autẽ certior Romani animi æſtimator, nihil tale timendum ratus, maxima cum fiducia ad colloquium eorum tetendit. apud quos cum de belli fine ageret, & Tribunus mil. ei dixiſſet, poſſe illi merito euenire, qđ Cornelio accidiſſet, uterq; COS. tribuno tacere iuſſo, iſto te inqt, metu Hãno fides ciuitatis noſtræ liberat claros illos fecerat tantum hoſtium ducem uincere potuiſſe, ſed multo clariores fecit noluiſſe.

De Eodem Senatu.

Aduerſus eoſdem hoſtes parem fidem in iure legationis tuendo Patres Cõ. exhibuere. M. enim Aemilio Lepido, L. Flaminio COSS. L. Minutiũ, & L. Manilium

nilium Carthaginienſium legatis, qa manus his in tulerant, per feciales reddendos curauerunt. Sed tūc Senatus nō eos, qbus hoc præſtabatur, aſpexit.

De Superiore Africano.

Huius exemplum Superior Africanus ſecutus, cū onu ſtam multis, & illuſtribus Carthaginienſium uiris nauem in ſuam poteſtatem redegiſſet, inuiolatam dimiſit, quia ſe legatos ad eum miſſos dicebant. tam & ſi manifeſtum erat, illos, uitandi præſentis periculi gratia falſum legationis nomen amplecti, ut Romani imperatoris potius decepta fides, quā m fruſtra implorata iudicaretur.

De Senatu Po. Q. Ro.

Repræſentemus etiam illud ſenatus nullo modo prætermittendum opus. legatos ab urbe Apollonia Romā miſſos. Qu. Fabius Cn. Apronius ædiles orta cōtētione pulſauerūt. quod ubi comperit, cōtinuo eos per feciales legatis dedidit, quæſtoremq; cum his Brunduſium ire iuſſit, nequam in itinere à cognatis deditorum iniuriam acciperent. Illam curiam mortalium quis concilium, an non templum fidei dixerit? quām ut ciuitas noſtra ſemper benignam præſtitit, ita etiam in ſociorum quoq; animis conſtantem recognouit.

Externa.

Poſt duorū in Hiſpania Scipionum, totidemq; Romani ſanguinis exercituū miſerabilem ſtragem, Saguntini uictricibus Hannibalis armis intra mœnia urbis ſuæ cōpulſi, cum uim punicam ulterius nequirēt arcere, collatis i forū, quæ unicuiq; erant chariſſima, atq; undiq; circundatis, accenſiſq; ignis nutrimētis,

ne à ſocietate noſtra deficerent, publico, & cõi rogo ſemetipſos ſuperiecerunt. Crediderim tunc ipſam fidem humana negocia ſpeculãtem, mœſtum geſſiſſe uultum, perſeuerantiſſimũ ſui cultum, iniquæ fortunæ iudicio, tam acerbo exitu damnatum cernentẽ.

Idem præſtando, Petilini eundem laudis honorem meruerunt. ab Hannibale, quia deficere à noſtra amicitia noluerunt, obſeſſi, legatos ad Senatum auxiliũ implorantes miſerunt, quibus propter recẽtem cladem Cannenſem ſuccurri non potuit. Cæterum permiſſum eſt eis, ut facerent, quod utiliſſimum incolumitati eorũ uideretur. Liberum ergo erat Carthaginienſium gratiam amplecti. Illi tamen fœminis, omniq; ætate imbelli urbe egeſta, quo totius armati famẽ traherent, pertinaciſſime in muris conſtiterunt, expirauitq; prius eorũ tota ciuitas, quàm ulla ex parte Romanæ ſocietatis reſpectum depoſuerit. Itaq; Hannibali non Petiliam, ſed fidum Petiliæ ſepulchrum capere contigit.

DE FIDE VXORVM ERGA VIROS. Cap. VII.

Tertia Æmiliana

ATq;, ut uxoriam quoq; fidem attingamus, Tertia Æmiliana Africani prioris Vxor mater Corneliæ matris. C. & T. Gracchorum tantæ fuit comitatis, & patientiæ, ut cum ſciret uiro ſuo ancillulã ex ſuis gratam eſſe, diſſimulauerit, ne domitorem orbis Africanum, fœmina magnum uirum impatientiæ reũ ageret, tantumq; mens eius à uindicta abfuit, ut poſt mortem Africani manu

nuſſam ancillulā in matrimoniū Liberto ſuo daret.

De Turia Vxore Quinti Lucretii.

Quintum Lucretium proſcriptum à triumuiris uxor Turia inter cameram, & tectum cubiculi abditū, una conſcia ancillula ab imminente exitio non ſine magno periculo ſuo tutum præſtitit, ſingulariq; fide id egit, ut cum cæteri proſcripti in alienis, & hoſtilibus regionibus per ſummos animi, & corporis cruciatus uix euaderent, ille in cubiculo, & in coniugis ſinu ſalutem retineret.

De Sulpitia Vxore Lentuli.

Sulpitia autem cum à matre Iulia diligentiſſime cuſtodiretur, ne Lentulum Cruſtelionē uirum ſuum proſcriptum à triumuiris in Siciliam proſequeretur, nihilominus famulari ueſte ſumpta cum duobus ancillis, totidemq; ſeruis ad eum clandeſtina fuga peruenit, nec recuſauit ſeipſam proſcribere, ut ei fides ſua in coniuge proſcripto conſtaret.

DE FIDE SERVORVM ERGA dominos. Cap. VIII.

Reſtat ut ſeruorum etiam erga dominos, quo minus expectatam, hoc laudabiliorem fidem referamus.

De quodam ſeruo Marci Antonii.

Marcus Antonius auorum noſtrorum temporibus clariſſimus Orator inceſti reus agebatur. cuius in iudicio accuſatores ſeruū in quæſtione perſeuerantiſſime poſtulabāt, qđ ab eo, cū ad ſtuprū iret, laternā prælatum contenderent. erat autem is etiam tum

imberbis, & ſtabat coràm, uidebatq; rem ad ſuos cruciatus ptinere, nec tñ eos fugitauit. Ille uero, ut domum uentum eſt, Antonium hoc nomine uehementius cõfuſum, & ſolicitum ultro eſt hortatus, ut ſe iudicibus torquendum traderet, affirmans nullum ore ſuo uerbũ exiturum, quo cauſa eius læderetur, ac promiſſi fidem mira patientia præſtitit. plurimis etiam laceratus uerberibus, eculeoq; impoſitus, candentibus etiam laminis uſtus, omnem uim accuſatoris, cuſtodita rei ſalute ſubuertit. Argui fortuna merito poteſt, quod tam pium, & tam fortem ſpiritum ſeruili nomine incluſit.

De quodam ſeruo Caii Marii.

Conſulem autem C. Marium preneſtinæ obſidionis miſerabilem exitũ ſortitum, cuniculi latebras fruſtra euadere conatum, leuiq; uulnere à Theleſino, cũ quo mori deſtinauerat, perſtrictum, ſeruus ſuus, ut Syllanæ crudelitatis expertem faceret gladio traiectũ interemit. cũ magna premia ſibi propoſita uideret, ſi eũ uictoribus tradidiſſet. cuius dexteræ tam opportunũ miniſteriũ nihil eorũ pietati cedit, à qbus ſalus dominorũ protecta eſt, quia eo tempore Mario non uita, ſed mors in beneficio repoſita erat.

De Philocrate ſeu Euporo ſeruo Gracchi.

Æque illuſtre quod ſequitur. C. Gracchus, ne in poteſtatem inimicorum deueniret, Philocrati ſeruo ſuo ceruices incidendas præbuit, quas cum celeri ictu abſcidiſſet, gladium cruore domini madentem p ſua egit præcordia. Euporum alii hunc uocitatum exiſtimant. ego de nomine nihil diſputo. familiaris au

tem tantummodo fidei robur admiror, cuius ſi præſtantiã animi generoſus iuuenis imitatus foret, ſuo, non ſerui beneficio imminẽtia ſupplicia uitaſſet. nũc cõmiſit ut Philocratis, ꝙ Gracchi cadauer ſpecioſius iaceret. De Pindaro ſeruo Caſſii.

Alia nobilitas. Alius furor. ſed fidei par exemplum. Pindarus C. Caſſium Philippenſi prælio uictũ, nuper ab eo manumiſſus, iuſſu ipſius obtruncatum inſultationibus hoſtium ſubtraxit, ſeq; è conſpectu hominum uoluntaria morte abſtulit, ita, ut ne corpus quidem eius abſumpti inueniretur. Quis deorum grauiſſimi ſceleris ultor illam dexteram, quæ in necẽ patriæ parẽtis exarſerat, tãto torpore alligauit, ut ſe tremebundam Pindari genibus ſubmitteret, ne publici paricidii, quas merebatur pœnas, arbitrio pii uictoris exolueret? tu profecto tu Diue Iuli cœleſtibus tuis uulneribus debitam exegiſti uindictã. perfidum erga te caput ſordidi auxilii ſupplex fieri cogendo, eo animi æſtu compulſum, ut neq; retinere uitã uellet, neq; finire manus ſua auderet.

De ſeruis Caii Plotini Planci, & de ipſo Caio.

Adiunxit ſe his cladibus Cn. Plotinus Plancus Munacii Planci Conſularis, & Cenſorii frater, qui cum à triumuiris perſcriptus in regione Salernitana laret, delicatiore uitæ genere, & odore unguenti, occultam ſalutis cuſtodiã detexit. iſtis enim ueſtigiis eorum, qui miſerum proſequebatur, ſagax inducta cura, abditum fugæ eius cubile odorata eſt, à qbus cõprehenſi ſerui latenteſ. multumq;, ac diu torti ne

gabant ſe ſcire ubi dominus eſſet. Non ſuſtinuit deīn de Plācus tam fideles, tamq́; boni exempli ſeruos ulterius cruciari. ſed proceſſit in medium, iugulūq́; gladiis militum obiecit. quod certamen mutuæ beneuolentiæ arduum dignoſci facit, utrum dignior dominus fuerit, qui tam conſtantem ſeruorum fidē experiretur, an ſerui, qui tam iuſta domini miſericordia quæſtionis ſæuitia liberarentur.

De quodam ſeruo Panopionis.

Quid urbani Panopionis ſeruus ꝗ̄ admirabilis fidei? q cum ad dominum proſcriptum occidendum domeſticorum inditio certiores factos milites in Reatinam uillam ueniſſe cognoſceret, commutata cum eo ueſte, permutato etiam annulo, illum poſtico clam emiſit, ſe autem in cubiculum, ac lectulū recæpit, & ut Panopionem occidiſſe paſſus ē. breuis huius facti narratio, ſed nō parua materia laudationis. nā ſiquis ante oculos ponere uelit ſubitū militū accurſum, conuulſa ianuæ clauſtra, minacem uocē, truces uultus, fulgentia, arma, rem uera æſtimatione ꝓſequetur, nec quam cito dicitur aliquem pro alio mori uoluiſſe, tam id ex facili etiam fieri potuiſſe arbitrabitur. Panopion autem quantum ſeruo deberet, amplum ei faciendo monimentum, ac teſtimonium pietatis grato titulo reddendo, confeſſus eſt. Contentus eſſem huius exemplis generis, niſi unum me dicere admiratio facti coegeret.

De ſeruo Antii Ruſtionis.

Antius Reſtio proſcriptus à triumuiris, cum omnes domeſticos circa rapinam, & prædā occupato suides.

ret, quam maxime poterat diſſimulata fuga ſe penatibus ſuis intempeſta nocte ſubduxit, cuius furtiuũ egreſſum ſeruus ab eo uinculorũ pœna cohercitus, inexpiabiliq; litterarum nota per ſummam oris cõtumeliã iniuſtus, curioſis ſpeculatus oculis, atque ueſtigia huc, atque illuc errãtia beneuolo ſtudio ſubſecutus, lateri uolũtarius comes arrepſit. Quo quidẽ tã exquiſito, tamq; ancipiti officio, perfectiſſimũ expectatæ pietatis cumulũ expleuerat. his. n. quorum fœlicior in domo ſtatus fuerat, lucro intẽtis, ipſa, cũ nihil aliud, quam umbra, & imago ſuppliciorum ſuorum maximum ſibi eſſet emolumentum, eius, à quo tam grauiter punitus erat, ſalutẽ uẽdicauit. cumq; abũde foret irã remittere, adiecit etiã charitatem. nec hactenus beneuolẽtia proceſſit. ſed in eo conſeruando mira quoq; arte uſus eſt. nã ut ſenſit cupidos ſanguinis milites ſuperuenire, amoto domino rogum extruxit, eiq; egentem a ſe comprehenſum, & occiſum ſenem ſuperiecit. interrogantibus deinde militibus ubi nam eſſet Antius, manum rogo intendẽs, ibi illũ datis ſibi crudelitatis piaculis uiri reſpõdit, quia uerisſimilia loquebatur, habita eſt uoci fides. quo euenit, ut Antius ſtatim querendæ incolumitatis occaſionem aſſequeretur.

DE MVTATIONE MORVM. & fortunæ. Cap. IX.

MVltum animis hominum, & fiducia adiicere, & ſolicitudinis detrahere põt morum, ac fortunæ in claris uiris recognita muta-

tio,ſiue noſtros ſtatus,ſiue proximorum ingenia cõtemplemur. Nam cum aliorum fortunas ſpectando ex conditione abiecta, atque contempta claritatẽ emerſiſſe uideamus,quid aberit,quin & ipſi meliora de nobis ſemper cogitemus,memores ſtultum eẽ perpetuæ infœlicitatis ſe dãnare,ſpemq́;,quæ etiam incerta ratiõe fouetur,interdum certam in deſperationem conuertere?

De Manlio Torquato filio Lucii Manlii Torquati.

Manlius autẽ Torquatus adeo hebetis, atq; obtuſi cordis inter initia iuuẽtæ exiſtimatus,ut à patre Manlio ampliſſimo uiro,quia & domeſticis, & reip. uſibus inutilis uidebatur,rus relegatus,agreſti opere fatigaretur,poſtmodum patrem reum iudiciali periculo liberauit.filium uictorem, quod aduerſus iperium ſuum cum hoſte manu cõſeruerat,ſecuri percuſſit.patriam latino tumultu feſſam ſpecioſiſſimo triumpho recreauit. In hoc credo fortunæ nubilo contemptu adoleſcentiæ perfuſum, quo ſenectutis eius decus lucidius eniteſceret.

De Scipione Africano Superiore.

Scipio autem Africanus Superior, quem dii immortales naſci uoluerunt,ut eſſet in quo uirtus ſe per omnes numeros omnibus efficaciter oſtenderet,ſolutioris uitæ primos adoleſcentiæ annos egiſſe fertur,remotos quidem à luxuriæ crimine,ſed tamẽ punicis trophæis deuictæ Carthaginis ceruicibus impoſito iugo teneriores.

De C. Valerio Flacco.

C. quoq; Valerius Flaccus ſecundi punici belli tẽpibus

luxu perditam adoleſcentiam inchoauit. Cæterum à P. Licinio Pont. Max. flamen factus, quo facilius à uitiis recederet, ac curam ſacrorũ & cerimoniarum conuerſo animo, uſus duce frugalitatis religione, quantum prius luxuriæ fuerat exemplũ, tantum poſtea modeſtiæ, ſanctitatis ſpecimen euaſit.

De Qu. Fabio Maximo.

Nihil Qu. Fabio Maximo, qui Gallica uictoria cognomen Allobrogi ſibimet, ac poſteris peperit, adoleſcẽte magis infame, nihil eodem ſene ornatius, aut ſpecioſius illo ſæculo noſtra ciuitas habuit.

De Q. Catulo.

Quis ignorat Q. Catuli authoritatem in maximo clariſſimorum uirorum prouentu excelſum gradum obtinuiſſe? cuius ſi ſuperior ætas reuoluatur, multi luxus, multæ delitiæ reperientur. quæ quidem ei impedimẽto non fuerunt, quo minus patriæ princeps exiſteret, nomenq́; eius in capitolino faſtigio fulgeret, ac uirtute ciuile bellum ingenti motu oriens ſepeliret.

De L. Sylla.

L. uero Sylla uſq; ad quæſturæ ſuæ comitia, uitam libidine, Vino, ludicræ artis amore, perinquatam perduxit. Quapropter C. Marium COS. moleſte tuliſſe traditur, qđ ſibi aſperrimũ in Africa bellũ gerẽti, tam delicatus quæſtor ſorte obueniſſet, eiuſdem uirtus quaſi perruptis, & diſiectis neqtiæ, qua obſidebatur, clauſtris cathenas Iugurthæ manibus iniecit, Mithridatem compeſcuit, ſocialis belli luctus repreſſit, Cinnæ dominationem fregit. eumq́; in Africa, qui ſe quæſtorem faſtidierat ipſum illam prouin

etiam proſcriptum, & exulem petere coegit. quæ diuerſa, tamq́; inter ſe contraria, ſiquis apud aium ſuum attentiore comparatione expendere uelut, duos i uno homine Syllas fuiſſe crediderit. turpẽ adu leſcentulum, & urum dicerem fortem, niſi ipſe ſe Fœlicem appellari maluiſſet.

DE SVBLIMITATE A STATV HVMILI. Cap. X.

ATq;, ut nobilitatem beneficio pœnitentiæ ſe ipſam admonuimus reſpicere, ita altiora modo ſuo ſperare auſcs ſubtexamus.

De Tito Aufidio.

Titus Aufidius cum Aſiatici publicani exiguã admodũ particulam habuiſſet, poſtea totam Aſiam proconſulari imperio obtinuit. nec indignati ſunt ſocii eius parere faſcibus, quem aliena tribunalia adulantem uiderant, geſſit ſe etiam integerrime, ac ſplẽdidiſſime, miroq́; id modo demonſtrauit, priſtinũ quæſtum ſuæ fortunæ, præſens uero dignitatis incremẽtum, moribus ſuis imputari debere.

De Tito P. Rutilio.

At P. Rutilius non Publicanum in Sicilia egit, ſed operam publicanis dedit. idem ultimam inopiam ſuam authorato ſociis officio ſuſtentauit, ab hoc poſtmodum conſule leges uniuerſi Siculi accæperunt, acerbiſſimoq́; prædonum, ac fugitiuorum bello liberati ſunt. portus ipſos ſiquis modo mutis rebus ineſt ſenſus, tantam in eodem homine uarietatem ſtatus admiratos arbitror. Quẽ enim diurnas capturas exi

gentem animaduerterant, eundem iura dantē, claſſesq́; & exercitus regentem uiderunt.

De Publio Ventidio.

Huic tanto incremento maius adiiciam. Aſculo capto Cn. Pompeii magni pater P. Ventidium ætate puberem in triumpho ſuo populi oculis ſubiecit. Hic eſt Ventidius, qui poſtea Romæ ex Parthis, & p Parthos de Craſſi manibus in hoſtili ſolo miſerabiliter iacentibus, triumphum duxit itaq; qui captiuus carcerem exhorruerat, uictor capitolium fœlicitate celebrauit. In eodem etiam illud eximium, quod eodem anno Prætor, & Conſul eſt factus.

DE VARIETATE CASVVM. Cap. XI.

De L. Lentulo.

CAſuum nunc contemplemur Varietatem. L. Lentulus conſularis lege Cæcilia repetundarum crimine oppreſſus, Cenſor cum L. Cenſorino creatus eſt, quem quidem fortuna inter ornamenta, & dedecora alterna uice uerſauit. conſulatui illius damnationem, damnationi Cenſurā ſubiiciendo. & neq; bonis eum perpetuis frui, nec malis æternis ingemiſcere patiendo.

De Cn. Cornelio Scipione Aſina.

Iiſdem uiribus uti uoluit in Cn. Cornelio Scipione Aſina, qui COS. à Pœnis apud Liparas captus, cū belli iure omnia perdidiſſet, lætiore ſubinde uultu eius adiutus cuncta recuperauit. conſul etiam iterum creatus. Quis crederet illum à duodecim ſecuribus

ad Carthaginienſium peruenire cathenas? quis rurſus exiſtimaret à punicis uinculis ad ſumma imperii peruenturum faſtigia? ſed tamen ex conſule captiuus, & ex captiuo conſul factus eſt.

De Craſſo dicto Diuite.

Quid Craſſo nō ne pecuniæ magnitudo locupletis nomen dedit? ſed eidem poſtea inopia turpem decoctoris ſuperlationem iniunxit. Siquidem bona eius à creditoribus, quia ſolidum præſtare non poterat, uenierunt. Itaq; amara ſugillatiõe non caruit, cũ egẽs ambularet, diues ab occurrentibus ſalutabatur.

De Quinto Cepione.

Craſſum caſus acerbitate Q. Cepio præcurrit. is nãq; præturæ ſplendore, triumphi claritate, conſulatus decore, Maximi Pontificis ſacerdotio, ut ſenatus patronus diceretur, aſſecutus, in publicis uinculis ſpiritum depoſuit. corpusq́; eius funeſti carnificis manibus laceratum in ſcalis gemoniis iacẽs magno cũ horrore totius fori Romani conſpectum eſt.

De C. Mario Candidato.

Iam C. Marius maximæ fortunæ luctatio eſt. omnes enim eius impetus tã corporis, q̃ animi robore fortiſſime ſuſtinuit arpinatibus honoribus iudicatus inferior, quæſturam Romæ petere auſus eſt. patiẽtia deinde repulſarum, irrupit magis in curiam, q̃ uenit. In tribunatus quoq;, & ædilitatis petitione conſimilẽ campi notam expertus, præturæ cãdidatus ſupremo loco inhæſit. quam tamen non ſine periculo obtinuit. ambitus enim accuſatus, uix, atq; ægre abſolutionem à iudicibus impetrauit. ex illo Mario

tam humili Arpinate, tam ignobili Romæ, tanq̄ faſtidiendo candidato, ille Marius euaſit, qui Africã ſubegit, Iugurtham regẽ ante currũ egit, qui Theutonicorum, Cymbrorumq; exercitus deleuit, cuius bina trophæa in urbe ſpectantur, cuius ſeptẽ in faſtis conſulatus leguntur, cui poſt exilium Conſulem creari, proſcriptoq; facere proſcriptionem contigit. Quid huius conditione inconſtantius, aut mutabilius? quem ſi inter miſeros poſueris, miſerrimus, inter fœlices fœliciſſimus reperietur.

De Caio Cæſare.

Caius autem Cæſar, cuius uirtutes æditum ſibi in cœlum ſtruxerunt, inter primæ iuuentutis initia priuatus Aſiã petens, à maritimis prædonibus circa inſulam Pharmacuſſam exceptus, quinquaginta ſe talentis redemit. parua igitur ſumma clariſſimum mundi ſydus in piratico myoparone repetendi fortuna uoluit. Quid eſt ergo q̄ amplius de ea queramur? ſi ne conſortibus quidem diuinitatis ſuæ parcit. Sed celeſte numen ſe ab iniuria uindicauit. continuo enim captos prædones crucibus affixit. atten to ſtudio noſtra commemorauimus. remiſſiore nunc animo aliena narrentur.

Externa De Polemone Athenienſi Philoſopho.

Perditæ luxuriæ Athenis adoleſcens Polemon neq; illecebris eius tantummodo, ſed ẽt ipſa infamia gaudẽs cum e conuiuio nõ poſt occaſum Solis, ſed poſt ortum ſurrexiſſet, domũq; rediens Xenocratis philoſophi patentem ianuam uidiſſet, uino grauis, unguentis delibutus, ſertis capite redimito, perlucida

ueſte amictus refertã turba doctorũ hominũ ſcho-
lam eius intrauit. nec cõtentus tam deformi introi
tu, conſedit etiã, ut clariſſimũ eloquium, & pruden
tiſſima pcæpta temulẽtiæ laſciuiis eleuaret. orta de
inde, ut par erat, omnium indignatione, Xenocra-
tes uultum in eodem habitu continuit, omiſſaq; re,
quam diſſerebat, de modeſtia, ac temperantia loqui
cœpit. Cuius grauitate ſermõis reſipiſcere coactus
Polemon, primum coronam capite detractam proie
cit, paulopoſt bracchium intra pallium reduxit, p
cedente tempore, oris conuiualis hilaritatem depo-
ſuit, ad ultimum totam luxuriã exuit, uniusq; ora-
tionis ſaluberrima medicina ſenatus, ex infami ga-
neone, maximus philoſophus euaſit. peregrinatus
eſt huius animus in nequitia, non habitauit.

De Themiſtocle.

Piget Themiſtoclis adoleſcentiam attingere ſiue pa-
trem aſpiciam, abdicationis iniungentem notam, ſi-
ue matrem ſuſpendio finire uitam propter filii tur-
pitudinem coactam. cum omnium poſtea graii ſan-
guinis uirorum clariſſimus extiterit, mediũq; Eu-
ropæ, & Aſiæ uel ſpei uel deſperationis pignus fue
rit. hæc enim ſalutis ſuæ patronum habuit, illa ua
dem uictoriæ aſſumpſit.

De Cimone Athenienſi.

Cimonis uero incunabula opinione ſtultitiæ fuerunt re
ferta. eiuſdem ſtultitiæ imperia ſalutaria Atheniẽ-
ſes ſenſerũt. itaq; coegit eos ſtuporis ſemetipſos dã
nare, qui eum ſtolidum crediderant.

De Alcibiade.

Nanque Alcibiadem quaſi duæ fortunæ partitæ ſunt. altera, quæ ei nobilitatem eximiam, abundantes diuitias, formam præſtantiſſimam, fauorem ciuium propenſum, ſumma imperia, præcipuas potētiæ uires, flagrantiſſimum ingenium aſſignaret. Altera, quæ damnationē, exilium, uenditionem bonorum, inopiam, odium patriæ, uiolentam mortem infligeret. nec aut hæc, aut illa uniuerſa, ſed uaria, perplexa, freto, atque æſtui ſimillima.

De Polycrate tyranno Samiorum.

Ad inuidiam uſque Polycratis Samiorum tyranni abundantiſſimis bonis cōſpicuus uitæ fulgor exceſſit, nec ſine cauſa. oēs. n. conatus eius placido excipiebātur itinere. ſpes certum cupitæ rei fructum apprehendebat. uota nūcupabātur ſimul, & ſoluebantur. uelle ac poſſe in æquo poſitum erat. ſemel duntaxat uultum mutauit perque breui triſtitiæ ſalebra ſuccuſſum, tunc, cum admodū gratum ſibi annulū de induſtria in profundum, ne omnis incōmodi expers eēt, abiecit. quē tn̄ cōtinuo recuperauit, capto piſce, qui eū deuorauerat. ſed hūc, cuius fœlicitas ſemp plenis uelis proſperū curſum tenuit, Orontes Darii regis p̄fectus in excelſiſſimo Mycalēſis mōtis uertice cruci affixit. ex qua putres eius artus, & tabido cruore manātia mēbra, atq; illā leuā, cui Neptunus annulū piſcatoris manu reſtituerat, ſitu Marcidam Samos amara ſeruitute aliquandiu preſſa, liberis, ac lætis oculis aſpexit. De Dionyſio Tyranno.

Dionyſius autem cum hæreditatis nomine à patre Syracuſanorum, ac pene totius Siciliæ tyrannidem ac

cæpiſſet, maximarum opum dominus, exercituum dux, rector claſſium, equitatu potens, propter inopiam litteras puerulos Corinthi docuit, eodemq; tempore, tanta mutatione maiores natu, nequis nimis fortunæ crederet, magiſter ludi factus ex tyrāno, monuit.

De Siphace Rege.

Sequitur hunc Siphax Rex conſimilem fortunæ iniquitatem expertus, quem amicum hinc Roma per Scipionem, illinc Carthago per Haſdrubalem ultro petitum ad penates deos eius uenerat. Cæterū eo claritatis euectus, ut ualidiſſimorum populorū, nō tantū arbiter, ſed & uictor uictoriæ exiſteret, parui temporis interiecta mora, cathenatus a Lælio legato ad Scipionem imperatorem pertractus eſt, cuiusq; dexteram regio inſidens ſolie arroganti manu attigerat, eius genibus ſupplex procubuit. Caduca nimirū & fragilia, puerilibusq; conſentanea crepundiis ſunt iſta, quæ uires, atq; opes humanæ uocātur. affluunt ſubito, repente dilabuntur, nullo in loco, nulla ī perſona ſtabilibus nixa radicibus cōſiſtunt, ſed incertiſſimo flatu fortunæ huc, atque illuc acta, quos in ſublime extulerunt, improuiſo recurſu deſtitutos, in profundo cladium miſerabiliter immergunt, itaq; neq; debent exiſtimari, neq; dici bona, quæ inflictorū malorum amaritudinem, deſyderio ſui duplicant.

VALERII MAXIMI. LIB. VII.

DE FOELICITATE. Cap. I.

VOlubilis fortunæ cōplura exē pla retulimus, cōſtātis, & ꝓpitiæ admodum pauca narrari pñt, quo patet eā aduerſas res cupido aīo infligere, ſecūdas parco tribuere. eadē ubi mali gnitatis obliuiſci ſibi īperauit, nō ſolū plurima, ac maxīa, ſed etiā perpetua bona congerit.

De Q. Metello.

Videamus ergo quot gradibus beneficiorum Q. Metellum à primo originis die, ad ultimum uſque fati tempus nunquam ceſſante indulgentia, ad ſummum beatæ uitæ cumulum perduxerit. Naſci enim in urbe terrarum principe uoluit. parentes ei nobiliſſimos dedit. adiecit animi rariſſimas dotes, & corporis uires, ut ſufficere laboribus poſſet. uxorem pudicitia, & fœcunditate conſpicuam conciliauit. Conſulatus decus, imperatoriam poteſtatem, ſpecioſiſſimi triumphi prætextam largita eſt. fecit, ut eodem tempore tres filios conſulares, unum etiam cenſorium, duos triumphales, & quartum prætorium uideret, ut tres filias nuptui daret, earumq́; ſobolem ſinu ſub exciperet. tot partus, tot incunabula, tot uiriles togæ, tam multæ nuptiales faces, honorum, imperiorum, omnis deniq; gratulationis ſumma abundātia, cum interim nullum funus, nullus gemitus,

nulla cauſa triſtitiæ. Cœlum contemplare, uix tamē ibi talem ſtatum reperies. quoniam quidem luctus, & dolores, deorum quoq; pectoribus à maximis uatibus aſſignari uidemus. hunc autem uitæ actum eius conſentaneus finis excæpit. nam Q. Metellum ultimæ ſenectutis ſpatio defunctum, leniq; genere mortis inter oſcula, complexusq; chariſſimorū pignorum, extinctum filii, & generi humeris ſuis, per urbem latum rogo impoſuerunt.

De Gyge.

Clara hæc fœlicitas, obſcurior illa, ſed diuino ſplendore præpoſita. cum enim Gyges regno Lydiæ, armis, & diuitiis abundantiſſimo, inflatus animo Apollinem Pythium ſuſcitatum ueniſſet, an aliquis mortalium ſe eſſet fœlicior, deus ex abito ſacrarii ſpecu, uoce miſſa Aglaum Pſophidium ei prætulit. Is erat Arcadum pauperrimus, ſed ætate iam ſenior, terminos agelli ſui nunquam excæſſerat, paruuli ruris fructibus, ac uoluptatibus contentus. Verum profecto beatæ uitæ finem Apollo non adumbratum, oraculi ſagacitate complexus eſt.

Quo circa inſolenter fulgore fortunæ ſuæ glorianti reſpōdit, magis ſe probare ſecuritate ridens tugurium, quàm triſtem curis, & ſolicitudinibus aulam, paucasq; glebas pauoris expertes, quàmpinguiſſima Lydiæ arua metu referta, & unum aut alterum iugum boum facilis tutelæ, quàm exercitus, & arma, & equitatum uoracibus impenſis oneroſum, & uſus neceſſarii horreolum nulli nimis appetendum, quam theſauros omnium inſidiis, & cupiditatibus

expoſitos. Ita Gyges dum ad ſtipulatorem uanæ opinionis deum habere concupiſcit, ubi nam ſolida, & ſyncera eſſet fœlicitas, didicit.

SAPIENTER DICTA, AVT FACTA. Cap. II.

NVnc id genus fœlicitatis explicabo, quos totum in habitu animi eſt, nec uotis petitur, ſed in pectoribus ſapientia præditis natum, dictis, factisq; prudentibus enitescit.

De Appio Claudio.

Appium Claudium crebro ſolitum dicere accæpimus, negocium Populo Ro. melius, ꝙ ocium cõmitti, non quod ignoraret, ꝙ iucundus tranquillitatis ſtatus eſſet, ſed quod animaduerteret præpotentia imperia, agitatione rerũ, ad uirtutem capeſcendam excitari, nimia quiete in deſidiam reſolui. & ſanè negocium nomine horridũ ciuitatis noſtræ mores in ſuo ſtatu cõtinuit, blandæ appellationis quies plurimis uitiis reſperſit.

De Scipione Africano.

Scipio uero Africanus turpe eſſe aiebat in re militari dicere, non putaram, uidelicet qa explorato, & excuſſo cõſilio, quæ ferro aguntur, adminiſtrari oportere arbitrabatur ſumma ratione. Inemendabilis enim eſt error, qui uiolentiæ Martis cõmittitur. Idẽ negabat aliter cũ hoſte confligi debere, quã aut ſi occaſio obueniſſet, aut neceſſitas incidiſſet, æque prudẽter- nam & proſperã gerendæ rei facultatem omittere, maxima dementia eſt, & in anguſtias utiq; pugnandi compulſum abſtinere ſe prælio, peſtiferæ ignauiæ

affert exitium,eorumq́;,qui iſta cõmittunt,alter beneficio fortunæ uti,alter iniuriæ neſcit reſiſtere.

De Q. Metello.

Quinti quoq; Metelli tum grauis, tum etiam alta in ſenatu ſentẽtia. qui deuicta Carthagine neſcire ſe illa uictoria boni ne plus an mali Reip. attuliſſet,aſſeuerauit. quoniã ut pacem reſtituendo profuiſſet,ita Hannibalem ſubmouendo,non nihil nocuiſſet. eius enim tranſitu in Italiam, dormientem Po. Ro. uirtutem excitatã,metuiq́; debere,ne acri æmulo liberata,in eundem ſomnum reuolueretur. in æquo igitur malorum poſuit uiri tecta, uaſtari agros, exhoriri ærarium, & priſci roboris hebetari neruos.

De Licinio Fimbria Conſulari.

Quid illud factũ Licinii Fimbriæ cõſularis, ꝗ̃ ſapiẽs? A M. Luctatio Pinthia ſplendido equite Ro. iudex additus de ſpõſione, quam is cum aduerſario, quod uir bonus eſſet, fecerat, nunꝗ̃ id iudicium pronunciatione ſua finire uoluit. ne aut probatum uirum ſi contra eum iudicaſſet, fama ſpoliaret, aut iuraret eũ uirum bonum eſſe, cum ea res innumerabilibus laudibus cõtineatur. forenſibus hæc, illa militaribus ſtipendiis prudentia exhibita eſt.

De Papyrio Curſore Conſule.

Papyrius curſor Conſul cum Aquiloniam oppugnans prælium uellet committere, pullariusq́; nõ proſperantibus auibus optimum ei auſpicium renũciaſſet, de fallacia illius factus certior, ſibi quidem, & exercitui bonorum omen datum credidit, ac pugnã iniit. Cæterum mendacem ante ipſam aciem cõſtituit, ut

haberent dii, cuius capite, ſiquid iræ concæperant, expirarent. directum eſt autem ſiue caſu, ſiue cœleſtis numinis prouidentia, quod primum è contraria parte miſſum erat telũ in ipſum Pullarii pectus, eumq́; exanimem proſtrauit. id ut cognouit Cõſul, fidente animo & inuaſit Aquiloniam, & cæpit. Tam cito animaduertit, quo pacto iniuria imperatoris uindicari deberet, quemadmodum uiolata religio expianda foret, qua ratione uictoria apprehẽdi poſſet, egit, uirum ſeuerum, conſulem religioſum, imperatorẽ ſtrenuum, timoris modum, pœnæ genus, ſpei uiam, uno mentis impetu rapiendo. Nunc ad ſenatus acta tranſgrediar. De Senatu.

Cum aduerſus Hannibalem ſenatus Claudium Neronem, & L. Salinatorem Conſules mitteret, eosq́; ut uirtutibus pares, ita inimicitiis acerrime inter ſe diſſidentes uideret, ſummo ſtudio in gratiam reduxit. ne propter priuatas diſſenſiones, Remp. parum utiliter adminiſtrarent. quia conſimili imperio ubi concordia non ineſt, maior aliena opera interpellandi, ꝙ ſua edẽdi cupiditas naſcitur. ubi uero pertinax intercedit odium, alter alteri, ꝙ uterq; contrariis caſtris certior hoſtis proficiſcitur. Eoſdem ſenatus, cũ ob nimis aſpere actam cenſurã à Cn. Bebio Trib. Pl. pro roſtris agerentur rei, cauſæ dictione decreto ſuo liberauit uacuum omnis iudicii metu eum honorem reddendo, qui exigere deberet rationẽ, nõ reddere. Par illa ſapientia ſenatus Tiberium Gracchũ Trib. Pl. agrariam legem promulgare auſum morte mulctauit. Idem ut ſecundum legem eius per triũ

uiros ager populo uiritim diuideretur, egregie cenſuit. Siquidem grauiſſimæ ſeditionis eodẽ tempore & authorem, & cauſam ſuſtulit. Quam deinde ſe prudenter in rege Maſiniſſa geſſit? nam cum promptiſſima, & fideliſſima eius opera aduerſus Carthaginienſes uſus eſſet, eumq; in dilatando regno auidiore cerneret, legem ferri iuſſit, qua Maſiniſſæ ab imperio populi Romani ſolutam libertatem tribueret, quo facto tum optime meriti beneuolentiam retinuit, tum Mauritaniæ, & Numidiæ, cæterarumq; illius tractus gentium nunquam fida pace quieſcentem feritatem, a ualuis ſuis repulit. Tẽpus deficiet domeſtica narrantem, quoniam imperium noſtrum non tam robore corporum, quam animorum uigore, incrementum, ac tutelã ſui comprehendit, maiori itaq; ex parte Romana prudentia in admiratiõe tacita reponatur, alieni generisq; huius generis exemplis detur aditus.

Externa. De Socrate Philoſopho.

Socrates humanæ ſapientiæ, quaſi quoddam terreſtre oraculum, nihil ultra petendum à Diis immortalibus arbitrabatur, q̃ ut bona tribuerẽt, quia ii demum ſcirent, quid unicuiq; eſſet utile nos autẽ plerunq; id uotis expetere, quod nõ impetraſſe melius foret. Et enim denſiſſimis tenebris inuoluta mortalium mens, in quam late patentem errorem cæcas precationes tuas ſpargis, diuitias appetis, quæ multis exitio fuerunt, honores concupiſcis, qui complures peſſundederunt, regna tecum ipſa uoluis, quorũ exitus ſæpenumero miſerabiles cernuntur, ſplendi-

ctis coniugiis iniicis manus, at hæc ut aliquando il-
luſtrant, ita nõnunquam funditus domos euertunt.
deſine igitur ſtulta futuris malorum tuorum cauſis,
quaſi fœliciſſimis rebus inhiare, teq́; totum cœleſtiũ
arbitrio permitte, quia qui tribuere bona ex facili ſo
lent, etiam eligere aptiſſima poſſunt. Idem expedi
tã & compendiaria uia eos ad gloriam peruenire
dicebat, qui id agerent, ut quales uideri uellent, ta-
les etiam eſſent. qua qdem prædicatione aperte mo
nebat, ut homines ipſam potius uirtutem haurirẽt,
quam umbram eius conſectarentur. Idem ab adu-
leſcentulo quodam conſultus utrum uxorem duce-
ret, an ſe omnino matrimonio abſtineret, Reſpõdit
utrum horum feciſſet acturum pœnitentiam. hinc
te, inquit, ſolitudo, hinc orbitas, hinc generis interi
tus, hinc hæres alienus excipiet. illinc perpetua ſo
licitudo, cõtextus querelarum, dotis exprobratio, af
finium graue ſupercilium, garula ſocrus lingua,
ſubſeſſor alieni matrimonii. incertus liberorũ euẽ-
tus. non paſſus eſt iuuenem in contextu rerum aſpe
rarum, quaſi lætæ materiæ facere delectum. Idem
cum Athenienſium ſcelerata dementia triſtẽ de ca-
pite eius ſententiam tuliſſet, fortiq́; animo, & con-
ſtanti uultu potionem uenem è manu carnificis ac-
cæpiſſet, admoto iam labris poculo, uxori Xanthip-
pæ inter fletum, & lamentationem uociferanti in-
nocentem eum perimi. quid ergo inquit, nocenti mi
hi mori ſatius eſſe duxiſti? O immenſam illam ſapiẽ
tiam, quæ ne ipſo quidem uitæ exceſſu obliuiſci ſui
potuit. De Solone.

Age quàm prudẽter Solon neminem, dum adhuc uiueret, beatum dici debere arbitrabatur, quod ad ultimum uſq; fati diem ancipiti fortunæ ſubiecti eſſemus. fœlicitatis igitur humanæ appellationẽ rogus conſummat, qui ſe incurſu malorum obiicit. Idem cum ex amicis quendam grauiter mœrentem uideret, in arcem perduxit hortatusq; eſt, ut per omnes ſubiectorum ædificiorum partes oculos circũferret, quod ut factum animaduertit, cogita nunc tecũ, inquit, quã multi luctus ſub his tectis & olim fuerint, hodieq; uerſentur, inſequentibusq; ſæculis ſint habituri. ac mitte mortaliũ icõmoda tãquã ꝓpria deflere. qua cõſolatiõe demõſtrauit urbes eẽ humanarũ cladiũ conſepta miſeranda. Idem aiebat ſi in unum locum cuncti mala ſua contuliſſent, futurum, ut propria deportar e domum, quam ex omni miſeriarum aceruo porti onem ſuam ferre mallent quo colligebat non oportere nos, quæ fortuito patiamur, præcipuæ, & intolerabilis amaritudinis iudicare.

De Bia Prienenſi.

Bias autem, cum patriam eius, Prienen hoſtes inuaſiſſent, omnibus, quos modo ſæuitia belli incolumes abire paſſa fuerat, præcioſarum rerum pondere onuſtis fugientibus, interrogatus quid ita nihil ex bonis ſuis ſecum ferret. Ego (inquit) uero bona mea mecũ porto. pectore. n. illa geſtabat, non humeris, nõ oculis uiſcenda, ſed æſtimãda animo. quæ domicilio mẽtis incluſa, nec mortalium, nec deorum manibus labefactari queunt, & ut manentibus præſto ſunt, ita fugientes non deſerunt.

De Platone Philoſopho.

Iam Platonis uerbis abſtricta, ſed ſenſu p̄ualens ſententia, qui tum demum beatum terrarum orbem futurum p̄dicauit, cum aut ſapientes regnare, aut reges ſapere cœpiſſent. De quodam rege.

Rex etiam ille ſubtilis iudicii, quem ferunt traditum ſibi diadema priusquā capiti imponeret, retētum diu conſyderaſſe, ac dixiſſe. O nobilem magis, quā fœlicem pannum, quē ſiquis penitus cognoſcat quām multis ſolicitudinibus, & periculis, & miſeriis ſit refertus, ne humi quidem iacentem tollere uellet.

De Xenocrate Philoſopho.

Quid Xenocratis Reſpōſum, q̄ laudabile? cum maledico ſermoni quorūdam ſummo ſilentio intereſſet, uno ex his quærēte cur ſolus linguam ſuam cohiberet, quia dixiſſe me, inquit, aliquando pœnituit, tacuiſſe nunquam. De Ariſtophane.

Ariſtophanis quoq; altioris eſt prudentiæ præcæptū, q in comœdia introduxit remiſſum ab inferis Atheniensem Periclem, uaticinantem non oportere in urbe nutriri leonem. ſin aūt ſit alitus, obſequi ei conuenire. monet enim, ut præcipuæ nobilitatis, & cōcitati īgenii iuuenes refrenētur, nimio uero fauore, ac profuſa indulgentia paſti, quo minus potentiam obtineant ne impediantur, quod ſtultum, & inutile ſit eas obtrectare uires, quas ipſe foueris.

De Thalete Philoſopho.

Mirificæ etiam Thales, nā interrogatus, an facta hominum deos fallerent, nec cogitata, inquit, ut non ſolū manus, ſed etiam mentes puras habere uellemus, cū

ſecretis cogitationibus noſtris cœleſte numen adeſſe credidiſſemus. De Themiſtocle.

Ac ne quod ſequitur quidem minus ſapiens. unicæ filiæ pater Themiſtoclem conſulebat, utrum eā pauperi, ſed ornato, an locupleti, ſed parum probato collocaret. cui is malo, inquit, uirum pecunia, quā pecuniam uiro indigentem. quo dicto ſtultum monuit, ut generum potius, quā diuitias generi legeret.

De Rege Philippo patre alexandri.

Age Philippi, quā probabilis epiſtola. in qua Alexandrum quorūdam Macedonum beneuolentiam largitione ad ſe attrahere conatum ſic increpuit. quæ te fili ratio in hanc tam uanam ſpem induxit, ut eos fideles tibi futuros exiſtimares, quos pecunia ad amorem tui compuliſſes? a charitate iſtud præſtatur. At uero ante Philippus maiore ex parte mercatur Græciæ, quam uictor.

De Ariſtotele Philoſopho.

Ariſtoteles autem Caliſthenem auditorem ſuum ad Alexandrum mittens monuit, ut cum eo aut quam rariſſime, aut q̄iucūdiſſime loqueretur. quo ſcilicet apud regias aures uel ſilentio tutior, uel ſermone eſſet acceptior. at ille dum Alexādrum Macedonem Perſica ſalutatione gaudentem obiurgat & ad Macedonicos mores inuitum reuocare beneuole pſeuerat, ſpiritu carere iuſſus, ſeram neglecti ſalubris conſilii pœnitentiam egit. Idē Ariſtoteles de ſemetipſo in neutram partem loqui debere prædicabat, quoniam laudare ſe, uani, uituperare ſtulti eēt. Eiuſdē eſt utiliſſimum præceptum, ut uoluptates abeuntes

conſyderemus, quas quidem ſic oſtendendo minuit. ſeſſas enim penitentiæq; plenas animis noſtris ſubiecit, quo minus cupide repetantur.

De Anaxagora Philoſopho.

Nec parum prudenter Anaxagoras interroganti cuidam quis nã eſſet beatus, nemo, inquit, ex iis, quos tu fœlices exiſtimas, ſed eũ in eo numero reperies, qui à te ex miſeriis cõſtare creditur. nõ erit ille diuitiis, & honoribus abundans, ſed aut exigui ruris, aut non ambitioſæ doctrinæ, fidelis, ac pertinax cultor, in ſeceſſu, quam in fronte beatior.

De Demade.

Demadis quoq; dictum ſapiẽs, nolentibus enim Athenienſibus diuinos honores Alexandro decernere, uidete (inquit) ne dum cœlum cuſtoditis, terrã amittatis.

De Anacharſi.

Quàm porro ſubtiliter Anacharſis leges aranearũ telis comparabat. nam ut illis infirmiora animalia retineri, ualentiora tranſmitti ita his humiles, & pauperes conſtringi, diuites, & præpotentes non alligari.

De Ageſilao.

Nihil etiam Ageſilai facto ſapientius, ſiquidem cum aduerſus Remp. Lacedæmoniorum conſpirationem ortam noctu comperiſſet, Leges Lycurgi continuo abrogauit, quæ de indemnatis ſupplicium ſumi uetabant. comprehenſis autẽ, & interfectis ſontibus, eaſdem eueſtigio reſtituit, atq; utrumq; ſimul prouidit, ne ſalutaris animaduerſio uel iniuſta eſſet, uel iure impediretur. itaq; ut ſemper eſſe poſſent, aliquãdo non fuerunt.

De Hannone.

Sed neſcio an Hannonis excellentiſſimæ prudentiæ cõſilium. Magone enim Cannenſis pugnæ exitum ſenatui Pœnorum nunciante, inq́; tanti ſucceſſus fidem annulos aureos trium modiorum menſurã explentes fundẽte, qui interfectis noſtris ciuibus detracti erant, quæſiuit an aliquis ſociorum poſt tantam cladem à Romanis defeciſſet. atq; ut audiuit, neminẽ ad Hannibalem tranſiſſe, ſuaſit, ut protinus legati Romam, per quos de pace ageretur, mitterentur. cuius ſi ſententia ualuiſſet, neq; ſecũdo punico bello deuicta Carthago, neq; tertio deleta foret.

De Herennio Pontio Samnite.

Ne Samnites quidem paruas pœnas conſimilis erroris pependerunt, quod Herennii Pontii ſalutare conſilium neglexerunt, qui authoritate, & prudentia cæteros præſtans, ab exercitu, & duce eius filio ſuo cõſultus, quid nam fieri de legionibus Romanis apud furcas caudinas incluſis deberet, inuiolatas dimittendas reſpondit. poſtero die eadem de re interrogatus, deleri eas oportere dixit, ut aut maxio beneficio gratia hoſtium emeretur, aut grauiſſima iactura uires confringerentur. ſed improuida, temeritas uictorũ, dum utranq; partem ſpernit utilitatis, ſub iugum miſſas in perniciem ſuam accendit, multis & magnis ſapientiæ exemplis paruulum adiiciam.

De Cretenſibus.

Cretenſes cum acerbiſſima execratione aduerſus eos, quos uehementer oderunt, uti uolunt, ut mala conſuetudine delectẽtur, optãt, modeſtoq́; uoti genere

efficaciſſimum ultionis euentum reperiunt. Inutiliter enim aliquid concupiſcere, & in eo perſeueranter morari. exitio ea dulcedo uicinia eſt.

VAFRE DICTA, AVT FACTA.

Cap. III.

EST aliud factorum, dictorumq; genus à ſapientia proximo deflexu, ad Vafre nomen progreſſum, quod niſi fallacia uires aſſumpſerit, fidem propoſiti non inuenit, laudemq; occulto magis tramite, quam aperta uia petit.

De quodam Antiſtite Romano.

Seruio Tullo regnāte cuidam patrifamiliæ in agro Sabino præcipuæ magnitudinis, & eximiæ formæ uacca nata eſt, quam oraculorum certiſſimi authores in hoc à Diis immortalibus editam reſponderunt, ut quiſquis eam Auentinēſi Dianæ immolaſſet, eius patria totius terrarum orbis imperium obtineret. lætus eo dominus bouem cum ſumma feſtinatione Romam actam mactandam in Auentino ante arā Dianæ conſtituit, ſacrificio Sabinis regimen humani generis daturus. de qua re Antiſtes templi certior factus, religionem hoſpiti intulit, ne prius uictimam cæderet, quàm proxima ſe aqua abluiſſet, eoq; alueum tyberis petente, uaccam ipſe immolauit, & urbem noſtram tot ciuitatum, tot gentium dominam, pio ſacrificii furto reddidit.

De Iunio Bruto.

Quo in genere acuminis in primis Iunius Brutus referendus. nam cum à Rege Tarquinio auunculo ſuo

omnem nobilitatis indolem excerpi, interq; cæteros etiam fratrem ſuum, quod uegetioris ingenii erat interfectum animaduerteret, obtuſi ſe cordis eſſe ſimulauit, eaq; fallacia maximas uirtutes ſuas, texit profectus etiã Delphos cum Tarquinii filiis, quos is ad Apollinem Pythium muneribus, ſacrificiisq; honorandum miſerat, aurum deo, nomine doni clàm cauato baculo incluſum tulit. quia timebat, ne ſibi cœleſte numen aperta libertate uenerari tutum non eſſet. peractis deinde mandatis patris, Apollinẽ iuuenes conſuluerunt, quis nam ex ipſis Romæ regnaturus uideretur. At is penes eum ſummã urbis noſtræ poteſtatem futuram reſpondit, qui ante omnes matri oſculum dediſſet. Tunc Brutus perinde, atq; caſu pro lapſus de induſtria ſe abiecit, terramq; cõmunem omnium matrem exiſtimans, oſculatus eſt. quod tam uafre telluri impreſſum oſculum, urbi libertatem, Bruto primum in faſtis locum tribuit.

De Scipione Superiore.

Scipio quoq; ſuperior præſidium calliditatis amplexus eſt. Ex Sicilia enim petens Africam, cum ex fortiſſimis peditibus Romanis trecentorum equitum numerum implere uellet, neq; tam ſubito poſſet eos inſtruere, quod temporis anguſtiæ negabant, ſagacitate cõſilii aſſecutus eſt. nãq; ex iis iuuenibus, quos ſecũ ex tota Sicilia nobiliſſimos, & ditiſſimos, ſed inermes habebat, ad ſe uocatus trecentos ſpecioſa arma, & electos equos, quãcelerrime expedire iuſſit, uelut eos continuo, ſecum ad oppugnandam Carthaginẽ aducturus. qui cum imperio ut celeriter, ita lon

ginqui, & piculoſi belli reſpectu ſolicitis animis pa ruiſſent, remittere ſeſe Scipio illa expeditiõem, ſi ar ma, & equos militibus ſuis tradere uoluiſſent, edi xit. rapuit conditionẽ imbellis, ac timida iuuentus, inſtrumentoq́; ſuo cupide noſtris ceſſit. Ergo *callidi tas ducis prouidit, ut ſiquod protinus imperaretur, graue prius, deinde remiſſo militiæ metu, maximum beneficium fieret. quod ſequitur narrãdũ quoq; eſt.*

De Q. Fabio Labeone.

Quintus *Fabius Labeo arbiter à ſenatu finium conſti tuendorum inter Nolanos, & Neapolitanos datus, cum in rẽ præſentẽ ueniſſet, utroſq; ſeparatim mo nuit, ut omiſſa cupiditate, regredi controuerſia, quã progredi mallent, idq́; cum utraq; pars authoritate uiri mota feciſſet. aliquantum uacui in medio agri relictum eſt. conſtitutis deinde finibus, ut ipſi termi nauerunt, quicquid reliqui ſoli fuit, Populo Ro. adiu dicauit. Cæterum & ſic circumuenti Nolani ac Nea politani queri nibil potuerunt, ſecundum ipſorum demonſtrationẽ dicta ſententia, improbo tamen præ ſtigiorum genere, nouum ciuitati noſtræ uectigal ac ceſſit. Eundem ferunt cum à rege Antiocho, quem bello ſuperauerat, ex fœdere icto, dimidiam partẽ nauium accipere deberet, medias omnes ſecuiſſe, ut eum tota claſſe priuaret.*

De Marco Antonio.

Nam M. Antonio *remittendũ conuitium eſt. qui idcir co ſe aiebat nullam oratiõem ſcripſiſſe, ut ſiqd ſupe riore iudicio actum, ei, quem poſtea defenſurus eẽt, nociturum foret, non dictum à ſe affirmare poſſet,*

qui facti uix prudentis, tolerabilem cauſam habuit. pro periclitantium enim capite, non ſolum eloquentia ſua uti, ſed etiam uerecundia abuti erat paratus.

De Sertorio.

Sertorius uero corporis robore, atq; animi conſilio parem naturæ indulgentiā expertus, proſcriptiōe Syllana dux Luſitanorum fieri coactus, cum eos oratione flectere nō poſſet, ne cū Romanis uniuerſa acie confligere uellent, Vafro conſilio ad ſuam ſententiā perduxit. duos enim in conſpectu eorum conſtituit equos, alterum ualidiſſimū, alterum infirmiſſimum. ac deinde ualidi caudam ab imbecillo ſene paulatim carpi, infirmi à iuuene eximiarum uirium uniuerſam conuelli iuſſit. obtēperatum imperio eſt. Sed dum adoleſcentis dextera irrito ſe labore fatigat, ſenio confecta manus miniſteriū executa eſt. tunc barbaræ cōcioni quorſum ea res tenderet cognoſcere cupienti, ſubiecit, equi caudæ conſimilem eſſe noſtrum exercitum. cuius partes aliquis aggrediēs opprimere poſſit, uniuerſum conatus proſternere, celerius tradiderit uictoriam, quàm occupauerit. Ita gēs barbara, & aſpera, & regi difficilis, in exitium ſuum ruens, quam utilitatem auribus reſpuerat, oculis peruidit.

De Fabio Maximo.

Fabius autem Maximus, cuius non dimicare, uincere fuit, cum præcipuæ fortitudinis Nolanum peditem dubia fide ſuſpectum, & ſtrenuæ operæ Lucanum equitem amore ſcorti deperditum in caſtris haberet, in utroq; potius bono milite uteretur, quàm in utrunq; animaduerteret, alteri ſuſpitionem ſuam

diſſimulauit,

diſſimulauit, in alterum diſciplinam paulułum à re-
cto tenore deflexit. nanq; illum plene pro tribunali
laudando, omniq; genere honoris proſequendo, ani-
mum ſuum à Pœnis ad Romanos coegit reuocare, &
hunc clàm meretricem redimere paſſus, paratiſſi-
mum pro nobis excurſorem reddidit.

De M. Voluſio Ædile.

Veniam nunc ad eos, quibus ſalus aſtutia quæſita eſt. M. Voluſius ædilis plebis proſcriptus aſſumpto iſia-
ci habitu, per itinera, uiasq; publicas ſtipem petens quiſnam re uera eſſet, occurrentes dignoſcere paſſus non eſt, eoq; fallaciæ genere tectus in M. Bruti ca-
ſtra peruenit. Quid illa neceſſitate miſerius? quæ ma-
giſtratum Populi Roma. abiecto honoris prætextu, alienigenæ religiõis obſcuratum inſignibus, per ur-
bem iuſſit incedere. omnes autem hi ſuæ uitæ, aut illi alienæ mortis cupidi, q talia uel ipſi ſuſtinuerũt, uel alios perpeti coegerunt.

De Saturnino Vetulione.

Aliquanto ſpecioſius ſententiis Saturnini Vetulionis in eodem genere caſus, ultimæ ſortis auxiliũ. Qui cũ à triumuiris inter proſcriptos nomen ſuum propoſi-
tum audiſſet, cõtinuo præturæ inſignia inuaſit, præ-
cedentibusq; in modum lictorum, & apparitorum publicorum ſeruis ſubornatis, uehicula comprehen-
dit, hoſpitia occupauit, obuios ſummouit, ac tam au-
daci uſurpatione imperii, in maxima luce denſiſſi-
mas hoſtilibus oculis tenebras effudit. Idem ut Pu-
teolos uenit, perinde ut publicum miniſteriũ agẽs, ſumma cum licentia correptis nauibus in Siciliam,

tertiſſimum tunc proſcriptorũ profugium penetra uit. his uno adiecto leuioris notæ exemplo, ad externa reuertar.

De amore cuiuſdam Patris in filium.

Amantiſſimus quidam filii cum eum inconceſſis, ac periculoſis facibus accenſum ab inſana cupiditate pater inhibere uellet. ſalubri conſilio patriam indulgẽtiam tẽperauit. petiit enim ut prius, ꝗ̃ ad eã, quam diligebat iret, uulgari, ac ꝑmiſſa uenere uteretur. cuius precibus obſecutus adoleſcens infœlicis animi impetum ſatietate licentis concubitus reſolutum, ad id quod non licebat, tardiorem, pigrioremq́; afferẽs paulatim depoſuit.

De quodam Aſinario.

Cum Alexander Macedonũ Rex ſorte monitus, ut eũ, qui ſibi porta egreſſo primus occurriſſet, interfici iuberet, Aſinariũ ſorte ſibi obuiam factum, ad mortem arripi imperauit. eoq; quærente quidnam ſe immerẽtẽ capitali ſupplicio, innocentemq́; addiceret, cum ad excuſandum factũ ſuũ oraculi præceptum retuliſſet, Aſinarius ſi ita eſt (inquit) rex alium ſors huic morti deſtinauit. nã Aſellus, quem ego ante me agebã, prior tibi occurrit. delectatus Alexãder & illius tã callido dicto, & q̃d ab erroe ipſe reuocatus erat, occaſionẽ in aliq̃to uiliore animali expiandæ religiõis rapuit. ſumma in hoc cũ calliditate mãſuetudo ſumma quoq; in alterius regis eqſone calliditas.

De Dario Rege.

Sordida magorum dominatione Perſide oppreſſa, Darius Rex adiutoribus eiuſdem dignitatis aſſumptis,

pactũ cum præclari operis cõſortibus fecit, ut equis inſidentes olis ortu, curſum in quendã locum dirigerent, isq́; regno potiretur, cuius equus in eo primus hinniſſet. cæterũ maximæ mercedis cõpetitoribus fortunæ beneficiũ expectantibus, ſolus acumine Equiſonis ſui Ebaris proſperũ exoptatæ rei effectũ aſſecutus eſt. qui in equæ genitalẽ partẽ demiſſam manũ, cum ad eum locum uẽtum eſſet, naribus equi admouit, quo odore irritatus ante omnes hinnitum edidit, auditoq́; eo, ſex reliqui ſummæ poteſtatis continuo equis delapſi, candidati (ut eſt mos perſarũ) humi proſtratis corporibus Darium regẽ ſalutauerunt. quãtum imperium, ꝙ paruo intercæptũ eſt uaframento. De Bia Prienenſi.

Bias autem, cuius ſapientia diuturnior inter homines eſt ꝙ patria Priene fuit. (Siquidem hic etiam nũc ſpirat. illius perinde atq; extinctæ ueſtigia tãtũmodo extant) ita aiebat oportere homines in uſu amicitiæ uerſari, ut meminiſſent eã ad grauiſſimas inimicitias poſſe cõuerti. quod quidẽ præcæptũ prima ſpecie nimis fortaſſe callidũ uideatur, inimicũq́; ſimplicitati, qua pcipue familiaritas gaudet. ſed altioribus animis cogitatio demiſſa fuerit, perquam utile reperietur.

De Anaximene præcæptore Alexandri.

Lampſacenæ uero urbis ſalus unius uaframenti beneficio conſtitit. nam cum ad excidium eius ſummo ſtudio Alexãder ferretur, pgreſſumq́; extra mœnia Anaximenem præceptorem ſuum uidiſſet, qa manifeſtum erat futurũ, ut preces ſuas iræ eius oppone

ret, non facturum ſe quod petiſſet iurauit. tunc Anaximenes peto (inquit) ut Lampſacum diruas. hæc uelocitas ſagacitatis oppidum uetuſta nobilitate inclytum, exitio cui deſtinatum erat, ſubtraxit.

De Demoſthene.

Demoſthenis quoq; aſtutia mirifice cuidam ancillæ ſuccurſum eſt, quæ pecuniã depoſiti nomine à duobus hoſpitibus acceperat, ea conditione, ut illam ſimul utriſq; redderet. quorum alter interiecto tempore tanquam mortuo ſocio ſqualore obſitus, decæptæ omnes numos abſtulit. ſuperuenit deinde alter, & depoſitum petere cœpit. hærebat miſera in maxima pariter & pecuniæ, & defenſionis penuria. Iamq; de laqueo, & ſuſpẽdio cogitabat. ſed opportune Demoſthenes ei patronus, affuit. qui ut in aduocationem uenit, mulier (inquit) parata eſt depoſiti ſe fidẽ ſoluere, ſed niſi ſocium adduxeris, id facere nõ poteſt. quoniã ut ipſe uociferaris, hæc dicta eſt lex, ne pecunia alteri ſine altero numeretur.

De quodam uiro Athenienſi.

Ac ne illud quidem parum prudenter. quidam Athenis uniuerſo populo inuiſus, cauſam apud eum capitali crimine dicturus, maximum honorem ſubito petere cœpit, nõ quod ſperaret ſe illum conſequi poſſe, ſed ut haberẽt homines, ubi procurſum iræ, q acerrimus eſſe ſolet, effunderent. neq; eum tam callidi cõſilii ratio fefellit. comitii enim clamore infeſto, & crebris totius cõciõis ſibilis uexatus, nota etiam denegati honoris pſtrictus, eiuſdẽ, plebis paulopoſt in diſcrimine uitæ clemẽtiſſima ſuffragia expertus ẽ.

Quod ſi adhuc ei ultionem ſitienti, capitis ſui piculũ obieciſſet, nullam partem defenſionis odio obſeratæ aures reciperẽt. huic uaframento conſimilis illa calliditas.

De Hannibale.

Hannibal a Duillio Conſule nauali prælio uictus, timensq; claſſis amiſſæ pœnas dare, offenſam aſtutia mire auertit, nã ex illa infœlici pugna prius, ꝙ̃ cladis nuncius domum perueniret, quendam ex amicis compoſitum, & ornatũ, Carthaginem miſit. qui poſtꝙ̃ ciuitatis eius curiam intrauit, cõſulit, inquit, uos Hannibal, cum dux Romanorum magnas ſecũ maritimas trahens copias aduenerit, an cum eo conſligere debeat, acclamauit uniuerſus ſenatus nõ eẽ dubium quin oporteret. tum ille conflixit, inqt, & ſuperatus eſt. Ita liberum his non reliquit id factũ damnare, quod ipſi fieri debuiſſe iudicauerant.

De eodem.

Itidem Hannibal Fabium Maximum inuictam armorum ſuorum uim ſaluberrimis cunctationibus pugnæ ludificantẽ, ut aliqua ſuſpitione trahẽdi belli reſpergeret, totius Italiæ agros ferro, atq; igni uaſtando unius eius fundũ immunem ab hoc iniuriæ genere reliquit. profeciſſet aliquid tanti beneficii inſidioſa adumbratio eius, niſi Romanæ urbi, & Fabii pietas, & Hannibalis uafri mores fuiſſent notiſſimi.

De Thuſculanis.

Thuſculanis etiam acumine conſilii incolumitas parta eſt. cum enim crebris rebellationibus meruiſſent, ut eorũ urbẽ funditus Romani euerteret uellẽt, atq; ad id exequendũ Furius Camillus, Maximus dux,

ualidiſſimo iſtructus exercitu ueniſſet, uniuerſi et togati obuiã ꝓceſſerũt, cõmeatusq́;, & cætera pacis munia benigniſſime pſtiterũt, armatum & intrare mœnia paſſi ſunt, nec uultu, nec habitu mutato. qua cõſtãtia trãquillitatis, non ſolũ amicitiæ noſtræ ius, ſed ẽt ad cõionem ciuitatis uſq; penetrauerunt. Sagaci hercule uſi ſimplicitate, qm̃ aptius eẽ itellexerant, metũ officiis diſſimulare, ꝗ̃ armis protegere.

De Tullo Duce Volſcorum.

At Volſcorũ ducis Tulli execrabile conſilium. qui ad bellum inferendum Romanis maxima cupiditate accenſus, cum aliquot aduerſis prœliis contuſos aĩos ſuorum, & ob id paci proniores animaduerteret, inſidioſa ratione quo uolebat compulit. nam cum ſpectandorum ludorum gratia magna Volſcorum multitudo Romam conueniſſet, Conſulibus dixit, uehementer ſe timere nequid hoſtile ſubito molirentur, monuitq́;, ut eſſent cautiores, & protinus ipſe urbe egreſſus eſt. Quam rem Cõſules ad ſenatum retulerunt, qui tametſi nulla ſuſpitio ſuberat, authoritate tñ Tulli commotus, ut ante noctem Volſci abirent, decreuit. quo contumelia irritati, facile impelli potuerunt ad rebellandum. ita mendacium uerſuti ducis, ſimulatione beneuolentiæ inuolutum duos ſimul populos fefellit. Romanum ut inſontes notaret, Volſcum ut deceptis iraſceretur.

DE STRATEGEMATIS. Cap. IIII.

I Lla uero calliditatis egregia, & ab omni prorſus reprehenſione procul remota. cuius opera

quia appellatione noſtra uix apte exprimi poſſunt, græca pronunciatione Strategemata dicantur.

De Tullo hoſtilio.

Omnibus militaribus copiis Tullo Hoſtilio Fidenas aggreſſo, quæ ſurgentis imperii noſtri incunabula crebris rebellationibus torpere paſſæ non ſunt, finitimisq; trophæis, ac triumphis alitam uirtutem eius, ſpes ſuas promouere ulterius docuerũt, Metius Suffetius dux Albanorum, dubiam, & ſuſpectam ſemp ſocietatis ſuæ fidem repente in ipſa acie detexit. detecto enim Romani exercitus latere, i proximo colle cõſedit, pro adiutore ſpeculator pugnæ futurus, ut aut uictis inſultaret, aut uictores feſſos aggrederetur. non erat dubium qn ea res militum noſtrorũ animos debilitatura eſſet, cum eodem tempore & hoſtes confligere, & auxilia deficere cerneret. Itaq; ne id fieret, Tullus prouidit. cõcitato enim equo, pugnantiũ globos præcurrit. prædicans ſuo iuſſu ſeceſſiſſe Metium, eumq;, cum ipſe ſignum dediſſet, inuaſurum Fidenatium terga. quo imperatoriæ artis conſilio, metum fiducia mutauit. prcq; trepidatione, alacritate ſuorum pectora repleuit.

De Sexto Tarquinio.

At ne cõtinuo à noſtris regibus recedamus. Sextus Tarquinius Tarquinii filius indigne ferẽs quod patris uiribus expugnari Gabii nequirẽt, ualẽtiorem armis excogitauit rationem, qua interceptum id oppidũ Romano imperio adiiceret. Subito nanq; ſe ad Gabinios contulit tanq̃ parentis ſeuitiam, & uerbera, quæ uoluntate ſua perpeſſus erat, fugiens. ac pau

latini uniuſcuiusq; fictis, & compoſitis blanditiis al liciendo beneuolentiam, ut apud omnes plurimum poſſet conſecutus, familiarem ſuum ad patrē miſit indicaturum, quemadmodum cuncta in ſua manu haberet, & quæſiturum quidnam fieri uellet, iuuenili calliditati ſenilis aſtutia reſpondit. Siquidem re eximia delectatus Tarquinius, fidei autem nuncii parum credens, nihil reſpōdit, ſed ducto eo in hortum, maxima, & altiſſima papauerum capita baculo decuſſit. cognito aduleſcens ſilentio patris, ſimul ac facto, cauſam altius argumenti peruidit nec ignorauit præcipi ſibi, ut excellentiſſimū quēq; Gabinorum, aut exilio ſummoueret, aut morte cōſumeret. ergo ſpoliatam bonis propugnatoribus ciuitatē tantum non uinctis manibus ei tradidit.

De Romanis.

Illud quoq; à maioribus, & conſilio prudenter, & exitu fœliciter prouiſum cū enim urbe capta Galli capitolium obſiderent, ſolamq; potiendi eius ſpem in fame eorum repoſitam animaduerterent, per q; callido genere conſilii Romani uſi, uni perſeuerātiæ irritamento uictores ſpoliauerunt. panes enim iacere compluribus ex locis cœperunt. Quo ſpectaculo obſtupefacti, infinitamq; frumēti abundantiā noſtris ſupereſſe credentes, ad pactionē omittēdæ obſidiōis compulerunt. Miſertus eſt tunc pfecto Iuppiter Romanæ uirtutis, præſidiū ab aſtutia mutuātis. cū ſumma alimētorū inopi a proiici præſidia inopiæ cerneret. igitur ut Vafro, ita periculoſo cōſilio ſalutarem exitum dedit. Idem Iuppiter poſtea præ-

ſtantiſſimorum ducum noſtrorum ſagacibus cōſiliis propitius aſpirauit. nam cum alterum Italiæ latus Hannibal laceraret, alterum inuaſiſſet Haſdrubal, ne duorum fratrum iunctæ copiæ intolerabili one re feſſas ſimul res noſtras urgerēt, hinc Claudii Ne ronis uegetum conſilium, illinc Liuii Salinatoris in clyta prouidētia effecit. Nero enim compreſſo à ſe in Lucanis Hannibale, præſentiam ſuam, quoniam ita ratio belli deſyderabat, mentitus hoſti, ad opem ferendam collegæ per longum iter celeritate mira tetendit. Salinator in Vmbria apud Metaurū flumē proximo die ac dimicaturus ſumma cū diſſimulatione Neronē caſtris noctu recæpit. tribunos enim à tribunis, centuriones à centurionibus, equites ab eqtibus, pedites à peditibus excipi iuſſit. ac ſine ulla tumultuatione, ſolo uix unum exercitum capiente, alterum inſeruit. quo euenit ne Haſdrubal cum duobus ſe Conſulibus præliaturū prius ſciret, q̄ utriuſq; uirtute proſterneretur. Ita illa toto terrarū orbe infamis punica calliditas, Romana eluſa prudentia, Hannibalem Neroni, Haſdrubalem Salinatori decipiendum tradidit.

De Q. Metello Conſule.

Memorabilis etiam conſilii. Qu. Metellus, qui cū procōſul bellum in Hiſpania aduerſus Celtiberos gereret, urbemq; Trebiam caput eius gentibus uiribus expugnare non poſſet, intra pectus ſuum multum, ac diu conſiliis agitatis, uiam reperit, qua propoſitum ad exitum perduceret. itinera magno impetu ingrediebatur. deide alias, atq; alias regiōes petrbat. hos

obſidebat montes. paulopoſt ad illos tranſgrediebatur, cum interim tam ſuis omnibus, quam ipſis hoſtibus ignota erat cauſa inopinatæ eius, ac ſubitæ fluctuationis. Interrogatus quoque à quodā amiciſſimo ſibi, quid ita ſparſum, & incertum militiæ genus ſequeretur, abſiſte, inquit, iſtud quærere. nam ſi huius cōſilii mei interiorē tunicam conſciam eſſe ſenſero, continuo eam cremari iubebo. Quorſum igitur ea diſſimulatio erupit? aut quem finē habuit? poſtquam uero, & exercitum ſuum ignorantia, & totam Celtiberiā errore implicauit, cum alio curſum direxiſſet, ſubito ad Trebiā reflexit, eamque inopinatam, & attonitam oppreſſit. ergo niſi mentem ſuam dolos ſcrutari coegiſſet, ad ultimā ei ſenectutē apud mœnia Trebiæ armato ſedendum foret.

EXTERNA.

De Agathocle rege Syracuſarum.

Agathocles autē Syracuſarum rex audacter callidus. cum enim urbē eius maiore ex parte Carthaginienſes occupaſſent, exercitū ſuū in Africam traiecit, ut metū, metu, uim, ui diſcuteret. neque ſine effectu. nam repentino eius aduentu Perculſi Pœni, libēter incolumitatem ſuam ſalute hoſtium redemerūt, pactique ſunt, ut eodem tempore, & Africa Siculis, & Sicilia punicis armis liberaretur. Agathocles autē Syracuſarū mœnia ſi tueri perſeueraſſet, illa belli malis urgerētur, bona pacis fruēda, ſecuræ Carthagini reliquiſſet. nunc inferendo, quæ patiebātur, dū alienas potius laceſſio opes, quam ſuas tuetur, quo equiore animo regnum deſeruit, eo tutius recepit.

bona fruē da.

De Hannibale.

Quid Hannibal Cannenſem Populi Romani aciem ſpeculatus non ne prius, quàm ad dimicandum deſcenderet, compluribus aſtutiæ cõplicatam laqueis, ad tam miſerabilem perduxit exitum? ante omnia enim prouidit, ut & ſolẽ, & puluerem, qui ibi uento multus excitari ſolet, aduerſum haberet, deinde partem copiarum ſuarum, inter ipſum prælii tempus de induſtria fugere iuſſit, quã cum à reliquo exercitu abruptam legio Romana ſequeretur, trucidandã eam ab iis, quos in inſidiis collocauerat, curauit. Poſtremo quadringentos equites ſubornauit, qui ſimulata tranſitiõe petierũt Conſulem, à quo iuſſi more trãſfugarum depoſitis armis in ultimam pugnæ partem ſecedere, diſtrictis gladiis, quos inter tunicas, & loricas abdiderant, poplites pugnantium Romanorũ ceciderunt. hæc fuit punica fortitudo, dolis, & inſidiis, & fallacia inſtructa. quæ nunc certiſſima circũuentæ uirtutis noſtræ excuſatio eſt. quoniã decepti magis, quàm uicti ſumus.

DE REPVLSIS. Cap. V.

CAmpi quoq; repræſentata conditio, ambitioſam ingredientes uiam, ad fortius ſuſtinendos parum proſperos comitiorum euentus utiliter inſtruxerit. quia propoſitis ante oculos clariſſimorum uirorum repulſis, ut non minore cum ſpe honoris, ita prudentiore cum animi iudicio petent, memineri̇ntq; nefas nõ eſſe, aliquid ab omnibus uni negari, cum ſæpenumero ſinguli cunctorum uolun-

tatibus reſiſtere fas eſſe duxerint, ſcientes etiã patiẽtia quæri debere, qđ gratia impetrari nequiuerit.

De Qu. Ælio Tuberone.

Quintus Ælius Tubero à Q. Fabio maximo epulum Populo Romano nomine P. Africani patrui ſui dãte rogatus, ut tricliniũ ſterneret, lectulos punica nos pellibus hœdinis ſtrauit, & pro argenteis uaſis Samia expoſuit. cuius rei deformitas ſic omnes offendit, ut cũ alioq uir egregius haberetur, comitiisq; prætoriis candidatus in campum L. Paulo auo, & P. Africano auunculo nixus deſcendiſſet, repulſa inde abiret notatus. nam ut priuatim ſemper continẽtiam probabant, ita publicæ maxima cura ſplendoris habita eſt. quo circa urbs noſtra non unius conuiuii numerũ, ſed totã ſe in illis pelliculis iacuiſſe credens, ruborem epuli, ſuffragiis ſuis uendicauit.

De P. Scipione Naſica.

P. aũt Scipio Naſica togatæ potentiæ clarum lumen, is, qui Conſul Iugurthæ bellum indixit, qui matrẽ Idæam e phrygiis ſedibus, ad noſtras æras, focosq; migrantem ſanctiſſimis manibus excæpit, qui multas, & peſtiferas ſeditiões authoritatis ſuæ robore oppreſſit quo principe ſenatus aliquot annos gloriatus eſt, cum ædilitatem curulem adoleſcens peteret, manumq; cuiuſdam ruſtico opere duratam, more cãdidatorum tenacius apprehendiſſet, ioci gratia iter rogauit eum, num manibus ſolitus eſſet ambulare. Quod dictum à circunſtantibus exceptum, ad populum manauit, cauſamq; repulſæ Scipioni attulit. oẽs nãq; ruſticæ tribus paupertatẽ ſibi ab eo ex

probatam indicantes, iram ſuam aduerſus contumeliosum eius urbanitatem diſtrinxerunt. Igitur ciuitas noſtra nobilium iuuenum ingenia ab inſolentia reuocando, magnos, & utiles ciues fecit, honoribusq; non patiendo eos à ſcurris peti, debitum authoritatis pondus adiecit.

De L. Æmilio Paulo.

Nullus error talis in L. Æmilio P. conſpectus eſt, ſed tamē aliquoties fruſtra conſulatum petiit. Idemq;, cum iam campum repulſis ſuis fatigaſſet, bis Conſul & Cenſor factus eſt. ampliſſimum etiam dignitatis gradum obtinuit. cuius uirtutem iniuriæ non fregerunt, ſed acuerunt. quoniam quidem nota ipſa accenſam cupiditatem ſummi honoris ardentiorem ad comitia detulit, ut populum, quem nobilitatis ſplendore, & animi bonis mouere nō potuerat, pertinacia uinceret.

De Q. Cæcilio Metello.

Q. autem Cæcilium Metellum, pauci, & mœſti amici conſulatus repulſa afflictum triſtitia, ac rubore plenum, domum reduxerunt. eundem de pſeudo Philippo triumphantem uniuerſus ſenatus lætum, & alacrem in capitolium proſecutus eſt. Achaici etiā belli, cui ſummam manum L. Mumius adiecit, maxima pars ab hoc uiro profligata eſt. ei ne ergo populus conſulatum negare potuit, cui mox duas clariſſimas prouincias, aut daturus erat, aut debiturus Achaiā, & Macedoniā? & qdē hoc facto, meliore eo ciue uſus eſt. intellexit. n. q̃ induſtrie ſibi gerendus eēt cōſulatus, quē tāto labore ipetrari ſenſerat.

De L. Sylla.

Quid tam excellens, quid tam opulentum, quàm L. Syllæ diuitias, & imperia largitus eſt. leges uetuſtas abrogauit, nouas tulit. hic quoq; in eodem campo, cuius poſtea dominus extitit, repulſa præturæ ſugillatus eſt. omnia loca petiti honoris, ſiquis modo deorum formam, & imaginem futuræ eius potentiæ Populo Romano repræſentaſſet, impetraturus.

De M. Porcio Catone.

Sed ut comitiorum maximum crimen referam, M. Porcius Cato plus moribus ſuis præturæ decoris adiecturus, quàm pretexta eius ſplendoris ipſe laturus conſequi illam à populo aliquando non potuit. pxia dementiæ ſuffragia, quæ quidem ſatis graues pœnas erroris ſui pependerunt, quoniam quem honorē Catoni negauerāt, Vatinio dare coacti ſunt, Ergo ſi uere æſtimare uolumus, non Catoni tunc prætura, ſed præturæ Cato negatus eſt.

DE NECESSITATE. Cap. VI.

Abominande quoq; neceſſitatis amariſſimæ leges, & truculentiſſima imperia, tum urbem noſtram, tum etiam exteras gentes, multa non intellectu tantum, ſed etiam auditu grauia, perpeti coegerunt. Nam aliquot aduerſis prœliis ſecundo punico bello exhauſta militari iuuentute Romana, ſenatus authore Tib. Gracco cōſule cenſuit, uti publice ſerui aduerſus propulſandorum hoſtium impetum emerentur. eaq; de re per Tribunos Plebis apud populū lata rogatiōe tres creati ſunt uiri,

qui quatuor & uiginti millia ſeruorum compararue-runt, adactosq́; iureiurando ſtrenuam ſe, fortéq́; operam daturos, quoad Pœni eſſent in Italia datis armis in caſtra miſerunt. Ex Appuleia etiã & à Fi diculis ſeptuaginta, atq; ducenti ad ſupplementum equitatus ſunt. empti. Quanta uiolẽtia eſt caſus acer bi? Quæ ciuitas ad id tp̃s igenuæ quoq; originis ca pitecenſos habere milites faſtidierat, eadẽ cellis ſer uilibus extracta corpora, & à paſtoralibus caſis collecta mancipia, uelut pcipuum firmamẽtũ exer-citui ſuo adiecit. Cedit ergo interdum generoſus ſpi ritus utilitati, & fortunæ uiribus ſuccumbit. ubi niſi tutiora cõſilia legeris, ſpecioſa ſequẽti cõcidendũ eſt.

De ciuitate Romana.

Cannenſis autem clades adeo urbem noſtrum uehemen ter contudit, ut opera M. Iunii dictaturam reipu. adminiſtrantis ſpolia hoſtium affixa templis, deorũ numini conſecrata, inſtrumenta militiæ futura con uellerentur. ac prætextati pueri arma induerẽt. adiudicatorum etiam, & capitali crimine dam-natorum ſex millia conſcriberentur. quæ ſi per ſe aſpiciantur, aliquid ruboris habeant. ſin autẽ ad-motis neceſſitatis uiribus ponderentur, ſæuitiæ tem poris conuenientia præſidia uideantur.

De Eadem Ciuitate.

Propter eandẽ cladem, Senatus Octacilio, qui Siciliã, Cornelio Mammulæ, qui Sardiniam proprætores obtinebant, querentibus quod neq; ſtipendium, neq; frumentum claſſibus eorũ, & exercitibus ſocii præ berent, affirmantibus etiam ne habere quidem eos,

unde id præſtare poſſent, reſcripſit. ærarium longin quis expenſis non ſufficere. proinde, quo pacto tãtæ inopiæ ſuccurrendum eſſet, ipſi uiderent. his litteris quid aliud, quàm imperii ſui gubernacula è manibus abiecit? Siciliamq́;, & Sardiniam, benigniſſimas urbis noſtræ nutrices, gradus, & ſtabilimenta bellorum, tam multo ſudore, & ſanguine in poteſtatem redactas, paucis uerbis, ita ſcilicet neceſſitate iubente, dimiſit.

De Caſilinatibus.

Eadem Caſilinates obſidione Hannibalis clauſos, alimentorumq́; facultate defectos, lora neceſſariis uinculorum uſibus ſubducta, eque ſcutis detractis pelles feruenti reſolutas aqua, mandare uoluiſti. quid illis, ſi acerbitatem caſus intueare, miſerius? ſi conſtantiam reſpicias, fidelius? qui, ne à Romanis deſciſcerent, tali uti cibi genere ſuſtinuerunt, cum pingniſſima arua ſua, fertiliſſimosq́; campos mœnibus ſuis ſubiectos intuerentur. Itaq; Campanæ urbis, quæ punicam feritatẽ delitiis ſuis cupida fouit, in ppinquo ſitum Caſilinum moderatum uirtute, clarum pſeuerãtis amicitiæ pignore, ipios oculos uerberauit.

De Preneſtinis.

In illa obſidione, & fide, cum trecenti preneſtini permanerent, euenit, ut ex his quidam murem captum ducentis potius denariis uendere, q̃ ipſe leniẽdæ famis gratia conſumere mallet. Sed credo deorũ puidẽtia effectum, ut & uenditori, & emptori, quem utrūq; merebatur, exitũ attribuerit. Auaro. n. fame conſumpto, manubiis ſordium ſuarũ frui nõ licuit.

æquianimi

æqui animi uir, ad ſalutarem impenſam faciendam, care quidem, uerum neceſſarie cõparato cibo uixit.

De Ciuitate Romana.

C. autem Mario, & Cn. Carbone Conſulibus bello ciuili cum L. Sylla diſſidentibus, quo tempore nõ rep. uictoria quærebatur, ſed premiũ uictoriæ res erat publica, ſenatuſconſulto aurea, atq; argentea tẽplorũ ornamenta, ne militibus ſtipendia deeſſent, conflata ſunt. digna enim cauſa erat, hi ne, an illi crudelitatem ſuam proſcriptione ciuium ſatiarent, ut Dii immortales ſpoliarentur. non ergo P. conſcriptorum uoluntas, ſed teterrimæ neceſſitatis truclenta manus illi conſulto ſtylum ſuum impreſſit.

De Diuo Iulio.

Diui Iulii exercitus, ideſt inuicti ducis inuicta dextera, cum armis Mundam clauſiſſet, aggeriq; extruẽdo materia deficeret, congerie hoſtilium cadauerum, quã deſyderauerat altitudinẽ, inſtruxit, eamq; tragulis, & pilis quia roboreæ ſudes deerant, magiſtra nouæ molitionis neceſſitate uſus uallauit.

De Diuo Auguſto.

Atq; ut diuinam filii mentionem, cœleſtis patris recordationi ſubnectam, cum effuſurus ſe in noſtras prouincias Parthorũ rex Phraates uideretur, uicinæq; imperio eius regiones ſubita inducti tumultus denũciatione quaterentur, tanta in Boſporano tractu cõmeatus penuria inceſſit, ut ſex milibus denariis, ſingula uaſa olei, frumentiq; modiis totidem mancipia permutarentur, ſed amariſſimam tempeſtatem Auguſti cura, tutelæ tunc terrarum uacans, diſpulit.

Val. Max. x

Externa De Cretenſibus.

Cretenſibus nihil tale præſidii affulſit, qui obſidiōe Metelli ad ultimam uſq; penuriam compulſi, ſua iumẽtorumq́; ſuorum urina ſitim torſerunt, iuſtius dixerim, ꝙ ſuſtentauerunt. qa dum uinci timent, id paſſi ſunt, quod eos ne uictor quidem pati coegiſſet.

De Numantinis.

Numantini autem à Scipione uallo, & aggere circundati, cum omnia, quæ famem eorum trahere poterant, conſumpſiſſent, ad ultimum humanorum corporum dapibus uſi ſunt. quapropter capta iam urbe, complures inuenti ſunt artus, & membra trucidatorum corporum ſinu ſuo geſtantes. nulla eſt in his neceſſitatis excuſatio. nam quibus mori licuit, ſic uiuere neceſſe non fuit.

De Caliguritanis.

Horum trucem pertinaciam in conſimili facinore Caliguritanorum execrabilis impietas ſupergreſſa eſt. qui quo perſeuerantius interẽpti Sertorii cineribus obſidionem Cn. Pompeii fruſtrantes fidem præſtarent, quia nullum iam aliud in urbe eorum ſupererat animal, uxores ſuas, natosq́; ad uſum nefariæ dapis uerterunt. Quoq; diutius armata iuuentus uiſcera ſua uiſceribus ſuis aleret, infœlices cadauerum reliqas ſalire non dubitauit. En quẽ aliquis in acie hortaretur, ut pro ſalute coniugum, & liberorum fortiter dimicaret. ex hoc nimirum hoſte tanto duci pœna magis, ꝙ uictoria petenda fuit, quia plus uindicatus libertatis, ꝙ uictus gloriæ afferre potuit, cũ omne ſerpentum, ac ferarum genus comparatione

ſui titulo feritatis ſuperarit. nãq; illis dulcia uitæ pi gnora proprio ſpiritu chariora ſunt, ea Caliguritanis prandia, atq; cœnæ extiterunt.

DE TESTAMENTIS, QVÆ RE ſciſſa ſunt. Cap. VII.

Vacemus nunc negocio, quod actorum hominis & precipuæ curæ, & ultimi eſt tẽporis. conſyderemus, quæ teſtamenta, aut reſciſſa ſunt legitime facta, aut cũ merito reſcindi poſſent, rata mãſerunt. quæ'ue ad alios, quàm qui expectabant. honorem hæreditatis tranſtulerunt.

De quodam milite.

Atq; ita, ut ea ordine, quo propoſui exequar, militantis cuiuſdam pater, cum de morte filii falſum è caſtris nuncium accepiſſet, aliis heredibus ſcriptis deceſſit. peractis deinde ſtipendiis adulescens domum petit. errore patris, impudentia amicorum domum ſibi clauſam reperit. Quid enim illis inuerecundius? florem iuuentæ pro Repub. abſumpſerat. maximos labores, & plurima pericula tolerauerat. aduerſo corpore excæptas oſtendebat cicatrices, et poſtulabat. ne auitos eius lares otioſa ipſi urbi onera poſſiderent. Itaq; depoſitis armis, coactus eſt in foro, togatam ingredi militiam acerbe. cum improbiſſimis enim hæredibus de paternis bonis apud cẽtumuiros contendit, omnibusq; non ſolum conſiliis, ſed etiam ſententiis ſuperior diſceſſit.

De filio M. Anci Carſeolani equitis Romani.

Item M. Anci Carſeolani ſplendidiſſimi equitis Romani filius à Suffenate auunculo ſuo adoptatus, teſtamentum naturalis patris, quo preteritus erat, apud centumuiros reſcidit. cũ in eo Tullianus Pompeii Magni familiaris, ipſo quidem Pompeio ſignatore, hæres ſcriptus eſſet. itaq; illi in iudicio plus cũ excellẽtiſſimi uiri gratia, ꝙ cum parentis cineribus negocii fuit. cæterum quamuis utraq; hæc aduerſus ſe nitebantur, tamẽ paterna bona obtinuit. nam L. quidem Sextilius, & P. Popilius, quos M. Ancus ſanguine ſibi coniunctos eadem ex parte, qua Tullianum hæredes fecerat, ſacramento cum adoleſcentulo contendere auſi non ſunt, tametſi præcipuis eo tempore magni uiribus ad defendendas tabulas teſtamenti inuitari poterant, etſi aliquãtulum adiuuabat hæredes, quod M. Anci filius in Suffenatis familiam, ac ſacra tranſierat. ſed arctiſſimũ inter homines ꝓcreatiõis uinculum, patris ſimul uoluntatem, & principis authoritatem ſuperauit.

De Tettio filio Tettii.

C. autem Tettium infantem à patre exheredatum Petronia matre, quã Tettius quoad uixit in matrimonio habuerat, natum, Diuus Auguſtus in bona paterna ire decreto ſuo iuſſit, patris patriæ aĩo uſus. qm̃ Tettius in proprio iure procreato filio, ſumma cum iniquitate paternum nomen abrogauerat.

De Septicia.

Septicia quoq; mater Thachalorum Ariminenſium filiis irata, in contumeliam eorũ, cum iam parere non

poſſet, Publio Seni admodum nupſit, teſtamento eis utroq; præterito. à qbus aditus diuus Auguſtus, et nuptias mulieris, & ſuprema iudicia improbauit. nam hæreditatem maternam filios habere iuſſit. dotem, quia non creandorum liberorum cauſa coniugium interceſſerat, uirũ retinere uetuit. Si ipſa æqtas hac de re cognoſcere potuiſſet, iuſtius ne, aut grauius pronunciaret? ſpernis quos genuiſti, nubis effœta, teſtamenti ordinẽ uiolento animo confundis, neq; erubeſcis ei totum patrimonium addicere, cuius polluto iam corpori marcidam ſeneƈtutem tuam ſubſtrauiſti ergo dum ſic te egeris, ad inferos uſq; cœleſti fulmine afflata es.

De C. Calpurnio Piſone.

Egregia quoq; C. Calpurnii Piſonis præfeƈti urbis conſtitio. cum enim ad eum Terẽtius ex oƈto filiis, quos in adoleſcentiam perduxerat, ab uno in adoptionẽ dato exhæredatum ſe querelam detuliſſet, bonorum adoleſcẽtis poſſeſſionẽ ei dedit, hæredesq; lege agere paſſus nõ eſt. monuit profeƈto Piſonem patria maieſtas, donum uitæ, beneficium educationis, ſed aliquid etiam ipſum flexit, circunſtantium liberorum numerus, quod cum patre ſeptem fratres impie exhæredatos uidebat.

De Genutio Quodam.

Quid Mamerci Æmilii Lepidi Cõſulis, ꝙ graue decretum? Genutius qdam matris magnæ Gallus à Cn. Oreſte prætore urbis impetrauerat, ut reſtitui ſe in bona Neniani iuberet. quorum poſſeſſionem ſecundũ tabulas teſtamẽti ab ipſo acceperat. appellatus

Mamercus à Surdinio, cuius libertus Genutium hæredem fecerat, p̃torium iuriſditionẽ abrogauit. quod diceret Genutiũ amputatis ſui ipſius ſpõte genitalibus corporis partibus, neq; uirorum, neq; mulierũ numero haberi debere. conueniens Mamerco, cõueniens principi ſenatus decretũ. quo ꝓuiſum eſt, ne obſcœna Genutii p̃ſentia, inquinataq; uoce tribunalia magiſtratuum ſub ſpecie petiti iuris polluerentur.

De Vetilio Lenone.

Multo Q. Metellus pretorẽ urbanum ſeueriorem egit, q̃ Oreſtes geſſerat, q Vetilio Lenoni iuueni bonorũ poſſeſſionem ſecundum tabulas teſtamenti non dedit. quia uir nobiliſſimus, & grauiſſimus fori, ac lupanaris ſeparandam conditionem exiſtimauit. Nec aut factum illius comprobare uoluit, qui fortunas ſuas in ſtabulum cõtaminatum proiecerat, aut huic tanq̃ integro ciui iura reddere, qui ſe ab omni boneſto uitæ genere abruperat.

DE TESTAMENTIS, QVÆ RATA manſerunt. Cap. VIII.

HIs reſciſſorum teſtamentorum exemplis contenti, attingamus ea, quæ rata manſerunt, cũ cauſas haberẽt, propter quas reſcindi poſſent. Quàm certæ, quam etiam notæ inſaniæ Tuditanus, utpote qui populo numos ſparſerit, togamq; uelut tragicam ueſtem in foro trahens, maximo cũ hominum riſu conſpectus fuerit, ac multa his conſentanea fecerit, teſtamento filium inſtituit hæredem. quod T. Longus, ſanguine ei proximus haſtæ indi-

cio ſubuertere fruſtra conatus eſt. magis.n. centumuiri, quod ſcriptum eſſet in tabulis, ꝙ quis eas ſcripſiſſet conſyderandum exiſtimauerunt.

De Ebucia uxore L. Menenii Agrippæ.

Vita Tuditani demens, Ebuciæ autem, quæ L. Menenii Agrippæ uxor fuerat, tabulæ teſtamēti plenæ furoris. nam cum haberet duas, ſimillimæ probitatis filias Pletoniam, & Aphroniam animi ſui potius inclinatione prouecta, ꝙ ullis alterius iniuriis, aut officiis commota, Pletoniam tantummodo hæredem inſtituit, filiis etiam Aphroniæ ex admodum amplo patrimonio uiginti numos legauit. Aphronia tñ cum ſorore ſacramento contendere noluit, teſtamen tumq; matris, patientia honorare, ꝙ iudicio conuellere ſanctius eſſe duxit. eo ſeipſam indigniorem iniuria oſtendens, quo eam æquiore animo ſuſtinebat.

De Q. Metello.

Minus mirandum errorem muliebrem Q. Metellus fecit. Is nanq; plurimis & celeberrimis eiuſdem nominis uiris in urbe noſtra uigentibus, claudiorũ ẽt familia, quam arctiſſimo ſanguinis uinculo contingebat florẽte, Carinatem ſolum hæredem reliquit. nec hoc teſtamentum eius quiſquã attentauit.

De Pompeio Rhegyno.

Item Pompeius Rhegynus uir tranſalpinæ regionis, cum teſtamẽto fratris pteritus eſſet, & ad coarguẽdam iniquitatem eius binas tabulas teſtamentorum ſuorũ in comitio inciſas, habita utriuſq; ordinis maxima freq̃uẽtia recitaſſet, in qbus magna ex pte hæres frater erat ſcriptus, plegabaturq; ei cẽties et qn

quagines ſeſtertiũ, multum ac diu inter aſſentientes indignatiõi ſuæ amicos queſtus, quod ad haſtæ iudicium attinuit, cineres fratris quietos eſſe paſſus eſt. & erant ab eo inſtituti hæredes, neq; ſanguine Rhegyno pares, neq; proximi, ſed & alieni, & humiles, ut nõ ſolum flagitioſum ſilentium, ſed etiam prælatio contumelioſa uideri poſſet. æque fœlicis impunitatis, ſed neſcio an tetrioris hæc delicti teſtamenta.

QVI ADVERSVS OPINIONES HOminum hæredes habuerunt. Cap. IX.

De Q. Cæcilio, & Lucullo.

Quintus Cæcilius L. Luculi prõptiſſimo ſtudio, maximaq; liberalitate, & honeſtum dignitatis gradum, & ampliſſimum patrimonium conſecutus, cum præ ſe ſemper tuliſſet unũ illum ſibi eſſe hæredem, moriẽs etiã annulos ei ſuos tradidiſſet, Pomponium Atticum teſtamẽto adoptauit, omniumq; bonorum reliquit hæredem. ſed fallacis, & inſidioſi cadauer Po. Ro. ceruicibus reſte circundatum per uiã traxit, itaq; nefarius homo filiũ qdem, & hæredem habuit, quem uoluit, funus autem, & exequias quales meruit.

De Tito Mario Vrinate.

Neq; aliis dignus fuit T. Marius Vrinas. qui ab infimo militiæ loco beneficiis Diui Augusti imperatoris, ad ſummos caſtrenſes honores perductus, eorumq; uberrimis quæſtibus locuples factus, nõ ſolum cæteris uitæ tẽpibus ei ſe fortunas ſuas relinquere à quo

acceperat, prædicauit, ſed etiã pridie, q̃ expiraret idem illud ipſe Auguſto dixit. Cũ interim ne nomẽ quidem eius tabulis teſtamenti adiecerit.

De L. Valerio, & Cornelio Balbo.

L. *autem Valerius, cui cognomen Heptachordo fuit, toga tum hoſtem Cornelium Balbum expertus, ut pote opera eius, & conſilio, cõpluribus priuatis uexatus litibus, ad ultimumq; ſubiecto accuſatore capitali crimine accuſatus, præteritis aduocatis, & patronis ſuis, ſolum hæredem reliquit. nimirum conſternatio, animum eius tranſuerſum egit, amauit. n. ſordes ſuas, & dilexit pericula, & damnationẽ uoſtis expetiuit, authorem harum rerum beneuolẽtia, propulſatorem odio inſecutus.*

De Tito Barrulo, & Lentulo.

Titus Barrulus Lentulo Spintheri, *cuius amantiſſimũ animum, liberaliſſim mq; ſenſerat amicitiam, decedens ſuos annulos perinde, atq; unico hæredi tradidit quẽ nulla ex parte hæredem relinquebat. quantum illo momento temporis cõſciẽtia, ſi modo uires, quas habere creditur, poſſidet, à teterrimo homine ſupplicium exegit. inter ipſam enim fallacis, & ingratæ culpæ cogitationem, ſpiritum poſuit, quaſi tortore aliquo mentẽ eius interitus cruciãte, quod animaduertebat è uita ad mortem tranſitum ſuum & ſuperis* Diis *inuiſum eſſe, & inferis deteſtabilem ſuturum.*

De M. Popilio.

M. *uero* Popilius *ſenatorii ordinis* Oppium Gallum *ab ineunte ætate familiariſſimum ſibi, moriens pro ue tuſto iure amicitiæ, & uultu benigno reſpexit, &*

uerbis magnum præ ſe amorem ferentibus proſecu
tus eſt. unum etiam de multis, qui aſſidebant, ulti-
mo complexu, & oſculo dignum iudicauit, ſemperq́;
annulos quoq; ſuos ei tradidit. uidelicet nequid ex
ea hæreditate, quam non erat aditurus, amitteret.
Quos Oppius uir diligens, ſed morientis amici ple-
num contumeliæ ludibrium, in locellum repoſitos,
& à præſentibus aſſignatos, diligentiſſime hæredi-
bus illius, exhæres ipſe reddidit. Quid hoc loco ho
neſtius? aut. quid intempeſtiuius? ſenator populi Ro
mani curia egreſſus, homo uitæ fructibus continuo
cariturus, ſanctiſſima iura familiaritatis morte p̃ſſ-
ſis oculis, & ſpiritu ſupremos anhelitus reddẽte, ſcu
rili luſu ſugillanda ſibi deſumpſit.

INFAMES REI QVIBVS EX CAVſis, abſoluti, aut damnati ſunt. Cap. I.

De M. Horatio.

HVnc quoq;, ut æqore aĩo ancipites iudiciorũ motus tolerentur, recordemur ĩ ĩuidia laborãtes, q̃bus de cauſis, aut abſoluti ſunt, aut dãnati. M. Horatius ĩterfectæ ſororis crimine à Tullo rege dãnatus, ad populũ prouocato iudicio abſolutus eſt. quorũ alterũ atrocitas necis mouit, alterũ cã flexit. q̃a ĩmaturũ uirginis amorẽ ſeuere magis, quàm impie punitũ exiſtimabat. Itaq; forti punitiõe liberata fratris dextera, tantum conſanguineo quantum hoſtili cruore gloriæ haurire potuit. acrem ſe tunc pudicitiæ cuſtodem Populus Romanus poſtea plus iuſto placidum iudicem præſtitit.

De Sergio Galba.

Cum à Libone. Tr. Pl. Sergius Galba pro roſtris uehementer increparetur, quod Luſitanorum magnam manum, interpoſita fide Prætor in Hiſpania interemiſſet, actioniq; tribunitiæ M. Cato ultimæ ſenectutis, oratione ſua, quam in originibus retulit, ſubſcriberet, reus pro ſe iam nihil recuſans, paruulos liberos ſuos, & galli ſanguine coniunctum filium flens cõmendare cœpit. eoq; facto mitigata concione, qui

omnium conſenſu periturus erat, penè nullũ triſte ſuffragium habuit. miſericordia ergo illam quæſtionem, non æquitas texit. quoniam, quæ innocẽtiæ tribui nequierat, abſolutio reſpectui puerorũ data eſt. conſentaneum, quod ſequitur.

De A. Gabinio.

A. Gabinius in maximo infamiæ ſuæ ardore ſuffragiis populi Memmio accuſatore ſubiectus, abruptæ eſſe ſpei uidebatur, quoniã & accuſatio partes ſuas plene exhibebat, & defenſionis præſidia, inualida fide nitebantur, & qui iudicabant, ira perciti pœnam hominis cupide expectabant. Igitur lictor, & carcer ante oculos obuerſabantur. cũ interim omnia iſta ꝓpitiæ fortunæ interuẽtu depulſa ſunt. filius nãq; Gabinii Siſenna, conſternationis impulſu, ad pedes ſe. Memmii ſupplex proſtrauit, inde aliquod fomentũ procellæ petẽs, unde totus impetus tempeſtatis erupérat. quẽ truci uultu à ſe uictor inſolẽs repulſum, excuſſu è manu annulo humi iacere aliquãdiu paſſus eſt. Quod ſpeculum fecit, ut Lælius Trib. Ple. approbantibus cunctis Gabinium dimitti iuberet, ac documentum daretur, neq; ſecundarũ rerũ prouentũ inſolẽte abuti, neq; aduerſis propere debilitari oportere. idq̃; proximo exemplo æque patet.

De Appio Claudio.

Appius Claudius neſcio religiõis maior, an patriæ iniuria, ſiquidem illius uetuſtiſſimum morẽ neglexit, huius pulcherrimam claſſem amiſit, infeſto populo obiectus, cum effugere debitam pœnam nullo modo poſſe crederetur, ſubito cohorti imbris beneficio

ſitus fuit à damnatione. diſcuſſa. n. quæſtione, aliā uelut Diis interpellantibus de integro inſtaurari nō placuit. Itaq; cui maritima tēpeſtas cauſæ dictionē contraxerat, cœleſtis ſalutem attulit.

De Tucia Virgine Deæ Veſtæ.

Eodem auxilii genere Tuciæ uirginis Veſtalis inceſti criminis reæ caſtitas, infamiæ nube obſcurata emerſit, quæ conſcia certæ ſynceritatis ſuæ, ſpem ſalutis ancipiti argumento petere auſa eſt. arrepto enim cribro, Veſta, inquit, ſi ſacris tuis caſtras ſemper admoui manus, effice, ut hoc hauriam ex Tyberi aquam & in ædem tuam perferam. audacter, & temere iactis uotis ſacerdotis, rerum ipſa natura ceſſit.

De L. Piſone.

Item L. Piſo à L. Claudio Pulchro accuſatus, qđ graues, & intolerabiles iniurias ſociis intuliſſet, haud dubiæ ruinæ metum fortuito auxilio uitauit. nanq; per id ipſum tempus, quo triſtes de eo ſentētiæ ferebantur, repentina uis nimbi incidit. cumq; proſtratus humi pedes iudicum oſcularetur, os ſuum cœno repleuit. quod conſpectū totam quæſtionem à ſeueritate ad clementiam, & manſuetudinem trāſtulit. quia ſatis iam graues eum pœnas ſociis dediſſe arbitrati ſunt, huc deductum neceſſitatis, ut abiicere ſe tam ſuppliciter, aut attollere tam deformiter cogeretur. ſubnectam duos accuſatorum ſuorum culpa abſolutos.

De Q. Flauio.

Q. Flauius à C. Valerio ædile apud populū reus actus cum quattuordecim tribuū ſuffragiis dānatus eſſet, proclamauit ſe innocentem opprimi. cui Valerius

æque clara uoce reſpondit. nihil ſua intereſſe, nocēſne, an innoxius periret, dummodo periret. qua uiolentia dicti reliquas tribus aduerſario donauit. abiecerat inimicum, eundem, dum pro certo peſſundatum credidit, erexit, uictoriamq; in ipſa uictoria perdidit.

De C. Coſconio.

Caium etiam Coſconium Seruilia lege reum, propter plurima, & euidentiſſima facinora, ſine ulla dubitatione nocentem, Valerii Valentini accuſatoris eius recitatum in iudicio carmen, quo puerum prætextatum, & ingenuam uirginem à ſe corruptam poetico ioco ſignificauerat, cōtexit. Siquidem iudices iniquū rati ſunt eum uictorem dimittere, qui palmam non ex alio ferre, ſed de ſe dare merebatur. Magis ergo Valerius in Coſconii abſolutione damnatus, quā Coſconius in cauſa ſua liberatus eſt.

De A. Attilio Calatino.

Attingam eos quoq;, quorum ſalus propriis obruta criminibus, proximorū claritati donata eſt. A. Attiliū Calatinum ſoranorum oppidi proditione reum admodum infamem, imminentis damnationis periculo Q. Maximi ſoceri pauca uerba ſubtraxerūt. quibus affirmauit ſi in eo crimine ſontem illum ipſe cōperiſſet, direpturum ſe fuiſſe affinitatem. continuo. n. populus penè iam exploratam ſententiā ſuam, unius iudicio conceſſit, indignum ratus eius teſtimonio non credere, cui difficilis reipu. temporibus, bene ſe exercitus crediddiſſe meminerat.

De M. Æmilio Scauro.

Marcus quoq; Æmilius Scaurus repetundarum reus,

adeo per ditam, & comploratam defenſionem in iudicium attulit, ut cum accuſator diceret lege ſibi centum, atq; uiginti hominibus denunciare teſtimonium licere, ſeq; non recuſare, quo minus abſolueretur, ſi totidem nominaſſet, quibus in prouincia nihil abſtuliſſet, tam bona conditione uti non potuerit. tamen propter uetuſtiſſimam nobilitatem, & recentem memoriam patris abſolutus eſt.

De Cotta.

Sed quemadmodum ſplendor ampliſſimorum uirorum in protegendis reis plurimum ualuit, ita opprimendis non ſanè multum potuit. quinetiam euidenter noxiis, dum eos acrius impugnauit, profuit. L. Scipio Æmilianus Cottam apud populum accuſauit. cuius cauſe q̃uis grauiſſimis criminibus erat cõfoſſa, ſepties ampliata, & ad ultimũ octauo iudicio abſoluta eſt. qa homines uerebãtur, ne p̃cipue accuſatoris amplitudini damnatio eius donata exiſtimaretur. Quos hæc ſecum locutos crediderim, nolumus caput alterius petentẽ in iudiciũ, triumphos, & torphæa, ſpoliaq́;, ac deuictarum nauium roſtra deferre. terribilis ſit is aduerſus hoſtẽ. ciuis uero ſalutem tanto fulgore gloriæ ſubnixus ne inſequatur. tam uehementes iudices aduerſus excellentiſſimum accuſatorẽ, q̃ mites in lõge inferioris fortunæ reo.

De Callidio Bononienſi.

Callidius Bononienſis in cubiculo mariti nocte deprehenſus. cum ob id cauſam adulterii diceret, inter maximos, & grauiſſimos ĩfamiæ fluctus, emerſit tã q̃ fragmentum naufragii. leue admodum genus defen

ſionis amplexus. affirmauit enim ſe ob amorẽ pueri ſui eo eſſe perductũ. ſuſpectus erat locus, ſuſpectũ tempus, ſuſpecta matrisfamiliæ perſona, ſuſpecta ẽt adoleſcentia ipſius, ſed crimen libidinis, confeſſio intemperantiæ liberauit.

De Cœliis fratribus, & filiis Titi Cœlii.

Remiſſioris hæc, illud aliquãto grauioris matriæ exẽplum. Cum paricidii cauſam duo fratres Cœlii dicerent, ſplẽdido Terracinæ loco nati, quorum patr Titus Cœlius in cubiculo quieſcens, filiis altero cubãtibus lecto, erat intcremptus, neq; aut ſeruus qſq̃, aut liber inueniretur, ad quem ſuſpitio cædis pertineret, hoc uno nomine abſoluti ſunt. quia iudicibus planum factũ eſt illos aperto oſtio inuentos eſſe dormientes. ſomnus innoxiæ ſecuritatis certiſſimus index miſeris opẽ tuli. Iudicatum eſt enim rerum naturam non recipere, ut occiſo patre, ſupra uulnera, & cruorem eius, quietem capere potuerint.

De L. Scipione.

Percurremus nunc eos, quibus in cauſæ dictione magis quæ extra quæſtionem erant, nocuerũt, q̃ ſua innocentia opẽ tulit L. Scipio poſt ſpecioſiſſimũ triumphum de rege Antiocho ductum perinde, ac ſi pecuniam ab eo accæpiſſet, damnatus eſt. non puto quod precio corruptus fuerat, ut illum tutius Aſiæ dominum, & iam Europæ uictrices manus iniicientem, ultra Taurum montem ſummoueret, ſed alioqui uir ſyncæriſſimæ uitæ, & ab hac ſuſpitione procul remotus, inuidiæ, quæ tunc in duorum fratrum inclytis cognominibus habitabat reſiſtere non potuit.

De P.

De P. Furio.

At Scipioni quidem maximus fortunæ fulgor. C. autē Deciano ſpectatæ integritatis uiro uox ſua exitiū attulit. Nam cum P. Furium inquinatiſſimæ uitæ pro roſtris accuſaret, quia quadam in parte actionis de morte Lucii Saturnini queri auſus fuerat, nec reū damnauit, & inſuper ei pœnas adiectas pependit.

De Titio Sexto.

Sextum quoq; Titium ſimilis caſus proſtrauit. erat innocens, agraria lege lata gratioſus apud populum, tamen quia Saturnini imaginem domi habuerat, ſuffragiis eum tota concio oppreſſit.

De Claudia.

Adiicitur his Claudia, quam inſontē crimine, quo accuſabatur, uotum impium ſubuertit. qa cum à ludis domum rediens turba elideretur, optauerat, ut frater ſuus maritimarū uirium noſtrarum p̄cipua iactura reuiuiſceret, ſæpiusq́; Conſul factus infœlici ductu nimis magnam urbis frequentiam minueret.

De Militio Cneo Lolio, & L. Sextilio.

Poſſumus & ad illos breui diuerticulo trāſgredi, quos leues ob cauſis dānationis incurſus abripuit. M. Militius, Cn. Lolius, L. Sextilius triumuiri, quod ad incendium in ſacra uia ortum extinguēdū tardius uenerāt, à Tri. Pl. die dicta ad populū dānati ſunt.

De P. Bilio Triumuiro.

Item P. Bilius triumuir nocturnus à P. Aquilio. Trib. Ple. accuſatus populi iudicio concidit, quia uigilias negligentius circumierat.

De M. Æmilio Porcina.

Admodum ſeueræ notæ, & illud populi iudiciũ. cum M. Aemilium Porcinam à L. Caſſio accuſatum crimine nimis ſublime extructæ uillæ i Alliẽſi agro, graui mulcta affecit. De quodam.

Non ſupprimenda illius quoq; damnatio, qui pueruli ſui nimio amore corruptus, rogatus ab eo ruri, ut omaſum in cœnam fieri iuberet, cũ bubulæ carnis in propinquo emendæ nulla facultas eſſet, domito boue occiſo, deſyderium eius expleuit, eoq; nomine publica quæſtiõe afflictus eſt. innocens niſi tam priſco ſæculo natus eſſet.

De quadam muliere, quæ matrem interfecit.

Atq; ut eos quoq; referamus, qui in diſcrimen capitis adducti, neq; dãnati, neq; abſoluti ſunt, apud M. Popilium Lenatem prætorem, quædam, q̃ matrẽ percuſſam fuſte interemerat, cauſam dixit. de qua neutrum in partem latæ ſententiæ ſunt, quia abũde cõſtabat eandem ueneno necatorum liberorũ dolore cõmotã, quos auia filiæ infenſa ſuſtulerat, paricidiũ ultam paricidio eſſe, quorũ alterum ultione, alterũ abſolutione non dignum iudicatum eſt.

De quadã muliere, q̃ uirũ, & filiũ interemit.

Eadem hæſitatione Publii quoq; Dolabellæ preconſulari imperio Aſiam obtinentis animus fluctuatus eſt. mater familias Smyrnæa uirũ, & filium interemit, cum ab iis optimæ indolis iuuenem, quem ex priore uiro enixa fuerat, occiſum cõperiſſet, quam rem Dolabella ad ſe delatam Athenas ad Areopegi cognitionẽ relegauit, quia ipſe neq; liberare cædibus duabus cõtaminatã, neq; punire eã iuſto dolore im

pulſam, ſuſtinebat. conſyderanter, & manſuete Populi Ro. magiſtratus. ſed Areopagitæ quoq; non minus ſapienter. qui inſpecta cauſa & accuſatorē, & ream poſt centum annos ad ſe reuerti iuſſerunt. eodem affectu moti, quo Dolabella. ſed ille trāſferēdo quæſtionem, hi differendo damnandi, atq; abſoluendi, inexplicabilem cunctationem mutabant.

DE PRIVATIS IVDICIIS. Cap. II.

Publicis iudiciis adiiciā, quorū magis æquitas q̃ ꝗſtionem delectare, q̃ immoderata turba lectorem offendere poterit. Claudius centum malus ab auguribus iuſſus altitudinem domus ſuæ, quam in Cœlio monte habebat, ſummittere, quia his ex arte augurium capientibus officiebat, uendidit eā Calpurnio Lanario, nec indicauit, quod imperatum à collegio augurum erat. à quibus Calpurnius demoliri domū coactus, M. Porcium Catonē inclyti Catonis patrē arbitrum cū Claudio adduxit, ut formulam daret, qd ſibi de ea re facere oporteret ex fide bona. Cato ut eſt doctus, de induſtria Claudium edictum ſacerdotum ſuppreſſiſſe, continuo illū Calpurnio damnauit, ſumma quidē cū æquitate. quia bonæ fidei uenditorem, nec cōmodorū ſpē augere, nec incōmodorū cognitionē obſcurare oportet. Notū ſuis tpibus iudiciū cōmemoraui, ſed nec qđ relaturus quidē ſum, obliteratū eſt ſilentio.

De C. Viſellio.

C. Viſellius Varro graui morbo correptus trecēta millia numū ab Octacilia Laterenſi, cū qua cōmercium

libidinis habuerat, expenſa ferri ſibi paſſus eſt, eo cõ ſilio, ut ſi deceſſiſſet, ab hæredibus eam ſummam pe teret, quam legati genus eſſe ualuit. libidinoſam libe ralitatem debiti nomine colorando. euaſit deinde ex illa tẽpeſtate aduerſus uota Octaciliæ, quæ offenſa, quod ſpem prædæ ſuæ morte nõ maturaſſet, ex ami ca obſequẽti ſubito diſtricta fœneratricem agere cœ pit numos petendo, quos ut fronte inuerecunda, ita inani ſtipulatiõe captauerat. de qua re C. Aquilius uir magnæ authoritatis, & ſcientia iuris ciuilis ex cellens iudex adductus, adhibitis in conſilium prin cipibus ciuitatis, prudentia, & religione ſua mulie rem repulit. Quod ſi eadẽ formula & Varro dam nari, & aduerſaria abſolui potuiſſet, eius quoq; non dubito quin turpem, & inconceſſum errorem liben ter caſtigaturus fuerit. nunc priuatæ actionis calũ niam ipſe cõpeſcuit, adulterii crimen publicæ quæ ſtioni iudicandum reliquit.

De C. Mario.

Multo animoſius, & ut militari ſpiritu dignum erat, ſe in conſimili genere iudicii C. Marius geſſit, nã cum C. Ticinius Minturnenſis Fanniã uxorem, quã im pudicam de induſtria duxerat, eo crimine repudia tam, dote ſpoliare conaretur, ſumptus inter eos iu dex, in conſpectu habita quæſtione, ſeductum Tici nium monuit, ut incœpto deſiſteret, ac mulieri dotẽ redderet. Quod cum ſæpius fruſtra feciſſet, coactus ab eo ſententiam pronunciare, mulierem impudici tiæ ſextertio numo Ticiniũ ſumma totius doti dam nauit præfatus ideo ſe hunc iudicandi modũ ſecu

tum, quod liqueret ſibi Ticiniũ patrimonio Fanniæ inſidias ſtruentem impudicæ coniugium expetiſſe. Fannia aũt hæc eſt, quæ poſtea Marium hoſtem à Senatu iudicatum, cœnoq; paludis, qua extractus erat, oblitũ, etiã in domum ſuam cuſtodiendum Minturnis deductum, ope quantacũq; potuit, adiuuit. memor quod impudica ſuis moribus, quod dotem ſeruaſſet, illius religioni acceptum ferri debere.

De quodam damnato furti.

Multus ſeruo eo etiam iudicio manauit, in quo quidam furti dãnatus eſt, quod equo, cuius uſus illi uſq; Ariciam commodatus fuerat, ulteriore eius municipii cliuo uectus eſſet. Quid aliud hoc loci, q̃ uerecundiam illius ſæculi laudemus, in quo tam muniti à pudore exceſſus puniebantur?

QVAE MVLIERES APVD MAGIſtratus pro ſe, aut aliis cauſas egerunt.

Cap. III.

NE de his quidem fœminis tacendum eſt, quas conditio naturæ, & uerecundiæ ſtola, ut in foro, & iudiciis tacerent, cohibere non ualuit. Ameſia prætoris ſententia rea, cauſam ſuã. L. Titio prætore iudicium cogente populi maximo concurſu egit, motuſq́; omnes, ad neruos defenſionis, non ſolum diligenter, ſed etiam fortiter executa, & prima actione, & fere cunctis ſententiis liberata eſt, quam quia ſub ſpecie fœminæ uirilem animum gerebat, Androgynem appellabant.

De Affrania Vxore Licinii Bructionis.

Caia Affrania uero Licinii Bructionis uxor prompta, ad lites contrahendas, pro ſe ſemper apud prætorē uerba fecit, non quod aduocatis deficeret, ſed quod impudentia abundabat. Itaq; inſinuatis foro latratibus aſſidue tribunalia exercendo ad muliebris calumniæ notiſſimum exemplum euaſit, adeo ut pro crimine improbis fœminarum moribus C. Affraniæ nomē obiiciatur. prorogauit autem ſpiritū ſuū ad C. Cæſarem itemq; M. Seruilium Conſulē. tale enim monſtrum magis, quo tempore extinctum, q̃ quo ſit ortum memoriæ tradendum eſt.

De Hortenſia filia Quinti Hortenſii.

Hortenſia uero Qu. Hortenſii filia, cum ordo matronarum graui tributo à triumuiris eſſet ornatus, nec quiſquam uirorum patrocinium eis accommodare auderet, cauſam fœminarum apud triumuiros & conſtanter, & fœliciter egit. repræſentata enim patris facundia, impetrauit, ut maior pars imperatæ pecuniæ bis remitteretur. Reuixit cum muliebri ſtirpe Q. Hortenſius, uerbisq; filiæ aſpirauit. cuius ſi uirilis ſexus poſteri uim ſequi uoluiſſent, Hortenſianæ eloquentiæ tanta hæreditas una fœminæ ab actiōe ſciſſa non eſſet.

DE QVÆSTIONIBVS. Cap. IIII

ATq;, ut omnes iudiciorum numeros exequamur, quæſtiones, quibus aut creditum non ē, aut temere habita fides eſt, referamus. M. Agrii Argentarii ſeruus Alexandrum Titi Fannii ſeruum occidiſſe inſimulatus eſt, eoq; nomine tor

tus à domino, admiſiſſe id facinus cõſtantiſſimus aſſeuerauit. Itaq; Fannio deditus, ſupplicio affectus ẽ. paruulo deinde tempore interiecto, ille, cuius de nece creditum erat, domum rediit.

De Alexandro Seruo Fannii.

Contra Fannii Seruus Alexander, cum in hanc ſuſpitionẽ C. Fl. eqtis Romani occiſi ueniſſet, ſepties tortus pernegauit ei ſe culpæ affinẽ fuiſſe. ſed peride, atq; confeſſus, & a iudicibus damnatus, & à L. Calpurnio triumuiro in crucem actus eſt.

De Fuluio Flacco.

Item Fuluio Flacco cauſam dicente, Philippus ſeruus eius, in quo quæſtio nitebatur, octies tortus, nullum omnino uerbũ, quo dominus perſtringeretur, emiſit. & tamen reus damnatus eſt, cum certius argumẽtum innocentiæ unus octies tortus exhiberet, ꝙ octo ſemel torti præbuiſſent.

DE TESTIBVS. Cap. V.

De C. & Qu. Seruilio

SEquitur, ut ad teſtes pertinentia exempla commemorem. C. Et Qu. Seruiliis Cepionibus iiſdẽ parentibus natis, & per omnes honorum gradus ad ſummam amplitudinem prouectis, item fratribus Metellis Quinto & Lucio conſularibus, & cenſoriis, altero etiam triumphali in Qu. Pompeium Aufidiũ repetundarũ reum acerrime dicentibus teſtimonium, non abrogata fides abſoluto Pompeio, ſed ne potentia inimicum oppreſſiſſe uiderentur, occurſum eſt.

De M. Æmilio Scauro.

Marcus et Aemilius Scaurus princeps Senatus C. Memmium repetundarum reum diſtricto teſtimonio inſecutus eſt. Item C. Flauium eadem lege accuſatum teſtis proſcidit. Nam C. Norbanum maieſtatis crimine publicæ ſubiectũ quæſtioni, ex profeſſo opprimere conatus eſt. nec tñ aut authoritate, qua plurimũ pollebat, aut religione, de qua nemo dubitabat, quẽ ꝙ illorum affligere potuit. De. L. Craſſo.

L. quoq; Craſſus tantus apud iudices, quãtus apud P. C. Aemilius Scaurus, nã q; eorũ ſuffragia robuſtiſſimis, & fœliciſſimis eloquẽtiæ ſtipendiis regebat, eratq; ſic fori, ut ille curiæ princeps cum uehemẽtiſſimum teſtimonii fulmen in M. Marcellum reum inieciſſet, impetu grauis, exitu uanus apparuit.

De Q. Metello Pio L. Marco, Qu. Hortenſio, & M. Lepido.

Age Qu. Metellus pius, L. Marcus Lucullus. Q. Hortẽſius. M. Lepidus C. Corneliũ maieſtatis reũ, non modo teſtes onerarunt, ſed ẽt ſalutẽ, negantes illo incolumi ſtare rempu. poſſe, depopoſcerunt. o decora ciuitatis (pudet referre) umbone iudiciali repulſa ſunt. De M. Cicerone.

Quid M. Cicero forẽſi militia ſummos honores, ampliſſimumq; dignitatis locum adeptus, non ne in ipſius eloquentiæ ſuæ caſtris teſtis abiectus eſt? dũ P. Clodium Romæ apud ſe fuiſſe iurauit. illo ſacrilegium, & flagitium uno argumento abſentiæ tuente ſiquidem iudices Clodium inceſti crimine, ꝙ Ciceronẽ infamia periurii liberare maluerunt.

De P. Seruilio Conſulari.

Tot eleuatis teſtibus, unum, cuius noua ratione iudiciũ ingreſſa authoritas confirmata eſt, referam P. Seruilius Conſularis, Cenſorius, triumphalis, qui maiorum ſuorum titulis Iſauri cognomen adiecit, cum forum præteriens teſtes in reum dari uidiſſet loco teſtis conſtitit. ac per ſummã inter patronorũ pariter, ac accuſatorum admirationem ſic orſus. Hunc ego iudices, qui cãm dicit, cuias ſit, aut quam uitam egerit, quãq; merito, uel iniuria accuſetur, ignoro. illud tm̃ ſcio, cũ occurriſſet mihi laurentina uia iter facienti admodum anguſto loco equo deſcendere noluiſſe. Quod an aliquid ad religionem noſtrã pertineat, ipſi æſtimabitis. ego id ſupprimendum nõ putaui. Iudices reum uix auditis cæteris teſtibus dãnauerunt. Valuit enim apud eos tum amplitudo uiri, tum grauis neglectæ dignitatis eius indignatio. eumq;, qui uenerari pricipes neſciret, in quodlibet facinus procurſurum crediderunt.

QVI QVAE IN ALIIS VINDICA*runt ipſi commiſerunt.* Cap. VI.

NE illos quidem latere patiamur, qui quæ ĩ aliis uindicarunt, ipſi cõmiſerunt. C. Licinius cognomine Hoplomachus à prætore poſtulauit, ut patri ſuo bonis tanquam ea diſſipanti, interdiceretur. & quidem quod petierat, impetrauit. Sed ipſe paruo poſtea tempore mortuo ſene ampla ab eo relicta latifundia feſtinanter conſumpſit. dignus hac uiciſſitudine pœnæ fuit, quoniam hæredi

tatem abſumere, ꝙ hæredem maluit tollere.

De Caio Mario.

Caius aũt Marius, cum magnum, & ſalutarem reipu. ciuem in L. Saturnino opprimendo egiſſet, à quo in modum uexilli pileum ſeruituti, ad arma capiẽda oſtentatum erat, L. Sylla cum exercitu in urbem irrumpẽte, ad auxilium ſeruorum pileo ſuperlato cõfugit. Itaq; facinus, quod punierat, imitatur, alterum Marium, à quo affligeretur, inuenit.

De M. Licinio Stolone.

M. uero Licinius Stolo, cuius bñficio plebi petendi cõſulatũ ptãs facta eſt, cũ lege ſanxiſſet, neqs amplius, ꝙ qngenta agri iugera poſſideret, ipſe mille cõparauit, diſſimulandiq; criminis gratia, dimidiã partem filio emancipauit. quã ob cãm à M. Popilio Lenate accuſatus, primus ſua lege cecidit, ac docuit nihil aliud pcipi debere, niſi qđ prius qſq; ſibi iperauit.

De Qu. Vario Tribuno.

Q. aũt Varius, propter obſcurũ ius ciuitatis Hybrida cognominatus Tr. Pl. legẽ aduerſus interceſſionem collegarũ, pro gauit, qua iubebat qri quorũ dolo malo ſocii ad arma ire coacti eẽnt, magna cũ clade rei pu. ſociale. n. prius, deide ciuile bellum excitauit. Sed dum ante peſtiferũ Tr. Pl. ꝙ certũ ciuẽ agit, ſua lex eũ domeſticis laqueis conſtrictũ abſumpſit.

DE STVDIO ET INDVSTRIA. Cap. VII.

QVid ceſſo uires iduſtriæ cõmemorare? cuius alacri ſpiritu militiæ ſtipendia roborãtur, forẽſis gloria accẽditur, fido ſinu cũ

cta ſtudia recæpta nutriuntur. quicquid animo, quicquid manu, quicquid lingua admirabile eſt, ad cumulum laudis perducitur. quæ cũ proſectiſſima ſit uirtus, duramento ſui confirmatur.

De Catone ſuperiore.

C*ato ſextum & octogeſimũ annum agens, dum in rep. tuenda iuuenili animo perſtat, ab inimicis capitali crimine accuſatus, cauſam ſuã egit, neq; aut memoriam eius, quiſꝗ tardiorem, aut firmitatem lateris ulla ex parte quaſſatam, aut os hæſitatione ipeditum animaduertit. quia. ſ. omnia iſta in ſtatu ſuo æquali, ac perpetua induſtria continebat. quinetiã in ipſo diutiſſime actæ uitæ fine diſertiſſimi oratoris* Galbæ *accuſationi, defenſionẽ ſuã ꝓ* Hiſpania *oppoſuit. Idẽ græcis litteris erudiri cõcupiuit. quã ſero inde æſtimemus, ꝙ etiam latinas pene iã ſenex didicit, cũq; eloquẽtia magnã iam gloriam partã haberet, id egit, ut iuris ciuilis quoq; eſſet pitiſſimus*

De inferiore.

C*uius mirifica proles* Cato, *propior noſtræ ætati, ita doctrinæ cupiditate flagrauit, ut ne ĩ curia qdem, dum ſenatus cogitur, tẽperaret ſibi, quo minus græcos libros lectitaret, quã quidem induſtria, oſtẽdit, aliis tempora deeſſe, alios temporibus ſupereſſe.*

De Terentio Varrone.

T*erentius autem* Varro *humanæ uitæ exemplo, & ſpatio nominandus, non annis, quibus ſæculi tempus æquauit, ſtylo uiuacior fuit. In eodem enim lectulo & ſpiritus eius, & egregiorum operum curſus extinctus eſt.*

De Liuio Druſo.

Conſimilis perſeuerantiæ Liuius Druſus, qui & ætatis uiribus, & acie oculorum defectus, ius ciuile populo benigniſſime interpretatus eſt, utiliſſimaq; diſcere id cupiētibus monimenta cōpoſuit. nā ut ſenem illum natura, & cæcū fortuna facere potuit, ita neutra interpellare ualuit, ne non animo & uideret, & uigeret.

De P. Senatore, & L. Pontio equite Ro.

P. uero Senator, & L. Pontius eques Romanus ſuis temporibus celebres cauſarū actores, luminibus capti eadē induſtria, forenſia ſtipendia executi ſunt. Itaq; frequētius ēt audiebantur concurrentibus aliis, quia ingenio eorū delectabantur, aliis, q̄a conſtantiā admirabantur. nāq; alii incommodo perculſi ſeceſſum petunt, duplicant tenebras, fortunis uoluntaria adiicientes.

De. P. Craſſo.

Iam P. Craſſus, cū in Aſiam ad Ariſtonicum regē debellandum Conſul ueniſſet, tanta cura græcæ linguæ notitiam animo cōprehendit, ut eam in quinq; diuiſam genera, per omnes partes, ac numeros penitus cognoſceret. Quæ res maximum ei ſociorū amorem conciliauit, qua quis eorum lingua apud tribunal eius poſtulauerat, eadem decreta reddenti.

De Roſcio.

Ne Roſcius quidem ſubtrahatur ſcenicæ induſtriæ notiſſimum exemplum, qui nullum unq̄ ſpectanti Populo geſtum, niſi quem domi meditatus fuerat, ponere auſus eſt. Quapropter non ludicra ars Roſcium, ſed Roſcium ludicram artem cōmendauit, nec uul-

gi tantum fauorem, uerumetiam principum familia-ritates amplexus eſt. hæc ſunt attenti, & anxii, & nunquam ceſſantis ſtudii præmia, propter quæ tantorum uirorum laudibus non impudenter ſe perſona Hiſtrionis inſeruit.

Externa. De Demoſthene.

Græca quoq; induſtria, quoniam noſtræ multum profuit, quem meretur fructum latina lingua, recipiat. Demoſthenes, cuius cõmemorato nomine, maxīæ eloquẽtiæ conſumatio audientis animo oboritur, cũ inter initia iuuentæ, artis, quam affectabat, primã litteram dicere non poſſet, oris ſui uitium, tanto ſtudio expugnauit, ut ea à nullo expreſſius referretur. Deinde propter nimiam exilitatem acerbam auditu uocem ſuam exercitatione cõtinua ad maturum, & gratum auribus ſonum perduxit. Lateris etiam firmitate defectus, quas corporis habitus uires negauerat, à labore mutuatus ẽ. Multos. n. uerſus uno impetu ſpiritus complectabatur, eosq; aduerſa loca celeri gradu ſcandens, pronunciabat. Ac uadoſis littoribus inſiſtens declamationes fluctuũ fragoribus obluctantibus edebat, ut ad fremitus concitatarum concionum, patientia duratis auribus, in actionibus uteretur. Fertur quoq; ore inſertis calculis multũ, ac diu loqui ſolitus, quo uacuum promptius eſſet, & ſolutius. Præliatus eſt cum rerum natura, & quidẽ uictor abiit, malignitatem eius ꝑtinaciſſimo animĩ robore ſuperando. Itaq; alterum Demoſthenem mater, alterum induſtria enixa eſt.

De Pythagora Philoſopho.

Atq; ut ad uetuſtiorẽ in duſtriæ actum tráſgrediar, Pythagoras perfectiſſimum opus ſapientiæ, à iuuẽta pariter, & omnis honeſtatis percipiendæ cupiditatem ingreſſus, (nihil enim, quod ad ultimum ſui peruenturum eſt finem, non & mature, & celeriter incœpit), Aegyptum petiit, ubi litteris gentis eius aſſuefactus, præteriti æui ſacerdotũ commẽtarios ſcrutatus, innumerabilius ſæculorum obſeruatiões cognouit. Inde ad Perſas profectus magorum exactiſſimæ prudẽtiæ ſe formandum tradidit, à qbus ſyderum motus, curſusq́; ſtellarum, & uniuſcuiuſq; rei proprietatem, & effectum benigniſſime demonſtratum docili animo ſumpſit. Cretam deide, & Lacedæmona nauigauit, quarum legibus, ac moribus inſpectis, ad olympicum certamen deſcẽdit. Cumq́; multiplicis ſcientiæ maximam toti græciæ admirationem, ac ſpecimen exhibuiſſet, quo cognomine cenſeretur interrogatus, non ſe ſapientem (iam enim illud ſeptem ſapientes uiri occupauerãt) ſed amatorem ſapiẽtiæ, ideſt græce φιλόσοφον edidit. in italiæ ẽt partem, quæ tũc maior Græcia appellabatur, perrexit, in qua plurimis, & opulentiſſimis urbibus, effectus ſuorum ſtudiorũ approbauit. cuius ardentem rogum plenum uenerationis oculis Metapontus aſpexit, operum Pythagoræ, q̃ ſuorum cinerum nobilius, clariusq; monimentum.

De Platone philoſopho.

Plato autem patriam Athænas, præceptorem Socratem ſortitus, & locum, & hominem doctrinæ fertiliſſimum, ingenii quoq; diuina inſtructus abundan

tia,cum omnium iam mortalium ſapientiſſimus ha=
beretur,eo quidem uſq;,ut ipſe iuppiter cœlo deſcẽ
diſſet,nec elegantiore,nec beatiore facundia uſurus
uideretur,Aegyptũ peragrauit ubi à ſacerdotibus
eius gentis Geometriæ multiplices numeros, cœle
ſtium obſeruationem rationum percæpit.quoq; tem
pore à ſtudioſis iuuenibus certatim Athenæ Plato=
nẽ doctorẽ quærentibus petebãtur,ipſe Nili flumi=
nis inexplicabiles ripas,uaſtiſſimosq; campos,effu=
ſam barbariẽ,& flexuoſos foſſarũ ambitus ægyptio
rum ſenum diſcipulus luſtrabat.Quo minus miror
in italiam tranſgreſſum,ut ab Archyta Tarenti,à
Timæo,& Ariõe,& Ceto Locris Pythagoræ,præ
cæpta,& inſtituta acciperet.Tanta enim uis,tãta
copia litterarum undiq; colligenda erat,ut inuicẽ
per totum terrarũ orbem diſpergi,& dilatari poſ=
ſet.altero etiã,& octogeſimo anno decens ſub capi
te,Sophronis numeros habuiſſe fertur,ſic ne extre
ma quidem eius hora agitatione ſtudii uacua fuit.

De Democrito Philoſopho.

At Democritus,cum diuitiis cenſeri poſſet,quæ tantæ
fuerunt,ut pater eius,Xerxis exercitui epulum da
re facile potuerit,quo magis uacuo animo ſtudiis lit
terarum eſſet operatus,parua admodum ſumma re
tenta,patrimoniũ ſuũ patriæ donauit. Athenis au=
tem compluribus annis moratus,omnia temporum
momenta ad percipiendam,& exercendã doctri=
nã conferens,ignotus illi urbi uixit.quod ipſe quo=
dam uolumine teſtatur.Stupet mens admiratione
tantæ induſtriæ,& iam tranſit alio.

ac Philoſophandi finis fuit. ita ſe mirificum doctri-
næ operibus addixerat, ut cũ cibi capiendi cauſa re
cubuiſſet, cogitationibus inhærens, manum ad men
ſam porrigere obliuiſceretur. Sed eum Meliſſa, quã
uxoris loco habebat, temperato inter ſtudia animo,
nõ interpellandi, ſed inediæ ſuccurrẽdi officio, dex
teram ſuam neceſſariis uſibus aptabat. Ergo animo
tantummodo uita fruebatur. corpore uero quaſi alie
no, & ſuperuacuo circundatus erat. Idem cũ Chry
ſippo diſputaturus helleboro ſe ãte purgabat, ad ex
primendum ingenium ſuum attentius, & illius re-
fellendum acrius, quas potiões induſtria ſolidæ lau
dis cupidis appetendas affecit.

De Anaxagora philoſopho.

Quali porro ſtudio Anaxagoram flagraſſe credimus?
qui cum poſt diutinã peregrinationem patriã repe-
tiſſet. poſſeſſiõesq; deſertas uidiſſet, nõ eſſem, inqt,
ego ſaluus, niſi iſtæ peperiſſent. Vocem petitæ ſa-
pientiæ cõpotẽ. nã ſi prædiorum potius, ꝙ̃ ingenii
culturæ uacaſſet, dominus rei familiaris itra pena
tes mãſiſſet, nõ tantus Anaxagoras ad eos rediiſſet.

De Archimede Philoſopho.

Archimedis quoqꝫ fructuoſam induſtriam fuiſſe dice-
rem, niſi eadẽ illi & dediſſet uitam, & abſtuliſſet.
Captis. n. Syracuſis, Marcellus machiatiõibus eius
multum, ac diu uictoriam ſuam inhibitam ſenſerat,
eximia tñ hominis prudentia delectatus, ut capiti il
lius parceretur, edixit. pene tm̃ gloriæ in Archime
de ſeruato, quantum in oppreſſis Syracuſis hoſtis re
ponens. At is dum animo, & oculis in terram defi-
xis,

fixis, formas deſcrbit, militi, qui prædãdi gratia domum irruperat, ſtrictoq́; ſuper caput gladio, qs nam eſſet, interrogabat propter nimiã cupiditatẽ inueſtigandi, quod reqrebat, nomen ſuum indicare non potuit. Sed protracto manibus puluere, noli, inquit, obſecro iſtum circulum diſturbare, ac perinde quaſi negligens imperii uictoris, obtrũcatus ſanguine ſuo artis ſuæ lineamẽta cõfodit. Quo accidit ut ꝑpter idẽ ſtudium modo donaretur uita, modo ſpoliaretur.

De Socrate Philoſopho.

Socratem etiã conſtat ætate prouectum fidibus tractãdis operam dare cœpiſſe, ſatius iudicantem eius artis uſum ſero, ꝙ nunquã ꝑcipere. & quãtula Socrati acceſſio illa futura ſcientiæ erat. Sed pertinax hominis induſtria, tantis doctrinæ ſuæ diuitiis, etiã muſicæ ratiõis utiliſſimum elementum accedere uoluit. Ergo dum ad diſcendum ſemper ſe pauperem credidit, ad docendum fecit ſe locupletiſſimum.

De Iſocrate.

Atq; ut longæ, & fœlicis induſtriæ quaſi in unũ aceruum exẽpla redigamus, Iſocrates nobiliſſimũ librũ, qui inſcribitur πανανθηναϊκός, *quartum & octogeſimum annum agens, ita ut ipſe ſignificat, cõpoſuit; opus ardentis ſpũs plenum. ex quo apparet ſeneſcẽtibus mẽbris eruditorũ, intus aios, induſtriæ beneficio florẽ iuuentæ retinere. neq; hoc ſtylo terminos uitæ ſuæ clauſit. nãq; admiratiõis eius fructũ quinquennio percepit.*

De Chryſippo.

Citerioris ætatis metas, ſed nõ tñ parui ſpatii Chryſippi uiuacitas flexit. nam octogeſimo anno, cœptũ ano

te.xl. λογικῶν exactiſſimæ ſubtilitatis uolumẽ re liquit, cuius ſtudium in tractandis ingenii ſui monimentis tm̃ operis, laborisq́; ſuſtinuit, ut ad ea, quæ ſcripſit, penitus cognoſcenda, longa uita ſit opus.

De Cleanthe philoſopho.

Te quoq; Cleanthe tam laborioſe haurientem, & tam pertinaciter tradentẽ ſapientiam, numen ipſius induſtriæ ſuſpexit, cum adoleſcentẽ quæſtu extrahẽdæ aquæ nocturno tp̃e inopiam tuam ſuſtentantẽ, diurno Chryſippi p̃cæptis percipiendis uacantem, eundemq́; ad undecentεſimum annũ attenta cura erudientem auditores tuos uideret. duplici enim labore unius ſæculi ſpatium occupaſti, incertum reddendo diſcipulus'ne, an præceptor eſſes laudabilior.

De Sophocle.

Sophocles quoq;, cum rerum natura glorioſum certamen habuit, tam benigne ille mirifica opera ſua exhibẽdo, quã illa opibus eius tempora liberaliter ſum miniſtrando. propè enim centeſimum annum attigit. ſub ipſum tranſitum ad mortem Oedipode coloneo ſcripto, qua ſola fabula omnium eiuſdem ſtudii poetarum præripere gloriam potuit. idq́; ignotum eſſe poſteris filius Sophoclis noluit σοφὸν ſepulchro patris, quæ retuli inſcalpendo.

De Simonide poeta.

Simonides uero poeta octogeſimo anno, & docuiſſe ſe carmina, & in eorum certamen deſcendiſſe ipſe gloriatur, nec fuit iniquum illum uoluptatem ex ingenio ſuo diu percipere, cum eam omni æuo fruẽdam traditurus eſſet. De Solone.

Nam Solon quãtà induſtria flagrauerit, & uerſibus cõplexus eſt, quibus ſignificat, ſe quotidie aliquid addiſcentem ſeneſcere. & ſupremo uitæ die confirmauit, quod aſſidentibus amicis, & quadam de re ſermonẽ inter ſe cõferẽtibus, fatis iam preſſum caput erexit. Interrogatusq; quapropter id feciſſet, reſpõdit, ut cũ iſtud qcqd eſt, de quo diſputatis, pcæpero, moriar. Migraſſet pfecto ex hominibus inertia, ſi eo animo uitam ingrederentur, quo eam Solon egreſſus eſt.

De Themiſtocle.

Quàm porrò induſtrius Themiſtocles, qui maximarũ rerum cura diſtrictus, omnium tñ ciuium ſuorũ nomina memoria cõprehendit, per ſummam nanq; iniquitatem patria pulſus, & ad Xerſem, quem paulo ante deuicerat, confugere coactus, prius, q̃ in cõſpectum eius ueniret, pſico ſermoni ſe aſſuefecit, ut laborem parta commendatione regiis auribus familiarem, & aſſuetum ſonum uocis adhiberet.

De Cyro, & Mithridate.

Cuius utriuſq; induſtriæ laudem duo regis partiti ſunt Cyrus omnium militum ſuorum nomina. Mithridates duarum, & uiginti gentium, quæ ſub regno eius erant, linguas ediſcẽdo. ille ut ſine monitore exercitum ſalutaret, hic, ut eos, quibus imperabat, ſine interprete alloqui poſſet.

DE OTIO. Cap. VIII.

Otium, quod induſtriæ, & ſtudio maxime cõtrarium uidetur, precipue ſubnecti debet. nõ quo euaneſcit uirtus, ſed quo recreatur.

alterum enim etiam inertibus uitandum; alterum ſtrenuis quoq; interdum appetendũ eſt. Illis ne proprie uitam inertem exigant, his, ut tempeſtiua laboris intermiſſione ad laborandum fiant uegetiores.

De Scipione, & Lælio.

Par ueræ amicitiæ clariſſimum Scipio, & Lælius, tum amoris uinculo, tum etiã omnium uirtutum inter ſe iunctũ ſocietate, ut actuoſe uitæ iter æquali gradu exequebãtur, ita animi quoq; remiſſioni cõmuniter acquieſcebant. conſtat nãq; eos Caietæ, & Laurenti, uagos litoribus conchulas, & calculos lectitaſſe, idq; ſe P. Craſſus ex ſocero ſuo Q. Scæuola, q gener Lælii fuit audiſſe ſæpenumero prædicauit.

De Scæuola.

Scæuola aũt quietæ remiſſionis eorũ certiſſimus teſtis, optime pila luſiſſe traditur. quia uidelicet ad hoc diuerticulũ animũ ſuũ forenſibus miniſteriis fatigatũ. trãsferre ſolebat. Aleæ quoq;, & calculis uacaſſe interdum dicitur, cum bene, ac diu iura ciuiũ, & cerimonias deorũ ordinaſſet. ut. n. i rebus ſeriis Scæuolã, ita & in ſcurrilibus luſibus hominẽ agebat. quẽ rerũ natura cõtinui laboris patientem eſſe nõ ſinit.

Externa. De Socrate philoſopho.

Idq; uidit, cui nulla pars ſapientiæ obſcura fuit, Socrates. ideoq; non erubuit tunc, cũ interpoſita arundine cruribus ſuis, cũ paruulis filiolis ludens ab Alcibiade riſus eſt.

De Homero poeta.

Homerus quoq; igenii cœleſtis uates nõ aliud ſenſit. uehemẽtiſſimis Achillis mãibus canoras fides aptãdo ut earũ militare robur leni pacis ſtudio relaxaret.

QVANTA SIT VIS ELOQVENTIÆ. Cap. IX.

Potentiam uero eloquentiæ, & ſi plurimum ualere animaduertimus, tamen ſub propriis exemplis, quo.ſ. uires eius teſtatiores fiant, recognoſci conuenit. De Valerio.

Regibus exactis plebs diſcedens à patribus iuxta ripam fluminis Anienis in colle, qui ſacer appellatur, armata cõſedit, eratq; nõ ſolum deformis, ſed ẽt miſerrimus reip. ſtatus à capite eius cætera parte corporis peſtifera ſeditiõe diuiſa. ac ni Valerii ſubueniſſet eloquẽtia, ſpes tãti ĩperii in ipſo pene ortu ſuo corruiſſet. Is nãq; populũ, noua & iſolita libertate temere gaudentẽ, oratione ad meliora, & ſaniora conſilia reuocatum, Senatui ſubiecit. i. urbẽ urbi iunxit. Verbis ergo facũdis ira, conſternatio, arma ceſſerunt. De M. Antonio.

Quæ etiã Marianos, Cinnanosq́; mucrones ciuilis profundendi ſanguinis cupiditate furentes inhibuerunt miſſi. n. à ſæuiſſimis ducibus milites, ad M. Antoniũ obtrũcãdũ, ſermõe eius obſtupefacti, diſtrictos iam, & uibratos gladios cruore uacuos uaginis reddiderunt. qbus digreſſis, P. Antonius (is. n. ſolus in ambitu expers Antonianæ facũdiæ ſteterat) crudele imperium truculẽto miniſterio peregit. quã diſertum igitur eũ fuiſſe putemus, quẽ ne hoſtiũ qdẽ qſq; occidere ſuſtinuit? q modo uocem eius ad aures ſuas uoluit admittere. De Iulio Cæſare.

Diuus quoq; Iulius, ꝗ̃ cœleſtis numinis, tã etiam hu

mani ingenii perfectiſſimũ columen, uim facundiæ propriæ expreſſit, dicendo in accuſatiõe C. Dolabellæ, quẽ reum egit, extorqueri ſibi cauſam optimam L. Cottæ patrocinio. ſiqdem maxima tunc eloquẽtia queſta eſt. cuius facta mentione, quũ domeſticam nullum maius adiecerim exẽplum, peregrinandum eſt.

Externa. De Piſiſtrato.

Piſiſtratus dicendo tm̃ ualuiſſe traditus eſt, ut ei Athenienſes regium imperiũ oratione capti permitterẽt, cum preſertim ex contraria parte amantiſſimus patriæ Solõ niteretur. ſed alterius ſalubriores erãt cõciones, alterius diſertiores, quo euenit, ut alioq̃ prudentiſſima ciuitas, libertati ſeruitutem præferret.

De Pericle.

Pericles aũt fœliciſſimis naturæ incrementis, ſub Anaxagora p̃cæptore ſummo ſtudio ꝑpolitus, & inſtructus, liberis Athenarum ceruicibus, iugũ ſeruitutis impoſuit. egit. n. illam urbem, & uerſauit arbitrio ſuo. Cumq; aduerſus uolũtatem populi loqueretur, iucunda nihilo minus, & popularis eius uox erat. Itaq; ueteris comœdiæ maledica lĩgua quãuis potẽtiam uiri ꝑſtringere cupiebat, tñ in labris hoĩs melle dulciorẽ leporem fatebatur habitare. inq; animis eorũ, qui illũ audierant, quaſi aculeos quoſdã relinqui p̃dicabat.

De quodam ſene.

Fertur quidam, cum admodum ſenex primæ concioni Periclis adoleſcentuli intereſſet, idemq; iuuenis Piſiſtratum decrepitum iam concionantem audiſſet, non temperaſſe ſibi, quo minus exclamaret, caueri illum ciuem oportere, quod Piſiſtrati oratiõi ſimillima eius

ſoret oratio. nec hominem aut æſtimatio eloquii, aut morum augurium feſellit. Quid enim inter Piſiſtratum, & Periclem interfuit? niſi quod ille armatus, hic ſine armis tyrannidem geſſit.

De Hegeſia philoſopho.

Quantum eloquentia ualuiſſe Hegeſiam Cyrenaicum philoſophum arbitramur? qui ſic mala uitæ repræſentabat, ut eorum miſeranda imagine audientium pectoribus inſerta, multis uolũtariæ mortis appetẽdæ cupiditatẽ ingeneraret. Ideoq; à rege Ptolemæo ulterius hac de re diſſerere prohibitus eſt.

QVANTVM MOMENTVM SIT IN pronunciatione, & apto motu corporis.

Cap. X.

Eloquentiæ autẽ ornamenta in pronunciatione apta, & conuenienti motu corporis conſiſtunt. quibus cum ſe inſtruxerit, tribus modis homines aggreditur, animos eorũ ipſa inuadendo. horum alteri aures, alteri oculos permulcendos tradendo.

De C. Graccho.

Sed propoſiti fides in perſonis illuſtribus exhibeatur. C. Gracchus eloquentiæ, ꝙ ꝓpoſiti fœlicioris adoleſcens, qm̃ flagrantiſſimo ingenio cũ optime remp. tueri poſſet, perturbari impie maluit, quoties apud populum concionatus eſt, ſeruum poſt ſe muſicæ artis peritum habuit, qui occulte eburnea fiſtula ꝓnũciationis eius modos formabat, aut nimis remiſſos excitando, aut plus iuſto concitatus reuocando. quia ipſum calor, atq; impetus actionis attentum huiuſce

temperamenti æſtimatorem eſſe non patiebatur.

De Q. Hortenſio.

Q. aũt Hortenſius plurimum in corporis decoro motu repoſitum credẽs penè plus ſtudii in eodem laborã do, ꝙ̃ in ipſa eloquentia affectanda impedit. Itaq; neſcires utrum cupidius ad audiendum eum, an ad ſpectandum concurreretur. ſic uerbis oratoris aſpe ctus, & rurſus aſpectui uerba ſeruiebant. conſtat Æſopũ, Roſciũq; ludicræ artis pitiſſimos, illo cau ſas agente, in corona frequẽter aſtitiſſe, ut foro peti tos geſtus, in ſcenam referrent.

De M. Cicerone.

Nam M. Cicero quãtum in utraq; re, de qua loqmur, momenti ſit, oratione, quã pro Gallo habuit, ſignifi cauit. M. Callidio accuſatori exprobrãdo, q̃d præ paratum ſibi à reo uenenum teſtibus, chirographis, quæſtionibus, probaturum affirmãs, remiſſo uultu, & languida uoce, & ſoluto genere orationis uſus eſ ſet. pariterq; & oratoris uitiũ detexit, & cauſæ pe riclitantis argumenta adiecit. totum hunc locũ ita claudẽdo. tu iſtud M. Callidi niſi fingeres ſi ageres.

Externa. De Demoſthene.

Conſentaneum huic Demoſthenis iudicium. qui, cum interrogaretur, q̃dnã eſſet in dicẽdo efficaciſſimũ, reſpondit ὑποκρισις. Iterum deinde, & tertio in terpellatus idem dixit, penè totũ ſe illi debere cõſi tendo.

De Aeſchine.

Recte itaq; Aeſchines, cum propter iudicialẽ ignomi niam relictis Athenis Rhodum petiſſet, atq; ibi ro gatu ciuitatis ſuã prius in Cteſiphontẽ, deinde De

moſthenis pro eodem orationem clariſſima, & ſua-uiſſima uoce recitaſſet, admirātibus cūctis utriuſq; columinis eloquentiam, ſed aliquanto magis Demoſthenis, qd ſi inquit, ipſum audiſſetis? tātus orator, & modo tam infeſtus aduerſarius ſic inimici uim, ardoreq; dicendi ſuſpexit, ut ſe ſcriptorū eius parū idoneum lectorē eſſe prædicaret. expertus acerrimum uigorē oculorum terribile uultus pondus, accōmodatum ſingulis uerbis ſonum uocis, efficaciſſimos corporis motus. ergo & ſi operi illius adiici nihil poteſt, tamē in Demoſthene magna pars Demoſthenis abeſt, quod legitur potius, quā auditur.

QVAM MAGNI EFFECTVS ARtium ſint. Cap. XI.

EFfectus etiam artium recogniti, poſſunt aliquid afferre uoluptatis, protinusq;, & quā utiliter excogitatæ ſunt, patebūt, & memoratu dignæ res lucido in loco reponentur, & labor in his edēdis ſuo fructu non carebit.

De Sulpitio Gallo.

Sulpitii Galli maximum in omni genere litterarū recipiendo ſtudium plurimum reip. profuit. Nā cum L. Pauli, bellum aduerſum regem Perſen gerētis, legatus, eēt, ac ſerena nocte ſubito Luna defeciſſet, eoq; ueluti diro quodā mōſtro pterritus exercitus noſter manus cum hoſte conſerendi fiduciam amiſiſſet de cœli ratione, & ſyderū natura peritiſſime diſputando, alacrem eum in aciem miſi. Itaq; illi inclytæ Paulianæ uictoriæ liberales artes Galli aditū dede

runt, qa niſi ille metū noſtrorū militum uiciſſet, imperator Ro. uincere hoſtes non potuiſſet.

De Spurina.

Spurinæ quoq; in cōſectandis deorū monitis efficacior ſcientia apparuit, q̄ urbs Romana uoluit. p̄dixerat C. Cæſari, ut proximos xxx. dies, quaſi fatales caueret, quorū ultimus erat idus Martiæ. Et cū forte mane uterq; in domuū Caluini Domitii ad officiū cōuenniſſet, Cæſar Spurinæ, ecquid ſcis idus Martias iam ueniſſe? & is. ecqd ſcis illas nōdum p̄teriiſſe? abiecerat alter timorē tanq̄ exacto t̄p̄e ſuſpecto, alter ne extremam quidē eius partem periculo uacuā eē arbitratus eſt. utinam aruſpicem potius augurium, quā patriæ parentem ſecuritas feſelliſſet.

Externa. De Pericle.

Sed ut alienigena ſcrutemur, cū obſcurato repente Sole inuſitatis p̄fuſæ tenebris Athenæ ſolicitudine agerentur, interitū ſibi cœleſti denūciatiōe portendi credētes, Pericles proceſſit in mediū, & q̄ a p̄ceptore ſuo Anaxagora pertinētia ad Solis, & Lunæ curſum acceperat, diſſeruit. nec ulterius trepidare ciues ſuos uacuo metu paſſus eſt.

De Alexādro Rege.

Quantū porro dignitatis a rege Alexādro tributum arti exiſtimamus? qui ſe & pingi ab uno Apelle, & fingi a Lyſippo tantummodo uoluit.

De Vulcano Alcamenis.

Tenet uiſentes Athenas Vulcanus Alcamenis mãibus fabricatus. p̄ter cætera .n. p̄fectiſſimæ artis in eo p̄currentia indicia, etiā illud mirantur, quod ſtat diſſimulatæ claudicationis ſub ueſte leuiter ueſtigiū re-

præſentans, ut non tanquam exprobratũ uitium, ita tanquam certam, propriamq́; dei notam decore ſignificans.

De Venere Praxitelis.

Cuius coniugem Praxiteles in marmore quaſi ſpirantem in templo Cnidiorũ collocauit propter pulchritudinem operis à libidinoſo cuiuſdam cõplexu parũ tutam. Quo excuſabilior eſt error equi, q uiſa pictura equæ, hinnitum edere coactus eſt, & canum latratus aſpectu picti canis icitatus, taurusq́; ad amorem, & concubitũ æneæ uaccæ Syracuſis nimiæ ſimilitudinis irritamento compulſus. Quid enim uacua rationis animantia arte decæpta miremur? cũ hominis ſacrilegam cupiditatem muti lapidis lineamentis excitatam uideamus.

QVAEDAM NVLLA ARTE EFfici poſſe. Cap. XII.

CAeterũ natura quemadmodum ſæpenumero æmulam, uirium ſuarum artem eſſe patitur, ita aliquando irritam feſſo labore dimittit. quod ſummi artificis Euphrancris manus ſenſerunt. Nam cum Athenis xii. deos pingeret, Neptuni imaginẽ, quã poterat excellẽtiſſimis maieſtatis coloribus complexus eſt, perinde ac Iouis aliquãto auguſtiorem repræſentaturus. Sed omni impetu cogitationis in ſuperiori opere aſſumpto, poſteriores eius conatus aſſurgere, quo tendebant, nequiuerunt.

De Timante pictore.

Quid ille alter æque nobilis pictor luctuoſum immolatæ Iphigeniæ ſacrificium referens, cum Calchan

dem triſtem, mœſtum Vlyſſem, clamantem Aiacem, lamētantem Menelaum circa aram ſtatuiſſet, caput Agamemnonis inuoluendo, non ne ſummi mœroris acerbitatē arte exprimi nō poſſe confeſſus eſt? Itaque pictura eius, aruſpicis, & amici, & fratris lachrymis madet, patris fletum ſpectātis affectu exiſtimādum reliquit. De alio pictore.

Atque, ut eiuſdem ſtudii adiiciam exemplum, præcipuæ artis pictor equū ab exercitatione uenientē, modo non uiuū labore induſtriæ ſuæ comprehēderat. Cuius naribus ſpumas addiicere cupiens, tantus artifex in tam paruula materia multū, ac diu fruſtra tenebatur. indignatione deinde accenſus ſpongiam omnibus imbutam coloribus fore iuxta ſe poſitam apprehendit, & eam ueluti corrupturus opus ſuum tabulæ illiſit, quā fortuna ad ipſas equi nares directā deſyderium pictoris coegit explere. Itaque quod ars adumbrare non ualuit, caſus imitatus eſt.

SVÆ QVENQVE ARTIS OPTImum & authorem eſſe, & diſputatorem. Cap. XIII.

SVæ autem artis unumquēque & authorem, & diſputatorem optimum eſſe ne dubitemus, paucis exemplis admoneamus.

De Quinto Scæuola.

Q. Scæuola clariſſimus legum uates, & certiſſimus, quotieſcunque de iure prætorio conſulebatur, ad Furium, & Caſſellium, quia huic ſcientiæ dediti erant, conſultores reiiciebat. quo quidem facto moderationē ſuam

magis cõmendabat, quã authoritatem minuebat. ab his negocium aptius explicari poſſe confitendo, qui quotidiano eius uſu callebant. Sapiẽtiſſimi igitur artis ſuæ profeſſores ſunt, à quibus & propria ſtudia uerecunde, & aliena callide æſtimantur.

De Platone Philoſopho.

Platonis quoq; eruditiſſimum pectus hæc cogitatio attigit, qui conductores ſacræ aræ modum, & formã eius, ſecũ ſermonẽ cõferre conatos, ad Euclidẽ Geometrẽ ire iuſſit. ſciẽtiæ eius cedẽs, immo profeſſioni.

De Athenienſibus, & de Philone.

Gloriantur Athenæ armamentario ſuo, nec ſine cã. eſt .n. illud opus & impenſa, & elegantia uiſendum, cuius architectum Philonem ita facunde rõnẽ inſtitutiõis ſuæ i theatro reddidiſſe cõſtat, ut diſertiſſimus populus non minorẽ laudem eloquẽtiæ eius, ꝙ arti tribueret.

De quodam Artifice.

Mirifice & ille artifex, q in opere ſuo moneri ſe à ſutore de crepida, & anſulis paſſus, de crure etiã diſputare incipientem, ſupra plantam aſcendere uetuit.

DE SENECTVTE. Cap. XIIII.

Senectus quoq; ad ultimum ſui finem prouecta, in hoc eodem opere, inter exempla induſtriæ, in aliquot claris uiris conſpecta eſt. ſeparatim tamen & proprium titulum habebat, ne cui deorum immortalium præcipua indulgentia affuit, & noſtra ornata mentio defuiſſe exiſtimetur, & ſimul ſpe diuturnioris uitæ, quaſi adminicula quædã dentur, qbus inſiſtens, alacriorẽ ſe reſpectu uetuſtæ fœ

licitatis facere poſſit, tranquillitatēq; ſæculi noſtri, qua nulla unq̄ beatior fuit, ſubide fiducia cōfirmet, ſalutaris principis incolumitatem, ad lōgiſſimos humanæ conditionis terminos prorogando.

De M. Valerio Coruino.

M. Valerius Coruinus centeſimū annum cōpleuit, cuius inter primū & ſextum cōſulatū quadraginta ſex anni interceſſerūt, ſuffecitq; integris uiribus corpis nō ſolū ſpecioſiſſimis reip. miniſteriis, ſed ēt exactiſſimæ agrorū ſuorū culturæ, & ciuis & patris familiæ optabile exemplum.

De Metello.

Huius uitæ ſpatium æquauit Metellus, quartoq; anno poſt cōſultaria imperia ſenex admodū Pont. Max. creatus, tutelam cerimoniarum per duos & uiginti annos, neq; ore in uotis nuncupādis hæſitante, neq; in ſacrificiis faciendis tremula manu geſſit.

De Q. Fabio Maximo.

Quintus autem Fabius Max. duobus & ſexaginta annis auguratus ſacerdotiū ſuſtinuit, robuſta iā ætate id adeptus, quæ utraq; tempora ſi in unum conferantur, facile ſæculi modum expleuerint.

De M. Perpenna.

Iam de Marco Perpenna quid loquar? qui omnibus, quos in ſenatu rogauerat, ſuperſtes fuit, ſeptemq̄; tātummodo, quos Cenſor Collega Lucii Philippi legerat è patribus C. reliquos uidit, toto ordine ampliſſimo diuturnior.

De Appio.

Appii uero æuū clade metirer, qa infinitum numerum annorū orbatus luminibus exegit, niſi quattuor filios quinq; filias, plurimas cliētelas, rem denīq; publicam

hoc caſu grauatus fortiſſime rexiſſet. Quietiã feſſus iam uiuendo, lectica ſe in curiã deferri iuſſit, ut cũ Pyrrho deformem pacem fieri prohiberet. Hunc ce cum aliquis nõminet, a quo patria, quod honeſtum erat, per ſe parum cernens, coacta eſt prouidere?

De Liuia Rutilii, De Terentia Ciceronis, & Clodia filia Auli.

Muliebris etiam uitæ ſpatium non minus longum in cõpluribus apparuit, quarum aliquas ſtrictim retuliſſe me ſatis erit. Nam & Liuii Rutilii ſeptimum & nonageſimum, & Terentia Ciceronis tertium & centeſimum, & Clodia Auli filia qndecim filiis ante enixis, quintumdecimũ & centeſimum expleuit annũ.

De Maſiniſſa rege Numidiæ.

Iungam his duos reges, quorum diuturnitas reipub. noſtræ fuit utiliſſima. Siciliæ rector Hiero ad nonageſimum annum peruenit. Maſiniſſa rex Numidiæ hunc modum exceſſit, regni ſpatium ſexaginta annis emãſus, & ante omnes homines robore ſenectæ admirabilis: conſtat eum quemadmodum Cicero refert libro, quẽ de ſenectute ſcripſit, nullo unq̃ imbri, nullo frigore, ut caput ſuum ueſte tegeret, adduci potuiſſe. Eundem ferunt aliquot horis in eodem ueſtigio perſtare ſolitum, non ante modo pede, quàm cõſimili labore iuuenes fatigaſſet, ac ſiquid agi a ſedente oporteret, toto die ſæpenumero nullam in partem conuerſo corpore in ſolio duraſſe ille uero etiam exercitus equo inſidens, noctem diei plerũque iungendo duxit, nihilq́; omnino ex iis operibus, quæ adoleſcens ſuſtinere aſſueuerat, quo minus

ſenectute ageret, omiſit. Veneris etiam uſu ita ſemper uiguit, ut poſt ſextum & octogeſimum annum filium generaret, cui Methymato nomen fuit. terrã quoq;, quam uaſtam, & deſertam acceperat, perpetuo culturæ ſtudio frugiferam reliquit.

De Gorgia Leontino Philoſopho.

Gorgias etiam Leontinus Iſocratis, & complurium magni ingenii uirorum pceptor, ſua ſententia fœliciſſimus. Nam cum centeſimum et ſeptimum ageret annum, interrogatus quapropter tandiu uellet in uita remanere, qa nihil, inquit, habeo, ꝙ ſenectutem meã accuſem. Quid iſto tractu ætatis aut longius, aut beatius? Iam alterũ ſæculum ingreſſus, neq; in hoc querelam ullam inuenit, neq; in illo reliquit.

De Xenophilo Chalcidenſi Pythagorico.

Bienio minor Xenophilus Chalcidenſis Pythagoricus, ſed fœlicitate nõ inferior. ſiquidem (ut ait Ariſtoxenus muſicus) omnis hũani incõmodi expers, in ſummo perfectiſſimæ ſplẽdore doctrinæ extinctus eſt.

De Arganthonio Gaditano.

Arganthonius aũt Gaditanus tandiu regnauit, quandiu etiã ad ſacietatem uixiſſe abũde foret. Octoginta enim annis patriam ſuam rexit, cum ad imperiũ ſexagita annos natus acceſſiſſet. cuius rei certi ſunt authores. Aſinius etiã Pollio non minima pars Ro. ſtyli, in tertio hiſtoriarum ſuarum libro, centum illũ & triginta annos expleuiſſe cõmemorat. & ipſe numeroſæ uiuacitatis haud paruum exemplum.

De Æthiopibus, & Indis.

Huius regis conſumationem annorum nũnus admirabilem

bilem faciunt Aethiopes, quos Herodotus ſcribit cẽteſimum & trigeſimum annum tranſgredi, & Indi, de quibus Cteſias quidem tradit.

De Epimenide Cnoſio.

Et Epimenides Cnoſius, quem Theopompus dicit ſeptẽ & quinquaginta & centum annos uixiſſe.

De quibuſdam Epiorum.

Hellanicus uero ait quoſdam ex gẽte Epiorũ, q̃ eſt pars Ætholiæ, ducentos explere annos, eiq́; ſubſcribit Damiates hoc amplius firmãs Litoriũ quendã, ex his maximarũ uiriũ, ſtaturæq́; p̄cipuæ ccc. annũ cumulaſſe.

De Dandone quodam.

Alexander uero in eo uolumine, quod de illyrico tractu cõpoſuit, affirmat Dandonem quendã ad qngẽteſimũ uſq; annũ nulla ex parte ſeneſcentẽ proceſſiſſe. Sed multo liberalius Xenophon, cuius περὶ γήρως legitur. Is. n. latinorũ regẽ octingẽtis uitæ annis donauit, ac ne pater eius parum benigne acceptus uideretur, ei quoq; ſexcentos aſſignauit annos.

DE CVPIDITATE GLORIAE. Cap. XV.

Gloria uero unde oriatur, aut cuius ſit habitus, aut qua rõne debeat comparari, & an melius à uirtute uelut non neceſſaria negligatur, uiderint ii, quorũ in cõtẽplandis huiuſmodi rebus, cura teritur, q̃busq́; ẽt q̃ prudenter animaduerterunt, facunde cõtigit eloqui. Ego in hoc opere factis authores, & authoribus facta ſua reddere cõtentus, quãta cupiditas eius eſſe ſoleat, propriis exẽplis demonſtrare conabor.

De Superiore Africano.

Superior Africanus Ennii poetæ effigiē in monimētis Corneliæ gētis collocari uoluit, qđ ingenio eius opera ſua illuſtrata iudicaret, non qdē ignarus quādiu Romanū iperiū floreret, & Africa Italiæ pedibus eſſet ſubiecta, totiusq; terrarum orbis ſummū culmen ars capitolina poſſideret, eorū extingui memoriā nō poſſe, ſi tñ illis litterarū quoq; lumē acceſſiſſet, magni æſtimans, Vir homerico, ꝙ rudi, atq; impolito p̄conia dignior.

De Decimo Bruto.

Similiter honoratus animus erga poetam Accium Decimi Bruti ſuis tp̄ibus clari ducis extitit, cuius familiari cultu, & prōpta laudatiōe delectatus, eius uerſibus templorū aditus, quæ ex manubiis conſecrauerat, adornauit.

De Pompeio Magno.

Ne Pompeius quidem Magnus ab hoc affectu gloriæ auerſus, qui Theophanem Mitylenæum ſcriptorem rerum ſuarum in concione militum ciuitate donauit, beneficium per ſe amplum accurata etiam, & teſtata oratione proſecutus. Quo effectum eſt, ut neq; dubitaret, quin referret potius gratiā, ꝙ inchoaret.

De L. Sylla.

Lucius autem Sylla, & ſi ad neminem ſcriptorem animū direxit, tamē Iugurtha ab Occho rege, ad Marium perducto, totam ſibi laudem cupide aſſeruit, ut annulo, quo ſignatorio utebatur ſed ſcalptam illā traditionē haberet, & quantus poſtea? ne minimū quidem gloriæ ueſtigium contempſit.

De Scipione, & quodam equite.

Atq;, ut imperatoribus glorioſum militibus ſpiritū ſub

nectam, Scipionem, dona militaria, qui ſtrenuam operam ediderant, diuidentem, T. Labienus, ut forti eqti aureas armillas tribueret, admonuit, eoq; ſe negante id facturum, ne caſtrenſis honos i eo, qui pauloante ſeruiſſet, uiolaretur, ipſe ex præda Gallica aurum equiti largitus eſt. nec tacite id Scipio tulit. Nã equiti habebis, inquit, donum uiri diuitis, qd ubi ille accæpit, proiecto ante pedes Labieni auro, uultum demiſit. Idem, ut audiuit Scipionem dicentem, Imperator te argenteis armillis donat, alacer gaudio abiit. Nulla eſt ergo tanta humilitas, q̃ dulcedine gloriæ non tangatur. illa uero & à claris uiris interdum ex humillimis rebus petita eſt.

De Qu. Fabio.

Nam quid ſibi uoluit Caius Fabius nobiliſſimus ciuis? qui, cum in æde Salutis, quam C. Iunius Bubulcus dedicauerat, parietes pinxiſſet, nomen his ſuũ inſcripſit. Id enim demum ornamenti familiæ conſulatibus, & ſacerdotiis, & triumphis celeberrimæ deerat. cæterum ſordido ſtudio deditum ingenium, qualemcunq; illum laborem ſuum, ſilentio obliterari noluit, uidelicet Phidiæ ſecutus exẽplum, qui clypeo Mineruæ effigiem ſuam incluſit, qua conuulſa tota operis colligatio ſolueretur.

Externa. De Themiſtocle.

Sed melius aliquanto, ſi imitatione aliena capiebatur Themiſtoclis ardorem eſſet æmulatus, quẽ ferunt, ſtimulis uirtutũ agitatũ, & ob id noctes inquietas exigentẽ, q̃rentibus qd ita eo tp̃e in publico uerſaretur, reſpondiſſe, qa me trophæa Miltiadis, de ſom

no excitant. Marathon nimirũ animatũ eius, & Artemiſium, & Salamis naualis gloriæ ſtertilia noia illuſtrãda tacitis facibus incitabãt. Idẽ theatrũ petens, cũ interrogaretur, cuius uox auditu illi futura eſſet gratiſſima, dixit, eius, à quo artes meæ optime canerẽtur. dulcedini gloriæ pene adiecit gloriam.

De Alexandro rege.

Nam Alexandri pectus inſatiabile laudis, qui Anaxarcho comiti ſuo ex authoritate Democriti præceptoris, innumerabiles mũdos eſſe referẽti. Heu me, inquit, miſerum, quod nec uno quidem adhuc ſum potitus. anguſta homini poſſeſſio gloriæ fuit, quæ deorum omnium domicilio ſufficit.

De Ariſtotele philoſopho.

Regis, & iuuenis flagrantiſſimæ cupiditati ſimilẽ Ariſtotelis in capeſſenda laude ſitim ſubnectam. Is nãq; Theodecti diſcipulo oratoriæ artis libros, quos ederet, donauerat. moleſteq́; poſtea ferẽs titulũ eorũ ſic alii ceſſiſſe, ꝓprio uolumine qbuſdã rebus inſiſtẽs, planius ſibi de his in Theodectis libris dictũ eẽ adiecit. Niſi me tantæ & tã late patẽtis ſciẽtiæ uerecũdia teneret, dicerẽ dignũ philoſophũ cuius ſtabiliendi mores, altioris animi philoſopho traderẽtur. Cæterum gloria ne ab iis quidẽ, qui cõtẽptũ eius introducere conantur, negligitur. qm̃ quidem ipſis uoluminibus nomina ſua diligenter adiiciũt, ut qđ profeſſiõe eleuãt, uſurpatiõe memoriæ cõſequantur. Sed qualiſcunq; horũ diſſimulatio, ꝓpoſito illorũ lõge tolerabilior eſt, q dum æternã memoriã aſſequerẽtur, ẽt ſceleribus innoteſcere nõ dubitarũt.

De Pauſania.

Quorũ ẽ numero neſcio an i primis Pauſanias debeat referri. nã cum Hermoclẽ percunctatus eſſet, quo nãmodo ſubito claſſet poſſet euadere, atq; is rñdiſſet, ſi illuſtrẽ uirũ aliquẽ occidiſſet futurũ ut gloria eius ad ipſum redundaret, cõtinuo Philippũ interemit. & quidẽ quod petierat aſſecutus ẽ. tã. n. ſe parricidio, q̃ Philippus uirtute notũ poſteris reddidit

De quodam, qui propter gloriam incendere uoluit templum Dianæ.

Illa uero gloriæ cupiditas ſacrilega. inuentus eſt enim qui Dianæ Epheſiæ templũ incẽdere uellet, ut opere pulcherrimo conſumpto, nomen eius per totum terrarum orbem diffunderetur. quem quidẽ mentis furorem eculeo impoſitus detexit. ac bene conſuluerant Epheſii decreto memoriam teterrimi hominis abolendo, niſi Theopompi magnæ facundiæ ingeniũ, in hiſtoriis eum ſuis comprehendiſſet.

QVAE CVIQVE MAGNIFICA contigerunt. Cap. XVI.

Candidis aũt animis uoluptatem præbuerunt in cõſpicuo poſita, quæ cuiq; magnifica merito contigerunt. quia æque premiorum uirtus, atq; honorum contemplatio iudicanda eſt, ipſa Natura nobis alacritatem ſubminiſtrante, cum honorẽ induſtrie appeti, & exolui grate uidemus. Verum & ſi mens hoc loco protinus ad anguſtam domum beneficentiſſimum & honoratiſſimum templum omni impetu fertur, melius cohibebitur. quo

niam cui aſcenſus in cœlũ patet, q̃uis maxima, tñ debito minora ſunt, quæ in terris tribuuntur.

De Superiore Africano.

Superiori Africano conſulatus citrior legitimo tpe datus eſt, quod fieri oportere, exercitus Senatũ litteris admonuit. Ita neſcias utrũ illi plus decoris patrum cõſcriptorũ authoritas, an militũ cõſiliũ adiecerit. toga. n. Scipionem ducem aduerſus Pœnos creauit, arma popoſcerunt. cui quæ in uita pcipua aſſignata ſunt, & longũ eſt referre, quia multa, & nõ neceſſarium, qa maiore ex parte iã relata ſunt. Ita, quod hodie quoq; eximiũ eius memoria capit, adiiciam. Imaginem in cælla Iouis Opt. Max. poſitam habet, quæ quotienſcunq; munus aliqd Corneliæ gẽtis celebrandũ eſt, inde petitur, uniq; illi inſtar atrii capitoliũ eſt. Tam hercle, q̃ curia, ſupioris Catonis effigies, ad eius generis officia expromitur. gratũ ordinem, qui utiliſſimũ reip. ſenatorẽ, tantũ non ſẽp ſecũ habitare uoluit. oĩbus numeris uirtutis diuitem, magisq; ſuo merito, q̃ fortuna bñficio magnũ, cuius prius cõſilio, q̃ Scipiõis impio ẽ deleta Carthago.

De Scipione Naſica.

Verum ſpecimen honoris à Scipione quoq; Naſica oboritur. eius nanq; manibus, & penatibus non dum quæſtoris, Senatus Pythii Apollinis monitu, Peſſinũte accerſitã deã excipi uoluit, quia eodem oraculo præceptum erat, ut hæc myſteria matris deum, à ſanctiſſimo uiro præſtarentur. explica totos faſtos, cõſtitue omnes currus triumphales, nihil tamẽ i eorum principatu ſpecioſius reperies.

De Scipione Æmiliano.

Tradunt ſubinde nobis ornamenta ſua Scipiones commemoranda. Aemilianum enim populus ex candidato ædilitatis, Conſulem fecit, eundemq́;, cum quæſtoriis comitiis ſuffragator. Q. Fabii Maximi fratris filii, in campũ deſcendiſſet, Conſulem iterũ reduxit. Eidem ſenatus bis ſine ſorte prius Africam, deinde Hiſpaniam dedit. Atq; hæc neq; ciui cupido, neq; ſenatori ambitioſo, quemadmodum non ſolũ uitæ eius ſeueriſſimus curſus, ſed etiã mores clãdeſtinis illata inſidiis declarauit.

De M. Valerio.

M. quoq; Valerium duabus rebus inſignibus Dii pariter, atq; ciues ſpecioſum reddiderunt. Illi cum quodam Gallo cõminus pugnanti coruum pugnatorem ſubiicientes, ii tertiũ & uigeſimum annum igreſſo, conſulatum largiti. quorum alterum decus uetuſtæ originis optimi hominis gens Curuina amplexa cognomen uſurpat, alterum ſummo ſubiungitur ornamẽto, tã celeritatẽ, q̃ pricipio cõſulatus gloriãdo.

De Qu. Scæuola.

At ne Quinti quidem Scæuolæ, quem L. Craſſus in cõſulatu collegã habuit, gloria parum illuſtris. qui Aſiã tam ſancte, & tam fortiter obtinuit, ut ſenatus deinceps in eam prouinciam ituris magiſtratibus, exemplum, atq; formã officii Scæuolã decreto ſuo proponeret.

De C. Mario.

Inhærent illi uoci poſterioris Africani, ſeptem C. Marii cõſulatus, ac duo ampliſſimi triumphi ad rogum .n. uſq; gaudio exultauit, qui, cum apud Numãtiam

ſub eo duce ſtipēdia equeſtria mereretur, & forte in ter cœnam quidã Scipionem interrogaſſet, ſiqd illi accidiſſet, quem nam reſpu. æque magnũ habitura eſſet imperatorẽ, reſpiciens ſe ſupra ipſum cubãtẽ, uel hũc dixit quo augurio perfectiſſima uirtus, maximam orientẽ uirtutẽ uideri ne certius, an efficacius acciderit, perpendi uix põt. illa nimirũ cœna militaris, ſpecioſiſſimas tanta in urbe Mario futuras cœnas ominata ẽ. Poſtq̃ Cimbros ab eo deletos, initio noctis nuncius peruenit, nemo fuit, qui non illi tanq̃ Diis immortalibus, apud ſacra menſæ ſuæ libauerit.

De Cn. Pompeio.

Iam quæ in Cn. Pompeium & ampla, & noua geſta ſunt, hinc aſſenſione fauoris, illinc fremitu inuidiæ, litterarum monimentis obſtrepitur. Equeſtres Ro. proconſul in Hiſpaniam aduerſus Sertorium pari imperio cũ pio Metello principe ciuitatis miſſus ẽ. nõ dum illum honorẽ auſpicatus bis triũphauit. Initia magiſtratuũ à ſummo imperio cœpit. tertiũ cõſulatũ decreto ſenatus ſolus geſſit. De Mithridate, & Tigrane, de multis p̃terea regibus, & gentibus, plurimisq; ciuitatibus & prædonibus unum duxit triumphum.

De Qu. Catulo.

Q. etiam Catulum Po. Ro. uoce ſua tantũnon ad ſydera uſq; euexit. Nam cum ab eo pro roſtris iterrogaretur, ſi in uno Pompeio Magno omnia reponere pſeueraſſet, abſumpto illo ſubiti caſus incurſu, in quo ſpem eſſet habiturus, ſummo conſenſu acclamauit, in te. uim honorati iudicii admirabilẽ. ſiquidẽ Magno Pompeio cum omnibus ornamentis, quæ retuli, dua

rum ſyllabarum ſpatio incluſum Catulum æquauit.

De M. Catone.

Poteſt & M. Catonis è Cypro cum regia pecunia reuertentis appulſus ad ripam Tyberis, memorabilis uideri, cui naue egredienti Conſules, & cæteri magiſtratus, & uniuerſus S.P.Q.R. officii gratia p̄ſto fuit. non quod magnus pondus auri, & argenti, ſed quod M. Catonē claſſis illa incolumen aduexerat, lætatus.

De. L. Martio.

Sed neſcio an p̄cipuum ſit L. Martii inuſitati decoris exemplum. quem equitem Ro. duo exercitus P. & Cn. Scipionum interitu, uictoriaq́; Haſdrubalis lacerati, ducem legerunt, quo tempore ſalus eorum in ultimas anguſtias deducta, nullum ambitionis locum relinquebat.

De Sulpitia.

Merito commemorationi uirorum Sulpitia Seruii Paterculi filia Qu. Fuluii Flacci uxor adiicitur, quæ, cū ſenatus libris ſibyllinis per decēuiros inſpectis cēſuiſſet, ut Veneris Verticordiæ ſimulachrum conſecraretur, quo facilius uirginū, mulierumq́; mens a libidine, ad pudicitiam conuerteretur, & ex omnibus matronis centum, ex centum autem decē ſorte ductæ, de ſanctiſſima fœmina iudicium facerēt, cunctis caſtitate prælata eſt.

Externa. De Pythagora.

Cæterum quia ſine ulla diminutione Romanæ maieſtatis externa quoq; inſignia reſpici poſſunt, ad ea tranſgrediamur. Pythagoræ tanta ueneratio ab auditoribus tributa eſt, ut quæ ab eo acceperāt, in diſputationē deducere nefas exiſtimarent. quinetiā

interpellati ad reddēdam cauſam, hoc ſolum reſpō debant, αὐτὸς ἔφη. Magnus honos, ſed ſchola tenus. Illa urbium ſuffragiis tributa eſt.

De eodem Pythagora.

Enixo Crotoniatæ ſtudio ab eo petierunt, ut ſenatum ipſorū, qui mille hominū numero cōſtabat, cōſiliis ſuis uti pateretur, opulētiſſimaq; ciuitas tam frequētr ueneratı poſt mortem, domū eius Cereris ſacrariū fecerūt. quàmq; illa urbs uiguit, & dea in hominis memoria, & homo in deæ religione cultus eſt.

De Gorgia Leontino.

Gorgiæ uero Leontino ſtudiis litterarū ætatis ſuæ cunctos pſtanti, adeo ut primus in cōuentu poſcere, qua de re quiſq; audire uellet, auſus ſit, uniuerſa Græcia in tēplo Delphici Apollinis ſtatuā ſolido ex auro poſuit, cum cæterorum ad id tempus auratas collocaſſet.

De Amphiarao.

Eadem genus ſummo conſenſu ad Amphiaraum decorandum incubuit, locum, in quo humatus eſt, in formam, conditionemq; templi redigendo, alq; inde oracula capi inſtituendo eius ciues cineres idem honoris poſſident, quod pythicæ Cortinæ, quod Aheno Dodonæ, quod Hammonis fronti datur.

De Beronicæ.

Beronicæs quoq; nō uulgaris honos, cui ſoli omniū fœminarū gymnico ſpectaculo itereſſe permiſſum ē, cum ad Olympia filium Euclea certamen igreſſum adduxiſſet, Olympionica patre genita, fratribus eādem palmam aſſecuti latera eius cingentibus.

DE LVXVRIA. Cap. I.

BLădū etiā malū luxuria,quā accuſare aliquāto facilius eſt, ꝙ uitare,opi nr̄o īſeratur. nō qdē,ut ullū honorē recipiat, ſed ut ſeipſam recognoſcēs ad pœnitētiā īpelli poſſit. iūgatur illi libido,qm̄ ex eiſdē uitiorum pricipiis oritur,neqꝫ aut à reprehēſiōe,aut ab emēdatione ſeparentur genuino mētis errore connexæ.

De C. Sergio Orata.

C. Sergius Orata pēſilia balnea primus facere īſtituit, q̄ ipēſa leuibus initiis cœpta,ad ſuſpēſa calide aquæ tātūmō æquora penetrauit. Idē uidelicet,ne gulā Neptuni arbitrio ſubieɫā hēret,peculiaria ſibi maria excogitauit,æſtuariis ītercipiēdo fluɫus,piſciū q̄; diuerſos greges ſepatis molibus īcludēdo,ut nulla tā ſæua tēpeſtas incideret,qua nō oneratæ menſæ uarietate piſciculorū abūdarēt. Aedificiis ēt ſpatioſis,& excelſis,deſerta ad tp̄s ora Lucrini lacus preſſit,quo recētiore uſu cōchyliorū frueretur. ubi, dū ſe publicæ aquæ cupidius īmergit,Cōſidii Publicani iudiciū naɫus ē. ī quo L. Craſſus aduerſus illū cām agēs,errore amicū ſuum Conſidiū dixit,qđ putaret Oratā remotū à lacu cariturū oſtreis. nāq; ea,ſi ide petere nō licuiſſet,ī tegulis reperturū. Huic nimirum magis Aeſopus tragœdus in ado-

ptionem dare filium ſuum, q̄ bonorū ſuorum hæredē relinquere debuit. nō ſolū perditæ, ſed ēt furioſæ luxuriæ iuuenem, que conſtat cantu cōmēdabiles aniculas immanibus emptas pretiis, in cœna ꝓ ficedulis ponere, acetoq́; liquatos magnæ ſummæ uniones potionibus aſpergere ſolitū, ampliſſimū patrimonium tanq̄ aniuram aliquam ſarcinam, q̄ celerrime abiicere cupientem. quorū alterius ſenis, alterius adoleſcētis ſectā ſecuti, longius manū porrexerunt. neq; .n. ullum finitur uitium ibi, ubi oritur. Inde ab Oceani litoribus attracti piſces, inde infuſæ culinis arcæ, cenſibusq́; edendi, atq; bibēdi uoluptas reperta eſt.

De Mulieribus Romanis.

Vrbi autē noſtræ ſecundi belli Punici finis, & Philippus Rex Macedoniæ deuictus, licentioris uitæ fiduciā dedit. quo tp̄e matronæ Brutorum domum auſæ ſunt obſidere, qui abrogationi legis Oppiæ intercedere parati erant, quā fœminæ tolli cupiebant. bis nec ueſte uarii coloris uti, nec auri plus ſemūcia habere, nec iuncto uehiculo propius urbē mille paſſibus niſi ſacrificii gratia uehi permittebat. Et quidem obtinuerūt, ut ius per continuos uiginti annos ſeruatum aboleretur. nec. n. prouiderunt ſæculi illius uiri, ad quē cultum tenderent inſoliti cœtus, ꝓtinax ſtudium, aut quo ſeuſq; effeſura eſſet legū uictrix audacia. quod ſi animi muliebris apparatus intueri potuiſſent, quibus quotidie aliquid nouitatis ſumptuoſius adiectum eſt, in ipſe introitu ruenti luxuriæ obſtitiſſent. Sed quid ego de fœminis ulterius loquor? quas & imbecillitas mētis, & grauiorū

operum negata affectatio, omne ſtudiũ ad curſiorē ſui cultum hortatur conferre. cũ temporum ſuperiorum & nominis, & animi excellentes uiros, in hoc priſcæ continentiæ ignotum diuerticulum prolapſos uideam, idq; iurgio ipſorum pateat.

De Cn. Domitio, & L. Craſſo.

Cn. Domitius, L. Craſſo collegæ ſuo altercatione orta obiecit, quod columnas hymettias in porticu domus haberet, quem cum continuo Craſſus quanti ipſe domum ſuã æſtimaret, interrogaret, atq; ut reſpõdit ſexagies ſeſtertio, quo ergo eã, inquit, minoris fore æſtimas, ſi decē arbuſculas inde ſuccidero? ipſe tricies ſeſtertio, inqt, Domitius. Tũc Craſſus, uter igitur luxurioſior ē ego ne, qui dum colũnas. C. millibus numũ emi? an tu qui decē arbuſcularũ umbrã tricies ſeſtertium ſumma compenſas? Sermonē oblitum Pyrrhi, immemorē Hannibalis, iamq; tranſmarinorum ſtipendiorum abundantia oſcitantem, & quanto tamen inſequentium ſæculorum ædificiis & nemoribus auguſtiorem ritum introduxerũt, atq; inchoatam a ſe lautitiã poſteris reliquere, q̃ a maioribus acceptam cõtinentiam retinere maluerũt.

De Metello Pio.

Quid. n. ſibi uoluit princeps ſuorum temporũ Metellus Pius tunc, cum in Hiſpania aduentus ſuos ab hoſpitibus aris, & thure excipi patiebatur? cũ attalicis aulæis cõtectos parietes læto animo intuebatur? cũ immanibus epulis apparatiſſimos interponi ludos ſinebat? cũ palmata ueſte cõuiuia celebrabat? demiſſasq; lacunaribus aureas coronas uelut cœleſti ca

pite recipiebat? & ubi iſta? nõ in Græcia, neque in Aſia, quarum luxuria ſeueritas ipſa corrumpi poterat, ſed in horrida, & bellicoſa prouincia, cũ preſertim acerrimus hoſtis Sertorius Romanorũ exercitium oculos luſitanis telis perſtringeret. adeo patris illi ſui Numidica caſtra exciderãt. patet igitur, ꝙ celeri tranſitu luxuria affluxerit. Nã cuius adoleſcẽtia priſcos mores uidit, ſenectus nouos orſa ẽ.

De Curionibus.

Conſimilis mutatio in domo Curionum extitit. Siquidẽ forũ noſtrũ & patris grauiſſimũ ſupercilium, & filii ſexcenties ſeſtertiũ æris alieni aſpexia contractum famoſa iniuria nobilium iuuenum. Itaq; eodem tẽpore, & in iiſdẽ penatibus diuerſa ſæcula habitarunt, frugaliſſimum alterum, alterũ nequiſſimum.

De P. Clodio.

P. autem Clodii iudicium quanta luxuria, & libidine abũdauit? in quo ut euidẽter inceſti crimine nocẽs reus abſolueretur, noctes matronarum, & adoleſcentium nobilium magna ſumma emptæ mercedis loco iudicibus erogatæ ſunt. quo in flagitio tam tetro, tamq; multiplici neſcias primum quem deteſtere, an qui iſtud corruptelæ genus excogitauit, an q pudicitiã ſequeſtrẽ periurii fieri paſſi ſunt, an qui religionem ſtupro permutarunt.

De Gemello Tribunitio.

Aeque flagitioſum illud conuiuium, quod Gemellus Tribunitius uiator ingenii ſanguinis, ſed officii intra ſeruilem habitum deformis, Metello & Scipiõi Cõſulibus, ac Trib. Ple. magno cum rubore ciuitatis cõ

parauit. lupanari. n. domi ſuæ inſtituto, Mutiã, & Fuluiam tum à patre, tum à uiro utranq; inclytã, & nobilẽ puerum Saturninum in eo proſtituit. probroſa ſapiẽtiæ corpora ludibrio tumulẽtæ libidinis futuram. epulas Conſulibus & Tribunis non celebrandas, ſed uindicandas.

De Catilina.

Verum præcipue Catilinæ libido ſceleſta. nam ueſano amore Aureliæ Oreſtillæ corruptus, cum unum impedimentum uideret, quo minus nuptiis inter ſe iungerentur, filium ſuum, quem & ſolum, & ætate iam puberem habebat, ueneno ſuſtulit, ꝓtinusq; ex rogo eius maritalem facẽ accendit, ac nouæ maritæ orbitatem ſuam loco muneris erogauit. eodem deinde animo ciuem, quo patrẽ egerat, filii pariter manibus, & nefarie attẽtatæ patriæ pœnas dedit.

De Hannibale.

At campana luxuriæ, perquam utilis ciuitati noſtræ fuit. Inuictum enim armis Hannibalem illecebris ſuis complexa, uincendum Romano militi tribuit. Illa uigilantiſſimum ducem, illa exercitum acerrimum dapibus largis, abundanti uino, unguentorum fragrantia, ueneris uſu laſciuiore ad ſomnum, & delitias euocauit. ac tum demum fracta, & contuſa punica feritas eſt. cum Seplaſia ei, & Albana, caſtra eſſe cœperunt. Quid ergo his uitiis fœdius? Quid etiam damnoſius? quibus uirtus atteritur, uictoriæ langueſcunt, ſopita gloria in infamiam conuertitur, animiq; pariter, & corporis uires expugnãtur. adeo ut neſcias ab hoſtibus ne, an ab illis capi pernicioſius habendum ſit.

De Volſienſibus.

Quæ etiam Volſienſium urbem grauibus, & erubeſcendis cladibus implicarunt. erat opulenta. erat moribus, & legibus ornata, Hetruriæ caput habebatur. ſed poſtq̃ luxuria prolapſa eſt, in profundũ iniuriarũ, & turpitudinis decidit ut ſeruorũ ſe inſolentiſſimæ dominationi ſubiiceret, qui primũ admodũ pauci ſenatoriũ ordinẽ intrare auſi, & mox uniuerſam rempu. occupauerunt. teſtamẽta ad arbitriũ ſuũ ſcribi iubebãt. cõuiuia, cœtusq; ingenuorũ fieri uetabãt filias dominorũ in matrimoniũ ducebãt. poſtremo lege ſanxerunt, ut ſtupra ſua in uiduis pariter, atq; nuptis impunita eſſent, ac nequa uirgo igenuo nuberet, cuius caſtitatẽ nõ ante ex numero ipſorũ aliquis delibaſſet.

De Xerxe.

Age Xerxes opum regiarum oſtentatione eximia, eo uſq; luxuria gaudens, ut edicto premium ei ꝓponeret, qui nouum uoluptatis genus reperiſſet, quanta, dum delitiis nimiis capitur ampliſſimi imperii ruina euaſit?

De Antiocho rege Syriæ.

Antiochus quoq; Syriæ rex nihilo cõtẽptioris exẽpli, cuius cæcam, & amẽtẽ luxuriã exercitus imitatus, magna ex pte aureos clauos crepidis ſubiectos habuit, argenteaq́; uaſa ad uſum culinæ cõparauit, & tabernacula textilibus ſigillis adornata ſtatuit. auaro potius hoſti preda optabilis, q̃ ulla ad uincendũ ſtrenuo mora.

De Ptolemæo rege Ægypti.

Iam Ptolemæus rex acceſſione uitiorum ſuorum uixit. Ideoq́; Phyſcon appellatus eſt. cuius nequitia qd nequius? ſororem natu maiorũ cõi fratri nuptam ſibi

nubere

nubere coegit. poſtea deinde filia eius per uim ſtuprata ipſam dimiſit, ut uacuũ locum nuptiis puellæ faceret.

De Populo Ægypti.

Conſentaneus igitur regibus ſuis gentis ægyptiæ populus. qui ductu Archelai aduerſus A. Gabinium mœnibus urbis egreſſus, cum caſtra uallo, atq; foſſa cingere iuberet, uniuerſus ſucclamauit, ut id opus publica pecunia faciẽdũ locaretur. qua propter delitiis tam enerues animi, ſpiritum exercitus noſtri ſuſtinere non potuerunt.

De Cypriis.

Sed tñ effœminacior multitudo Cypriorũ, qui reginas ſuas mulierum corporibus uelut gradibus conſtructis, quo mollius ueſtigia pedũ ponerent. currus cõſcendere æquo animo ſuſtinebat. uiris enim, ſi modo uiri erant, uita carere, quã delicato imperio obtemperare ſatius fuit. Hæc eſt ſocietas uitiorum laſciui uultus, & nouæ cupiditati inhærentium oculorũ, ac delicato uultu affluentis, perq; uarios illecebrarũ motus uolitantis animi.

DE CRVDELITATE. Cap. II.

Crudelitatis uero horridus habitus, truculenta ſpecies, uiolenti ſpiritus, uox terribilis, omnia minis, & cruentis imperiis referta, cui ſilentium donare, incrementum eſt adiicere. etenim quem modum ſibi ipſa ſtatuet, ſi ne ſugillationis quidem frenis fuerit reuocata? ad ſummam, cum penes illam ſit timeri, penes nos ſit odiſſe.

De L. Sylla.

L. Sylla, quẽ neq; laudare, neq; uituperare quiſq̃ ſatis

digne pōt, quia dum quærit uictorias. Scipionem ſe Populo Ro. dū exercet, Hannibalem repræſentauit. egregie nāq; authoritate nobilitatis defenſa, crudeliter totam urbem, atq; oēs Italiæ partes, ciuilis ſanguinis fluminibus inundauit, quattuor legiones cōtrariæ partis fidem ſuā ſecutas, in publica uilla, quæ in martio cāpo erat, neqcq̄ fallacis dextræ miſericordiam implorantes, obtruncari iuſſit. quarum lamentabiles queritatus trepidæ ciuitatis aures recæperūt lacerata ferro corpora Tyberis impatiēs tanti oneris cruentatis aquis uehere coactus eſt.

Quinq; millia preneſtinorū ſpe ſalutis, per P. Cethegū data, extra mœnia municipii euocatos, cum abiectis armis humi corpora proſtrauiſſent, interficiēda, protinusq; p agros diſpergenda curauit. Quattuor millia & ſeptingentos diræ proſcriptiōis edicto iugulatos i tabulas publicas retulit. uidelicet ne memoria tam pclaræ rei dilueretur. Nec contētus in eos ſæuire, qui armis à ſe diſſenſerant, etiam quieti animi ciues, propter pecuniæ magnitudinem per nomen clatorem conquiſitos proſcripturū numero adiecit. Aduerſus mulieres quoq; gladios diſtrinxit, quaſi parū cædibus uirorū ſatiatus. Id quoq; inexplebilis feritatis indicium eſt, abſciſſa miſerorū capita modo nō uultum, ac ſpiritum retinentia, in conſpectū ſuū afferri uoluit, ut oculis illa, quia ore nefas erat, mādere. Quàm porro crudeliter ſe in M. Mario prætore geſſit, quem per ora uulgi ad ſepulchrum Luctatiæ gentis pertractum, non prius uita priuauit, q̄ occulos infœlicis erueret, & ſingulas corporis partes cō

ſtringeret. Vix mihi uerisimilia narrare uideor. At ille etiam M. Pletorium, quod ad eius suppliciū exanimis cæciderat, continuo ibi mactauit. nouus punitor miſericordiæ. apud quem iniquo animo ſcelus intueri, ſcelus admittere fuit. Sed mortuorū umbris ſalutem pepercit? minime. Nam C. Marii, cuius & ſi poſtea hoſtis, Quæſtor tamen aliquādo fuerat, erutos cineres in Anienis alueū ſparſit. en quibus actis fœlicitatis nomen aſſerendum putauit.

De. C. Mario.

Cuius tamen crudelitatem C. Marii inuidia leuat. nam & ille nimia cupiditate perſequendi inimicos iram ſuam nefarie diſtrinxit, C. Cæſaris Conſularis, & Cenſorii nobiliſſimum corpus, ignobili ſæuitia truci dando, & quidem apud ſeditioſiſſimi, & abiectiſſimi hominis Varii buſtum. id enim malorū miſeriæ tūc reipublicæ deerat, ut Varii Cæſar piaculo caderet. penè tanti uictoriæ eius non fuerunt, quarū oblitus plus criminis domi, q̄ laudis ī militia meruit. Idem caput M. Antonii abſciſum ſuis manibus inter epulas per ſummam animi, ac uerborum inſolentiā aliquandiu tenuit, clariſſimiq; & ciuis, & oratoris ſanguine cōtaminari menſæ ſacra paſſus. Atq; etiā P. Annium, qui id attulerat, in ſinum ſuum recentis cædis ueſtigiis aſperſum recæpit.

De Damaſippo.

Damaſippus nihil laudis habuit, quod corrumperet. Itaq; memoria eius licentiore accuſatione perſtringitur. cuius iuſſu principum ciuitatis capita hoſtiarū capitibus permiſta ſunt. Carboniſq; Aruinæ trun

cum corpus patibulo affixum geſtatum eſt. ideo eius flagitioſiſſimi hominis prætura multum aut reipu. maieſtas nihil potuit.

De Munatio Flacco Romano.

Munatius. n. Flaccus Pōpeiani nominis acrior, quā probabilior defenſor, cum ab imperatore Cæſare in Hiſpania incluſus mœnibus Attinguēſiū obſideretur, efferatam crudelitatem ſuam truculētiſſimo genere ueſaniæ exercuit. omnes. n. eius oppidi ciues, quos ſtudioſiores Cæſaris ſenſerat, iugulatos muris p̄cipitauit, fœminas quoq; citatis nominibus uirorū, q in contrariis caſtris erant, ut cædes cōiugū ſuarū cernerent, & maternis gremiis ſuperpoſitos liberos trucidauit. Infantes alios in cōſpectu parentū humo infigi, alios ſuperiactos pilis excipi iuſſit. q̄ auditu ēt intolerabilia, Romano iuſſu, luſitanis manibus adminiſtrata ſunt. cuius gentis p̄ſidio Flaccus uallatus, diuinis operibus, uecordi pertinacia reſiſtebat.

Externa. De Carthaginienſibus.

Transgrediamur nunc ad illa, quibus, ut par dolor, ita nullus noſtræ ciuitatis rubor ineſt. Carthaginiēſes Attilium Regulum palpebris reſectis, machina, in qua undiq; p̄acuti ſtimuli eminebant, incluſum, uigilātia pariter, & cōtinuo tractu doloris necauerūt tormenti genus indignū paſſo, authoribus digniſſimum. Eadē crudelitate uſi in milites noſtros, Martis certamine in ſuam poteſtatem redactos, nauibus ſubſtrauerunt, ut earum carinis, ac pōdere eliſi, inuſitata ratione mortis barbaram feritatem ſatiarēt, tetro facinore pollutis claſſibus ipſum mare uiolaturi.

De Hannibale.

Horũ dux Hannibal, cuius maiore ex parte uirtus ſæuitia cõſtabat, i flumine Gelo corporibus Romanis ponte facto exercitũ traduxit, ut æque terreſtrium ſceleſtũ Carthaginiẽſiũ copiarũ egreſſum terra, quã maritimarum Neptunus experiretur. Idem captiuos noſtros oneribus in itinere feſſos iam prima pedum parte ſucciſa relinquebat. Quos uero in caſtra ꝑduxerat, paria fratrum, & propinquorũ iungẽs, ferro decernere cogebat. neq; ante ſanguine explebatur, quã ad unũ uictorem, oẽs redegiſſet. iuſto ergo illũ odio uerũtamẽ tardo ſupplicio Senatus, Pruſiæ regis factum ſupplicẽ, ad uoluntariam mortem cõpulit.

De Rege Mithridate.

Tam hercle, ꝙ Mithridatẽ regẽ qui una epiſtola octoginta millia ciuiũ Romanorũ in Aſia per urbes negociandi gratia diſperſa interemit, tantæq; prouinciæ hoſpitales deos, iniuſto, ſed non inulto cruore reſperſit. q̃m cum maximo cruciatu ueneno repugnantem ſpiritum ſuũ tandem ſuccũbere coegit. Simulq; piacula crucibus illis dedit, quibus illos amicos ſuos authore Gauro ſpadone libidinoſus obſequio, ſceleſtus imperio affecerat.

De gentis Thraciæ regina.

Numiliſintis Diogiridis filiæ Thraciæ regis, & ſi minus admirabilem crudelitatem gentis ipſius feritas narrandã, tamen rabies ſæuitiæ facit. cui neq; uiuos homines medios ſecare, neq; parentes liberorum ueſci corporibus nefas fuit.

De Ptolemæo rege Ægypti, & de Cleopatra.

Iterum Ptolemæus Phyſcon emergit, paulo ante libidinoſæ amentiæ teterrimum exemplum, idem etiam inter præcipua crudelitatis īdicia referēdus. Quid enim hoc facto truculentius? filium ſuum nomine Memphitem, quē ex Cleopatra eadē ſorore & uxore ſuſtulerat, liberalis formæ, optimæ ſpei puerū in conſpectu ſuo occidi iuſſit, pedes eius precioſos, & caput, & manus in ciſtam chlamyde opertos pro munere natalicio matri miſit, perinde quaſi ipſe cladis, quam illi inferebat expers. ac non infœlicior, quod in communi orbitate Cleopatram miſerabilē, cunctis ſe inuiſum redderet. adeo cæco furore ſumma queq; efferueſcit crudelitas, cui munimentum ex ſeipſa reperit. Nam cum animaduerteret, quanto ſui odio patria teneretur, timori remediū ſceleri petiuit, quoq; tutius plebe trucidata regnaret, frequēs iuuentute Gymnaſium armis & igni circumdedit. omnesq;, qui in eo erant, partim ferro, partim flamma necauit.

De Ocho dicto Dario.

Ochus autem, qui poſtea Darius appellatus eſt, ſanctiſſimo Perſis iureiurando obſtrictus, nequem ex cōiuratione, quæ ſeptem magos cum eo oppreſſerat, aut ueneno, aut ferro, aut ulla ui, aut inopia alimentorum necaret, crudeliorem mortis rationē excogitauit. quæ hos iunctos ſibi, non perrupto uinculo religionis tolleret. ſeptum enim altis parietibus locū cinere compleuit, ſuppoſitoq; tigno prominente, benigno cibo, & potiōe exceptos in eo collocabat, è quo ſomno ſopiti, in illam inſidioſam congeriem decidebant.

De Ocho Artaxerxe.

Aptior, & tetrior Alterius Ochi cognomine Artaxerxis crudelitas. qui Ochã ſororem, atq; eandẽ ſocrũ uiuã capite defodit, & patruum cum centũ & amplius filiis, ac nepotibus uacua area deſtitutum iaculis cõfixit, nulla iniuria laceſſitus ſed qđ in his maximam apud Perſas probitatis, & fortitudinis laudem cõſiſtere uidebat. De Atheniẽſibus.

Conſimili genere æmulationis inſtincta ciuitas Atheniensium indigno gloriæ ſuæ decreto Aeginenſium iuuentuti pollices abſcidit. Vt claſſe potens populus, in certamen maritimarum uirium ſecum deſcendere nequiret. Non agnoſco Athenas timori remediũ à crudelitate mutuantes.

De inuentore Æneí Tauri.

Sæuus etiam illi Ænei tauri inuentor, quo incluſi ſubditis ignibus, longo & abdito cruciatu, mugitus reſonantem ſpiritum edere cogebantur, ne eiulatus eorum humanæ ſono uocis expreſſi, Phalaridis tyranni miſericordiam implorare poſſent, quam, quia calamitoſis deeſſe uoluit, teterrimũ artis ſuæ opus primus artifex incluſus merito auſpicatus eſt.

De Hetruſcis.

At ne Hetruſci quidem parum feroces in pœna excogitanda, qui uirorum corpora cadaueribus aduerſa aduerſis alligata, atq; conſtricta, ita ut ſingulæ mẽbrorum partes, ſingulis eſſent accommodatæ, tabeſcere ſimul patiebatur. amari uitæ pariter, ac mortis tortores. De Barbaris.

Sicut illi Barbari, quos ferunt mactatarum pecudũ inteſtinis, & uiſceribus egeſtis, homines iſerere, ita ut

capitibus tantũmodo emineant, quoq; diutius pœnæ ſufficiant, & cibo, & potione infœlicem ſpũm proro gant, donec intus putrefacti laniati ſunt ab animali bus, q̃ tabidis in corporibus naſci ſolent. Queramur nunc, cum natura rerum, quod nos multis & aſpe ris aduerſæ ualetudinis incõmodis obnoxios eẽ uo luerit, habitumq́; cœleſtis roboris humanæ cõditiõi denegatũ moleſte feramus, cũ tot cruciatus ſibimet ipſa mortalitas impulſu crudelitatis excogitauerit.

DE IRA, ET ODIO. Cap. III.

IRa quoq;, aut odium in pectoribus humanis ma gnos fluctus excitant, procurſu celerior illa nocẽ di cupidine, hoc pertinacius, uterq; conſternatio nis plenus affectus, ac nunq̃ ſine tormento ſui uiolẽ tus. quia dolorem cum inferre uult, patitur amara ſolicitudine, ne non cõtingat ultio, anxius. ſed pro prietatis eorum certiſſimæ ſunt imagines, quas Dii ipſi in claris perſonis, aut dicto aliquo, aut facto ue hementiore conſpici uoluerunt.

De Liuio Salinatore.

Cum aduerſus Haſdrubalem Liuius Salinator bellum geſturus urbe egrederetur, monẽte Fabio Maximo, ne ante deſcenderet in aciem, q̃ hoſtium uires, ani mumq́; cognoſceret, primam occaſionem pugnandi nõ omiſſurum ſe reſpõdit, interrogatusq́; ab eodem quid ita tam feſtinanter manũ cõſerere uellet, ut q̃ celerrime (inquit) aut gloriã ex hoſtibus uictis, aut ex ciuibus proſtratis gaudium capiam. Ira tũc, atq; uirtus ſermonem eius inter ſe diuiſerũt. illa iniuſtæ

damnationis memor, hæc triumphi gloriæ intenta. Sed neſcio an eiuſdē fuerit hoc dicere, & ſic uicere.

De Figulo.

Ardentis ſpiritus uirū, & bellicis operibus aſſuetum, huc iracundiæ ſtimuli egerunt. C. aūt Figulū *manſuetiſſimum, pacato iuris ciuilis iudicio celeberrimum, prudentiæ, moderationisq́; immemorē reddiderunt.* Conſulatus *enim repulſæ dolore accēſus, eo qdem magis, quod illum bis patri ſuo datum meminerat, cum ad eū poſtero comitiorū die multi cōſulēdi cauſa ueniſſent, omnes dimiſit, præfatus omnes cōſulere ſcitis, Cōſulem facere neſcitis. dictū grauiter & merito, ſed tñ aliquanto melius non dictum.*

De Patriciis Romanis.

Nam *quis* Populo Ro. *iraſci ſapienter pōt? itaq; ne illi quidem probandi quāuis factum eorum nobilitatis ſplēdore protectum ſit, qui, quod* Cn. Flauius *humillimæ quondam ſortis præturam adeptus erat, offenſi annulos aureos ſibimet ipſis, & phaleras equis ſuis detractas abiecerunt, doloris impotentia tantū non luctum profecto teſtati. talis iræ motus aut ſingulorū, aut paucorū aduerſus populū uniuerſum, multitudinis autem erga principes, ac duces eiuſmodi.*

De Iuuenibus Romanis, & Manlio Torquato.

Manlio Torquato *ampliſſimam, & glorifiſſimam ex latinis, & campanis uictoriam in urbem referenti, cum ſeniores omnes lætitia ouantes occurrerent. iuniorum nemo obuiam proceſſit, quod filium adoleſcentem fortiſſime aduerſus imperium ſuum præliatum ſecuri pcuſſum occidiſſet miſerti ſunt æquales*

nimis aſpere puniti, nec factum eorum defendo, ſed iræ uim indico, quæ unius ciuitatis & ætates, & affectus diuidere ualuit. Eademq; tantũ potuit, ut uniuerſum Populi Ro. equitum à Fabio Cõſule ad hoſtium copias perſequendas miſſum, cum & tutò & facile eas liceret delere, legis agrariæ ab eo impeditæ memorem, immobilem retineret.

De Appio Claudio Conſule.

Illa uero etiam Appio duci, cuius pater, dum pro Senatus amplitudine nititur, cõmoda plebis acerrime impugnauerat, infenſum exercitum faciendo, uoluntaria fuga terga hoſti, ne triumphum imperatori quæreret, dare coegit. Quoties uictoriæ uictrix, cõgratulationem eius in Torquato ſpernendam. in Fabio pulcherrimam partem omittendam, in Appio totam fugæ proponendam reddidit.

De Eodem, & Po. Ro.

Age quàm uiolenter ſe in pectore uniuerſi Po. Ro. geſſit eodem tẽpore, quo ſuffragiis eius dedicatio ædis Mercurii M. Pleturio primipili centurioni data eſt? præteritis Conſulibus Appio, quod obſtitiſſet, quo minus ære ſuo alieno ſuccurreretur, & Seruilio, qđ ſuſceptam cauſam ſuam lãguido patrocinio protexiſſet. Legas efficacẽ iram, cuius hortatu miles ſummo imperio prælatus eſt? quæ quidem non proculcauit tantum imperia, ſed etiam geſſit impotenter.

De Metello.

Nanque Metellus cum utranque Hiſpaniã Conſul prius, deinde Proconſul penè iam ſubegiſſet, poſtquam cognouit Q. Pomp. Conſulem inimicum ſuum ſucceſſ

ſorem ſibi mitti, omnes, qui modo militiam uoluerunt finire, dimiſit, commeatus petentibus, nec cauſis excuſſis, nec conſtituto tempore, dedit. horrea, cuſtodibus remotis opportuna rapinæ pbuit. Arcus, ſagittasq; cretenſium frangi, atq; in amnem abiici iuſſit, elephantis cibaria dari uetuit, quibus factis, ut cupiditati ſuæ indulſit, ita magnificæ geſtarũ rerum gloriam corrupit, meritumq; honorem triumphi hoſtium, quã iræ fortior uictor amiſit.

De L. Sylla.

Quid Sylla, dum huic uicio obtemperat, non'ne multo alieno ſanguine profuſo, ad ultimum & ſuum erogauit? Puteolis enim ardens indignatiõe, quod Granius princeps eius coloniæ pecuniam à decurionibus ad refectionem Capitolii promiſſam, cunctatius daret, animi concitatione nimia, atq; immoderatæ uocis impetu conuulſo pectore, ſpiritum cruore, ac minis miſtum euomuit. Nec Senio iam prolapſus, utpote ſexageſimum ingrediens annum, ſed alita miſeriis Populi Romani impotentia furens. igitur in dubio eſt Sylla'ne prior, an iracundia Sylla ſit extincta. Neq; ab ignotis exẽpla petere iuuat, & maximis uiris exprobrare uitia ſua uerecundiæ eſt. cæterum cum propoſiti fides excellentiſſima quæque complecti moneat, uoluntas operi cedat, dum præclara libenter probando, neceſſaria narrandi cõſcientia non deſit.

Externa. De Alexandro rege.

Alexandrum iracundia ſua propemodum cœlo diripuit. Nam quid obſtitit, quo minus illuc aſſurgeret,

niſi Lyſimachus Leoni obiectus, & Clytus haſta traiectus, & Caliſthenes mori iuſſus, qa tres maximas uictorias, totidem amicorũ iniuſtis cædibus uictor edidit. De Amilcare.

Quàm uehemens deinde aduerſus Populum Ro. Amilcaris odiũ? Quattuor. n. puerilis ætatis filios intuẽs eiuſdem numeri Catulos Leoninos, in perniciẽ imperii noſtri alere ſe prædicabat. digna nutrimẽta, q̃ in exitium patriæ ſuæ, ut euenit, conuerterentur.

De Hannibale.

E quibus Hannibal mature adeo patris ueſtigia ſubſecutus eſt, ut eo exercitum in Hiſpaniã traiecturo, & ob id ſacrificanti octo annorum natus, altaria tenens iuraret, ſe cum primũ per ætatẽ potuiſſet, acerrimum hoſtem Po. Ro. futurum, ut pertinaciſſimis precibus inſtantis belli cõmilitium exprimeret. Idẽ ſignificare cupiens quanto inter ſe odio Carthago, et Roma diſſiderẽt, inflicto in terrã pede, ſuſcitatoq; puluere, tunc inter eas fore finem belli dixit, cum alterutra pars in habitũ pulueris eẽt redacta. in puerili pectore tantum uis odii potuit. ſed in muliebri quoq; æque multum ũaluit.

De Semiramide Regina Babilonis.

Nanq; Semiramis Aſſyriorum regina, cũ ei circa cultum capitis occupatæ nunciatum eſſet Babylonem defeciſſe, altera parte crinium adhuc ſoluta, ꝓtinus ad eam expugnandam cucurrit, nec prius decorem capillorum in ordinem, quàm tantam urbem in poteſtatẽ ſuam redegit. Quo circa ſtatua eius Babylõe poſita eſt illo habitu, quoad ultionem exigendam ce-

ſeritate præcipiti tetendit.

DE AVARITIA. Cap. IIII.

PRotrabatur etiam in medium Auaritia latentium indagatrix lucrorum manifeſtæ prædæ auidiſſima uorago, nec habēdi fructu fœlix, & cupiditate quærendi miſerrima.

De M. C. Craſſo, & Q. Hortenſio.

Cum admodum locupleti L. Minutio Baſilio falſum teſtamentum quidam in Græcia ſubieciſſet, eiuſdemq; confirmandi gratia potentiſſimos ciuitatis noſtræ uiros M. Craſſum, & Q. Hortenſium, quibus Minutius ignoto fuerat, tabulis hæredes inſeruiſſet, quā quā euidēs fraus erat, tñ uterq; pecuniæ cupidus, facinoris alieni munus non repudiauit. quātam culpam ꝙ leuiter retuli. lumina curiæ, ornamenta fori, quod ſcelus uindicare debebant, inhoneſti lucri captura inuitati authoritatibus ſuis texerunt?

De Q. Caſſio.

Verū aliquanto maiores uires in Q. Caſſio exhibuit, qui in Hiſpania Silium, & Calpurnium occidendi ſui gratia cum pugionibus deprehēſos, quinquagies ſeſtertiū ab illo, ab hoc ſexagies pactus dimiſit. At quis dubitet ſi alterum tantum daretur, iugulum quo ꝙ ſuum æquo animo illis fuiſſe præbiturum.

De L. Septimuleio.

Cæterum auaritia ante omnes L. Septimuleii præcordia poſſedit, qui, cum C. Gracchi familiaris fuiſſet, caput eius abſcindere, & per urbem pilo fixum ferre ſuſtinuit, quia Opimius Conſul auro id ſe repēſu

rum edixerat. ſunt qui tradunt, liquato plumbo eũ cauati partem capitis, quo ponderoſius eſſet, expleſſe. ſe fuerit ille ſeditioſus, bono perierit exemplo, clientis tamen ſceleſta fames in has uſq; iacẽtis iniurias eſurire non debuit.

De Ptolemæo Rege Cypriorum.

Odio merito Septimuleii Auaritia, Ptolemæi autem regis Cypriorum riſu proſequenda. nam cum anxiis ſordibus magnas opes corripuiſſet, proptérq; eas periturum ſe uideret, & ideo omni pecunia impoſita nauibus, in altum proceſſiſſet. ut claſſe perforata ſuo arbitrio periret, & ut hoſtes præda carerẽt, nõ ſuſtinuit mergere aurũ, & argentũ, ſed futurum ſuæ necis premium domũ reuexit. proculdubio hic non poſſedit diuitias, ſed à diuitiis poſſeſſus ẽ. titulo rex inſulæ, animo aũt pecuniæ miſerabile mancipium.

DE SVPERBIA, ET IMPOTENTIA. Cap. V.

De M. Fuluio Flacco.

ATq;, ut ſuperbia, quoq; & impotentia in conſpicuo ponantur, Marcus Fuluius Flaccus Cõſul Marci planci Hipſei collega, cum pernicioſiſſimas reipublicæ leges introduceret, de ciuitate danda, & de prouocatione ad populum, eorum, qui ciuitatem mutare uoluiſſent, ægre compulſus eſt, ut in curiam ueniret. deinde partim monenti, partim oranti ſenatui, ut incœpto deſiſtere reſponſum non dedit. Tyrannici Conſul ſpiritus haberetur, ſi aduerſus unum ſenatorem, hoc modo ſe geſſiſſet, quo

Fuluius in totius ampliſſimi ordinis contemnenda maieſtati uerſatus eſt.

De M. Druſo Tribuno.

Quæ à M. quoq; Druſo Tr. Pl. p̄ ſummā cōtumeliā uexata eſt. parum. n. habuit L. Philippū Conſulē, q̄ ſe interpellare concionantē auſus fuerat, obtorta gula, & qdem non per uiatorem, ſed per clientē ſuum adeo uiolēter in carcerem p̄cipitem egiſſe, ut multus è naribus eius cruor perfunderetur. Verūetiā cum ſenatus ad eum miſiſſet, ut in curiā ueni, & quare non potius, inquit, ipſe in Hoſtiliam propinquā Roſtris ad me uenit? piget adiicere quod ſequitur. Tribunus Senatus imperium deſpexit, Senatus Tribuni uerbis paruit. De Cn. Pompeio.

Cn. aūt Pōpeius q̄ inſclēter egit? qui balneo egreſſus ante pedes ſuos proſtratum Hipſeum ambitus reū, & nobilē uirum, & ſibi amicum iacentem reliquit, cōtumelioſa uoce proculatum. Nibil. n. eū aliud agere, q̄ ut conuiuium ſuū moraretur, reſpondit. & huius dicti cōſcius ſecuro animo cœnare potuit. Ille uero etiā in foro non erubuit P. Scipionem ſocerū ſuū legibus noxium, quas ipſe tulerat, in maxima quoq; reorum, & illuſtrium ruina, muneris loco à iudicibus depoſcere, maritalis lecti blanditiis ſtatum reip. temperando. De M. Antonio.

Tetrum facto pariter, ac dicto M. Antonii conuiuium. Nam cum ad eum triumuirū Ceſetii Rufi ſenatoris caput allatum eſſet, auerſantibus id cæteris propius admoueri iuſſit, ac diu, diligēterq; conſyderauit, cūctis deinde expectantibus quid nā eſſet dicturus,

hunc ego, inquit, notum non habui. Superba de ſenatore, impotens de occiſo confeſſio.

Externa. De Alexandro.

Satis multa de noſtris. aliena nunc adiicientur. Alexādri regis uirtus, & fœlicitas, tribus inſolētiæ gradibus exultauit euidentiſſimis. Faſtidio. n. Philippi. Iouem Hammonem patrem aſciuit. tædio morum, & cultus Macedonici, ueſtem. & inſtituta perſica aſſumpſit. Spreto mortali habitu, diuinum caput æmulatus eſt. nec fuit ei pudori, filium, Ciuem, hominē, diſſimulare. De Xerxe Rege.

Iam Xerxes, cuius in nomine ſuperbia, & in potentia habitat, ſuo iure ꝙ̄ inſolēter uſus eſt, quod græciæ indicturus bellū adhibitis Aſiæ principibus, ne uiderer, inquit, meo tantummodo uſus conſilio, uos contraxi. Cæterum mementote parendum magis uobis, quā ſuadendū. arroganter etiā ſi uictori repetere ei regiā contigiſſet. tam deformiter uicti, neſcias utrū inſolentius dictum, an impudentius.

De Hannibale.

Hannibal autem Cannenſis pugnæ ſucceſſu elatus, nec admiſit quenꝗ̄ ciuium ſuorum in caſtra, nec reſponſum ulli niſi per interpretem dedit. Mabarbalem ēt ante tabernaculum ſuum clara uoce affirmantem, proſpexiſſe ſe, quo nam modo paucis diebus Romæ in capitolio cœnaret, aſpernatus eſt. Adeo fœlicitatis, & moderationis diuiduum contubernium eſt.

De Carthaginienſibus, & Campanis.

Inſolentiæ uero inter Carthaginienſem, & Campanū Senatū quaſi æmulatio fuit. Ille. n. ſeparato à plebe

balneo

balneo lauabatur, hic diuerſo foro utebatur. quē mo rem Capuæ aliquandiu retentum C. quoq; Gracchi oratione in Plautium ſcripta patet.

DE PERFIDIA. Cap. VI.

OCcultum iam, & inſidioſum malum perfidia, latebris ſuis extrahatur, cuius efficaciſſimæ uires ſunt mentiri, ac fallere. fructus in aliquo admiſſo ſcelere cōſiſtit tum certus, cū crudelitatē nefariis uinculis circūdedit, tantū incōmodi humano generi afferēs, quantū ſalutis bona fides pſtat Habeat igitur non minus reprehenſionis, ꝙ illa laudis conſequitur. De Tatio Sabino.

Romulo regnante Spurius Tarpeius arci p̄erat, cuius filiam uirginem aquam ſacris petitum extra mœnia egreſſam, Tatius, ut armatos Sabinos in arcem ſecū reciperet, corrupit, mercedis noīe pactus, quæ i ſiniſtris manibus gerebant. erant autē his armillæ, & annuli magno ex pondere auri. loco potitum agmen Sabinorū puellā premium flagitantē armis obrutā necauit perinde, quaſi promiſſum, ꝙ ea, q̄ leuis geſtauerāt, ſoluit. Abſit reprehēſio, qa impia proditio celeri pœna uindicata eſt. De Ser. Galba.

Seruius quoq; Galba ſummæ perfidiæ. Trium. n. Luſitaniæ ciuitatum cōuocato populo, tanq̄ de cōmodis eius acturus nouem millia, in quibus flos iuuentutis cōſiſtebat, electa, & armis exuta, ptim trucidauit, partim uendidit. quo facinore maximam cladē barbarorum, magnitudine criminis anteceſſit.

De Cn. Domitio.

Cn. autem Domitium ſummi generis, & magni animi uirum, nimiæ gloriæ cupiditas perfidum exiſtere coegit. Iratus nanq; Bituito regi Aruernorum, quod tum ſuã, tum etiam Allobrogum gentem ſe etiã tunc in puincia morante ad Q. Fabii ſucceſſoris ſui dextram confugere hortatus eſſet, per colloquii ſimulationem accerſitum, hoſpitioq; exceptum uinxit, ac Romam naue deportandum curauit. Cuius factum Senatus neq; probare potuit, neq; reſcindere uoluit, ne remiſſus in patriam Bituitus, bellum renouaret. Igitur eum Albam cuſtodiæ cauſa relegauit.

De Q. Seruilio Cepione.

Viriati etiam cædes duplicem perfidiæ accuſationẽ recæpit in amicis, quod eorũ manibus interemptus eſt in Q. Seruilio Cepione Cõſule, ꝙ is ſceleris huius author, impunitate promiſſa, fuit, uictoriamq; non meruit, ſed emit.

Externa. De Carthaginienſibus.

Verũ ut ipſum frontẽ perfidiæ cõtemplemur, Carthaginienſes Xanthippum Lacedæmoniũ, cuius optima opera primo punico bello uſi fuerãt, & quo iuuãte Attiliũ Regulũ cæperãt, ſimulãtes ſeſe domũ reuehere, in alto merſerũt. Quid tanto facinore petẽtes? an ne uictoriæ eorũ ſocius ſupereſſet? extat nihilominus & qdẽ cũ opprobrio, quẽ ſine ulla gloriæ iactura, inuiolatũ reliqſſent.

De Hannibale.

Hannibal porro Nucerinos hortatu ſuo cum binis ueſtimentis urbem inexpugnabilibus muris cinctam egreſſos uapore, & fumo balnearum ſtrangulans

do, & Aceranorum ſenatum eadem ratione extra mœnia euocatum in profundo puteorum abiiciendo non ne bellum aduerſus Po. Ro. & Italiam profeſſus, aduerſus ipſam fidem acrius geſſit? mendaciis, & fallacia quaſi præclaris artibus gaudẽs? Quo euenit, ut alioqui inſignem nominis ſui memoriam relicturus in dubio maior ne, an peior uir haberi deberet, poneret.

DE VI, ET SEDITIONE, ET DE Populo Ro. Cap. VII.

SEd, ut uiolentiæ, Et ſeditionis tam togatæ, quæ etiam armatæ facta referãtur, L. Equitiũ, qui ſe Gracchi filium ſimulabat, tribunatumq; aduerſus leges cum L. Saturnino petebat, à Mario quintum conſulatum gerente in publicam cuſtodiam ductũ, populus clauſtris carceris conuulſis, raptum humeris ſuis, per ſummam animorum alacritatem portauit. Idemq; Qu. Metellum Cenſorem, quod ab eo tanquam Gracchi filio cenſum recipere nolebat, lapidibus proſternere conatus eſt, affirmãtem tantummodo tres filios T. Graccho fuiſſe, è quibus unum in Sardinia ſtipendia merentem, alterum infantem Preneſte, tertium poſt patris mortẽ natum Romæ deceſſiſſe. nec oportere clariſſimæ familiæ ignotas ſordes inſeri, cum interim iprouidæ concitæ multitudinis temeritas, pro imprudentia, & audacia aduerſus conſulatum, & cenſuram tetendit, pricipesq; ſuos omni petulãtiæ genere uexauit. Veſana hæc tantummodo, illa etiam cruenta ſeditio.

populus.n. Mumium cõpetitorem Saturnini, nouē iã creatis tribunis, unoq; loco candidatis duobus reſtante, ui prius in ædes priuatas cõpulit, extractũ deinde interemit, ut cæde integerrimi ciuis, facultas adipiſcendæ poteſtatis teterrimo ciui daretur.

De Certis creditoribus, & L. Caſſio.

Creditorũ quoq; cõſternatio, aduerſum Sẽpronii Aſellionis prætoris urbani caput, intolerabili modo exarſit. quem, quia cauſam debitorũ ſuſcæperat, cõcitati à L. Caſſio Tr. Pl. ꝑ æde Concordiæ ſacrificiũ facientem, ab ipſis altaribus fugere extra forum coactum, inq; tabernacula latitantem, prætextatum diſcerpſerunt. deteſtanda fori conditio, ſed ſi caſtra reſpicias, æque magna orietur indignatio.

De Militibus L. Syllæ, & morte Gratidii.

Cum C. Mario lege ſulpitia prouincia Aſia, ut aduerſus Mithridatem bellũ gereret, priuato decreta eēt, miſſum ab eo Gratidium legatum ad L. Syllam Conſulem accipiendarum legionum cauſa milites trucidarunt, proculdubio indignati, quod à ſummo imperio, ad eum, qui nullo in honore uerſaretur, tranſire cogerẽtur. Sed quis ferat militem ſcita plebis exitio legati corrigentem? pro Conſule iſtud tam uiolenter exercitus, illud aduerſus Conſulem.

De Militibus Cn. Põpeii, & morte Q. Põpeii.

Q. enim Põpeiũ Syllæ collegam, ſenatus iuſſu ad exercitum Cn. Pom. quem aliquandiu inuita ciuitate obtinebat, contendere auſum, ambitioſi ducis illecebris corrupti milites, ſacrificare incipientẽ adorti, in modum hoſtiæ mactauerunt, tantumq; ſcelus curia cõ

ſtris cedere ſe confeſſa, inultum habuit.

De quodam exercitu, & morte C. Carbonis.

Ille quoq; exercitus nefarie uiolentus, qui C. Carbonẽ fratrem Carbonis ter Conſulis propter bella ciuilia diſſolutam diſciplinam militarem præfractius, & rigidius aſtringere conatũ, priuauit uita, ſatiusq; duxit maximo ſcelere coinquinari ꝙ prauos, ac te tros mores mutare.

DE TEMERITATE. Cap. VIII.

TEmeritatis ẽt ita ſubiti, ut uehementes ſunt im pulſus. quorum ictibus hominum mentes con cuſſæ, nec ſua pericula reſpicere, nec alie na facta iuſta æſtimatione proſequi ualent.

De ſuperiore Africano.

Quàm.n. temere ſe Africanus ſuperior ex Hiſpania duabus quinqueremibus ad Siphacẽ traiecit i unius Numidæ infidis ꝑcordiis ſuã pariter, & patriæ ſalu tem depoſiturus? Itaq; exiguo momẽto, maximæ rei pu. caſus fluctuatus eſt, utrũ interfector, an captiuus Scipio Siphacis fieret.

De C. Cæſare.

Nam C. Cæſaris anceps conatus, & ſi cœleſtium cura ꝓtectus eſt, tñ uix ſine horrore animi referri põt ſi quidem impatiens legionum tardioris à Brũduſio Apolloniam traiectus per ſimulationẽ aduerſæ ua letudinis conuiuio egreſſus, maieſtate ſua, ſeruili ue ſte occultata, nauiculam cõſcendit è flumine, ac ma ris adriatici ſæua tẽpeſtate fauces petiit, protinusq; in altum dirigi iuſſo nauigio, multum, ac diu contra riis iactatus fluctibus, tandem neceſſitati ceſſit.

De militibus Albani Ducis.

Age illa q̃ꝫ execrabilis militum temeritas? fecit.n.ut A. Albinus nobilitate, moribus, honorũ oĩum cõſummatione, ciuis eximius, pp falſas, & inanes ſuſpitiones i caſtris ab exercitu lapidibus obrueretur, qđq; accœſſionẽ idignatiõis ñ recepit, orãti, atq; obſecrãti duci, a militibus cauſæ dicendæ ptãs negata ẽ.

Externa. De Hannibale Carthaginienſi.

Itaq; minus miror apud trucem, & ſæuũ Hannibalis animũ defẽſiõis locum innoxio gubernatori fuiſſe, qui a Petilia claſſe Africam repetens freto appulſus, dum tam paruo ſpatio Italiã, Siciliamq; iter ſe diuiſas non credidit, ueluti inſidioſum curſus rectorem iteremit. poſtea diligentius iſpecta ueritate, tũc abſoluit, cũ eius innocẽtiæ nihil ultra ſepulchri honorẽ dari potuit. Igitur anguſti, atq; æſtuoſi maris ex alto tumulo ſpectatrix ſtatua, tã memoriæ Pelori, q̃ꝫ punicæ temeritatis, ultra, citraq; nauigãtiũ oculis collocata iudiciũ eſt.

De Atheniẽſibus.

Iam Athenienſiũ ciuitas ad ueſaniam uſq; temeraria, quæ decẽ imperatores ſuos, & quidem a pulcherrima uictoria uenientes, capitali iudicio exceptos necauit, quod militum corpora, ſæuitia maris interpellante ſepulturæ mandare non potuiſſent, neceſſitatẽ puniens, cum honorare uirtutem deberet.

QVANTVM VALET ERROR. Ca. IX.

Temeritati proximus eſt error. quemadmodũ ad lædendum par, ita cui facilius quis ignouerit, quia non ſua ſponte, ſed uanis concitatus

imaginibus, culpæ ſe implicat; qui quàm late i pe ctoribus hominum uagetur, ſi complecti coner, ui tio, de quo loquor, ſim obnoxius. Paucos igitur eius lapſus referemus.

De errore Po. Ro. in C. Eluium.

C. Eluius Cinna Tri. Pl. ex funere. C. Cæſaris domum ſuam petens. populi manibus diſcerptus eſt ꝑ Cornelio Cinna, i quẽ ſæuire ſe exiſtimabat, iratus ei, quod, cũ affinis eſſet Cæſaris, aduerſus eũ nefarie raptum, impiã pro roſtris orationẽ habuiſſet, eaq; errore propulſus eſt, ut caput Eluii perinde, atque Cornelii circa rogum Cæſaris, fixum iaculo ferret. officii ſui, & alieni erroris piaculum miſerabile.

De C. Caſſio.

Nam C. Caſſium error à ſemetipſo penas exigere coegit. Inter illum enim pugnæ quattuor exercituum apud Philippos uariũ, ipſiſq; ducibus ignotum euẽtum, iuſſus ab eo Titinius centurio nocturno tempore, ut ſpecularetur, quo nam in ſtatu res M. Bruti eſſent, dum crebros exceſſus uiæ petit, quia tenebrarum oſcuritas, hoſtes ne an commilitones occurrerent, dignoſcere non ſinebat, tardius ad Caſſiũ rediit. Quem is exceptum ab hoſtibus, omniaq; i eorum poteſtatem recidiſſe exiſtimãs, finire uitã ꝓperauit, cum & caſtra hoſtium inuicem capta, & Bruti copiæ magna ex parte incolumes eſſent.

De Titinio Centurione.

Titinii uero non obliteranda ſilentia uirtus. qui oculis paulisper hæſit, inopinato iacentis ducis ſpectaculo attonitus, deide profuſus in lachrymas, & ſi. imo

prudens, inquit, imperator cauſa tibi mortis, fui, tñ, ne idipſum impunitũ ſit, accipe me fati tui comitẽ. Superq́; examine corpus eius, iugulo ſuo gladium capulo tenus dimiſit, ac permiſto utriuſq; ſanguine, duplex uictima iacuit pietatis hæc. erroris illa.

De Satellitibus regis Veientum.

Cæterũ falſa opinatio neſcio, an pcipitem iniuriã Laertis Tolumnii Veientũ regis penatibus intulerit, nã cum in teſſerarum proſpero iactu per iocum colluſori dixiſſet, occide, & forte legati Romanorũ interueniſſent, ſatellites eius errore uocis impulſi, interficiẽdo legatos, luſum ad imperium tranſtulerunt.

DE VLTIONE. Cap. X.

Vltionis autem quemadmodum acres, ita iuſti aculei ſunt. qui laceſſiti concitantur, acceptum dolorem penſare cupientes. quos latius complecti non attinet.

De Tribu Pollia.

Tri. Pl. M. Fuluius ad populũ de Thuſculanis retulit, quod eorũ conſilio ueliternos, priuernatesq́; rebellaturos diceret, qui cũ cõiugibus, ac liberis ſqualore obſiti, cũ ſupplices Romã ueniſſent, accidit, ut reliquis tribubus ſalutarem ſentẽtiã ſecuti ſola Pollia indicaret, oportere publice eos uerberatos ſecuri percuti, ibellẽ multitudinẽ ſub corona uenire quã ob cãm Popilia tribus, in qua plurimũ poſtea Thuſculani i ciuitatem recepti potuerũt, neminẽ unq̃ candidatũ Polliæ tribus fecit magiſtratũ, ne ad eã ullus honor ſuis ſuffragiis pueniret, q̃ illis uitã, ac

libertatem quãtũ in ipſa fuit, ademerat. illã uero ul tionem & ſenatus, & conſenſus omniũ approbauit.

De Vltione Romanorũ in Adrianũ.

Cum Adrianus ciues Romanos, qui Vticæ conſiſtebãt, ſordido imperio uexaſſet. iccircoq; ab his uiuus eẽt exutus, nec quæſtio ulla in urbe hac de re habita, nec querela uerſata eſt.

Externa. De Regina Tomyri, & Beronice.

Claræ ultionis utraq; Regina & Tomyris, q̃ caput Cyri abſciſſum in utrem humano ſanguine repletum demitti iuſſit, exprobrans illi inſatiabilem cruoris ſitim, ſimulq́; penas occiſi ab eo filii ſui exigẽs. Et Beronice, quæ Laodice inſidiis interceptum ſibi filiũ grauiter ferẽs, armata currũ cõſcendit, perſecutaq́; ſatellitem regium crudelis operis miniſtrũ nomine Ceneũ, quẽ haſta neq̃q̃ petierat, ſaxi ictu proſtrauit, ac ſuper eius corpus, actis equis inter inſta contrariæ partis agmina ad domum, in qua interfecti pueri corpus occultari arbitrabatur, perrexit.

De morte Iaſonis.

Iaſonem theſſalum Perſarum regi bellum inferre parantẽ, an ſatis iuſta ultio abſumpſerit, ambiguæ æſtimationis eſt. Taxillo. n. Gymnaſiarcho à quibuſdam iuuenibus pulſatum ſe conqueſto, permiſit, ut aut tricenas ab his dragmas exigeret, aut denas plagas ſingulis imponeret quo poſteriore uindicta uſo, qui uapulauerãt, Iaſonem interfecerunt, animi nõ corporis dolore pœnæ modum æſtimãtes. cæterũ paruo irritamẽto ingenui pudoris maximæ rei expectatio ſubruta ẽ, quẽ opiniõe Græciæ tm̃ i ſpe Iaſo

nis, quantum in effectu Alexandri reponebatur.

DICTA IMPROBA, AVT FACTA ſcelerata. Cap. XI.

De Tullia.

NVnc quatenus uitæ humanæ, tum bona, tum etiam mala ſubſtitutis exemplorum imaginibus proſequamur, dicta improba, & facta ſcelerata referantur. unde autẽ potius ꝙ à Tullia ordiar? quia tempore uetuſtiſſimum, conſcientia nefarium, uoce monſtri ſimile exemplum eſt. Cũ carpento ueheretur, & is, qui iumenta agebat, ſuccuſſis frenis conſtitiſſet, repentinæ moræ cauſam requiſiuit, & ut cõperit corpus patris Seruii Tullii occiſi ibi iacere, ſupra id duci uehiculũ iuſſit, quo celerius incõplexũ interfectoris eius Tarquinii ueniret. Qua tã impia, tamq; probroſa feſtinatione, nõ ſolum ſe æterna infamia, ſed ipſum ẽt uicum cognomine ſceleris commaculauit.

De Fimbria.

Non tam atrox C. Fimbriæ & dictum, & factum, ſed ſi per æſtimetur, utrunq; audaciſſimum. id egerat, ut Scæuola in funere C. Marii iugularetur. quẽ poſtꝙ ex uulnere recreatũ comperit, accuſare apud populum inſtituit, interrogatus deinde quid de eo ſecus dicturus eſſet, cui ꝓ ſanctitate morum, ſatis digna laudatio reddi non poſſet, reſpondit, obiecturũ ſe illi quod parcius corpore telum recepiſſet, licentiam furoris ægræ rei. gemitu proſequendam.

De L. Catilina.

L. uero Catilina in ſenatu M. Cicerone incendium ab

ipſo excitatum dicente, ſentio, inquit, & quidẽ illud ſi aqua nõ potero, ruina extinguã, quem quid aliud exiſtimemus, ꝙ conſcientiæ ſtimulis actum, ſimulachrum à ſe inchoati paricidii peregiſſe,

De Magio Chilone.

Conſternatum ẽt Magii Chilonis amentia pectus, qui M. Marcello datũ à Cæſare ſpiritum, ſua manu eripuit. uetus amicus, & Pompeianæ militiæ comes indignatus aliquos ſibi amicorũ ab eo p̃ferri. urbẽ. n. à Mitylenis quo ſe contulerat repetẽtem, in Atheniẽſiũ portu pugione confodit, protinusq́; ad irritamenta ueſaniæ ſuæ trucidanda tetẽdit, amicitiæ hoſtis. diuini beneficii intercæptor. publicæ religiõis, ꝙ ad ſalutem clariſſimi ciuis recuperandam attinuit, acerba labes. De C. Turanio.

Hanc crudelitatẽ, cui nihil adiici poſſe uidetur, C. Turanius atrocitate paricidii ſuperauit. Nãꝗ triumuirum partes ſecutus, proſcripti patris ſui prætorii, & ornati uiri latebras, ætatem, notasq́; corporis, qꝫbus agnoſci poſſet, centurionibus edidit, q eũ pſecuti ſunt. Senex de filii magis, uita, & incrementis, ꝙ de reliquo ſpiritu ſuo ſolicitus, an incolumis eſſet, & an ĩperatoribus ſatiſfaceret, interrogare eos cœpit. è qbus unus ab illo inquit, quẽ tãtopere diligis demõſtratus noſtro miniſterio, filii idicio occideris, protinusq́; pectus eius gladio traiecit. collapſus itaq́; eſt iſœlix authore cædis, ꝙ ipſe cæde miſerior.

De filio Tullii Hannalis.

Cuius facti acerbitatem L. Tullius Hãnalis ſortitus, cum in campũ ad quæſtoria comitia filii deſcẽdẽs,

proſcriptum ſe cognoſceret, ad clientem ſuum confu-
git. ſed ne fide eius tutus eſſe poſſet, ſcelere nefarii
iuuenis effectũ eſt. ſiquidẽ per ipſa ueſtigia patris
militibus ductis, occidendum eum in cõſpectu ſuo
obiecit. bis paricida, cõſilio prius, iterũ ſpectaculo.

De Vxore Vitii Sallaſſi.

Ne Vitius quidẽ Sallasſus proſcriptus parũ amari exi
tus. quem latentẽ uxor interficiendũ, qd dicam, tra
didit? an ipſa iugulauit? Quãto. n. leuius eſt ſcelus,
cui tantummodo munus abeſt? Illud aũt facinus, qa
externum, tranquilliore affectu narrabitur.

Externa. De duobus fratribus filiis regiis.

Scipione Africano patris, & patrui memoriã gladia-
torio munere Carthagine noua celebrante, duo re
gii filii nuper patre mortuo, i arenã ꝓceſſerũt, pol
licitiq; ſunt ibi ſe de regno ꝑliaturos, quo ſpectacu
lum illud illuſtrius pugna ſua facerent. eos cũ Sci-
pio monuiſſet, ut uerbis contendere, ꝙ̃ ferro dimica
re mallent, uter regnare deberet, ac iam maior natu
conſilio eius obtemperaret, minor corporis uiribus
fretus i amentia perſtitit, initoq; certamine pertina-
cior impietas fortunæ iudicio, morte mulctata eſt.

De Mithridate.

Mithridates autem multo ſceleratius, qui non cum fra
tre de paterno regno, ſed cum ipſo patre bellũ de
dominatiõe geſſit. i quo quis aut homines ullos adiu
tores inuenerit, aut deos inuocare auſus ſit, pro ad
miratione habetur.

De Sariaſtre filio Tigranis regis.

Quanquã quid hoc quaſi inuſitatum illis gẽtibus mi-

mur? cum Sariaſter aduerſus patrē ſuum Tigranē Harmeniæ regem, ita cū amicis conſenſerit, ut omnes dextris manibus ſanguinem mitterent, atq; eū inuicē ſorberēt. uix ferrent pro ſalute parētis tam cruenta conſpiratione fœdus facientem.

De quodam, qui interficere uoluit. Octauianum Auguſtum.

Sed quid ego conſector, aut quid in his immoror? cum unius paricidii cogitatione cuncta ſcelera ſuperata cernam? omni igitur impetu mentis, omnibus indignationis uiribus, ad id lacerandum pio magis, quam ualido affectu rapior. Quis enim amicitiæ fide extincta, genus humanum cruentis in tenebris ſepelire conatum, profundo execratiōis debitæ, ſatis efficacibus uerbis adegerit? Tu uidelicet efferatæ Barbariæ immanitate truculentior habenas Romani imperii, quas prīceps, parēſq; noſter ſalutari dextra cōtinet, capere potuiſti? Haud te cōpote furoris in ſuo ſtatu mūdus manſiſſet. Vrbē à Gallis captā, & trecentorū inclytæ gentis uirorū ſtrage fœdatā alienſem diē, & oppreſſos in Hiſpania Scipiones, & Thraſimenum lacum, & Cannas, bellorumq; ciuilium domeſtico ſanguine manantes furores, amentibus propoſitis furoris tui repræſentare, & uincere uoluiſti? Sed uigilarūt oculi deorū. ſydera ſuū uigorem obtinuerūt. aræ, puluinaria templa, pſenti numine uallata ſunt. Nihil quod p capite Auguſti, ac patria excubare debuit, torporem ſibi permiſit, & ī primis author, & tutela noſtræ incolumitatis Iuppiter, ne excellētiſſima merita ſua totius orbis ruina

laberentur, diuino cõſilio ꝓuidit. Itaq; ſtat pax. ualent leges. ſyncerus priuati, ac publici officii tenor ſeruatur. Qui autem hæc uiolatis amicitiæ fœderibus tentauit ſubuertere, omni cũ ſtirpe ſua Po. Ro. uiribus obtritus, etiam apud inferos, ſi tamẽ illuc receptus eſt, quæ meretur ſupplicia, pependit.

DE MORTIBVS NON VVLGARIBVS. Cap. XII.

HVmanæ autem uitæ conditionem, ꝑcipue primus, & ultimus dies continet, quia plurimũ intereſt, quibus auſpiciis inchoetur, & quo fine claudatur. ideoq; eũ demum fœlicem fuiſſe iudicamus, cui & accipere lucem proſpere, & reddere placide contigit. Medii tpis curſus prout fortuna gubernaculum rexit, modo aſpero, modo tranquillo motu peragitur, ſpe ſemꝑ minor, dum cupide uotis extẽditur, & fere ſine rõne conſumitur. Nã & ſi eo bene utili uelis, ẽt parum ampliſſimũ effigies numerũ annorũ, multitudine operũ ſuperãdo. Alioqui quid attinet inerti mora gaudere, ſi magis exigas uitã, ꝙ approbes? ſed ne lõgius euager, eorũ mẽtionẽ faciã, qui nõ uulgari genere mortis abſumpti ſunt.

De Tullo Hoſtilio.

Tullus Hoſtilius fulmine ictus cum tota domo conflagrauit. Singularẽ fati ſortem, qua accidit, ut columẽ urbis, in ipſa urbe raptum, ne ſupremo quidẽ funeris honore à ciuibus decorari poſſet, cœleſti flãma in eadẽ conditione redactũ, ut eoſdẽ penates, & regiam, & rogum, & ſepulchrum haberet.

De Duabus Mulieribus.

Vix uериſimile eſt in eripiendo ſpiritu idem gaudiũ potuiſſe, quod fulmen, & tamen idem ualuit. Nunciata.n. clade, quæ ad lacum Thraſimenũ, inciderat, altera mater ſoſpiti filio ad ipſam portam facta obuia, cõplexu eius expirauit, altera cum falſo mortis filii nuncio mœſta domi ſederet, ad primũ conſpectum redeuntis exanimata eſt. Genus caſus inuſitatum, quas dolor nõ extinxerat, lætitia conſumpſit.

De M. Iuuentio Talua Conſule.

Sed minus miror, quod mulireres. M. Iuuentius Talua Conſul collega Tiberii Gracchi Conſulis, cum ĩ Corſica, quã nuper ſubegerat, ſacrificaret, receptis litteris decretas ei à ſenatu ſupplicationes, nunciantibus intento illas animo legens, caligine orta ante foculum collapſus mortuus humi iacuit. quẽ qđ aliud ꝗ̃ nimio gaudio euectum putemus? En cui Numantia, aut Carthago excidenda traderetur.

De. Qu. Catulo.

Maioris aliquanto ſpiritus dux Quintus Catulus Cimbrici triumphi, cum Mario particeps à ſenatu datus, ſed exitus uiolentioris. nanqꝫ ab hoc eodem Mario poſtea propter ciuiles diſſenſiones mori iuſſus, recenti calce illito, multoq; igni percalfacto cubiculo, ſe incluſum peremit cuius tam dira neceſſitas maximus marianæ gloriæ rubor extitit.

De L. Cornelio Merula.

Qua tempeſtate reipu. Lucius quoq; Cornelius Merula Cõſularis, & Flamẽ Dialis, ne ludibrio iſolẽtiſſimis uictoribus eſſet, ĩ Iouis ſacrario uenis iciſis cõ

tumelioſe mortis denunciationē effugit, ſacerdotisq́; ſui ſanguine uetuſtiſſimi foci maduerunt.

De Herennio Siculo.

Acer etiā, & animoſus uitæ exitus Herēnii Siculi, quo C. Gracchus, & aruſpice, & amico uſus fuerat. nā cum eo noīe in carcerē duceretur, in poſte illiſo capite in ipſo ignominiæ concidit, ac ſpiritum depoſuit, uno gradu à publico ſupplicio, manuq́; carnificis citerior.

De C. Licinio.

Conſimili impetu mortis C. Licinius Macer uir Prætorius Calui pater repetundarum reus, dum ſētētiæ dicerentur, in Mænianum conſcendit. ſiqdem cum M. Ciceronem, qui id iudicium cogebat, prætextam ponentem uidiſſet, miſit ad eum qui diceret, ſe non damnatum, ſed reū periiſſe, nec ſua bona haſtæ poſſe ſubiici. Ac protinus ſudario, quod forte in manu habebat, ore, & faucibus coartatis, icluſo ſpiritu pœnā morte præcurrit, qua cognita re Cicero de eo nihil pronunciauit. Igitur illuſtris ingenii orator ab inopia rei familiaris, & à crimine domeſticæ damnationis inuſitato paterni fati genere uindicatus ē. fortis huius mors. illorum perridicula.

De Cornelio Gallo, & Tito Ætherio.

Cornelius enim Prætorius, & Titus Ætherius eqs Ro. iter uſum puerilis Veneris abſumpti ſunt, quāquam quorſum attinet eorum cauillari fata, quos non libido ſua, ſed frugalitatis humanæ ratio abſtulit? ſine nanq; uitæ noſtræ uariis, & occultis cauſis expoſito, interdum īminentia ſupremi fati titulum occupant, cum magis in tempus mortis incidant, q̄ ipſam

ipſam mortem accerſant.

Externa. De Coma fratre Diogenis.

Sunt & externæ mortes dignæ annotatu, qualis in primis Comæ, quem ferunt maximi latronũ ducis Diogenis fratrem fuiſſe. Is. n. ad Rutilium Cõſulem Enna, quam prædones tenuerant, in poteſtatem noſtrã redacta, productus. cum de uiribus, & conatibus fugitiuorum interrogaretur, ſumpto tempore ad ſe colligendũ, caput operuit, innixusq; genibus, cõpreſſo ſpiritu, inter ipſas cuſtodũ manus, inq; cõſpectu ſummi imperii, exoptata ſecuritate acquieuit. Torqueãt ſe miſeri, qbus extingui, q̃ ſupeſſe utilius eſt, trepido, & anxio conſilio, quanã ratione uita exeãt quærentes. ferrum acuãt, uenena temperent, laqueos apprehendant, uaſtas altitudines circunſpiciãt, tanq̃ magno apparatu, aut exquiſita molitione opus ſit, ut corporis, atq; animi infirmo uinculo cohærẽs ſocietas dirimatur. Nihil horum Coma, ſed intra pectus incluſa anima finem ſui reperit. Enimuero minimo ſtudio retinendũ bonum, cuius caduca poſſeſſio tam leui afflatu uiolentiæ concuſſa dilabi potuit.

De Eſchylo Poeta.

Eſchyli uero poetæ exceſſus quemadmodum non uoluntarius, ſic propter nouitatem caſus referẽdus. In Sicilia mœnibus urbis in qua morabatur, egreſſus, aprico in loco reſedit, ſuper quem Aquila teſtudinẽ ferens, eluſa ſplendore capitis (erat enim capillis uacuum) perinde, atq; lapidi eam illiſit, ut fractæ teſtudinis carne ueſceretur, eoq; ictu origo, & principium fortioris tragœdiæ extinctum eſt.

De Homero Poeta.

Non uulgaris etiam Homeri mortis cauſa fertur, qui in inſula, quia quæſtionem à piſcatoribus poſitã ſoluere non potuiſſet, dolore abſumptus creditur.

De Euripide poeta.

Sed atrocius aliquãto Euripides finitus eſt. Ab Archelai enim regis cœna in Macedonia domum hoſpitalem repetens, canum morſibus laniatus obiit. Crudelitas fati tanto ingenio non debita. ſicut illi exceſſus illuſtrium poetarum & moribus, & operibus indignißimi.

De Sophocle.

Sophocles ultimæ iam ſeneƈtutis, cum in certamen tragœdiam dimiſiſſet, ancipiti ſententiarum euentu diu ſolicitus, aliqñ tñ una ſẽtẽtia uiƈtor, cauſam mortis gaudiũ habuit.

De Philemone.

Philemonem autem uis riſus immoderati abſtulit, paratas ei ficos, atq; in conſpeƈtu poſitas Aſello conſumente, puerũ ut illum abigeret, inclamauit. qui cum iam comeſtis omnibus ſuperueniſſet, quoniam, inquit, tam tardus fuiſti, da nunc merum Aſello. Ac protinus urbanitatem diƈti crebro anhelitu cachinnorũ proſecutus, ſenile guttur ſalebris ſpiritus prægrauauit.

De Pindaro.

At Pindarus, cum in Gymnaſio ſuper gremium pueri, quo unice deleƈtabatur, capite poſito quieti ſe dediſſet, nõ prius deceſſiſſe cognitus eſt, ꝙ Gymnaſiarcha claudere eum iam locum uolente, nequicquam excitaretur. Cui quidẽ crediderim eadem begnignitate deorum, & tantum poeticæ facundiæ, & tam placidum uitæ finem attributum.

De Anacreonte.

Sicut Anacreonti quoq́;, quem bis tantum humanæ uitæ modum ſupergreſſum, dum paſſæ uuæ ſucco, tenues & exiles uiriũ reliquias foueret, unius grani pertinacior in aridis faucibus humor aſſumpſit. Iungam illos, quos & propoſitum, & exitus pares fecit.

De Milone Crotoniate.

Milo Crotoniates, cum iter faciens quercum in agro cuneis adactis fiſſam uidiſſet, fretus uiribus, acceſſit ad eam, inſertisq́; manibus diuellere conatus eſt, quas arbor excuſſis cuneis in ſuam naturam reuocata compreſſit, eumq́; cum tot Gymnicis palmis lacerandum feris præbuit.

De Polydamante.

Item Polydamas athleta tempeſtate ſpeluncam ſubire coactus, nimio, & ſubito incurſu aquæ labefactata ea, ac ruente, cæteris comitibus fuga periculũ egreſſis, ſolus reſtitit, tanq̃ humeris ſuis totius ruinæ molem ſuſtentaturus. ſed pondere omni corpore humano potentiore preſſus, imbribus petitam latebrã, dementis fati ſepulchrũ habuit. Poſſunt ii præbere documentum nimio robore membrorum, uigorem mentis hebeſcere. quaſi abnuente natura utriuſq; boni largitionem, ne ſupra mortalem ſit fœlicitatem, eundẽ & ualentiſſimum eſſe, & ſapientiſſimum.

DE CVPIDITATE VITÆ. Cap. XIII.

VErum quia exceſſus è uita & fortuitos, & uiriles. quoſdam etiam temerarios oratione attigimus, ſubiiciamus nunc æſtimatiõi eneru-

ues, & effœminatos, ut ipſa cōparatione pateat, quā to nō ſolum fortior, ſed etiam ſapientior mortis inter dum, quā uitæ ſit cupiditas.

De M. Aquilio.

M. Aquilius, cum ſibi glorioſe mortem conſciſcere poſ ſet, Mithridati maluit turpiter ſeruire, quem quis nō immerito dixerit pontico ſupplicio, ꝗ̄ Romano impe rio digniorem. quoniam commiſit, ut priuatum op probrium publicus rubor exiſteret.

De Cn. Carbone.

Cn. quoq; Carbo magnæ uerecundiæ eſt latinis anna libus. tertio in conſulatu ſuo iuſſu Pompeii in Sici liam ad ſupplicium ductus, petiit à militibus demiſ ſe, & flebiliter, ut ſibi aluum leuare, priuſquam ex piraret, liceret. quo miſerrimæ lucis uſu diutius frue retur, eouſque moram trahens, donec caput eius ſor dido in loco ſedentis abſcinderetur, ipſa uerba ta le flagitium narrantis ſecum luctantur, nec ſilentio amica, quia occultari non merentur, neque relatiōe familiaria, quia dictu faſtidienda ſunt.

De Bruto.

Quid Brutus exiguū, & infœlix momentū uitæ, quan to dedecore emit? qui à Furio quem ad eum occidē dum Antonius miſerat, cōprehenſus, nō ſolū ceruia cem gladio ſubtraxit ſed & conſtantius eam præbe re admonitus, ipſis his uerbis iurauit. Ita uiuam? da bo cunctationem fati erumnoſam. O iurādi ſtolidā fidem ſed hos tu furores immoderata retinendi ſpiri tus dulcedo ſubiicis. ſanæ rationis modum expugnā do, quæ uitam diligere. mortē non timere præcipit.

De Xerxe Rege.

Eadem Xerxem regem pro totius Aſiæ armata iuuen-tute, quod intra centum annos eſſet obitura, profun-dere lachrymas coegiſti, qui mihi in ſpecie aliena, re uera ſuam conditionem deploraſſe uidetur, opũ ma-gnitudine, ꝗ̃ altiore animi ſenſu fœlicior. Quis.n.ẽt mediocriter prudens mortalem ſe natum fleuerit?

QVA'M EXQVISITA CVSTODIA uſi ſunt, quibus ſuſpecti domeſtici fuerunt, Cap. XIIII.

REferam nunc eos, qbus aliquos ſuſpectos ha bentibus exquiſitior ſui cuſtodia quæſita eſt. Nec à miſerrimo, ſed ab eo, q inter paucos fœliciſſimus fuiſſe creditur, incipiam.

De Maſiniſſa Rege.

Maſiniſſa rex Numidarũ, & Po.Ro. Amiciſſimus pa-rum fidei in pectoribus hominum reponẽs, ſalutem ſuã cuſtodia canum uallauit. quo tam late patens im perium? quo tantus liberorũ numerus? quo denique tã arcta beneuolẽtia cõſtricta Romana amicitia? ſi ad hæc tuenda nihil canino latratu, ac morſu ualen tius duxit? De Rege Alexandro.

Hoc rege infœlicior Alexander, cuius præcordia hinc amor, hinc metus torſerunt. nã cum infinito ardore coniugis Thebes teneretur, ad eandem ex epulis in cubiculum ueniens barbarum compunctum notis threiciis, ſtricto gladio iubebat anteire. nec prius ſe idem lecto cõmittebat, ꝗ̃ à ſtipatoribus diligẽter eſ ſet ſcrutatus. Suppliciũ irato deorũ numine compo

ſitum nec libidini, nec timori poſſe imperare. Cuius timori eadem & cauſa, & finis fuit. Alexandrum enim Thebe pellicatus ira mota, interemit.

De Dionyſio rege Syracuſanorum.

Age Dionyſius Syracuſanorum tyrannus huiuſce tormenti quàm longa fabula, qui duo de quadraginta annorum dominationem in hunc modum peregit. ſummotis amicis in eorum locum ferociſſimarũ gentium homines, & à familiis locupletũ electos praeualidos ſeruos, quibus latera ſua committeret, ſubſtituit. tonſorũ quoq; metu, tondere filias ſuas edocuit. quarum ipſarum, poſtq̃ adultae aetati appropinquabant, manibus ferrum non auſus committere, inſtituit, ut candentium iuglandum, aut nucum putaminibus, barbam ſibi, & capillum adurerent. Nec ſecuriorem ſe maritum egit, q̃ patrem. Duarũ enim eodem tẽpore Ariſtomaches Syracuſanae, & Locrenſis Doridis matrimõiis alligatus, neutrius unq̃ niſi excuſſae complexum petiit. Atq; etiam cubicularem lectũ perinde quaſi caſtra, lata foſſa cinxit, in quẽ ſe ligneo põte recipiebat. cum forem cubiculi extrinſecus à cuſtodibus opertam, interiorem clauſtro ipſe diligenter obſeraſſet.

DE SIMILITVDINE FORMAE. Cap. XV.

De ſimilitudine autem oris, & totius corporis, altiore doctrina praediti ſubtilius diſputant, eorumq́; alii in ea ſunt opinione, ut exiſtiment, illam origini, & cõtextui ſanguinis reſponde-

re. Nec paruum argumentũ ex cæteris animalibus trahunt, quæ ferè gignẽtibus ſimilia naſcuntur. Alii negant certã hãc eſſe naturæ legẽ, ſed ſpecies mortalium, prout fortuita ſors cõcæptionis obtulit, attribui. atq; ideo plerumq; ex ſpecioſis deformes, ex robuſtis inualidos partus edi. Verũ quoniam iſta quæſtio in ambiguo uerætur, pauca inter alienos cõſpectæ ſimilitudinis exempla referemus.

De Vibio & Publicio Libertino ſimilibus Pompeio Magno.

Magno Pompeio Vibius ingenuæ ſtirpis, & Publicius Libertinus ita ſimiles fuerũt, ut permutato ſtatu, & Pompeius in illis, & illi in Pompeio ſalutari poſſent. Certe quocunq; aut Vibius, aut Publius acceſſerant, ora hominum in ſe obuertebant. Vnoquoq; ſpeciẽ ampliſſimi ciuis in perſonis mediocribus annotante. Quod quidem fortuitum ludibrium, quaſi hæreditarium ad eum penetrauit.

De Menogene Coco ſimili patri Põpeii Magni.

Nam pater quoq; eius eouſq; Menogenis Coci ſui ſimilis eẽ uiſus eſt, ut uir, & armis ꝑpotẽs, & ferox animo ſordidũ eius nomen repellere à ſe nõ ualuerit.

De Cornelio Scipione cognomento Serapione.

Eximiæ uero nobilitatis adoleſcens Cornelius Scipio, cum plurimis, & clariſſimis familiæ ſuæ cognominibus abundaret, in ſeruilem Serapionis appellationẽ uulgi ſermone impactus eſt. quod huiuſce nominis uictimario ſimilis erat. nec illi aut morũ probitas, aut reſpectus tot imaginum, quo minus hac cõtumelia aſpergeretur, opitulata eſt.

De Lentulo, & Metello ſimilibus hiſtrionibus.

Generoſiſſimus Conſulatus collegio Lentuli, & Metelli fuit, qui ambo in ſcenam propter ſimilitudinē hiſtrionū propemodum ſpectati ſunt. Sed alter ex quodam aſſeclarum cognomen Spintheris traxit, alter niſi Nepotis à moribus accepiſſet, Pāphili retiarii; cui ſimillimus eſſe ferebatur, habuiſſet.

De M. Meſſala ſimili Menogeni, & Curione ſimili Burbuleio.

At M. Meſſala Conſularis, & Cenſorius, Menogenis. Curioq́; omnibus honoribus abundās Burbulei ille, propter oris aſpectum, hic propter parem corporis motū, uterq; ſenici nomē coactus eſt recipere Abūde ſint hæc domeſticis, quoniam perſonis ſunt excellentia, & non obſcura notitia celebrantur.

De Rege Antiocho ſimili Artenio.

Regi Antiocho unus ex æqualibus, & ipſe regiæ ſtirpis nomine Arthenio, perquā ſimilis fuiſſe traditur quē Laodice uxor Antiochi, interfecto uiro, diſſimulandi ſceleris gratia, in lectulo perinde quaſi ipſum regē ægrum collocauit. Admiſſumq́; uniuerſum populum & ſermone eius, & uultu conſimili fefellit. credideruntq́; homines ab Antiocho moriente, Laodicen, & natos eius ſibi commendari.

De Hibrea Mylaſio ſi'i cuidā ſeruo Gymniocorū.

Hybrean autem Mylaſium copioſæ, atq; concitatæ facundiæ oratorem, Gymniocorū ſeruo ſtramēta Gymnaſii colligenti, tam ſimilem ferunt, ut tanq; germanum fratrem totius Aſiæ oculi aſſignarent. ita lineamentis oris, & omnium membrorū cōpares erant.

De quodam prætore Romano ſimili cuidã Siculo.

Ille uero, quem in Sicilia prætoris admodum ſimilem fuiſſe conſtat, petulantis animi. Proconſule enim dicente, mirari ſe quapropter ſui tam ſimilis eſſet, cum pater ſuus in eam prouinciam nunquam acceſſiſſet. At meus (inquit) Romam frequenter acceſſit. Ioco nanq; laceſſitam matris ſuæ pudicitiam inuicem ſuſpitione in matrem eius reiecta, audacius quam uirgis & ſecuribus ſubiecto conueniebat, ultus eſt.

DE IIS, QVI INFIMO LOCO NATI mendacio ſe clariſſimis familiis inſerere conati ſunt. Cap. XVI.

Sed tolerabilis hæc, & uni tantummodo anceps temeritas. quod ſequitur impudentiæ genus nec ferendum ullo modo, periculiq; tum priuatim, tum etiam publice late patentis. Nam ut Equitium Firmo piceno monſtrum ueniens relatum iam in huiuſce libri ſuperiore parte, prætercam, cuius in amplectẽdo Tiberio Graccho patre, euidens mendaciũ, turbulento uulgi errore, ampliſſima tribunatus poteſtate uallatum eſt.

De Herophilo Equario.

Herophilus Equarius medicus C. Marium ſepties Conſulem auum ſibi uendicando ita ſe extulit, ut coloniæ ſe ueteranorum complures, & municipia ſplendida collegiaq; fere omnia patronum adoptarent. Quinetiam cum C. Cæſar Cn. Pompeio adoleſcẽte in Hiſpania oppreſſo, populum in hortos ſuos admiſiſſet, ꝓximo intercolunnio pene pari ſtudio fre

quetiæ ſalutatus eſt. quod niſi diuinæ Cæſaris uires huic erubeſcẽdæ procellæ obſtitiſſent, ſimile uulnus reſp. excepiſſet, atq; in Equitio acceperat. Cæterũ decreto eius extra Italiã relegatus, poſtq̃ ille cœlo receptus eſt, in urbem rediit, & conſilium interficiẽdi Senatus capere ſuſtinuit, quo nomine iuſſu patrũ necatus in carcere, feras prompti animi ad omne moliendum ſcelus pœnas pependit.

De quodam, qui ſe fecit filium Octauiæ ſororis Auguſti.

Nec Diui quidem Auguſti etiamnum terras regentis excellentiſſimum numen intentatum ab hoc iniuriæ genere extitit, cum quidam clariſſimæ, ac ſanctiſſimæ ſororis eius Octauiæ, utero ſe genitum fingere audẽret, propter ſummã autem imbecillitatem corporis ab eo, cui datus erat, perinde, atq; ipſius filium retentum ſubiecto in locum ſuũ proprio filio diceret, uidelicet, ut eodem tempore ſanctiſſimi penates, & ueri ſanguinis memoria ſpoliarentur, & falſi ſordida contagione inquinarentur. Sed cum plenis impudentiæ uelis, ad ſummum audaciæ gradum fertur, imperio Auguſti remo publicæ triremis affixus eſt.

De quodã qui ſe dicebat filium Quinti Sertorii.

Repertus eſt etiam qui ſe diceret eſſe Quinti Sertorii filium, quem, ut agnoſceret uxor eius nulla ui compelli potuit. Quid Trebellius Calca, q̃ aſſeuerãter ſe Clodium tulit? & quidem dum de bonis eius contendit, in centumuirale iudicium adeo fauorabilis deſcendit, ut uix iuſtis, & æquis ſententiis, cõſternatio populi ullum relinqueret locum. illa tamen quæ a

ſtione neq; calumniæ petitoris, neq; uiolẽtiæ plebis iudicantium religio ceſſit. Multo fortius ille. qui Cornelio Sylla repu. potiente, in domum Cn. Aſſidionis erupit, filiumq; eius patris penatibus expulit, uociferando non illum, ſed ſe Aſſidione eſſe procreatũ. Verum poſtquã à Syllana uiolẽtia Cæſariana æquitas reduxit gubernacula Romani imperii, iuſtiore principe obtinente Rempu. in publica cuſtodia ſpiritum poſuit. Eodem præſide reip. in conſimili mẽdacio muliebris temeritas Mediolani repreſſa eſt. Siquidem cum ſe pro Rubria quædam perinde, ac falſo credita eſſet incendio periiſſe, nihil ad ſe pertinẽtibus bonis inſereret, nec ei aut tractus eius ſplendidi teſtes, aut cohortis Auguſti fauor deeſſet, propter inexpugnabilem Cæſaris conſtantiã irrita nefarii propoſiti abiit. Idem barbarum quẽdam, ob eximiam ſimilitudinem Cappadociæ regnum affectãtem, tanquam Ariarathes eſſet, quem à M. Antonio interemptum luce clarius erat, tanquã pene totius oriẽtis ciuitatum, & gentium credula ſuffragatione ſuffultum caput, imperio dementer imminens, iuſto impendere ſupplicio coegit.

FINIS.

PLVTARCHI PARALLELA E GRÆCO TRADVCTA.

GVARINVS Veronẽſis ornatiſſimo uiro Iacobo Lauagnolo Salutẽ. Quũ te Polianũ ſuauiſſime Iacobe, me uero Polizeanus ager ĩ pſentia teneat, nõ idignari & tẽporis ſuccẽſere acerbitati nõ poſſum, q̃ noſtrã interrũpat cõſuetudinẽ, & ſtudiorũ ſuauitate cõditã, eã ut iſtauremus aliqua ex parte faciat crebra litterarũ legatio, & mutua ſcriptorũ noſtrorũ cõcurſio, qbus abſentes pſentes ſumus, & ipſa oĩno muſarũ nõ muteſcat humanitas. Et ut otiũ tuũ uel meo exẽplo iners pire nõ ſinas, cuius rõnẽ, fructũq; tibi reddere ac ipertire inſtitui, accipe breues clarorũ hoĩum inter ſe cõtẽtiões à Plutarcho nr̃o collectas, & à me nup i Latinũ cõuerſas. In qbus facti nouitate mouebere, ꝙ tãta rerũ geſtarũ, ꝙ ſanè diſſimillimarũ ſimilitudo plerũq; dephẽſa eſt, ut unica dũtaxat nominũ indicetur facta mutatio. Gratiſſima certe nobis hæc erit lucubratiũcula, ſi ea tuo nomini, & noſtræ familiaritatis memoriæ dedicata fuerit, cæteraq; iuuẽtus hiſtoriarũ capta dulcedine cõgeſcet, & uehemẽter fuerit oblectata. Quas qdẽ ad res te ipſum & aĩ nobilitas iuitas, & aui tui ſplẽdor accẽdit, q igenio, bonis artibus, ſapiẽtia, & uirtute iſignis, non modo familiã ue

ſtrā ornat, ſed ēt ciuitatē uniuerſam. Sin oīs & uirtutis hæres p̄clare facies, quū p̄ obſeruata ueſtigia et exēpla domeſtica ad laudē, ad decus, ad dignitatem plenis anhelas gradibus. Vnde acceptā ab alio lucē diſſemines & Vero nam illuſtres. De ipſo alias, Plutarchum uel me in Plutarcho potius audi.

C*Omplurimi ſunt qui uetuſtiſſimas hiſtorias ob rerum geſtarū admirationem, fictiones & fabulamēta eſſe exiſtiment. Quam obrem quum multa poſterioris temporis facinora rebus Romanæ ætatis ſimilia obtigiſſe cōpererim, ea ipſa delegi, & priſcis par nouum adieci, eorūq́; nomina, qui litteris illa memoriæ prodiderunt ſcripta ſubiunxi.*

De Dati.

Perſarum præfectus Datis *nomine cum trecentis millibus militum* Marathonē, *qui in* Attica *campus eſt, irrumpens, quū ibi caſtra locaſſet, indigenis bellum indixit. Quocirca ſpreta barbarorum multitudine* Athenieſes *quattuor creatis ducibus,* Cynegiro, Polyzelo, Callimacho, & Milacide *nouē militū millia eo mittunt.* Collatis *deinde ſignis, quum* Polyzelus *quendam humana ſpecie auguſtiorē cōſpexiſſet, cæcus amiſſo uiſu factus eſt.* Callimachus *cōplurimis transfixus haſtilibus, q̄pq̄ uitā efflaſſet, ſtetit.* Cynegyrus *inuectā* Perſarum *nauim detinens utraq; manu obtruncatur.* De Haſdrubale.

Haſdrubal capta Sicilia Romanis *bellū indixit. Senatus itaq;* Metellum *imperatorem creat, qui uictorē inde reportauit exercitū. In eo bello* L. Glaucus *uir præcipua nobilitate, quū* Haſdrubalis *nauē detine*

ret utranq; manum amiſit. uti ſcriptum reliquit Ariſtides Mileſius primo rerum Sicularum, ab quo materiam Dionyſius Siculus accœpit,

De Xerxe.

Xerxes bellum Græciæ illaturus cũ qnq; Myriadibus militum penes Artemiſium anchoras iecerat. Quare perturbati Athenięſes Themiſtoclis fratrem Ageſilaum nomine ſpeculatorem miſerunt, tametſi pater Neocles eũ utrãq; manũ amiſiſſe p qetẽ uidiſſet. Is itaq; inter Barbaros habitu Perſico cõſtitutus quẽdã ex Xerxis ſtipatoribus nomine Mardonium interſecit. Exiſtimauerat. n. eum Xerxem eſſe. Cum igitur à circumſtantibus captus ligatus ad regem deductus eſſet, eum ad ſolis aram immolaturum offendit, in qua dexteram imponens, cum aliquandiu uim ſuppliciorũ, ne ullo qdem emiſſo ſuſpirio toleraſſet, è uinculis liberatus eſt, hac adiecta uoce, huius generis Athenienſes uniuerſi ſunt, q̃ ſi fidem non habes, leuam quoq; iniiciam. Ea res cum Xerxi pauorem incuſſiſſet, ſeruari Ageſilaum imperauit, quemadmodum in ſecundo rerum Perſicarum Agatarchides Samius tradit.

De Mutio.

Porſena rex Tuſcorum aduerſus Romanos bellaturus trans tyberim caſtra habebat. Intercœptaq; quæ Romam ferebatur annona eos fame urgebat. Eã ob rem cõfuſis patribus, Mutius ordinis patricii homo, qua dringentos æquales à conſulibus accipiens fluuium priuato traiecit habitu. Vbi cũ ſtipatorem quendã neceſſaria ducis diſpartientem uidiſſet, Porſenam ratus hominem occidit. Ductus deinde ad regẽ dexte

terram igni manũ impoſuit, doloresq́; animoſe diſſimulans ac ridens, inqt, ſolutus ſum tametſi nolis barbare. Nos quadringẽtos eſſe ſcito, qui tuo in exercitu obuerſamur ut te neci tradamus. Tum rex terrore cõfectus pacẽ Romanis fecit. Sicut quarto hiſtoriarum Ariſtides Mileſius memoriæ mandauit.

Argiuis ac Lacedæmoniis de Thyreate agro diſceptantibus, Amphictyones, ut utriq; pugnã cõmitterẽt iudicarũt, et uictori ager adiudicaretur. Itaq; Lacedæmonii Othryadem. Argiui aũt Therſandrũ iperatores creãt. His deinde pugnantibus duo ex Argiuis, Agenor & Chromius ſuperſtites uictoriam in urbẽ renunciãt, per ſummam poſtea quietem Othryades, qui ſuperuixerat ſemifractis innitẽs haſtis, ex cæſis ſcuta corripiẽs trophæum erexit, ex proprio inſcribẽs cruore, Ioui, in cuius poteſtate ſunt trophæa. Dehinc orta utrinq; diſcordia, Amphictyones cũ rei ſpectatores aduẽtaſſent palmam Lacedæmoniis adiudicant. Hæc ita geſta eſſe Chryſermus in tertio rerũ Peloponneſicarum commemorat.

Romani cõtra Samnites bellũ gerẽtes Poſthumiũ Albinũ impatorẽ faciunt, q ad Caudinas furcas. (Is.n. anguſtiſſimus locus eſt) inſidiis circumuentus tres legiones amiſit. Ipſe ẽt letali uulnere accepto cecidit nocte deĩde cõcubia paululũ recepto ſpũ raptis ex ĩterfectis hoſtibus clypeis trophæũ erexit, tinctaq́; cruore dextera titulũ iſcripſit. Romani de Sãnitibus Ioui, in cuius ptãte ſunt trophæa. C. Marius deinde cognomẽto Læmargus imperator eò miſſus cũ ad locũ aduẽtaſſet, uiſo trophæo optimũ cœpit auguriũ,

& marte collocato regem captum Romã uictor trã
miſit. Vt tertio Italicarum rerum Ariſtides Mileſius
ſcripſit. De Leonida.

Perſis in terram Græciam cum Myriadibus quingentis aduentantibus, Leonidas una cum qngentis à Lacedæmoniis eò miſſus eſt. Et cũ epularetur multitudo Barbarorũ incumbit, quos ut Leonidas conſpexit, prandete inquit cõmilitones tanq̃ apud iferos cœnaturi. Dehinc facto in Barbaros impetu multis cõfoſſus telis peruenit ad Xerxem, eiq́; coronam abſtulit quo mortuo Xerxes cor eius excidẽs piloſum inuenit. Hæc Ariſtides .i. rerum Perſicarum libro.

Romani bello quod contra Pœnos gerebant, quingentos duce Fabio Maximo miſerunt. Collatis manibus cũ Ctos amiſis. Ipſe mortifero accepto uulnere, in Hãnibalem uehementi curſu concitatus ablato ei diademate propè eum operiit. Ariſtides Mileſius ita factum eſſe teſtis eſt.

Circa Celænon Phrygiæ oppidũ terræ hiatus cũ aqua domos complures ipſis cum mortalibus abſorpſit in profundũ. Midas rex oraculo monitus, ut res eo precioſiſſimas conüceret. Ita .n. futurũ, ut terra coiret, auro & argento iniecto nihil opis attulit. Anchurus regis filius cum nihil in uita humana precioſius anima ſecum ipſe uerſaſſet, datis genitori complexibus, & Timotheæ uxori equum aſcendit, inq́; hiantem locum concitatus eſt. Poſtq̃ in unũ terra rediit, auream Iouis Idæi aram eo in loco dedicauit. Huius rei teſtis eſt Calliſthenes ſecundo Metamorphoſeon. De Tyberi.

Tyberis per medium fluens forum ob Iouis irā magnò dirupto aggere, per multas demerſit ædes. Accæpto mox oraculo id deſinere poſſe didicerunt, ſi preciosiſſimum quiddā illuc iniicerent. Cæteris aurū atq; argentum iniicientibus, Curtius inſignis adoleſcens cum precioſiſſimam hominis animam intelligeret, ſeſe inhiantē terram coniecit eques, ſuosq; ex calamitate ſaluos reddidit. Ariſtides i iii. Italicarū rerum refert.

De Amphiarao.

Cum duces qui Polynicem ſecuti ſunt conuiuium agerent, quædam aquila deſcendens telum Amphiarai in ſublime tulit, moxq; dimiſit, id autem humū fixū in laurum uerſum eſt. Quo in loco cū poſtridie dimicarent, Amphiaraus una cū curru abſorptus ē. Ibiq; oppidū hac etiam ætate uocatur Harma. i. currus. Id apud Triſimachū. ii. ædificiorum libro ſcriptum eſt.

De Valerio Torquato.

Romani aduerſus Pyrrhum Epirotarum regē bellum gerebant. Tum Paulus Æmylius reſponſum accæpit ex oraculo uictoriam reportaturum, ſi arā eo in loco ædificaret, ubi inſignem cum curru hominē demerſū aſpiceret. Poſt tris demū dies Valerius Torquatus, ſic. n. in ſomnis fuerat admonitus, ſumptis ſacerdotis inſignibus, nā augurali ſcientia præditus erat, educto exercitu, & multis ante ab ſe interfectis ab terra abſorptus eſt. Tum Aemylius ibi dē ara uictor euaſit, ex qua uictoria. clx. turres geſtātes elephātos Romā miſit. Quo aūt tēpore ſuperatus eſt Pyrrhus, ex ara ipſa edūtur oracula. Ita Critolaus tertio rerum Epiroticarum meminit.

De Hercule.

Hercules florenti adhuc ætate regē Eubœæ Pyræchmen bellum Bœotiis inferētē uicit,uictumq́; pullis equinis ita alligauit,ut ī duas diſpertiretur partes,inſepultusq́; iaceret. Locus adhuc Pyræchmæ pulli uocatur. *Eſt autem penes* Heraclium *fluuium,ubi potātibus equis hinnitus emittitur.* Quemadmodum *tertio de fluminibus libro traditum eſt.*

De Tullo Hoſtilio.

Tullus Hoſtilius *rex* Ro. *cum* Metio *ſuffetio* Albanorū *rege bellum habebat, in quo prælium ſæpenumero diſtulit,eoq́; aliquando ſuperato* Albani *ad epulas ſeſe conuertunt.* Epulantes *adoritur,captumq́; regē duobus alligās pullis diſcerpſit,ut* Alexarchus *tertio rerum* Italicarum *author eſt.*

De Philippo.

Philippus cum Metonem,*&* Olynthum *diripere cuperet,ſummis uiribus* Sandanum *fluuium traiicere conabatur, qua in re* Aſter Olynthius *telum* Philippo *immiſit in oculum,his uerbis inſcriptum.* Aſter Philippo *mortiferū mittit telum.* Philippus *amiſſo oculo ſaluus ad ſuos rediens enatat.* Hæc *quidē* Calliſthenes *tertio rerum* Macedonicarum *tradit.*

De Coclite.

Porſena rex Thuſcorum *bellū* Romanis *inferens trās* Tyberim *metatus eſt caſtra,ubi intercæpta annona* Romanos *fame domabat.* Horatius Cocles *imperator creatus pōtem ſublicium occupat,ut* Barbarorū *copiis trāſitum inhiberet.* Cum *autē è* Barbarorū *multitudine premeretur,militibus quos ſecum habe*

bat,ut pōtem ſublicium inciderent imperauit, quæ res tranſire uolentes Tuſcos cohibuit. Cūq; ſe in fluuiū deieciſſet, oculū telo ſaucius enatauit ad ſuos. Hæc quidem Theotinus ſecundo rerum Italicarū refert.

De Althea, & Syluia.

Mars cum Althea cōcubuit, genuitq; Meleagrum. Vt Euripides in Meleagro ſcripſit. Hoc ſolum Plutarchi extat. Cæterū Ouidius Meta. viii. ſcripſit tris parcas matri partu leuatæ uiſas impoſuiſſe igni ſtipitē, dixiſſeq; natū tantiſper uicturū dum ſtipes duraret, eoq; dicto abiſſe, matrem autē ſtipitē extraxiſſe, & conſeruaſſe donec irata filio, ꝙ fratri præripuiſſet honorem interfecti apri Calydonii, cū ipo ſimul filium exuſſit, dicente Ouidio primo triſt. Vtq; cremaſſe ſuum fertur ſub ſtipite natū Teſtias, & melior matre fuiſſe ſoror.

Septimius Marcellus Syluia ſibi matrimonio copulata uenationi nō infrequēs incumbebat. Illam autem recens nuptam Mars in paſtoris habitu uiolēter grauidam effecit, ac ſe ipſe quinam foret patefecit. Deditq; haſtam, in qua eius qui naſceretur ineſſe geneſim aſſereret. Thuſcū autem occidit Septimius. Cæterum Mamercus diis ob fructuum ubertatem ſacrificans, unam neglexit Cererem. Quæ ob id aprum immiſit. Venatorum igitur collecta manu hūc leto dedit Mamercus, caputq; & exuuias miſſum iri de ſponſatæ uxori curauit. Scimbrates autem & Muthias Vterini fratres puellā interemerūt. Indignatus ille, inſenſeq; ferens cognatos occidit. Mater uero haſtam cremauit.

De Telamone, & L. Troſcio.

Telamon Æaci ex Endeide filius profectus in Eubœã etiã noctu abierat. Cumq; ſenſiſſet pater, ciuiũ aliquem ſuſpicatus, puellã in mare deiiciendam ſtipatorum cuidã mandat. Hic miſertus uendidit. Salamina aũt naue appulſa puellã ſibi Telamon comparauit, ex qua ſuſcipitur Aiax. Vt Aretades Cnidius in ſecundo inſulanorum ſcriptum reliquit.

L. Troſcius ex Patride filiam nomine Florentiam ſuſtulit, quam Romanus Calpurnius cõpreſſiſſe fertur. Hãc aũt pater cuidã de ſatellitio ſuo ſubmergẽdã. Verum puella cum miſericordiam à ſtipato re ſibi promeruiſſet, Calpurnio forte fortuna in Italiã naue adpulſo uenditur non adeo poſt Aiacem enixa.

De Pauſania.

Perſis Græciam diſcurſationibus, ac prædis infeſtantibus, Pauſanias Lacedæmoniorũ imperator, quinquaginta auri talenta, ut Spartam ꝓderet à Xerxe acceperat. Quod ubi deprehẽſum ẽ, pater Ageſilaus uſq; ad Chalciœcæ palladis tẽplũ filiũ inſectatus, cocto latere ita templi fores obſtruxit, ut eũ inedia conſumpſerit. Mater aũt inſepultum eiecit. Quẽadmodum Chryſermus hiſtoriarum ſecundo refert.

Bellum Romanis aduerſus Latinos erat, in eo ducem P. Decium creant. Quidã patricio genere, cæterũ inops adoleſcẽs Caſſius Brutus nomine dicta mercede portas aperire uolebat. Verum deprehenſus ad auxiliare Palladis tẽplum confugit. Eius pater Caſſius ſignifer, occluſis foribus necatũ fame iuuenẽ inſepultũ eiecit. Quemadmodũ Clytonymus in

rerum Italicarũ lib.ix.tradit. De Dario.

Darius rex Perſarum apud fluuium Granicum cum Alexãdro cõfligẽs, amiſſis Satrapis & falcatis curribus duobus ac quingentis, alterum prælium initurus erat. Ariobarzanes aũt filius Alexandri miſericordia cõmotus patrẽ interficere pollicitus eſt. Quare idignatus Darius filio caput abſcidit. Quod Aretades Cnidius in tertio rerum Macedonicarũ teſtatur. De Bruto.

Brutus eiecto Tarquinio Superbo, cõſul una omnium uoce creatus eſt. Ille.n. imperioſe nimis ac tyrannice in regno uerſabatur. Expulſus itaq; ſeſe recæpit ad Thuſcos, quorũ ope cum bellũ Romanis iferret, filii Brutum prodere uoluerũt. Qua ex re Brutus natis caput abſcidit. Id Ariſtides Mileſius i rebus Italicis teſtatur. De Epaminunda.

Thebanorum dux Epaminundas aduerſus Lacedæmonios belligerabat. Inſtãte igitur diligẽdorũ magiſtratuum die relicto in exercitu filio Steſibroto, cum ei ne pugnaret imperaſſet, uenit in patriam. Lacedæmonii ut abſentem Epaminundã intelligunt, adoleſcentem conuitiis, ut imbellem & effœminatũ laceſſunt. At ille grauiter ferens, paternorũ inmemor præceptorũ martẽ contulit, uictoriãq; reportauit. Quod ubi pater accæpit, indignatus corona impoſita ceruicem ſecari iuſſit. Sicuti in.iii. rerum Thebanarum Cteſiphon ſcribit. De Manlio.

Romani bellum aduerſus Samnites habentes, Mãliũ cognomento imperioſum imperatorem creant. Qui poſtmodũ comitiis conſularibus profectus in urbẽ,

filio'ne manum conſerat, imperat. Id ubi Samnites perdidicere iuuenē cōtumeliis adorti nihilipēdunt. Quibus cōmotus adoleſcēs fuſo hoſte uictor in caſtra rediit. Quare Manlius natum ſecuri percuti iuſſit. Sicut Ariſtides Mileſius ſcribit.

De Hercule.

Hercules ab Iole connubio reiectus Occhaliā diripuit, Iole ſeſe è muro deiecit Contigit autem, ut cū uehementer uētus amictum quaſi ſinum inflaſſet illæſa deſcenderit. Ita ſcriptum eſt à Nicia Maleota.

In bello quod cum Tuſco gerebatur ab Romanis, Vale. Torquatus imperator cū regis filiam Cluſiā nōie uidiſſet uxorem ab Thuſco petiit, q̄ minime cōſecutus oppidū dirupit. Cluſia ſeſe è turri deiiciens tumefactis ueſtibus uento, ita. n. ſuggerente Venere, factū eſſe creditur, ſoſpes ad terrā delata ē. Eā cū poſtmodū imperator uiolaſſet, publico decreto refragante nemine in Corſicam in exiliū miſſus eſt. Ea ē adiacens italiæ inſula. ita ſcriptum eſt à Theophilo libro italicarū rerū tertio. De Metello.

Pœnis ac Siculis ſocia aduerſus Ro. arma parantibus Metellus īperator omnibus diis excœpta dūtaxat Veſta ſacrificiū fecit. Quæ cū aduerſos claſſi uentos immiſiſſet C. iulius uates eos ceſſaturos dixit, antea filiā immolaſſet. ille urgentibus rebus filiam Metellā immolaturus adduxit. Dea uero adoleſcētem miſerata, bucculam ſuppoſuit, puellāq; ad Lamuſium deferens ſacerdotē eius, qui in eo loco colitur draconis fecit. Sic in tertio rerū italicarū à Pycle proditum eſt. idē de iphigenia in aulide Bœo-

tiæ factum eſſe Meryllus primo Bœotiorũ geſtorũ cõmemorat.

De Brenno.

Brennus rex Gallorum Aſiã diripiẽs cum Epheſum aduentaſſet, plebeiã uirginẽ adamauit, q̃ & concubitum & Epheſi proditionẽ pollicita eſt, ſi mundũ ſibi muliebrẽ & manuũ ornamẽta traderet. Orãs igitur milites, ut in auariſſimæ uirginis ſinũ aurũ, qđ geſtabãt inmitterent. fecit, ut ſub magna ui auri uiua obrueretur. Sicuti primo rerũ Gallicarũ Clitophon ſcriptum reliquit.

De Tarpeia Virgine.

Romanis bellũ contra Albanos gerẽtibus Tarpeia uirgo nobilis Capitolii cuſtos, ſeſe Tarpeiũ collẽ aditũ traditurã eſſe promiſit, ſi quæ ornatus gratia ferebãt monilia mercedis loco ſibi tradidiſſent. id ubi decreuerunt uiuẽtẽ obruerũt. Sic Ariſtides Mileſius ĩ libro rerũ italicarũ factum affirmat.

Tegeatæ ac Pheneatæ cũ diutino ſeſe bello afflixiſſẽt, demum ſe uti pro ſumma rei tergimini fratres p̃liũ inituri utrinq; mitterent decernunt. itaq; Tegeatæ Rheſimachi filios, Pheneatæ uero demõſtrãti ꝓ miſerunt. Collato Marte duo ex Rheximachi liberis interfecti, tertius nomine Critolaos duos militari quadã aſtutia ſuperauit. Nã cũ fugã ſimularet inſectãtes ſingillatim occidit. Eius aduẽtu cũ populus uniuerſus gratularetur, ſola quidẽ ſoror Demodica nullam cæpit lætitiã, perierat nanq; in eo p̃lio ſpõſus ipſius Demoticus. Quo idignatus Critolaus ſororẽ interfecit, qui cũ homicidii accerſeretur, matris interuentu a crimine liber euaſit. Hæc qdẽ Demaratus in ſecundo rerũ Arcadicarũ libro tradit.

De Curiatiis & Horatiis.

Belligerantibus aduerſus Albanos Romanis tergemini delecti propugnatores. Ex Albanis qdē Curiatii. Ex Romanis aūt Horatii Collato Marte Curiatii aduerſariis duos iterficiunt qui ſuperſtes erat, ſimulatæ fugæ auxilio uſus inſectantes ſingulos necat. Quæ uictoria cū omnibus lætitiam attuliſſet; ſola quidē ſoror minime congratulata eſt Horatio. Is enim Curiatium eius ſponſum neci dederat. quocirca ſororem occidit. Reus deide cædis factus, patris precibus abſolutus eſt. Hæc Ariſtides Mileſius in Italicarum rerum libro.

Cum in Ilio Mineruæ templum arderet, Ilus curſu cōcitus, demiſſū cœlo palladū eripuit, ſtatimq; oculis captus eſt. Haud. n. mortaliū lumine cerni licet, Poſtmodū placata ira deæ priſtinum recuperauit aſpectū. Vt Dercyllus i ædificiorū libro refert.

De Metello.

Metellus homo patricius ſuburbanum ſuum petēs, cū cædentes ſe inuicē alios coruos uidiſſet, augurii religione detentus Romam reuertit. Vbi Veſtæ tēplū incenſum cōſpicatus palladiū eripuit, ſtatimq; oculis captus ē. Poſtmodū deæ ira placata uiſū repauit. Vt refert Ariſtides Mileſius i rerū talicarū libro.

In eo bello, quod aduerſus Athenienſes Thraces gerebant, datum eſt eis oraculum ſeſe uictores fore, mō ǎ Codri cæde abſtinerent. Codrus aūt ſumpto mēdici habitu falcem tenens peruenit ad hoſtes, ubi cū quēdā mactaſſet, ab altero iterficitur, quæ res Atheniēſibus uictoriā reportauit. Huius rei auctor

eſt Socrates libro de Thracibus ſecundo.

De P. Decio.

P. Decius contra Albanos belligerans in ſomnis monitus eſt, ſeſe Romam Romanis adepturum ſi mortem oppeteret. In medios igitur hoſtes irrumpẽs, hoſtes cũ multos leto dediſſet, interficitur. Itidẽ filius Decius in bello Gallico pro ſalute publica occiſus eſt. Huius rei auctor eſt Ariſtides Mileſius.

De Cyanippo.

Cyanippus natione Syracuſanus ſoli Baccho ſacra facere neglexit. Iratus deus ebrietatem incuſſit, q̃ tanta extitit, ut occurrentem in tenebris filiam Cyanẽ, ꝓꝑ reluctantẽ uiolarit. Ea uero annulum ſurripiẽs nutrici commendauit. Vt uiolatoris indiciũ eſſet. Poſtmodũ cũ peſtilẽtia urbem inuaſiſſet, ex Pythio delatum eſt oraculum, ut impietatis auctor liberatoribus diis inmolaretur. Ignorantibus cunctis quid portenderet oraculum, conſcio rerũ Cyane tractũ capillis patrem mulctauit, ſeq; ſuper eũ necandam iniecit. Ita factum eſſe Doſitheus ſcribit tertio rerũ Siculdrum.

De Arnutio.

Cum Bacchanalia Romæ fierent, Arnutius à natiuitate hydropota dei uires floccifaciens, illius ira ebrietate captus filiam Medullinam corrupit obſcuro quodã in loco. Ea uero dempto uiolatori anulo parentẽ agnouit. Cum maior annis facta eſſet intellecto flagitio patrem inebriat, & coronatũ ad fulguris arã ducit, ibiq; fuſis lachrymis uirginitatis inſidiatorem mactauit. Ita factam ſcribit Ariſtides tertio rerum Italicarum.

De Erechtheo.

Erechtheus bellum cum Eumolpo faciens accepto reſponſo ſeſe uictorē futurum didicit, ſi filiā uictimā diis faceret. Qua re uxori Praxitheæ cōmunicata, puellam cæcidit. Cuius rei Euripides in Erechtheo meminit.

De Mario.

Marius Cymbrico bello profligatus, in ſomnio præmonitus eſt, ut uictoriam conſectaturum, ſi prius diis uictimā filiā Calpurniam nomine faceret. Patriæ igitur charitati natura poſtpoſita eo facto uictoriā cōparauit. Duæ adhuc hiſce temporibus in Germania aræ ſunt quæ uictoriæ tempore tubarū clāgorem edunt. Cuius rei Dorotheus quarto rerū Italicarum meminit.

De Cyanippo.

Cyanippus natione Theſſalus frequentiſſime uenatū ire conſueuerat. Noua uero nupta ob magnā in ſyluis conſuetudinem alterius mulieris concubitum ſpicata euntem Cyanippum pedetentim ſubſecuta eſt. Cumq; iter denſa delituiſſet arbuſta, rerū præſtolabatur euentum. At ramis fortè cōmotis feram adeſſe canes ſuſpicantes impetu facto amantiſſimā uiri puellam, ut brutum animal dilaniarunt. Id uero inſperatum adeo facinus cū Cyanippus inſpexiſſet mortem ſibi conſciuit. Hæc Parthenius poeta.

De Aemylio.

Apud Sybarim Italiæ oppidum ſpectatæ uenuſtatis adoleſcens Aemylius erat mirum inmodum uenandi ſtudioſus. Vxor autem nouella cum in alterius puellæ cōplexus ipſum ire opinaretur, i ſaltus egreſſa deliteſcebat. Conquaſſatis autem arbuſculis ca

nes accurſant, & ut feram diſcerpunt, adoleſcens ſeſe ipſe interfecit. Hæc clitonymus ſecundo rerum Sybariticarum.

De Myrrha Cinyræ filia.

Myrrha Cinyræ filia ob iram Veneris patris amore capta amoris uim nutrici detexit. Ea dominum fraudibus induxit. Vicinam enim quandam uirginem ipſius amoribus incenſam eſſe inquit. Cæterũ uerecundia palàm accedere non audere. Quo circa Cinyras clandeſtinos habebat congreſſus. Olim autem quæ nam ea foret amaſiola diſcere concupiſcẽs, quæſito lumine cũ eã uidiſſet accæpto enſe procaciſſimam inſectatur, at ea ueneris miſeratione in ſui nominis arborẽ mutata eſt, ut Theodorus in libro Metamorphoſeon ait.

De Valeria.

Valeria Thuſculanaria ob iram Veneris Valerium patrem deperibat, rẽq; nutrici cõmunicat, q̃ dolis ſubiens herum puellam quendam ex uicinis eum adamare, inquit, quæ aſpectum eius apertumq́; concubitum uereatur. Aliquando pater poſtmodum debacchatus lumen petiit. Nutrix uero præueniẽs, fugiensq́; ſeſe p̃cipitauit. filia quoq; inde euadẽs peperit Syluanũ, quẽ græci Aegipanẽ uocãt. Pater quoq; Valerius dolore affectus ſeſe dicit i præcipitiũ, ut Ariſtides Mileſius tertio rerum Italicarum ait.

De Diomede

Direpta Troia Diomedes in Lybiam tempeſtate deiectus eſt, ubi Lycus rex hoſpites Marti patri immolare cõſueuerat. Galliroe uero filia illius amore capta

patrem prodidit, Diomedemq; è uinculis ſaluũ emi ſit. At ille ſpreto ſalutis auctore enauigat. Ea uitam laqueo finiuit. Id iubas rerum Africanarũ lib. iii. ſcriptum reliquit.

De Calpurnio Craſſo.

Calpurnius Craſſus patricii generis homo, in expeditionem Reguli ſocius in Maſſilos, ut munitiſſimum caſtellum Garætium diriperet miſſus eſt, ubi in hoſtium poteſtatem redactus Saturno immolãdus deſtinatur. Byſaltia regis filia iuuenem adamatũ patris à ſe proditi uictorẽ fecit. Eo ãt retro abeunte puella ſibi ferro iugulum tranſuerberabat. Ita Heſianax tertio rerum Libycarum ſcriptum reliquit.

De Priamo.

Priamus filium Polydorum cum magno auri pondere ad generũ Polymneſtorem Thraciæ regem emiſit. Hic autem cum capiundæ, ac diripiẽdæ urbis periculũ inſtaret, necatu puero aurum ſibi adiudicat. Quæ quidem in loca aduentaſſet, Hecuba, accitum uerſutiis atq; artibus Polymneſtorem quaſi aurum homini commendatura ſuis, & captiuarum manibus occæcauit. Hæc apud Euripidem tragœdum ſcripta reperies.

De Ruſcio.

Spoliante Campanos Hannibale. L. Imbricus filiũ Ruſcium magnis cum pecuniis penes Valerium Beſtium eius generum depoſuit. Tãdem cum in manus uictoris Capuam perueniſſe accæpiſſet, Cãpanus ille auaritia ſtimulante naturæ iura trãſgreſſus, adu leſcentulum mactat, Poſtea cum Imbricus per ſuburbanũ deãbularet, filii cadauer offendit. Quocir

ea accitum generum, ut occultos à ſe theſauros per diſceret effoſſis oculis cruci affixit. Hoc apud Ariſtidem tertio rerum Italicarum inuenitur.

De Æaco.

Aeacus filium ex Pſamatha Phocũ nomine habebat, quem mirifice diligebat. In eum Telamon cũ ſimul tatem gerebat uenatum educit. Comparente deinde apro Telamon miſſo in eum uenabulo confodit. Ob eius cædem à patre in exilium miſſum ſcribit Dorotheus primo Metamorphoſeon.

De Maximo.

Maximos duos habuit filios Similiũ, & Rhœſum, ex quibus Rhœſum Hameria enixa erat. Hic inter uenandum ſpõte occiſo fratre domum reuerſus fortuitum fuiſſe euentum, inquit, quod conſilio perpetrarat. Pater ubi facti ueritatẽ agnouit filiũ feciſſe extorrem Ariſtocles tertio rerum Italicarum ſcribit.

De Aeolo.

Aeolus rex Thuſcorũ ex Amphithea filias ſex & mares totidem ſuſcæpit. Machareus omniũ ætate minimus unius amore incenſus eã uiolauit, qua ex re cõceptus infans rem prodidit. Pater itaq; filiæ mittit enſem, quo accepto ea rem flagitioſam intelligẽs necem ſibi conſciuit, idemq́; paulopoſt Machareus fecit. Huius rei teſtis eſt Soſtratus ſecundo rerum Thuſcanicarum.

De Papyrio.

Papyrius Tolucer ducta in matrimonium Iulia Pulchra ſex liberos, totidemq́; fœminini ſexus filias ex ea genuit. Ex his qui natu maior erat Papyrius Romanus nomine, Canuliam nomine ſororem adama-

tam grauidam fecit. Id ubi pater intellexit, filiæ mi ſit enſem, quo ſe puella tranſuerberans exiuit e uita. Idem Romanus *factitauit. Huius facti teſtis eſt Chryſippus primo rerum italicarum.*

De *Ariſtone.*

Ariſtõ Ariſtonymus Epheſius Demoſtrati filius *genus muliebre peroſus, cuidã ſe immiſcuit aſinæ, quæ ſuo deinde tempore puellam ſpecie honeſtiſſimã peperit.* Cui Onoſceli *nomen fuit.* Hæc Ariſtocles *ſecundo mirabilium tradit.*

De Fuluio Stello.

Fuluius Stellus mulierum odio equæ ſeſe immiſcuit, q̃ deinde formoſam admodum peperit puellam, & tẽpeſtiue quidè Eponam *appellarunt.* Hoc Ageſilaus *tertio rerum Italicarum tradit.*

De *Sardianis.*

Sardiani Smyrnæis belligerantes caſtris circa mœnia poſitis legatos mittunt, ſe nõ ante diſceſſuros, q̃ uxores ad coitum conceſſiſſent. Cum *igitur* Smyrnæi *magnũ ex neceſſitate probrum perpeſſuri forent, ancilla quædã honeſta facie ad herum* Philerchum *accurrens.* Mittite *inquit ancillas* ornatu *liberali, quo facto eorũ defatigati coitu capti ſunt.* Quamobrẽ ẽt hoc tpe apud *Smyrnæos feſtum* Dioni *agitant, quem liberalem uocãt, in quo ancillæ dominarum ornamenta geſtant, quemadmodum* Doſitheus *tertio rerum* Lydicarum *perhibet.*

De Atepomaro.

Atepomarus Gallorum *Regulus,* Romanis *belligerãs non ante ſe ceſſurum inquit, q̃ coniuges ſuas ad coi*

tum expoſuiſſent. Cæterum uero conſilio ancillarũ ſeruas mittentes, ut barbaros laſſos incredibili ſopore captos accipiunt, erumpentes in Gallos uictoriã reportarũt. Retana ſiquidẽ (hæc.n.conſilii author extitit) per caprificum muros aſcendens conſulibus ſignũ dederat. Ex eo autẽ facto dies feſtus iſtitutus ancillarũ appellatur, ut perhibet Ariſtides Mileſius primo rerum Italicarum.

De bello Athenienſium contra Eumolpum.

Athenienſes bellum contra Eumolpum gerebãt. Cum aũt annonæ futura inopia uideretur, Pyrãder quæſtor Vrbanus triticũ parcæ ſuppeditans largitionẽ ſurripiebat. Populus igitur eum in proditionis ſuſpitionẽ deuocatum ſaxis obruerunt. ſecuti rerũ Thraciæ tertio Calliſthenes commemorat.

De Cinna.

Cum aduerſus Gallos Romani bellum gererent annonæq; charitas inualeſceret, Cinna tritici largitionem ſurripiens regnũ affectaſſe creditur, quocirca ſaxis obrutus ẽ. Sicuti tertio rerum italicarum Ariſtides commemorat.

De Piſiſtrato.

Bello Peloponneſiaco Piſiſtratus Orchomeniorum rex, cum nobilitatem odio inſectaretur, plebis ſtuſtioſus erat; quare in ſenatu eum necare decreuerunt. Diſcerptum igitur intra ſinus condunt, ac ſolũ emundant. plebeia dehinc multitudo concæpta ſuſpitiõe in curiam aduolat. Regis filius ætate minor nomine in curiã aduolat. Regis filius ætate ex curia turbam retraxit. Patrem.n. ſupra mortalẽ ſpeciẽ ad

Piſæum montem magna uelocitate deferri commentus eſt. Eaq; fraude plebem abduxit. hæc in ſecundo rerum Peloponneſicarũ à Theophilo memoriæ proditа ſunt.

De Romulo.

Senatus finitimis bellis implicitus conſuetam annonæ largitionẽ plebi ſubtraxit. Romulus indignatus plebi reſtituit, cõpluris ex primoribus ſupplicio afficiẽs. Hi poſtmodũ in ſenatu minutim obtruncatum intra ſinũ cõdũt. Plebs igitur cũ facibus ad curiam diſcurſans ab Aetio Proclo reuocata eſt, cũ eius orationi fidem habuiſſet. Is. n. primarius in ciuitate uir ſe Romulũ in mõte aſpexiſſe dixit, qui humana augustior forma diuinitatem aſſecutus erat. hæc ſecũdo rerum italicarum ab Ariſtobolo memoriæ prodita ſunt.

De Pelope.

Pelops Tantali, & Euryanaſſæ filius ducta in matrimonium Hippodamia duos ex ea liberos ſuſcæpit, Atreum & Thyeſtem, ex Danaide puella Chryſippum. hunc longe magis ꝙ legitimos charum habebat Pelops. Hunc aliquãdo Laius Thebanus adamatũ rapuit. Quo circa captus à Thyeſte, & Atreo Laius benigne à Pelope tractatus eſt, ꝙ filiũ amoris cauſa corripuerat. Hippodamia Thyeſtẽ Atreũq; iducere conabatur, ut hi Chryſippũ peride ac regnum inſidiis appeteret, mactarẽt, quibus negantibus Hippodamia manus cæde contaminat. Multa enim nocte ſopito Laio educto eius enſe Chryſippũ conſauciat, gladiumq; configit, quo deuocatus in ſuſpitionẽ Laius ab Chryſippo ſemiuiuo quidẽ & uera fatẽti ex periculo liberatus. Pelops eo ſepulturæ

mandato,

mãdato. Hippodamiam fecit extorem, uelut apud Doſitheum in Pelopidarum libro ſcribitur.

De Hebio.

Hebius ex uxore Nuceria duos creauit filios, cum ſpectata pulchritudine Firmũ nomine ex libera haberet, quem ſupra legitimos pater diligebat. Nuceria in priuignum maligno cõmota odio in eius necẽ filios incendebat Quod cum hi per pietatẽ abnuerent ea cædem perpetrat. Multa. n. nocte ſurrepto à ſtipatore gladio dormientem adoleſcentem letali uulnere adoritur. Relicto ibidẽ enſe ſtipatori cædis ſuſpitio iniecta eſt. Iuuenis autem prodita ueritate homine ſaluum reddidit, tum pater humato filio mulierẽ in exiliũ eiecit, uelut apud Dioſitheum tertio rerũ Italicarum ſcribitur.

De Theſeo.

Theſeus uerus Neptuni filius cum ex Amazone Hippolyta filium haberet Hippolytum, nouercam ſubinduxit Phædram Minois regis filiam, quæ priuigni amore affecta cõciliatricẽ miſit nutricem. Ille uero relictis Athenis Troezena pfectus uenatiõibus omne tẽpus cõſumebat. Procaciſſima fœmina uoti compos minime facta contra pudiciſſimum adoleſcẽtem cõmentitias cõficit litteras, tum laqueo uitam finiit. Re credita Theſeus ex Neptuno filio necem exorat. Id. n. erat ex paternis uotis tertium. dehinc cum in littore obuerſaretur taurus immiſſus à patre equos adeo reddidit attonitos, ut Hippolytũ diſcerpſerit.

De Comminio.

Comminius frater Laurentinus cum ex Ægeria nympha filium Comminium haberet, Gidicam nouercã

ſuperinduxit, quæ cũ priuignum deperiret ab eo reiecta ſuſpẽdio ſibi ſpiritum intercæpit, confictis à ſe prius relictis epiſtolis. Comminius perlectis calumniis fidẽ ob mulieris amorẽ adhibens, inde uectũ in curru filiũ Neptunum inuocat. Is aũt taurum equis oſtẽtat, qui terrore cõcuſſi iuuenẽ diſtractũ intereme runt. Doſitheus tertio rerum Italicarum auctor eſt.

De Peſtilentia Lacedæmonis.

Cum peſtilentia Lacedæmonem uexaret. ex Apolline relatum eſt oraculum finẽ mali fore ſi quotannis generoſam quã piam uirginẽ imolarent. Dum ſors Helenæ obtigiſſet, & ducta eſſet ad aram aquila quædam ſubito uiolam deſcẽdẽs correptum enſem ad armenta detulit, & ſupra iuuencam poſuit. Quæ res ut à uirginis cæde abſtineretur cauſa fuit. Ita factum Ariſtodemus ait tertio collectarum fabularum.

De Peſte Valeriorum.

Peſtis Valerios inuaſerat, qbus ex oraculo cõmonefactis ceſſaturum id malum, ſi quotannis Iunoni uirginem immolarent, eadẽ ſemper religione manente, in ſortẽ uocata Valeria luperca enſem corripuit, et impoſita ſoco uirgula cum malleo enſem iuuencæ penes templum paſcẽti impoſuit. Virgo igitur re intellecta imolata iuuẽca malleũ arripuit, domumq́; & ægrotos circum luſtrans parcente ictu feriebat, cumq́; unicuiq; uale dixiſſet eos exuſcitauit icolumes. Quocirca & hoc tempore myſterium illud fieri conſtat. Ita factum Ariſtides decimonono rerum Italicarũ ait.

De Philonomia.

Philonomia Nyctimi & Arcadiæ filia, dum in uenatio

nibus cum Diana uerſaretur, in Martem incidit, qui ſumpta paſtoris forma grauidam mulierem fecit. Ea uero gemellos enixa patris metu in Erymanthũ eiecit infantes, qui deorũ prouidentia illæſi delati ad cauam quãdam quercum aguntur, ubi cum lupa quædam luſtrum haberet propriis abiectis in fluentum catulis infantibus ubera præbuit, quod quidem Tylyphus paſtor cõſpicatus ſuſceptos pueros educauit ut ſuos. Alterum quidem Lycaſtum, alterũ uero Parrhaſium appellans. Hi deinde Arcadiæ regnum ſucceſſione cõſecuti ſunt. Quorũ auctor eſt Zophyrus Byzantius tertio hiſtoriarũ.

De Amulio.

Amulius in fratrem Numitorem tyrannice affectus, filium Aenitum cum in uenatione occidiſſet, filiam Iliam Syluiam Iunoni dedicauit. grauidaq́; ex Marte facta gemellos edidit. Re poſtmodum tyranno patefacta is ſolicitus utrunq; in Tiberis ripam demergendum abiecit. Hi caſu ad locum quempiam deferuntur, ubi nuper lupa partum ediderat, quæ proprios abiiciens catulos infantes educauit. Id Fauſtulus paſtor cõſpicatus puellos enutriuit. Alterum quidem Remum, alterum uero Romulum appellans. qui poſtea Romam cõdiderunt. Quorum auctor eſt Ariſtides Mileſius in rerum Italicarum libro.

De Ilio.

Ilio capta Agamẽnon una cũ Caſſandra mactati ſunt. filius aũt Horeſtes apud Strophiũ enutritus, poſtea patris interfectores ſupplicio affecit. ut à pyrandro quarto rerum peloponneſicarum ſcriptum eſt.

De Fabio Fabriciano,

Fabius Fabricianus ex magni illius Fabii genere capto Tuſcio, ea eſt primaria inter Samnites ciuitas, victorioſam Venerem, quæ ſummo apud illos cultu habebatur, Romam miſit. Huius uxor cum ſpecioſiſſimo adoleſcentulo nomine Petronio Valentino adulteriū cōmittebat. Quocirca redeuntem uirum dolore obtruncat. Fabia uero Fabricianum fratrem infantem adhuc ex urgēti liberatum periculo clàm emiſit alēdum. At ille cum ad ætatis uigorem perueniſſet, matrem & adulterū obtruncat. Senatus ne res illa Fabriciano fraudi eſſet decreuit, ut ab Doſitheo tertio rerū Italicarū ſcriptum eſt.

De Buſire.

Buſiris ex Neptuno, & Anippa creatus aduenas ficta quadā hoſpitalitate mactatos immolabat. Occiſorū tandem ultio ob deorū iram in auctorē rediit. Hercules. n. eū claua adortus interemit, ut Agathon Samius tradit.

De Hercule.

Hercules cū Gerionis boues per Italiā duceret, à Fauno rege ſuſceptus eſt hoſpitio, q Mercurio natus patri hoſpites immolabat. Is igitur Herculem inuadēs interemptus eſt. ut tradidit Dercyllus tertio rerum Italicarum.

De Phalaride.

Phalaris impius Agrigentinorū tyrannus aduentantes ad ſe hoſpites ſupplicio afficere, & torquere ſolebat. Perillus in laborādo ære faber egregius uaccā ex ære conſtruxit, quam ad concremandos in ea hoſpites tyranno donauit. At Phalaris dūtaxat pro tēpore iuſtus factus in eā coniecit artificem, quæ quoties incluſis gemitum ederet, mugitū referebat. Ita in ſecundo de cauſis ſcriptum comperies.

De Aruntio.

Ægeſta Siciliæ oppidũ eſt. ubi Æmylius cenſorinus crudeliſſimus tyrannus erat hic ſiquis noua quædã tormenta, & inuſitatum cruciandi genus extruxiſſet, præcipuus muneribus proſequebatur. Quidã igitur Aruntius Paterculus nomine, equũ ex ære fabricatum, ut in eo excruciãdos iniiceret Aemylio donat. Ille autem tum deniq; ad æquitatis cogitationem cõuerſus muneris auctorẽ primũ ĩtruſit, ut quã cæteris pœnam excogitarat, ipſe ſubiret pateretur q;. Dehinc eum ex Tarpeio monte deiecit. Et qui ſæua gerunt imperia ab eo cognominati dicuntur Aemylii. Ita. iiii. rerũ Italicarũ apd̃ Ariſtidẽ ſcriptũ repies.

E Venus Martis, & Steropes filius ex Alcippa Oenomai filia in uxorẽ ducta Marpiſſam ſuſcæpit filiã, quam uirginem accurate ſeruabat. Cæterũ Apharetus uiſam ex chorea rapuit, pater autem fugiẽtem inſequens cum prehẽdere nõ poſſet in Lycormã fluuium ſe præcipitauit, prout primo rerum Italicarũ Doſitheus refert.

De Anio.

Rex Tuſcorum Anius egregia forma filiam habuit Saliam nomine, quam uirginem cuſtodia præcipua tenebat. Cathetus nobiliſſimus adoleſcens, cum aliqñ colludentem puellam aſpexiſſet, adamauit, ut q; uim amoris cõtinere nõ poſſet, raptam filiã Romã deduxit. Pater inſequẽs cum raptorẽ prehẽdere nõ ualet Pareuſium inſiliens fluuium ei nomen dedit. Anionẽ. n. poſtmodũ appellatũ cõſtat Cathetus deinde ex Salia Latinũ creauit, & Saliũ, à qbus nobiliſſimæ ortæ ſunt familiæ, prout Ariſtides Mileſius

& Alexander polyhiſtor tertio rerum Italicarũ tradunt. De Hegeſiſtrato.

Hegeſiſtratus Ephesius ob tribulis ſui cædem exul Delphos perueniens quemnam locum incoleret deum conſuluit. Cui reſpondit ubi ſaltātes uideret ruſticos oleaginis coronis ornatos. Itaq; profectus in Aſiam agricolas eleas. i. oleæ ramis coronatos ſaltare cernit, ubi condita urbe Eleuntem uocauit, ut Pytocles Samnius tertio Georgicorum reliquit.

De Telegono.

Telegonus Vlyſſis, & Circæs filius ad inueſtigandum patrem dimiſſus deorum reſponſis commone factus eſt, ut in eo loco urbem conderet, ubi ſaltantes cum coronis colonos cerneret. Itaq; profectus in Italiam quodam loco ſumma cum humanitate ruſticos ſaltare conſpexit, pini ramulis coronatos, ubi ædificatum oppidum ex prædictæ ſibi coronæ appellatione Priniſtum deriuatum nominauit, a quo Preneſte Romani uocant, ut Ariſtocles tertio rerum Italicarum ſcriptum reliquit.

Plutarchi Parallela. i. uiciſſim collata, ſeu Contentiones Virorũ Illuſtriũ expliciunt.

Impreſſum Venetiis per Melchiorem Seſſam
& Petrum de Rauanis ſocios. Anno
dñi. M.D.XXIII. Die. 26. Iulii.

REGISTRVM.

I a b c d e f g h i K l m n o p q r ſ t u x y z
A B C D E F.

Quaterniones oẽs, præter I & F hi. n. Duerniões.

Digitized by Google